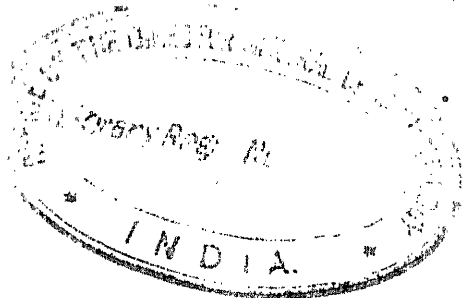

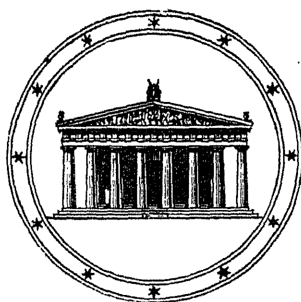
1915

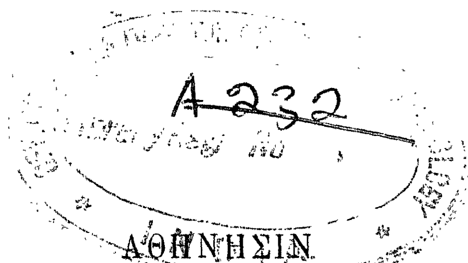
ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1913

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΝΑΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
A. E. H. GOEKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος
Γ. Μιστριώτης

Γραμματεὺς
Π. Καββαδίας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος
Δημ. Ἀντωνιάδης
Γ. Γαρδίκας
Ἀθ. Γεωργιάδης
Μ. Εὐαγγελίδης
Κ. Ζησίου
Δ. Θεοφανόπουλος
Ἀ. Κατριβάνος
Β. Λεονάρδος
Π. Π. Οἰκονόμου
Γ. Παπαβασιλείου
Ἀν. Σκιᾶς
Κλ. Στέφανος
Ἀλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Α. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁδὸς Ἴωνος 2. Ἀθῆναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-MEININGEN. — Breslau.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN. — Frankfurt a Main. (Schloss Rumperheim).

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ROLAND BONAPARTE. — Paris. — 10 Avenue d'Iena.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. — Ἀθῆναι.

Ο κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.

E. BABELON.— Paris. 30 Rue de Verneuil.
J. BELOCH.— Roma. Via Pompea Magno 5.
ERICH BETHE.— Leipzig. Davidstrasse.
F. W. VON BISSING.— München. Georgenstrasse 10.
G. BONNI.— Roma. Via Genova 30.
MAX BONNET.— Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
R. C. BOSANQUET.— Liverpool.— Bedford Street 40.
ALFRED BRÜCKNER.— Berlin. Friedenau Sponholz Strasse 11.
JOS. CHAMONARD.— Paris. 4 Square Croisic.
G. CLEMENCEAU.— Paris.
GIUSEPPE ANG. COLINI.— Roma. Via Farini 7.
MAX. COLLIGNON.— Paris. Ve Boulevard St Germain 88.
DOMENICO COMPARETTI.— Firenze. Instituto di Studi superiori.

ALEX. CONZE.— Berlin. W. Cornelius Strasse 2 II.
ALFRED CROISET.— Paris. Rue de Cassette 13, VIe.
LUDWIG CURTIUS.— Erlangen. Burgbergstrasse 45.
R. M. DAWKINS.— Athens. British School.
CHARLES DIEHL.— Paris. VIIIe. Square du Roule 4.
HERMANN DIELS.— Berlin W. 50. Nürnbergerstrasse 65.
WILHELM DÖRPFELD.— Berlin. Friedenau. Niedstrasse 22, III.
H. DRAGENDORFF.— Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendorferstr. 55.
ENG. DRERUP.— München. Kaiserstrasse 3 I^e.
FR. VON DUHN.— Heidelberg. Universität.
MGR. DUCHESNE.— Rome. École Française. Palais Farnèse.
JOSEPH DURM.— Karlsruhe. Baden.
FÉLIX DURRBACH.— Toulouse. Rue du Japon 40.
ADOLF ERMANN.— Berlin. Dahlem. Peter Lenéstrasse 172.
ARTHUR EVANS.— Oxford. Ashmolean Museum.
ERNST FABRICIUS.— Freiburg-i-Baden. Göthestrasse 44.
PAUL FOUCART.— Paris. Rue Jacob 19.
GUSTAVE FOUGÈRES.— Paris. Boulevard St Michel 6
FR. HILLER von GAERTRINGEN.— Berlin. Ebereschen Allee 11.
ERNST GARDNER.— London. University College.
PERCY GARDNER.— Oxford. Ashmolean Museum.
GHERARDO GHIRARDINI.— Bologna. Via dell'Indipentenza 54.
B. L. GILDERSLEEVE.— Baltimore. U. S. A. (Maryland).
A. E. H. GOEKOOP.— La Haye. Huize Zorgvliet.
BOTHO GRAEF.— Iena. Erfurterstrasse 64.
ANGELO DE GUBERNATIS.— Roma. Università.
FEDERICO HALBHERR.— Roma. Via Arenula 21.
JOS. HAMPEL.— Budapest. Musée Nat. Hongrois.
Mss JANE ELLEN HARRISSON.— Cambridge. Newnham College.
B. HAUSSOULLIER.— Paris. 8 Rue Ste Cecile, IX.
RUDOLPH HEBERDEY.— Graz. Universitaet.
PAUL HERMANN.— Dresden. Stephanienstrasse 13.
LÊON HEUZEY.— Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
B. HODGE HILL.— Athens. American School.
OTTO HIRSCHFELD.— Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
DAVID G. HOGARTH.— Oxford. Ashmolean Museum.
MAURICE HOLLEAUX.— Paris. 123 Boulevard St Gérmain VI.

THÉOPHILE HOMOLLE.— Athènes. École Française.
ANDRÉ JOUBIN.—Montpellier. 10 Avenue du Stand.
K. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ.— 'Αθῆναι.
GEORG KARO.—Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
BRUNO KEIL.— Strassburg. Ruprechtsauer Allee 62.
WILHELM KLEIN.— Prag. Deutsche Universität.
GUSTAV KÖRTE.— Göttingen. Baurat Geberstrasse 7.
RODOLFO A. LANCIANI.—Roma. Piazza Sallustio 24.
HERNI LECHAT.— Lyon. Quai Gailleton.
PHILIPPE LEGRAND.—Lyon. 60 Avenue de Noailles.
GEORG LOESCHCKE.— Bonn. a. Rhein Akadem. Kunstmuseum.
EMMAN. LOEWY.— Roma. Via del Progresso 23.
G. A. MACKMILLAN.— London. St Martin's Street.
LUCIEN MAGNE.— Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
REV. J. P. MAHAFFY.— Dublin (Ireland) Trinity College.
LUCIO A. MARIANI.—Roma. Via Pierluigi di Palestrina 55.
E MARTINI.— Leipzig. Universität.
HORACE MARUCCHI.— Roma. Santa Maria in Via 7e.
G. MENDEL.— Constantinople. 11 Rue Serkis.
ED. MEYER. — Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
LUIGI A. MILANI.— Firenze. (Museo Preistorico).
WILLIAM MILLER.— Roma. 36 Via Palestro.
GABRIEL MILLET.—Paris. 34 Rue Hallé XIV.
OSCAR MONTELIUS.— Stockholm.
JEAN DE MOT.— Bruxelles. Au Musée du Cinquantenaire.
EDUARD NAVILLE.— Genève. Université.
CHARLES NIZET. Paris. 7 Avenue de Breteuil.
ULISSE DE NUNZIO.— Roma. Bosco Parassio.
JULES NICOLE.— Genève. 9 Chemin de Roches.
THÉODORE OUSPENSKY.— Constantinople. Rue Imam 8.
ETTORE PAIS.— Roma. Via di Ripetta 102.
S. D. PAPADIMITRIOU.— Odessa. Université.
A. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ. Ste Petersbourg. Fontanka 93.
R. PARIBENI.— Roma. Via dei Prefetti 22.
JOSEPH PARTSCH.— Leipzig. Universität.
GIOVANNI PATRONI.— Pavia. Università.
PAUL PERDRIZET.— Nancy. Avenue de la Garonne 2.

GIUSEPPE PELLEGRINI.— Padua. Università.
LUIGI A. PERNIER.— Atene. R. Scuola Archeologica Italiana
GEORGES PERROT.— Paris. Quai Conti 23.
GIULIO DE PETRA.— Napoli. Pallonette. Via S. Chiara 32.
ERNST PFUHL.— Basel. Schönbeinstrasse 45.
ALFRED PHILIPPSON.— Bonn. Universität.
LUIGI PIGORINI.—Roma. Via dell Collegio Romano 26.
EDMOND POTTIER.— Paris. 72 Rue de la Tour.
ANT. VON PREMERSTEIN. Wien. IX. Türkenstrasse 4.
KARL PURGOLD.— Gotha. Museum.
G. RADET.— Bordeaux. 9 bis Rue de Cheverus.
W. M. RAMSAY.— Aberdeen Scotland. University.
SALOMON REINACH.— Paris. 4 Rue Traktir.
THÉODORE REINACH.— Paris. 9 Rue Hamelin.
E. REISCH.— Wien. Carl Ludwig Strasse 28.
LA COMTESSE DE RIENCOURT. Ἀθῆναι.
C. RICCI.— Roma. Piazza Venezia 11.
R. B. RICHARDSON.— New York. Fulton Street 130.
A. DE RIDDER.— Paris. 22 Rue de Marignan.
W. RIDGEWAY.— Cambridge. Fen Ditton.
AL. ROSTOWITZ.— Bey. Le Caire.
ANTONIO SALINAS.— Palermo. Via Emerico Amari 130.
Ο Σ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ κ. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ.— Κων/πολις.
BRUNO SAUER.— Kiel. Lornsenstrasse 30.
REV. A. H. SAYCE.— Oxford. Queen's College.
L. SAVIGNONI.— Roma. Via dell'anima 50.
GUSTAVE SCHLUMBERGER.— Paris. 37 Avenue d'Antin
HANS SCHRADER.—Wien. Universität.
CECIL SMITH.— London. South Kensington Museum.
ANTONIO SOGLIANO.— Napoli. Via Avvocata à piazza Dante 25.
VITTORIO SPINAZZOLA.— Napoli. Museo Nazionale.
E. VON STERN.— Halle a Saale. Lindenstrasse 63.
Mss S. ARTHUR STRONG.— Roma. British School.
F. STUDNICZKA.— Leipzig. Leibniz Strasse 11.
LUDWIG. VON SYBEL.— Marburg-i-H. Sybelstrasse 1.
HERMANN THIERSCH.— Freiburg-i-Br. Hildastrasse 11.
GEORG. TREU.— Dresden. Königliche Museum.

CHARLES WALDSTEIN.— Cambridge. King's College.
CARL WATZINGER.— Giessen. Gr. Steinweg 15.
TH. WIEGAND.— Berlin. Königliche Museum.
ULRICH VON WILAMOWITZ - MOELLENDORFF.— Westend bei Berlin. Eichen Allee 12.
ADOLPH WILHELM.—Wien. Arch. Epigraphisches Seminar.
A. WILLEMS.— Bruxelles. Université.
PAUL WOLTERS.— München. Thorwaldsenstrasse 11.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

'Αγγελόπουλος 'Αθαν. Θρασύβουλος. Δημαρχεῖον*.
'Αγγελόπουλος 'Ηλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.
'Αδαμαντίου 'Αδαμάντιος. 'Ιπποκράτους 112.
'Αθανασάκης 'Ιωάννης. Κανάρη 2.
*'Ανδρόπουλος Σταῦρος. 'Αγχέσμου 19.
*'Ανέζης Δημήτιος. Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt. Allemagne.
'Αντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβηττοῦ 21.
'Αντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. 'Αγίου Κωνσταντίνου 20.
'Αποστολάκη Ἄννα. Λεωφόρος Κηφισίας 5.
'Αρβανιτόπουλος 'Απόστολος. Βόλος.—Μουσεῖον.
Βακράτσας Εἰρήναρχος. Σωκράτους 3.
Βαλαωρίτης 'Ιωάννης. 'Εθνικὴ Τράπεζα.
† Βάσης Σπυρίδων. 'Ακαδημίας 49.
Βάσος 'Αλέξανδρ. 'Αγχέσμου 30.
* Βάσος Τιμολέων. Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.
Battle William. Austin Texas. U. S. A.
Βένης Κωνσταντῖνος. Ναυαρίνου 20.
† Βερναρδάκης 'Αθαν. 'Ιπποκράτους 2.
* Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
* Βούκρας Δημήτριος. Κάνιγγος 31 Α.
* Βουλπιώτης Δημήτριος. 'Ομήρου 34 Α.
Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholz str. 11.

ΣΗΜ. *Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόβιοι.*
* *Ὅπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοοῦνται αἱ 'Αθῆναι.*

H. Bulle. Würzburg. Conradstr. I.
Γαρδίκας Γεώργιος. Σμύρνης 20.
* Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.
Hiller v. Gaetringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.
Γεωργακόπουλος Ε.—Ἀθῆναι. Κατακουζινοῦ.
Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
Girard Paul Paris. Rue du Cherche-midi 55.
Γρηγοράκης Γρηγόριος. Κολοκυνθοῦς 21.
Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τρικούπη 8.
Groh Friderich. Prague Bohême Vinohrady 411.
Γούδας Μιχαὴλ. Λεωχάρους.
* Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Φαρμακεῖον. Ὁδὸς Πανεπιστημίου.
Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοπρατηρίου.
Δελακοβίας Νικόλαος. Ὁμήρου 36.
* Δεληγεώργης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
Δέλιος Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 56.
* Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
Δημητριάδης Χρῆστος. Ὁμήρου 12.
* *Dörpfeld Wilhelm.* Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
Δουκάκης Δημήτριος. Ἁγ. Κωνσταντίνου.
* Δραγάτσης Ἰάκωβος. Ὁδὸς Φιλελλήνων (Λύκειον).
* Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας.
* *Doucet Jacques.* Paris. 19 Rue Spontini.
Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
* Ἐλευθεριάδης Σωκράτης. Περικλέους 3.
* Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Βαλτετσίου 46.
* Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Προαστείου 2.
* Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
* Ζαΐμης Ἀλέξανδρος. 3ης Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαΐμη.
Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτῆρος 6.
Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β.
Ἠλιάδης Μιλτιάδης. Χαλκοκονδύλη 13.

Ἡλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρρηγοπούλου.
Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
* Θεοτόκης Γεώργιος. Πανεπιστημίου 51.
Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
Θεοδωρόπουλος Βασίλειος. Λιβανίου 9.
Judeich Walther. Jena Universität. Sedan Strasse 8.
* Καββαδίας Παναγῆς. Ξενοδοχεῖον Πριγκίπισσα Σοφία.
* Καβαλλιερᾶτος Ἄννινος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
Καγκάδης Ἰάκωβος. Πολυγνώτου 3.
* Καζάζης Νικόλαος. Φιλελλήνων 4α.
Καλβοκορέσης Μιχαήλ. Κηφισσίας 33.
Καλογερόπουλος Νικόλαος Λυκαβηττοῦ 18.
* Καλλικούνης Νικόλαος. Ἁγ. Κωνσταντίνου 5.
Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
Καπετανάκης Γεώργιος. Κολοκοτρώνη 51.
* Καραπάνος Κωνσταντῖνος. Σταδίου 31.
Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
* Καρυτινὸς Γεώργιος. Καπνοκοπτηρίου-Ἀβέρωφ.
* Καστόρχης Δημήτριος. Μέγα Ξενοδοχεῖον.
* Καρολίδης Παῦλος. Constantinople.
* Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
* Κατριβάνος Ἀθανάσιος. Ἀχαρνῶν 72.
Καυταντζόγλους Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 27.
Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 24 Α.
Kinch Friedr. Copenhague Torhusgade 3.
Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Ἱπποκράτους 4.
Κεφάλας Γεώργιος. Νίκης 40.
* Κολυβᾶς Ἀλέξανδρος. Ἀγγέλου Γέροντα 5.
Κουλουμόπουλος Κωνσταντῖνος. Β. Ἡρακλείου 4
* Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
* Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.

Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τσὼρτζ 4.
Κύρης Μιχαήλ. Στοὰ Ἀποστολοπούλου 7.
Κυπαρίσσης Νικόλαος. Πάτραι.
* Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγκος 26.
Κωνσταντόπουλος Κωνσταντῖνος. Νομισματικὸν Μουσεῖον.
* Λάππας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
* Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ. 20.
* Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
* Λαμπρινίδης Μιχαήλ. Μαυρομιχάλη 8.
Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Loeschcke Georg. Akad. Kunstmuseum. Bonna. R.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 5. Roma.
Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου καὶ Ἴωνος.
† Λύδερς Ὄθων. Ὄθωνος 14.
Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
* Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
Μαγγιῶρος Ἰωάννης. Πρωτογένους 10.
Μαγιάσης Ἰωάννης. Σόλωνος 97.
* Μακκᾶς Δημήτριος. Σόλωνος 28.
Μακκᾶς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Χαρ. Τρικούπη 18.
* Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πατησίων 92.
Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
† Μαρούδης Μιχαήλ. Ἀριστοτέλους 63.
* Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
* Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
* Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
* Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
Müller Kurt. Φειδίου 1.

* Μυστακίδης Βασίλειος. Con/ple (Musée Imp. Ottoman).
* Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαΐμη 34.
Μπαλάνος Νικόλαος. Πλατεῖα Ἁγίου Γεωργίου.
Μπὰρτ Γουλιέλμος. Πλατεῖα Συντάγματος.
Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.
Μπόταση Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
* Μυλωνᾶς Κυριάκος. Ἀκαδημίας 17.
Νάζος Γεώργιος. Ἱπποκράτους 2.
Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὄθωνος 14.
Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
Νικολαΐδης Λουδοβῖκος. Ἡρώδου Ἀττικοῦ 9.
Νικολόπουλος Σωτήριος. Τράπεζα Γ. Σκουζέ.
Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
* Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείτου 24.
Οἰκονόμος Γεώργιος. » »
* Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
* Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
Παπαβασιλείου Γεώργιος. Πολυγνώτου 3.
Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον. Θῆβαι.
* Παπαδημητρακόπουλος Θεόδωρος. Οἰκονόμου 11.
* Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. N. York. U. S. A.
* Πὼπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
Pernice Erich. Greifswald (Allemagne).
* Περρῆς Σπυρίδων. Φιλελλήνων 2.
Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
* Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
* Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
* Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεύς.
* Ραγκαβῆς Κλέων. Βερολῖνον.
Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Χανία. Κρήτης.
* Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.

Ρεδιάδης Περικλῆς. Βουλῆς 16.
Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
* Ρωμάνος Ἄθως. Paris —Légation Hellénique.
* Ρώσης Ζῆκος. Ἀχαρνῶν 44.
Σακελλαρόπουλος Σωτήριος. Β. Ἡρακλείου 4.
* Σακελλαρόπουλος Σπῦρος. Ὁμήρου 20.
Sate Nicolas. Ἀναπαύσεως.
* Σβορῶνος Ἰωάννης. Γ. Γενναδίου 3Β.
Schmid Eduard. Galleriestrasse 4. München.
Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
Σκουζὲς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
* Σκουζὲς Παῦλος. Ἀμαλίας 12.
* Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α'. 3.
Σπηλιόπουλος Χαραλάμπης. Φιλελλήνων 5.
Σπηλιόπουλος Νικόλαος. Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκον.
* Σοφούλης Θεμιστοκλῆς. Σάμος. Βαθύ.
* Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖον.
* Στάης Σπῦρος. Σίνα 22.
Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
Steele Daniel. Ὁμήρου 32.
Στέφανος Κλὼν. Σόλωνος 20.
* Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
* Στρέϊτ Γεώργιος. Wien. Légation Hellénique.
Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
* Σφακιανάκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανοῦ 21.
Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
Τριανταφυλλᾶκος Νικόλαος. Λυκούργου 10.
Τσάτσος Ἰωάννης. Ὁμήρου 8.
* Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Ἴωνος 2.

* Τυπάλδος Μπασιᾶς 'Αθανάσιος 'Ομήρου 14.
* Τσίλλερ 'Ερνέστος. Κανάρη 2.
* Τσούντας Χρῆστος. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
Fabricius Ernst Freiburg. i Baden. Göthestrasse 44.
Φιλαδελφεὺς 'Αλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
* Φιλάρετος Γεώργιος. 'Ομήρου 11.
* Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
* Χατζιδάκης 'Ιωάννης. 'Ηρακλείτου 3.
Wide Sam. Upsala. Univers. Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museum.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμοῦ Κεφ	Προϋπολογισμοῦ Άρ.	Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ πλέον		Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ ἔλαττον	
Λ	1	Εἰσφοραὶ	2.700	—	2.234	—			466	—
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	30.889	—	31.209	10	320	10		
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	18	—						
	4	Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	5.000	—	4.410	25			599	75
	5	Ἔσοδα διάφορα	150	—	1.145	15	995	15		
	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30.000		30.000	—				
	7	Ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	18	—	75	—	57	—		
	8	Εἰσαγωγὴ χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας δι' ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	1.500	—						
		Τὸ ὅλον	70.275	—	69.073	50	1.372	25	1.065	75

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἄρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Χορηγηθεῖσαι ἀναπληρωματικαὶ πιστώσεις		Σύνολον πιστώσεων		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Α	1	Μισθοὶ προσ. γραφείων Ἑταιρείας	7.680	—			7.680	—	7.535	—	145	—
	2	Ἔξοδα διαχειρίσεως	2.600	—			2.600	—	2.231	35	368	65
	3	Ἐπιχορήγησις γραμματέως	720	—			720	—	720	—		
	4	Διάφοροι δαπάναι	300	—			300		7	—	293	—
Β	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης . .	3.000	—			3.000	—	3.000	—		
	2	Ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης	7.000	—			7.000	—	5.007	45	1.192	55
Γ	Μ	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	1.000	—			1.000	—	711	—	289	
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	22.383	—			22.383	—	11.951	55	10.431	45
	2	Ἀποζημίωσις ἀρχιεργάτου	1.920	—			1.920	-	160	—	1.760	
	3	Ἀγορὰ ἀρχαίων	1.000	—			1.000	—			1.000	—
Ε	Μ	Δημοσιεύματα	18.000	—	17.181	—	35.181	—	25.594	45	9.586	55
ϛ	1	Τέλη χαρτοσήμου	200	—			200	—	200	—		
	2	Συντάξεις	972	—			972	—	972	—		
	3	Ἔκτακτα ἔξοδα	1.500	—	9.425	—	10.925	—	10.209	50	715	50
	4	Ἀντιγραφὴ τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὑρετηρίων τοῦ Ἐθν. Μουσείου . . .	500	—			500	—	331	70	168	30
Ζ	Μ	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . . .	1.500	—	393	95	1.893	95	1.834	15	59	80
		Τὸ ὅλον	70.275	—	26.999	95	97.274	95	70.465	15	29.809	80

Ὁ λογιστὴς κ. ἀ α. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ἄρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Εἰσπραχθέντα ἐξ εἰσφορῶν τακτικῶν ἑταίρων	Δρ.	2,234.—	2,234.—

Ἄρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ μέρισμα 76 Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	Δρ.	15,200.—	
Ἀπὸ τόκους 1697 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898, β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ. .	»	8,485.—	
Ἀπὸ τόκους 365 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889 τῶν 125.000.000 κατὰ τὸ ἐ. ἔτος	»	3,650.—	
Ἀπὸ τόκους 200 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 τῶν 20.000 000 β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ. .	»	1,000.—	
Ἀπὸ τόκους τῆς ἐπὶ διετίαν καταθέσεως δρ. 40.000 παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σχουζὲ ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1911 ἄχρι 30 Σεπτεμβρίου 1912.	»	2,000.—	
Ἀπὸ τόκους τῶν εἰς πρώτην ζήτησιν καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σχουζὲ β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	»	864.10	
Ἀπὸ τόκους δαν. κεφαλαιοποιήσεως μέχρι 1 Ἀπριλίου 1912	»	10.—	31,209.10
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.		33,443.10

'Εκ μεταφορᾶς . . . . Δρ. 33,443.10

"Αρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

'Από ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος	Δρ.	3,630.75	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν τῆς 'Εταιρείας	»	236.—	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Καββαδία-Καβεράου «'Η ἀνασκαφὴ τῆς 'Ακροπόλεως»	»	250.—	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμματος Χ. Τσούντα «Αἱ προϊστορικαὶ 'Ακροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»	»	85.—	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντος ἀντιτύπου Καταλόγου τοῦ 'Επιγραφικοῦ Μουσείου	»	12.50	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων»	»	20.—	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Μνημείων τῆς 'Ελλάδος Τόμος Α'	»	162.—	
'Από ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ Συνεδρίου 1905	»	12.—	
'Από ἀντίτιμον φυλλαδίων Γεν. Συνελεύσεων ἐτῶν 1864 καὶ 1867	»	2.—	4,410.25

"Αρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:

'Από τίμημα ἐκποιηθέντος ὑλικοῦ	Δρ.	137.90	
'Από διαφόρους διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Καταστήματος τῆς 'Εταιρείας	»	25.—	
'Από ἀμοιβὴν Στ. Δραγούμη δι' ἄρθρον του ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημερίδι δωρηθεῖσαν τῇ 'Εταιρείᾳ	»	60.—	
'Από ἀμοιβὴν Γ. Φιλαρέτου ἐκ δικηγορικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ δωρηθεῖσαν τῇ 'Εταιρείᾳ	»	50.—	
'Από ὑπόλοιπον παρακαταθήκης τῆς 'Αμερικανικῆς Σχολῆς πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν κτημάτων δι' ἀνασκαφὰς ἐν Παλ. Κορίνθῳ	»	193.95	
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	466,85	37,853,35

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	466.85	37,853.35
Ἀπὸ ὑπόλοιπον παρακαταθήκης δι' ἀπαλλοτρίωσιν κτημάτων ἐν Κεφαλληνίᾳ.	»	210.10	
Ἀπὸ ὀφειλὴν Περ. Γιαννοπούλου	»	300.—	
Ἀπὸ ἐπιστραφέντα ἀπὸ Φ. Βερσάκην διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα ἐπὶ πλέον διὰ τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀνασκαφὰς καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ	»	160.—	
Ἀπὸ ἐπιστραφέντα ἀπὸ Τ. Δ. Ῥάλλην, διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα δι' ἔξοδα παραλαβῆς ἐκ τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς διαφόρων πινάκων καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ	»	8.20	1,145.15

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ,ΓΨΚΘ' «περὶ ἱδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ταμείου» διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τὸν πλουτισμὸν κ. λ. π. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας.	»	30,000.—	30,000.—

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἑταίρων 1911 ἔτους.	Δρ.	75.—	75.—
			69,073.50

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ἔξοδα Γραφείων.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ.	7,535.—	7,535.—

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας.	Δρ.	375.20	
» » χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐντύπων .	»	251.—	
» » ταχυδρομικὰ τέλη καὶ ἔξοδα διαχειρίσεως	»	408.45	
» » καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος.	»	144.80	
» » φόρον ἐπιτηδεύματος τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑταιρείας ἔτους 1912	»	280.60	
» » ἀξίαν θερινῶν καὶ χειμερινῶν ἐνδυμασιῶν τῶν δύο κλητήρων τῆς Ἑταιρείας . . .	»	178.—	
» » φύλακτρα χρεωγράφων Ἑταιρείας . . .	»	44.10	
» » ἀξίαν ποσίμου ὕδατος.	»	56.—	
» » δικαίωμα ὕδατος τοῦ Καταστήματος ἔτους 1912	»	80.—	
» » γραφικὴν ὕλην	»	133.75	
» » ἐπισκευὴν καθεκλῶν τοῦ Καταστήματος .	»	40.50	
» » ἀποστολὴν συλλυπητηρίου τηλεγραφήματος πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Κων/πόλεως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρ-			
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	1,992.40	7,535.—

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,992.40	7,535.—
χου Ἰωακεὶμ Γ'	»	44.75	
Δαπανηθέντα εἰς συμπλήρωσιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν διπλωμάτων τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς κατασκευὴν θηκῶν	»	117.70	
» » κατασκευὴν πλαισίων διὰ τὰ ἀντίγραφα τῶν Παγασαίων στηλῶν	»	76.50	2,231.35

Ἄρθρον 3.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου	Δρ.	720.—	720.—

Ἄρθρον 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα διὰ τὰς ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ ἐπιστημονικὰς διαλέξεις, προβολὰς φωτεινῶν εἰκόνων κ. λ. π. .	Δρ.	7.—	7.—
		Δρ.	10,493.35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἔξοδα Βιβλιοθήκης.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ.	3,000.—	3,000.—

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα: εἰς ἀγορὰν βιβλίων	Δρ.	3,783.50	
» » δετικὰ βιβλίων	»	574.30	
» » ἔξοδα παραλαβῆς βιβλίων ἀποσταλέντων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ	»	77.60	
» » γραφικὴν ὕλην κ. λ. ἔξοδα	»	64.35	
» » θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης	»	224.70	
» » κατασκευὴν βιβλιοθηκῶν	»	283.—	5,007.45
		Δρ.	8,007.45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἄρθρον μόνον.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα εἰς συνδρομάς, εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά. . . .	Δρ.	711.—	711.—	711.—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἔξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

'Ανασκαφαὶ παρὰ τὴν ὁδὸν 'Αρείου Πάγου.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	2,652.—	
» »	ἀποζημίωσιν διαχειριστοῦ Χρ. 'Ηλιοπούλου	»	370·—	
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ.	»	30.05	
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ συμβούλου κ. 'Αλ. Φιλαδελφέως	»	12.—	
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ 'Εφόρου κ. Π. Καστριώτου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν. . .	»	17.50	
» »	μεταφορὰν τῶν χωμάτων	»	1,068.50	
» »	ἀξίαν ὑλικῶν, ἤτοι σπυρίδων, σχοινίου κ. λ., καὶ ἐργαλείων καὶ ἐπισκευὴν αὐτῶν . . .	»	49.60	
» »	κατασκευὴν ὑποστέγου καὶ ἐπισκευὴν αὐτοῦ	»	42.60	
» »	ἐκκένωσιν βόθρου	»	40.—	
» »	ἐκπόνησιν σχεδιαγράμματος ἀνασκαφῶν .	»	50.—	4,332.25

'Ανασκαφαὶ ἐν 'Αγίᾳ Μαρίνῃ τῆς Φωκίδος.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν.	Δρ.	594.—	
» »	ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος 'Εφόρου Γ. Σωτηριάδου	»	75.60	
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ.	»	52.95	
» »	ἀξίαν σχοινίου, σπυρίδων, σπάγου καὶ μεταφορὰν αὐτῶν	»	44.65	767.20
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.		5,099,45

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.		5,099.45—

Ἀνασκαφαὶ Θηβῶν
(ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου).

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων .	Δρ.	993.—	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	178.20	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	60.05	
» » φωτογραφικὰ εἴδη	»	16 50	
» » ἀξίαν μιᾶς δοκοῦ	»	6.50	1,254.25

Ἀνασκαφαὶ ἐν Λεβαδείᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν.	Δρ.	422.50	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	54.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ.	»	10.10	
» » ἀξίαν 4 φωτογραφικῶν πλακῶν πρὸς φωτογράφησιν τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν. .	»	20.—	506.60

Ἀνασκαφαὶ ἐν Παγασαῖς.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	3,381.30	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν.	»	404.—	
» » μεταφορικὰ εὑρημάτων καὶ ἐργαλείων . .	»	368.—	
» » ἀξίαν ἐργαλείων, ξυλίνων κιβωτίων καὶ διαφόρων ἄλλων ὑλικῶν, ἤτοι σχοινίου, σπυρίδων καὶ ἄλλων καὶ εἰς διορθωτικὰ ἐργαλείων	»	189.45	
» » ὁδοιπορικὰ Σ. Στουρνάρα καὶ Ἰ. Ἀνδρέου καὶ εἰς ἔξοδα αὐτῶν διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν πύργων τῶν Παγασῶν καὶ λοιπῶν	»	132.—	
» » ἀποζημίωσιν Ε. Τσιουρέλλη διὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἑνὸς στρέμματος ἀγροῦ ἐσπαρμένου	»	48.—	4,522.75

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς μεταρορὰν μαρμαρίνης ἀρχαίας στήλης ἐκ Καισαριανῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	»	22.45	
Εἰς μεταφορὰν	»	22.45	11,383.05

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	22.45	11,383.05
Δαπανηθέντα εἰς ἔξοδα μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Θήβας, Λεβάδειαν, Χαιρώνειαν καὶ Ὀρχομενὸν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ συμβούλων, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων	»	259.80	
» » τὴν κατασκευὴν τριῶν ἀντερεισμάτων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἑτοιμορρόπου τοίχου τῆς οἰκίας Π. Τουρλοτοῦ παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφὲν γήπεδον ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων	»	55.—	
» » ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν παρὰ τὴν οἰκίαν Ν. Λεωτσάκου ἐρριμμένων χωμάτων ἐκ τῶν παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἀνασκαφῶν . .	»	200.—	
» » ἡμερομίσθια καὶ προμήθειαν ὑλικῶν διὰ τὴν κατασκευὴν νέων ὁροθεσίων καὶ ἐπισκευὴν τῶν Παγασῶν τοῦ ἐν Μολυβᾷ κτήματος τῆς Ἑταιρείας	»	31.25	568.50
		Δρ.	11,951.55

Ἄρθρον 2.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ ΑΡΧΙΕΡΓΑΤΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου τῆς Ἑταιρείας Ἐλ. Καμπάνη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου . .	Δρ.	160.—	160.—
			12,111.55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Δημοσιεύματα.

Ἄρθρον μόνον.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1911 (ἐξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα:

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύχους	Δρ.	1,482.50
» ἀμοιβὴν συγγραφέων.	»	997.50
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων. . .	»	152.50
» Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . .	»	82.60
Εἰς μεταφορὰν	»	2,715.10

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	2,715.10	
Εἰς	Ἀ. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	115.60	
»	Γ. Οἰκονόμον δι' ἀμοιβὴν αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν σιλλύβων τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος 1911	»	270.—	
»	ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἑταίρους	»	83.95	3,184.65

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἔτους 1912.

Εἰς	Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύχους	Δρ.	1,117.50	
»	ἀμοιβὰς συγγραφέων	»	971.25	
»	I. Waterloo δι' ἀξίαν λιθογραφικῶν πινάκων δι' ἄρθρον N. P. Ure	»	930.40	
»	Κ. Κόλμαν διὰ τὴν κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων	»	578.—	
»	Ε. Καζάνην » » »	»	539.30	
»	Ἀ. Λάϊον » » »	»	286.40	
»	Ἀ. Κωνσταντινίδην » »	»	51.80	
»	Ἀ. Πετρίτσην διὰ τὴν φωτογράφησιν ἀρχαίων. . .	»	666.40	
»	Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν φωτοτυπικῶν πινάκων	»	250.—	
»	E. Stefani δι' ἀξίαν ἐγχρώμων πινάκων	»	275.35	
»	Ἀ. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν ἐγχρώμων πινάκων. . .	»	200.—	
»	Ἀ. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν πίνακος Θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.	»	80.—	
»	Γ. Μαραγιάννην δι' ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν. .	»	190.10	
»	Ε. Ζιλλιερὸν δι' ἀξίαν πινάκων	»	150.—	
»	Ἀ. Πάλλην δι' ἀξίαν χάρτου.	»	53.70	
»	Σ. Ξενόπουλον δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν εὑρημάτων Παλαιοκάστρου καὶ Δρανίστης	»	90.70	
»	Σ. Ξενόπουλον δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	240.—	
»	Ἀ Πετρίτσην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Σπάρτην καὶ τἀνάπαλιν εἰς Ἀθήνας πρὸς φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	75.20	
»	Ἀ. Πετρίτσην δι' ἀξίαν 47 φωτογραφικῶν πλακῶν πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας	»	310.20	
»	Ἀ. Πετρίτσην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	21.10	
»	ἁμαξαγώγια ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος . . .	»	31.45	
»	ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἑταίρους	»	111.65	7,220.50

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἔτους 1913.

Εἰς	Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων	Δρ.	22.35	22.35
	Εἰς μεταφορὰν		Δρ.	10,427,50

'Εκ μεταφορᾶς	Δρ.		10,427.50

4) 'Αγορὰ χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς 'Αρχ. 'Εφημερίδος.

Δι' ἀξίαν χάρτου, ναῦλον καὶ μεταφορικὰ αὐτοῦ ἀποσταλέντος ἐκ Βιέννης ὑπὸ G. Röder διὰ τὴν ἔκδσιν τῆς 'Εφημερίδος	Δρ.	1,497.45	1,497.45

5) Πρακτικὰ 'Εταιρείας ἔτους 1910.

Εἰς Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγκογραχημάτων. . .	Δρ.	16.—	16.—

6) Πρακτικὰ 'Εταιρείας ἔτους 1911.

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 500 ἀντιπύπων τῶν Πρακτικῶν	Δρ.	1,583.50	
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 25 ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων διὰ τοὺς συγγραφεῖς	»	251.—	
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . .	»	92 50	
» Ε. Καζάνην » » » . .	»	285.45	
» Σ. Ξενόπουλον δι' ἐκπόνησιν σχεδιογραμμάτων . .	»	100.—	
» Γ. Εὐγένιον διὰ σχεδίασιν τοπογρ. χαρτῶν Πνυκὸς	»	199 50	
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν σχεδιαγραμμάτων ἀνασκαφῶν 'Αγ. Δανιὴλ	»	20.—	
» ἀποστολὴν εἰς Καθιδρύματα καὶ 'Εταίρους	»	125.—	2,656 95

7) Σύγγραμμα κ. Π. Καββαδία «Περὶ Θόλου τῆς 'Επιδαύρου»

Εἰς Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγκογραφημάτων . .	Δρ.	123.40	
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν τῶν σχεδίων τῆς Θόλου .	»	100.—	223.40

8) Σύγγραμμα ἐφόρου 'Α. Κεραμοπούλου «Περὶ τοπογραφίας Δελφῶν».

Εἰς ἀμοιβὴν συγγραφέως διὰ τὸ 6ον καὶ 7ον τυπογραφικὸν φύλλον	Δρ.	120.—	
» Γ. Στάγγελ καὶ Σια δι' ἀξίαν ἑνὸς Πίνακος	»	100.—	
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 6ου καὶ 7ου τυπογραφικοῦ φύλλου	»	140.—	360.—
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.		15,181 30

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.		15,181.30

9) Σύνταξις σχεδίων μνημείων Ἐλευσῖνος.

Εἰς	Φ. Βερσάκην δι' ἀποζημίωσίν του	Δρ	555 —	
»	» » δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ἐλευσῖνα	»	6.70	
»	ἀξίαν γραφικῆς ὕλης	»	20 25	581.95

10) Σύγγραμμα ἐφόρου Ἀρβανιτοπούλου «Περὶ στηλῶν Παγασῶν».

Εἰς	J. Hamboeck διὰ λιθογράφησιν ἓξ πινάκων . . .	Δρ.	4 007.95	
»	Ε. Ζιλλιερὸν καὶ υἱόν, δι' ἀποζημίωσιν, ὁδοιπορικὰ καὶ ἔξοδα διαμονῆς αὐτῶν ἐν Βόλῳ πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν.	»	2.204 40	
»	Ε. Ἰωαννίδην δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν.	»	54 20	
»	Ε. Ἰωαννίδην δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν.	»	1,110.—	
»	Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	43.50	
»	Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	440.—	
»	Γ. Ῥοϊλὸν δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου εἰς Βόλον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐργασίας τῶν καλλιτεχνῶν.	»	146.70	
»	Γ. Ῥοϊλὸν δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν.	»	134.—	
»	Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ὁδοιπορικὰ ἔξοδα μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ συνταγματάρχου κ. Ἰ. Φραγκούδη εἰς Βόλον διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν στηλῶν . . .	»	95.10	
»	Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ τὴν φωτογράφησιν 56 χρωμοτυπικῶν πλακῶν	»	504.—	
»	Φ. Ῥάνιο διὰ τὴν ἀξίαν 60 χρωμοτυπικῶν πλακῶν .	»	189.50	
»	Χ. Πολίτην διὰ τὴν κατασκευὴν ξυλίνων μητρῶν διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στηλῶν	»	42.90	
»	μεταφορικὰ καὶ ἔξοδα παραλαβῆς κιβωτίων περιεχόντων ἀντίγραφα τῶν πινάκων τῶν Παγασῶν	»	78.05	9,050 30

11) Διάφορα Ἔξοδα

Εἰς	Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικα τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας	»	200.—	
	Εἰς μεταφοράν	Δρ.	200.—	24,813 55

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	200 —	24,813.55
Εἰς Μ. Ἐργῖνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ τῆς συνοπτικῆς καταστάσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας τῆς χρήσεως 1911	»	40.—	
» βοηθοὺς διαχειρίσεως Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος . . .	»	400.—	
» Γ. Παπαβασιλείου δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ φωτογράφου Α. Πετρίτση εἰς Ἐρέτριαν πρὸς λῆψιν φωτογραφιῶν.	«	45.80	
» ἀξίαν σφραγίδων, φωτογραφικῶν εἰδῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐξόδων διὰ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας .	»	95.10	780.90
			25 594.45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Διάφορα ἔξοδα.

Ἄρθρον 1.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν Νόμον ,ΓΨΚΘ' 1910	Δρ.	200.—	200.—

Ἄρθρον 2.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Δαπανηθέντα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὀργανισμοῦ πρὸς δραχμὰς 81 μηνιαίως	Δρ.	972.—	972.—

Ἄρθρον 3.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα εἰς ἔξοδα κηδείας ἀρχιεργάτου Ἑταιρείας Ἐλ. Καμπάνη	Δρ.	200.—	
» εἰς ἀξίαν στεφάνου κατατεθέντος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ συμβούλου τῆς Ἑταιρείας Σπ. Βάση.	»	80.—	
» δικηγορικὰ δικαιώματα δικηγόρου κ. Γ. Φι-			
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	280.—	1,172.—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	280.—	1,172.—
	λαρέτου διὰ γνωμάτευσιν αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας.	»	100.—	
Δαπανηθέντα	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας . .	»	105.—	
»	εἰς τὴν σχεδίασιν καὶ λάξευσιν τῶν ὀνομάτων τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῆς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Καταστήματος μαρμαρίνης πλακὸς	»	164.50	
»	εἰς ἀξίαν χρυσοῦ καὶ χρύσωσιν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων	»	100.—	
»	ἀξίαν μιᾶς τραπέζης διὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου	»	27.—	
»	εἰς κατασκευὴν πλαισίων πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἐν τῷ γραφείῳ εἰκόνων	»	25.—	
»	κατασκευὴν πλαισίου πρὸς τοποθέτησιν τῆς εἰκόνος Ῥύγχονος διὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου	»	35.—	
»	Ἀ. Παπασπῦρον διὰ τὴν ἀξίαν μιᾶς γραφομηχανῆς συστήματος «Ἔρικα»	»	330.—	
»	εἰς δημοσιεύσεις ἐν ταῖς ἐφημερίσι	»	40.—	
»	εἰς παροχὴν γεύματος τῷ διευθυντῇ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχ. Σχολῆς κ. Th. Homolle μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Σχολῆς	»	249.—	
»	εἰς ἐσωτερικὰς ἐπισκευὰς τοῦ Καταστήματος	»	30.—	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῷ κ. Th. Homolle εἰς Παρισίους ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.	»	30.25	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Μ. τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας . . .	»	3.75	
»	εἰς εἰσφορὰν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς χαλκῆς προτομῆς τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου W. Dörpfeld	»	123.45	
»	εἰς καταμέτρησιν καὶ διανομὴν εἰς οἰκόπεδα τοῦ παρὰ τὸν Ἅγ. Δανιὴλ κτήματος τῆς Ἑταιρείας.	»	15.—	
»	εἰς σύνταξιν σχεδίου μανδροτοίχου τοῦ ἐν Κηφισσίᾳ κτήματος τῆς Ἑταιρείας. . . .	»	30.—	
»	εἰς Ἀπ. Ἀρβανιτόπουλον, ἔφορον, δι' ἐπίδομα μεταβάσεως αὐτοῦ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ III Διεθνὲς			
	Εἰς μεταφορὰν	»	1,687.95	1,172.—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,687.95	1,172.—
	Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον.	»	600.—	
Δαπανηθέντα	εἰς φωτογράφησιν τῶν Παγασαίων γραπτῶν στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ μετὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐργασίας .	»	712.10	
»	εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν πρὸς καθαρισμόν, συντήρησιν καὶ ἀνίδρυσιν ἐν τῷ Μουσείῳ Βόλου τῶν Παγασαίων στηλῶν .	»	1,307.25	
»	εἰς προμήθειαν ὑλικῶν διὰ τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας	»	1,477.20	
»	εἰς ἔξοδα διὰ τὰς εἰσπράξεις τῆς Ἑταιρείας .	»	25.—	
»	εἰς ἔκτακτον ἀποζημίωσιν προσενεχθείσης ὑπηρεσίας εἰς τὸ λογιστήριον καὶ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας.	»	150.—	
»	εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἐποπτείαν τῆς Λογιστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1912	«	150.—	
«	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων	»	1,000.—	
»	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Α. Β. Υ. τῶν Ἡγεμονίδων Σοφίας. Ἑλένης, Μαρίας καὶ Ἀλίκης στρατιωτικῶν νοσοκομείων	»	2,000.—	
»	Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ποσῶν τὰ καταβληθέντα ἕνεκα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21,311 τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1912 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸν χημικὸν Ὄθωνα Ἀ. Ῥουσόπουλον ὡς ἀποζημίωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν καθοδηγίαν πρὸς συντήρησιν καὶ διάσωσιν τῶν χρωμάτων τῶν γραπτῶν στηλῶν Παγασῶν, καὶ τὰ ὁποῖα ἀποδοθήσονται τῇ Ἑταιρείᾳ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου	»	1,100 —	10,209.50

Ἄρθρον 4.

ΕΞΟΔΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Δαπανηθέντα	εἰς ἀποζημιώσεις ἀντιγραφέων.	Δρ.	300.70	
»	εἰς ἀξίαν βιβλίων διὰ τὴν ἀντιγραφὴν . . .	»	31.—	331 70
				11,713.20

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα εἰς Σοφίαν Μώτου διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου π. ἔ.	Δρ.	10.—
» εἰς Δ. Παπαθανασόπουλον δι' ἀξίαν χειμερινῶν ἐνδυμασιῶν διὰ τοὺς κλητῆρας τῆς Ἑταιρείας .	»	108.—
» εἰς Ἰ. Μαγγιῶρον δι' ἀξίαν μιᾶς θερμάστρας διὰ τὸ δωμάτιον τοῦ κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας	»	24.—
» εἰς Νικόλαον Βράϊλαν δι' ἐλαιοχρωματισμὸν τῆς θύρας καὶ ὑδροχρωματισμὸν τοῦ δωματίου Ταμείου καὶ Λογιστηρίου τῆς Ἑταιρείας	»	22.—
» εἰς Σ. Διαμάντην δι' ἀξίαν δύο χλαινῶν διὰ τοὺς δύο κλητῆρας τῆς Ἑταιρείας	»	20 50
» εἰς Θ. Παπαϊωάννου δι' ἔξοδα δι' εἰσπράξεις τῆς Ἑταιρείας .	»	25 —
» εἰς Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας διὰ διάφορα μικροέξοδα ἀπὸ 16 Νοεμβρίου-22 Δεκεμβρίου π. ἔ. .	»	11.55
» εἰς Ἑταιρείαν Ἀεριόφωτος διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου-27 Δεκεμβρίου π. ἔ.	»	141.55
» εἰς Ἑταιρείαν Ἀεριόφωτος διὰ προμήθειαν 990 ὀκάδων κὸκ κατὰ Ὀκτώβριον π. ἔ.	»	67.65
» εἰς Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας δι' ἀποστολὴν καὶ παραλαβὴν ἐντύπων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ	»	9.20
» εἰς Μ. Ἐργῖνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ δισχιλίων ἐντύπων ἀ-		
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	439.45

	'Εκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	439.45
	ποσπασμάτων διὰ τὸ Λογιστήριον τῆς 'Εταιρείας.	»	30.—
Δαπανηθέντα	εἰς Κ. Κόλμαν δι' ἀξίαν δύο τσιγκογραφημάτων δι' 'Αρχαιολ. 'Εφημερίδα 1911.	»	10.50
»	εἰς Α. Πετρίτσην δι' ἀξίαν 12 φωτογραφικῶν πλακῶν διὰ τὰ Πρακτικὰ 1911.	»	72.—
»	εἰς Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν δύο φωτοτυπικῶν πινάκων δι' ἄρθρον Σαυγένους Κεραμοπούλου ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημερίδι 1912	»	220.—
»	εἰς Α. 'Ραφτάνην διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 250 προσκλητηρίων διὰ τὴν συνέλευσιν τῆς 8 'Ιανουαρίου καὶ 250 ἀντιτύπων ἐκλογικοῦ καταλόγου 1912 . .	»	64.25
»	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς 'Εταιρείας	»	360.—
»	εἰς Ι. Λαρισινὸν δι' ἁμαξαγώγιον ἀντιπροέδρου καὶ 3 συμβούλων πρὸς ἐκτίμησιν ἀρχ. χώρων περὶ τὴν 'Ακρόπολιν κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ.	»	4.05
»	εἰς Α. Νταβέλην διὰ προμήθειαν δαδίου κατὰ Ν/βριον π. ἔ.	»	8.40
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ προμήθειαν χάρτου διὰ τὴν 'Αρχ. 'Εφημερίδα κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. . .	»	40.65
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ γραφικὴν ὕλην κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον π. ἔ.	»	20.40
»	εἰς Ταμίαν 'Εταιρείας δι' ἀξίαν ὕδατος ἀπὸ 1 'Οκτωβρίου—31 Δεκεμβρίου π. ἔ.	»	10.50
»	εἰς 'Ιωάννην Στριγκλόγιαννην καὶ Δ. Στριγκλόγιαννην δι' ὑπόλοιπον ἀξίας ἀγροῦ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους κληρονόμων Κ. Στριγκλόγιαννη.	»	160.—
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	1,440.20

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ. 1,440.20			
Δαπανηθέντα	εἰς Ἀμερικαν. Ἀργ. Σχολὴν δι' ὑπόλοιπον πλεονάσαν ἐκ τῶν διὰ τῆς Ἑταιρείας καταθέσεων αὐτῆς εἰς τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον δι' ἀπαλλοτρίωσιν κτημάτων ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ	» 193.95			
»	εἰς Δ. Μαζαράκην δι' ἐνοίκιον τῆς ἐν Μαζαρακάτοις οἰκίας αὐτοῦ τῶν μηνῶν Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου 1908 χρησιμευσάσης πρὸς ἐναπόθεσιν εὑρημάτων ἀνασκαφῶν καὶ διαμονὴν τῶν διευθυνάντων τὰς ἀνασκαφάς. .	» 120.—			
»	εἰς Ι. Στριγκλόγιαννην κλ. δι' ἔξοδα συγκροτήσεως συγγενικοῦ συμβουλίου πρὸς διορισμὸν ἐπιτρόπου ἀνηλίκων καὶ κύρωσιν παρὰ τοῦ Πρωτοδικείου τοῦ διασκέμματος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου	Δρ. 80.—	1,834.15	1,834.15	

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1912

Χρέωσις	*Ποσὸν*		*Πίστωσις*	*Ποσὸν*	
Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 . . .	2,060	99	Ἐπληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	70,465	15
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	69,073	50	» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	40,864	10
» » προκαταβολὰς.	34	—	Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912. . .	967	09
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	39,000	—			
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων.	1,203	—			
» » πιστωτὰς διαφόρους	924	85			
Ἄθροισις	112,296	34	Ἄθροισις	112,296	34

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ὁ Λογιστὴς καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Ε Ξ Ο Δ Α	*Ποσὸν*	
Εἰς Μισθοὺς προσωπικοῦ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας	7,535	—
» Ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	2,231	35
» Ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	720	—
» Διαφόρους δαπάνας	7	—
» Μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	3,000	—
» Ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης . . .	5,007	45
» Συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	711	—
» Ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	11,951	55
» Ἀποζημίωσιν Ἀρχιεργάτου	160	—
» Δημοσιεύματα	25,594	45
» Τέλη χαρτοσήμου	200	—
» Συντάξεις	972	—
» Ἔκτακτα ἔξοδα	9,109	50
» Ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὑρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου	331	70
» Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1,834	15
Ἄθροισις	69,365	15

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

« ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ »

Ε Σ Ο Δ Α	*Ποσὸν*	
Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἑταίρων.	2,234	—
» τόκους καὶ μερίσματα·	31,209	10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων.	4,410	25
» » διάφορα.	1,145	15
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000	—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	75	—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	291	65
Ἄθροισις	69,365	15

Ὁ λογιστὴς κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσὸν	
Ταμεῖον	967	09
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	212,310	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20.000.000. . . .	20,548	25
Ὁμολογίαι Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000	35	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως.	640	—
Προκαταβολαὶ	2,032	—
Τράπεζα Γ. Π. Σχουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	62,559	75
Ἀκίνητα κτήματα.	24,452	—
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	259,863	80
Χρεῶσται διάφοροι	1,100	—
Ἄθροισις	835,329	39

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	*Ποσὸν*	
Πιστωταὶ διάφοροι	924	85
Κεφάλαιον	834,404	54
Ἄθροισις	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ

	Χρέωσις					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως	
Ταμεῖον	2,060	99	110,235	35	112,296	34
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	212,310	25			212,310	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50			79,025	50
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20 000.000	20,548	25			20,548	25
Ὁμολογίαι Πατριωτικοῦ Δανείου 30 000 000 .	35	—			35	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—			640	—
Προκαταβολαὶ	2,066	—			2,066	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις) .	60,695	65	40,864	10	101,559	75
Ἀκίνητα κτήματα	25,655	—			25,655	—
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	259,863	80			259,863	80
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα . . .	3,200	68			3,200	68
Χρεῶσται διάφοροι			1,100	—	1,100	—
Πιστωταὶ διάφοροι						
Κεφάλαιον			3,492	33	3,492	33
Ἄθροισις	837,896	87	155,691	78	993,588	65

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πίστωσις						*Ὑπόλοιπα τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912*			
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		111,329	25	111,329	25	967	09		
						212,310	25		
						171,795	75		
						79,025	50		
						20,548	25		
						35	—		
						640	—		
		34	—	34	—	2,032	—		
		39,000	—	39,000	—	62,559	75		
		1,203	—	1,203	—	24,452	—		
						259,863	80		
		3,200	68	3,200	68				
						1,100	—		
		924	85	924	85			924	85
837,896	87			837,896	87			834,404	54
837,896	87	155,691	78	993,588	65	835,329	39	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

τῶν Γενικῶν λογαριασμῶν ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολὴ ἢ οὔ κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1912

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ.

Ταμεῖον

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	2,060.99
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργηθείσας εἰσπράξεις	»	110,235.35
Τὸ ὅλον	Δρ.	112.296.34
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς . . .	»	111,329 25
ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ.	967 09

Χρηματόγραφα

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 76 Μετοχαὶ τῆς 'Εθν. Τραπέζης ἀξίας	Δρ.	212,310 25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	212.310 25
Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 ἀξίας	Δρ.	171,795.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.	»	171,795 75
Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 365 ὁμολογίαι 'Εθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 ἀξίας	Δρ.	79,025 50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	79,025 50
Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 200 ὁμολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας.	Δρ.	20,548.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.	»	20,548 25
Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911, ὑπῆρχον 35 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	Δρ.	35.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθη μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.	»	35.—
Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὁμολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως ἀξίας	Δρ.	640.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.	»	640.—

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Λ/σμοῦ εἰς 'Εφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὠφείλοντο εἰς τὴν 'Εταιρείαν προκαταβολαὶ .	Δρ	2,066 —
'Επιστώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενομένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν	»	34.—
'Υπόλοιποε ἀποδοτέον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	Δρ.	2,032.—

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ.

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 τὸ ὑπὲρ τῆς 'Εταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ ἀνέρχεται εἰς. . .	Δρ.	60,695 65
ἐχρεώθη ὁ λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενομένας ἐντόκους καταθέσεις	»	40,864 40
Τὸ ὅλον	Δρ.	101,559.75
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς γενομένας ἀναλήψεις.	»	39,000.—
'Υπόλοιπον ὑπὲρ τῆς 'Εταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . .	Δρ.	62,559.75

'Ακίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	25,655 —
ἐπιστώθη ὁ λ/σμὸς οὗτος μὲ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκποιηθέντων κτημάτων .	»	1,203 —
'Υπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	Δρ.	24,452.—

'Αποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἐξ ἑνὸς ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ	ἀξίας	Δρ.	7,955 40		
2) ἐξ ἑνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν "Αγιον Δανιὴλ. .	»	»	9,127 85		
3) ἐξ ἑνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισσίᾳ	»	»	6,768.75		
4) ἐκ μιᾶς οἰκίας ἐν 'Ελευσῖνι.	»	»	600 —	Δρ.	24,452.—

Κατάστημα τῆς 'Εταιρείας.

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος ἀνήρχετο εἰς . .	Δρ.	259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	259,863 80

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα. ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ.

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς 'Εταιρείας . .	Δρ.	3,200.68
ἐπιστώθη ὁ λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰ διαγραφέντα δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 'Ιανουαρίου 1912	»	3,200.60
'Υπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1912		μηδὲν

Χρεῶσται διάφοροι.

Ὁ λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	Δρ.	1.100.—
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	»	1.100 —

Β'. Ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Παθητικοῦ.

Πιστωταὶ διάφοροι.

Ὁ λ/σμὸς οὗτος ἐχρεώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ ἔτος 1912 γενομένας εἰσπράξεις.	Δρ.	924 85
Ὑπόλοιπον ὀφειλόμενον παρὰ τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	924.85

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 494 ἀξίας . . . . . ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν.	Δρ.	70.465.15

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

	Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀνήρχετο εἰς			Δρ.	837.896 87
	Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:				
1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ.	2,060.99		
2)	» 76 μετοχὰς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	212,310.25		
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75		
4)	» 365 ὁμολογίας Ἐθν. Παγ. Δανείου 1889 .	»	79,025.50		
5)	» 200 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 1907 . . .	»	20,548.25		
6)	» 35 ὁμολογίας Πατρ. Δανείου 30,000,000 .	»	35.—		
7)	» μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—		
8)	» Προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ . . .	»	2,066.—		
9)	» ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ.	»	60.695.65		
10)	» Ἀκίνητα κτήματα	»	25,655 —		
11)	» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80		
12)	» Παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα . .	»	3,200 68	Δρ.	837,896.87
	Ἐντὸς τοῦ 1912 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις:				
1)	εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ταμείου 31 Δ/βρίου 1911 .	Δρ.	2,060.99		
	προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργηθεῖσαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῆς κινήσεως τοῦ ταμείου	»	110,235.35		
	Τὸ ὅλον	Δρ.	112,296.34		
	ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθεισῶν πληρωμῶν	»	111,329 25		
	ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.			Δρ.	967.09
2)	ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης 76 τὸν ἀριθμὸν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			»	212,310,25
3)	ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμὸν 1697 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν εἰς .			»	171,795.75
4)	ἐπὶ τῶν 365 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			»	79,025.50
5)	ἐπὶ 200 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			»	20,548.25
6)	ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30.000.000 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			»	35.—
7)	ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν			»	640.—
	Εἰς μεταφορὰν			Δρ.	485,321.84

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ. 485,321.84
8) ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιμελητὰς κλπ. ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ ὠφείλοντο κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911. . .	Δρ. 2,066.—	
ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912.	» 34.—	
ἑπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 .		» 2,032.—
9) εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σκουζὲ.	Δρ. 60,695.65	
προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912	» 40,486.10	
Τὸ ὅλον	Δρ. 101,559.75	
καὶ ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1912 . . .	» 39,000.—	
ἑπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912		» 62,559.75
10) ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀκινήτων κτημάτων. . . .	Δρ. 25,655.—	
ἀφῃρέθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ πωλήσεως οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ	» 1,203.—	
ἑπομένως κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἔμεινεν ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀπαλλοτριωτὰ ἀκίνητα κτήματα ἀξίας		» 24,452.—
11) ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη		» 259,863.80
12) ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ ὑπολοίπου παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	Δρ. 3,200 68	
ἀφῃρέθησαν δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912	» 3,200.68	
13) προσετέθη μερὶς «Χρεῶσται Διάφοροι» ἡ ὁποία ἐχρεώθη μὲ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν		» 1,100.—
		Δρ 835,329.39

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀποτελεῖται:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	Δρ. 967.09
2) » 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	» 212,310.25
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	» 171,795.75
4) » 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	» 79,025 50
5) » 200 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	» 20,548.25
6) » 35 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	» 35.—
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	» 640.—
8) » προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	» 2,032.—
9) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σκουζὲ	» 62,559.75
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. 549,913.59

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 549,913.59
10)	ἀπὸ Ἀκίνητα κτήματα	» 24,452.—
11)	» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	» 259,863.80
12)	» Χρεώστας διαφόρους	» 1,100.—
		Δρ. 835,329.39
	ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς διαφόρους πιστωτάς. . . .	» 924.85
	Ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	Δρ. 834.404.54

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ὁ Λογιστὴς καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐκτελέσαντες τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν περὶ ἐξελέγξεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος 1912 λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου:

Α΄. ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ

Ταμεῖον.

Ἡ κίνησις τοῦ Ταμείου ἐνεργηθεῖσα διὰ τριπλοτύπων γραμματίων εἰσπράξεως καὶ χρηματικῶν ἐνταλμάτων νομίμως τεθεωρημένων καὶ κανονικῶς ἐξωφλημένων ἔχει ὡς ἕπεται:

α΄) Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 κατὰ τὴν ἐνυπόγραφον βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους ἐκείνου . . .	Δρ.	2,060.99
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	»	69.078.50
» » προκαταβολὰς	»	34.—
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σχουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	»	39.000.—
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων	»	1,208.—
» » πιστωτὰς διαφόρους	»	924.85
Τὸ ὅλον	»	112,296.34

β΄) Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρ.	70.465.15
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σχουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	»	40.864 10
Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν	»	967.09
Τὸ ὅλον	»	112,296 34

Β'. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α') *Ἔσοδα.*

Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἑταίρων	Δρ.	2,234.—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	31,209.10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	»	4,410.25
» » διάφορα	»	1,145.15
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	30,000.—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	»	75.—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	»	291.65
Τὸ ὅλον	»	69,365.15

β') *Ἔξοδα.*

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ.	7,535.—
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	»	2,231.35
» ἐπιχορήγησιν τοῦ γραμματέως τοῦ συμβουλίου	»	720.—
» διαφόρους δαπάνας	»	7.—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,000.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως »	»	5,007.45
» σύνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά . . .	»	711.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετικὴν δαπάνην	»	11,951 55
» ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου	»	160.—
» δημοσιεύματα	»	25,594.45
» τέλη χαρτοσήμου	»	200.—
» συντάξεις	»	972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	9,109.50
» ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὑρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχ. Μουσείου	»	331.70
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	1,834.15
Τὸ ὅλον	»	69,365.15

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

α') *Ἐνεργητικόν.*

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	835,329.39
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	967.09
2) » μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	212,310.25
Εἰς μεταφορὰν	»	213,277.34

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	213,277.34
3)	ἀπὸ ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898 . .	»	171,795.75
4)	» » Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889 φρ. 125.000.000	»	79,025.50
5)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 φρ. 20.000.000 .	»	20,548.25
6)	» » Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000 . . .	»	35.—
7)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως. . .	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς.	»	2,032.—
9)	» ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ	»	62,559.75
10)	» ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
12)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον	»	835,329.39

β) Παθητικόν.

	Τὸ δὲ Παθητικὸν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς	Δρ	835,329.39
	Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1)	ἀπὸ πιστωτὰς διαφόρους.	Δρ.	924.85
2)	» τὸ Κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας.	»	834,404.54
	Τὸ ὅλον	»	835,329.39

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

	Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς δραχμὰς ἐν ὅλῳ.	Δρ.	834,404.54
	Ἀποτελουμένη:		
1)	ἀπὸ τὰ ἐν τῷ Ταμείῳ μετρητὰ	Δρ.	967.09
2)	» 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.	»	212,310.25
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4)	» 365 » » Παγίου Δανείου 1889 . .	»	79,025.50
5)	» 200 » » Δανείου 1907	»	20,548.25
6)	» 35 » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000 .	»	35.—
7)	» μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,032.—
9)	» ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ	»	62,559.75
10)	» ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
12)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον	»	835,329.29
	ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς πιστωτὰς διαφόρους	»	924.85
	ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δ/βρίου 1912	»	834.404.54

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας τῆς Ἑταιρείας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἤτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. λ. π. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912 δραχμαὶ 4,410.25, αἱ ὁποῖαι εἰσεπράχθησαν καὶ ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α/4.

Μετὰ τὸν γενόμενον λεπτομερῆ ἔλεγχον ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀκρίβειαν καὶ τάξιν, ἥτις ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν προκειμένην διαχείρισιν, ὡς καὶ τὴν ἄμεμπτον τήρησιν τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ διὰ τοῦτο προτείνομεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ ὡς ὀρθῶς γενομένην τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1912, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους τούτου, εὐαρεστουμένη δ' ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὡς καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν μετ' ἐπιμελείας ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ἰανουαρίου 1913.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας
Μ. Β. ΚΥΡΗΣ
Α. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Α. ΜΑΤΑΛΑΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ 13ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1913

Τῇ 13ῃ Ἰανουαρίου 1913 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 ½ π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς γενικὴν Συνέλευσιν, ἵνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὀρνανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπείαν διὰ τὸ ἔτος 1913 καὶ ἵνα ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1912. Παρῆσαν ἑταῖροι εἴκοσι δύο.

Εἰς τοὺς παρόντας ἑταίρους διενεμήθη ἔντυπος Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1912 μετ' ἀναλυτικῶν πινάκων (ἴδε σελ. 20-51).

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνσταντῖνος Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶτος Γραμματεὺς ὁ κ. Χρῆστος Ἠλιόπουλος καὶ δεύτερος Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχ. Κύρης.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας διὰ ψηφοδελτίου ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπείας διὰ τὸ ἔτος 1913 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ματάλας, Ἀθανάσιος Τυπάλος Μπασιᾶς, Δημήτριος Δουκάκης, Μιχαὴλ Κύρης καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Χ. Ἠλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 52 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1912. Ἡ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1912.

Τούτων γενομένων ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α'

Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1911 τεῦχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.

2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1912 τεῦχος α'-β' εἰς 500 ἀντίτυπα.

3) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* τοῦ ἔτους 1911 εἰς 500 ἀντίτυπα.

Β'

Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*. Περίοδος Α' (1837-1860). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων 17, 19, 21, 22, 24, 25, δύο τοῦ φυλλαδίου 26, καὶ ἀνὰ ἓν τῶν φυλλαδίων 27 καὶ 28, ἐδωρήθησαν δὲ ἀνὰ τέσσαρα ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων 1, 2, 3, τρία τοῦ φυλλαδίου 4, δύο τοῦ φυλλαδίου 17, καὶ ἀνὰ τρία τῶν φυλλαδίων 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 50, 51 καὶ 53-55.

2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*. Περίοδος Β' (1862 καὶ 1869-1874). Ἐδωρήθησαν ἀνὰ τρία ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων Α'-ΙΒ', 13-15 καὶ ἀνὰ τέσσαρα τῶν φυλλαδίων 16 καὶ 17.

3) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*. Περίοδος Γ' (1883-1912). Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1883 καὶ ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνὰ δύο τοῦ 1884 καὶ 1885 καὶ ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1885, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1886 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1887 καὶ ἓν τοῦ τεύχους α' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1888 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1890 καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1890, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1891, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1892 καὶ 1893 καὶ ἓν τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1893, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1894 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ 1896, τρία ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1897, ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ 1899, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1900 καὶ 1901, καὶ ἓν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1901, δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1902, ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1903, 1904 καὶ

1906, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1907, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο τοῦ 1909, πέντε ἀντίτυπα τοῦ 1910 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἑπτὰ τοῦ 1911 καὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἐνενήκοντα ἑπτὰ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1883-1886, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1887 καὶ 1888, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1889 1892, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1893 καὶ 1894, τέσσαρα τοῦ 1895, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1896, ἀνὰ τρία ἀντίτυπα τοῦ 1898, δύο τοῦ 1899 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1900 καὶ ἓν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1901-1903 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1903, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1904 1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1908, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1909 καὶ ἓν τοῦ τεύχους δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1910, ὀκτὼ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1911 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν 234 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1911 καὶ 219 τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912.

4) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* (1842-1911). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1848-1873, δύο τοῦ ἔτους 1873/1874, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1874/1875-1904, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1905, 1906, ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1907, 1908, πέντε ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1909, τέσσαρα τοῦ 1910 καὶ δέκα τέσσαρα τοῦ 1911. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1842, 1848, 1849, 1858/1859, τρία τοῦ ἔτους 1871/1872, δύο τοῦ 1872/1873, τρία τοῦ 1873/1774, δύο τοῦ 1874/1875, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1876 1879, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1881, τέσσαρα τοῦ 1882, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1883-1885, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1886 καὶ 1887, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1888 1891, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1892-1896, τρία τοῦ 1897, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1898-1904, ἓν τοῦ 1905, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1906 καὶ 1907 καὶ ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1908-1910. Διενεμήθησαν 334 ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1911

5) *Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί*. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο. Ἐδωρήθη ἕν.

6) *Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* ὑπὸ Π. Καββαδία 1837-1900. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 57.

7) *Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου*. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἓν καὶ ἐδωρήθησαν 15.

8) *Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ*. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 8.

9) *Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος*. Τόμος Α'. Ἐπωλήθησαν διὰ Hiersemann ἀντίτυπα 9 καὶ ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 60.

10) *Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890*. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 3 καὶ ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 37.

11) *Γενικαὶ Συνελεύσεις*. Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1864 καὶ 1867 καὶ ἐδωρήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1860, 1861, 1863, 1864, 1866, 1867 καὶ 1869.

12) *Εὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου*. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα τέσσαρα.

13) *Τὸ Ναυάγιον τῶν Ἀντικυθήρων*. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα δύο.

14) *Comptes-rendus du Congrès International d'Archéologie 1re Séssion-Athènes 1905*. Ἐπωλήθησαν ἀνίτυπα δύο καὶ ἐδωρήθησαν 25.

15) *Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου* ὑπὸ Χ. Τσούντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα ἕξ καὶ ἐδωρήθησαν 13.

16) *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων Τάφων* ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἐδωρήθησαν 16.

17) *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας* ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 15.

Γ'

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837 - 1860).

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1837	1	149
1837	2	200
1837	3	189
1837	4	199
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	2
1839	17	5
1840	18	1
1840	19	15
1840	20	7
1840	21	12
1841	22	19
1841	23	24
1841	24	22
1842	25	41
1842	26	51
1842	27	44
1842	28	23
1843	29	30
1858	50	83
1859	51	317
1860	53	43
1860	54	12
1860	55	38

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σεραὶ πλήρεις 269 ἑκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1862	β'	13
1862	γ'	4
1862	δ'	19
1862	ε'	7
1862	ς'	16
1862	ζ'	4
1862	η'	6
1862	θ'	28
1862	ι'	24
1862	ια'	19
1862	ιβ'	11
1869	ιγ'	161
1870	ιδ'	117
1872	ιε'	298
1873	ις'	298
1874	ιζ'	291

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἑ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πεντήκοντα ἓξ πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἑκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 750.

β') Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἑξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχμ. 25, ἕκαστον δὲ τεῦχος δραχμ. 6 25.

Ἔτη	*Ἀπιθμὸς τόμων*	*Ἀριθμὸς τευχῶν* α'	β'	γ'	δ'
1883	108	—	—	7	7
1884	121	1	1	17	—
1885	29	2	2	—	2
1886	19	—	—	—	3
1887	26	1	—	—	1
1888	34	—	—	3	3
1889	36	—	—	—	—
1890	33	—	—	3	3
1891	38	—	—	—	—
1892	42	1	—	—	—
1893	61	1	1	—	1
1894	64	1	1	8	—
1895	20	29	4	4	—
1896	12	—	—	9	9
1897	16	1	1	—	—
1898	14	—	—	1	—
1899	6	—	8	8	20
1900	16	—	—	4	2
1901	9	—	—	4	4
1902	1	—	—	7	7
1903	—	—	—	2	2
1904	4	—	—	8	8
1905	101	—	—	3	3
1906	86	—	—	9	9
1907	71	10	10	—	—
1908	86	—	—	7	7
1909	109	—	—	—	29
1910	160	—	—	19	19
1911	175	7	7	—	—
1912	—	184	184	—	—

4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842	82	1891	151
1848—1849	174	1892	167
1858—1859	231	1893	208
1871—1872	608	1894	55
1872—1873	91	1895	55
1873—1874	250	1896	47
1874—1875	615	1897	62
1876—1877	497	1898	58
1877—1878	519	1899	56
1878—1879	640	1900	37
1879—1880	589	1901	16
1880—1881	560	1902	17
1881—1882	374	1903	13
1882—1883	104	1904	9
1883	54	1905	8
1884	12	1906	14
1885	118	1907	25
1886	75	1908	54
1887	57	1909	152
1888	134	1910	146
1889	129	1911	151
1890	87		

5) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἑταιρείας

τῶν ἐτῶν 1860-1870

Ἔτος	Φυλλάδια
1860	195
1861	345
1862	271

Ἔτος	*Φυλλάδια*
1863	244
1864	18
1866	314
1867	41
1868	72
1869	111
1870	171

6) ***Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου.*** Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀντίτυπα*
1852.	β′	84
1855.	γ′	237

7) *Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς* ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 42, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) ***Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ*** κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) ***Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.*** Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 327, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

6

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 129, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 15.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 623, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 3.

12) Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος, περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 309, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων.

(Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τεῦχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α' 1906). Ἀντίτυπα 168, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ 25.

15) Comptes-Rendus du Congrès International d'Archéologie. 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1386, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ὅλῳ ἀντίτυπα 197, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) *Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου* ὑπὸ Χ. Τσούντα. Ἀντίτυπα 209, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων* ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 418, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχμῶν 10.

19) *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας* ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 531, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 4.

ΕΤΟΣ 1912

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1913.

Κύριοι!

Εὐφροσύνως χαιρετίζει ὑμᾶς τὸ Συμβούλιον συνερχομένους σήμερον εἰς Γενικὴν ἐτησίαν Συνέλευσιν, ἐν ἡμέραις καθ' ἃς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑψηλοῦ προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας ἀνδροῦται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ κλέος προσκτᾶται. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, ἡγούμενος τοῦ ἀνδρείου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, νικηφόρος καὶ ἔνδοξος προήλασεν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου, μεταβαίνει εἰς τὸ πανάρχαιον Δωδωναῖον ἱερὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς φέρων πανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπὸ μακραίωνα δουλείαν διατελοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν. Ἐπεκτείνει δὲ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ὁ γενναῖος

Ἑλληνικὸς στόλος καὶ γενόμενος θαλασσοκράτωρ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπιστέφει καὶ ἐξασφαλίζει τὸ ὅλον νικηφόρον ἔργον τῶν συμμάχων χριστιανικῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου. Ὑπὸ τοσοῦτον αἰσίας περιστάσεις, ἀναπολούσας ἡμᾶς μεγάλα καὶ ἔνδοξα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων, τὸ Συμβούλιον παρακαλεῖ τὴν συνέλευσιν ὅπως ἀνευφημήσωμεν πάντες τὸν Πρόεδρον ἡμῶν.

(ἐπευφημίαι καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἀρχόμενοι νῦν τῆς λογοδοσίας τοῦ Συμβουλίου λόγον ποιούμεθα κατὰ πρῶτον περὶ τῶν ἑταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν *τακτικῶν ἑταίρων* ἀνέρχεται εἰς 184. Τούτων δὲ 80 εἶνε τακτικοὶ ἑταῖροι *ἰσόβιοι*. Εἰς τοὺς τέως δὲ *ἐπιτιμίους ἑταίρους* προσέθηκε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολόγων καὶ σοφῶν, τοῦτο δ' ἔπραξε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἑβδομηκονταπενταετίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας. Ἀπεφάσισε μάλιστα τὸ Συμβούλιον νὰ ἑορτάσῃ τὴν ἐπέτειον ταύτην, ἀναβάλλει ὅμως τὴν ἑορτὴν ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Ἐργαζομένη ἡ Ἑταιρεία ὑπὲρ προαγωγῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δικαίως προσεταιρίζεται πάντας τοὺς ξένους σοφοὺς τοὺς ἐργασθέντας καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου συνδέουσα οὕτως αὐτοὺς μετὰ τῆς Ἑλλάδος δι' ἑνὸς ἐπὶ πλέον δεσμοῦ προσφιλοῦς καὶ ἐκείνοις καὶ ἡμῖν. Μετὰ λύπης δὲ ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσαν οἱ τακτικοὶ ἑταῖροι Ἀθανάσιος Βερναρδάκης, Μιχαὴλ Μαρούδης καὶ Φιλόθεος Στεφανάκος, ὁ ἐπιτίμιος ἑταῖρος William Goodwin, εἷς τῶν ἐξόχων ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνιστῶν καὶ φιλελλήνων ὁ καὶ ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος διευθυντὴς τῆς ἐν-

ταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ δύο τακτικοὶ ἰσόβιοι ἑταῖροι, οἵτινες καὶ σύμβουλοι τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας διετέλεσαν, ὁ Σπυρίδων Βάσης, ἀνὴρ φίλτατος πᾶσιν ἡμῖν καὶ καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου διαπρεπέστατος καὶ ὁ Ὄθων Λύδερς, εὐγενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα ἀνήρ, ὃν προσφιλεῖς δεσμοὶ συνέδεσαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος γενομένης δευτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ὁ Ὄθων Λύδερς διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Προέδρου τῆς Ἡμετέρας Ἑταιρείας, ἔσχε δὲ καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ διατελέσῃ ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἱδρύσας τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐν ἔτει 1874 κατ' ἐντολὴν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἑταιρείας περιέχονται ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐντύποις λογιστικοῖς πίναξιν, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἀναλελυμένως τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας καὶ εἶτα τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένη τακτικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐκ τῶν συμβούλων τῆς Ἑταιρείας καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος κ. Βασιλείου Λεονάρδου, ὅστις φιλοτίμως καὶ δωρεὰν παρέχει τῇ Ἑταιρείᾳ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἐξεδόθησαν δ' ἐγκαίρως καὶ τὰ *Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1911* ἐπιμελείᾳ τοῦ Γραφείου τῆς Ἑταιρείας.

Ἐξακολουθεῖ δὲ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ ἔκδοσις καὶ ἡ παρασκευὴ πρὸς ἔκδοσιν τριῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἤτοι τοῦ περὶ τῶν ***Στηλῶν τῶν Παγασῶν*** ὑπὸ Α

Ἀρβανιτοπούλου, τοῦ περὶ τῆς ἐν *Ἐπιδαύρῳ θόλου τοῦ Πολυκλείτου* ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ τοῦ *περὶ Τοπογραφίας τῶν Δελφῶν* ὑπὸ Α. Κεραμοπούλου. Ἤρξατο δὲ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Βερσάκη καὶ ἡ σύνταξις σχεδίων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς Ἐλευσῖνος πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τῶν μνημονευθέντων τούτων δημοσιευμάτων πολυδάπανον εἶνε τὸ περὶ τῶν «Στηλῶν τῶν Παγασῶν», ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἔργον σημαντικόν, συνοδευόμενον ὑπὸ ἐγχρωμάτων πινάκων, ὧν ἡ παρασκευὴ εἶνε λίαν δαπανηρά. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο τὸ Συμβούλιον ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς: «Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου πρόκειται ὄχι μόνον νὰ γείνωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα καὶ πρωτοφανῆ εὑρήματα τῶν Παγασῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰκόνες μέλλουσαι νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου παραστάσεων, διότι γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἡ ζωηρότης τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου χρωμάτων δὲν εἶνε δυνατόν, παρερχομένου τοῦ χρόνου, νὰ μένῃ ἀμείωτος. Προκειμένου ἄρα νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἑταιρεία σύγγραμμα, ὅπερ θὰ ἔχῃ ἐν τῷ μέλλοντι μνημειακὸν χαρακτῆρα, ἐπιβάλλεται αὐτῇ μηδεμιᾶς πρὸς τοῦτο νὰ φεισθῇ δαπάνης. Εὐνόητον δ' ἄλλως ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου θέλει ἔχει ἡ Ἑταιρεία μεγάλα ἔσοδα. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πλακῶν τούτων δαπάναι ἐδύναντο νὰ εἶνε πολὺ μείζους, εἰ ἐξηκολουθοῦμεν λαμβάνοντες αὐτὰς διὰ ζωγράφων. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως τῶν δαπανῶν ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν χρωμοτυπικὰς φωτογραφίας καὶ πρὸς τοῦτο παρηγγείλαμεν τὰς ἀναγκαίας πλάκας. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγίνωσκε τὴν χρῆσιν τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι πολλοὶ φωτογράφοι, ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὰ

χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὑρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκούδης, φιλόπατρις ὤν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἡμέτεραι δαπάναι μεγάλως ἐμειώθησαν».

Ἀνασκαφὰς δὲ ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν Παγασαῖς, ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ, ἐν Φωκίδι, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Αἱ σχετικαὶ περὶ τούτων ἐκθέσεις, ἃς ὑπέβαλον οἱ διευθύνοντες αὐτάς, θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ κύριον καὶ σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ἔργον εἶνε τὸ τῶν *Παγασῶν*. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, ἥτις ἔστεψε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένας διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνασκαφάς, αἵτινες ἤνεγκον εἰς φῶς τὰς γραπτὰς ἐκείνας ἐπιτυμβίους στήλας, δι' ὧν τὸ ἐν Βόλῳ Μουσεῖον ἐγένετο λαμπρὸν καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ Μουσεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ὑπῆρξαν δὲ γονιμώταται. Πρὸς τοῖς κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσι δύο πύργοις ἀνεκαλύφθησαν νῦν τρεῖς ἐπὶ πλέον πύργοι πλήρεις γραπτῶν στηλῶν. Ἐκ τοῦ ἑνὸς τούτων ἀνασκαφέντος καθ' ὁλοκληρίαν ἐξήχθησαν 230 στῆλαι, ὧν πλεῖσται διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα. Ἐκ τοῦ ἑτέρου ἀνασκαφέντος ἐν μέρει ἐξήχθησαν 30 στῆλαι. Ὁ τρίτος, ὅστις εἶνε πλήρης στηλῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, θέλει ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐγγύτατα δὲ τοῦ δευτέρου τῶν πύργων ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ κρηπιδώματος ναοῦ, ὅστις εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πασικράτας, καὶ εὑρέθη

ὡραιοτάτη κεφαλὴ τῆς θεᾶς ἐκ παρίου μαρμάρου, ἥτις κατὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον κ. Μιστριώτην, ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον τοῦ Βόλου, ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Εὑρέθησαν δὲ καὶ περὶ τὰ 300 πήλινα ἀγαλμάτια καὶ 20 ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, Περὶ τὸ κέντρον δὲ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη μέγας ναὸς ἀγνώστου θεότητος καὶ ἕτερος μικρὸς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς.

Συντελέσαν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων καὶ τοιούτων εὑρημάτων ἐπεξέτεινε τὴν ἐνέργειαν ἑαυτοῦ καὶ εἰς πᾶν σχετικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέτρον. Προέβη εἰς φωτογράφησιν καὶ εἰς ἔγχρωμον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν παραστάσεων πρὸς ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος, οὗ ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενον τὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὅσον ἔνεστι διατήρησιν τῶν χρωμάτων παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1912 ἐγγράφου «ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν ἁρμοδίως μέτρα ἀποτελεσματικὰ πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν εἰκόνων, διότι, ὡς ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ἤδη, εἶνε ἀδύνατον νὰ διασωθῶσι τὰ χρώματα ἄνευ τῆς χρήσεως στερεωτικοῦ τινος ὑγροῦ (fixatif). Μόνον ἡ χρῆσις τοιούτου ὑγροῦ εἶνε μέτρον σωστικόν, πᾶν δ' ἄλλο μέτρον προτεινόμενον ἢ συνιστώμενον δύναται νὰ εἶνε μόνον ἐπιβοηθητικὸν πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ ταῦτα στερεωθῶσι διὰ τοῦ ὑγροῦ». Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε τὸ Συμβούλιον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ δι' ἄλλου ἐγγράφου ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἐν ᾧ προσέθετεν ὅτι τεθραυσμέναι αἱ στῆλαι εἰς τεμάχια εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκολληθῶσι, νὰ γείνῃ δι' ἡ ἐργασία ὑπὸ ἐμπείρου τεχνίτου, διότι φόβος εἶνε μὴ ἐπενεχθῇ βλάβη εἰς τὰ σωζόμενα χρώματα. Ἐδήλου δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προβῇ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, ἡ

Ἑταιρεία εἶνε πρόθυμος νὰ καταβάλῃ αὐτὴ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Τοῦ Ὑπουργείου λαβόντος, ἃ ἐνόμισε κατάλληλα μέτρα, καὶ ἀποστείλαντος εἰς Βόλον χημικὸν πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων καὶ τεχνίτας, ἡ Ἑταιρεία προκατέβαλε κατ' ἐντολὴν τοῦ δημοσίου δρ. 1,100 πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀποσταλέντος χημικοῦ κ. Ὄθωνος Ρουσοπούλου καὶ ἐπλήρωσε δρ. 712.10 πρὸς φωτογράφησιν τῶν ἐγχρώμων στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, δρ. 1,307.25 εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ 1,477.20 εἰς ἀγορὰν ὑλικῶν. Προστιθεμένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων εἰς τὰς γενομένας δαπάνας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ ὅλη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος δαπάνη διὰ τὸ ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφικὸν καὶ μουσειακὸν ἔργον ἀνέρχεται εἰς δρ. 9,119.30. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων τούτων δαπανῶν, θέλει ἐξαχθῇ τὸ δίκαιον συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἔχει περίσσευμα πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν αὐξηθῇ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς πωλήσεως τόμων περιεχόντων τριχρώμους εἰκόνας σπουδαίων καὶ μοναδικῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἐν *Θήβαις* εἶχον ἀνακαλυφθῇ ἐντὸς τῆς πόλεως ἐρείπια Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ἡ Ἑταιρεία ἤρξατο ἔκτοτε νὰ ἀνασκάπτῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Κεραμοπούλου, χορηγοῦντος τὴν δαπάνην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 τοῦ Ὀλλανδοῦ λογίου κ. Goekoop, φιλέλληνος ἀνδρὸς καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ τὰ γενόμενα σημαντικὰ εὑρήματα, μάλιστα δὲ αἱ τοιχογραφίαι, αἵτινες πολὺ συμβάλλονται εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέσους χρόνους τῆς 2^{ας} χιλιετηρίδος π. Χ. ἐπιδράσεως ἐν Ἀργολίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τῆς ἐν Κρήτῃ κυρίως ἀναπτυχθείσης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ

διακοσμητικῆς τῶν τοίχων τέχνης. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξον ἔτος, μικρὸν δ' ἐξετάθησαν, ἅτε μὴ κατορθωθέντος εἰσέτι νὰ ἀπαλλοτριωθῇ χῶρος πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν. Κατ' ἀνάγκην αἱ ἐργασίαι ἐστράφησαν πρὸς δυσμάς, ἀπεκάλυψαν δὲ ἐρείπιά τινα καὶ μάλιστα παχύτατον Μυκηναϊκὸν τοῖχον κείμενον πρὸ τοῦ ἀνακτόρου. Εὑρήματα ἐγένοντο τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ σπουδαῖος μέγας λίθος πλακωτὸς (ἴδε σ. 87 εἰκ. 1), ὅστις φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὁμοιάζει κατά τε τὴν ἐξεργασίαν καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς ἐν Τίρυνθι καὶ Μυκήναις, ἐν Κνωσῷ καὶ Φαιστῷ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Κρητομυκηναϊκῶν χωρῶν ἀποκαλυφθείσαις λιθίναις βάσεσι κιόνων ἐκ ξύλου, ὧν ὅμοιοι θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Θηβαϊκῷ ἀνακτόρῳ, οἰκοδομήματι πολυτελεῖ καὶ πλουσίως κεκοσμημένῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει μεγάλας σχετικῶς τὰς διαστάσεις καὶ εἶνε οὐχὶ ἐντελῶς κυκλικός, ἀλλὰ μικρόν τι ἐλλειψοειδής, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἦτο βάσις διπλοῦ κίονος. Ὁ κ. Κεραμόπουλος ἀναφερόμενος εἰς τὸν Παυσανίαν (IX, 38,2) εἰκάζει ὅτι ὁ προκείμενος λίθος εἶνε ἴσως «ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἁρμονίαν τοῦ κτιρίου, οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν Μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων». Ὁ Παυσανίας ὁμιλεῖ ἀληθῶς περὶ τοιούτου κορυφαίου λίθου, ἀλλὰ τοῦτο πράττει, διότι δὲν εἶχεν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μυκηναϊκῶν θολωτῶν κτισμάτων. Τοιοῦτος λίθος συγκρατῶν τὴν ἁρμονίαν τοῦ κτιρίου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς κτίσμασι τούτοις, ἅτινα κατεσκευάζοντο οὐχὶ διὰ σφηνοειδῶν τὸ σχῆμα λίθων, ὡς ὁ Παυσανίας προφανῶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ δι' ὁριζοντίως τοποθετουμένων λίθων, τῶν ἑκάστου ὑπερκειμένου δόμου λίθων προεξεχόντων βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἔσω.

Ἐν δὲ τῷ ἀνωτάτῳ στρώματι τῆς ἐπιχώσεως ἀπεκά-

λυψεν ὁ κ. Κεραμόπουλος κτιστάς τινας βάσεις κιόνων ἀνηκόντων κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένην ρωμαϊκὴν ἐν Θήβαις ἀγοράν.

Ἐνήργησε δ' ὁ κ. Κεραμόπουλος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀνασκαφήν τινα ἐν *Λεβαδείᾳ* πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἥτις ὅμως δὲν ἔσχε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Κατέληξεν ὁ ἐκτελέσας τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ, οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πως χώρῳ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχώδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἁγ. Ἄννης, ἦτό ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον».

Ἐν δὲ τῇ *Κεφαλληνίᾳ* εἶχον γείνει τῷ 1899 δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας καὶ τότε γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων βεβαιώσασαι τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὕπαρξιν Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Συστηματικαὶ δ' ἀνασκαφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνηργήθησαν τῷ 1908 καὶ 1909 δαπάναις τοῦ κ. Goekoop, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Μυκηναϊκοῦ καὶ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Διακοπεῖσαι αὗται τῷ 1910 μέλλουσι νὰ συνεχισθῶσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραμματέως, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1913. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Goekoop διακαῶς ἐπεθύμει ὅπως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912 ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν θέσεσιν, ἐν αἷς αὐτὸς ἤλπιζεν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεκαλύπτετο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως, ὑπείκουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς ἡ Ἑταιρεία, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γραμματέως, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ὅπως κατὰ τὸ 1912 ἐκτελέσῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κυπαρίσση καὶ τοῦ συμβούλου τῆς Ἑταιρείας κ. Φιλαδελφέως τὰς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Goekoop ἀνασκαφὰς ἐν θέσεσιν, ἃς οὗτος ἤθελεν ὑποδείξει.

Ὁ κ. Goekoop ὑπέδειξε τρεῖς θέσεις ἐν Λακκύθρᾳ

Λειβαθοῦς, ἐν τῷ περὶ αὐτὴν χώρῳ καὶ ἐν «*Μηνιές*», ἐγένοντο δ' ἀνασκαφαὶ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤχθη εἰς φῶς, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως, οὔτε ἡ κρήνη, οὔτε ἄλλο τι. Παρὰ τὰς «Μηνιὰς» ἀπεκαλύφθη τὸ κρηπίδωμα δωρικοῦ ναοῦ ἔχοντος μῆκος 15 καὶ πλάτος 9 μέτρων.

Ἀλλ' οἱ ἐκτελέσαντες τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας προέβησαν εἰς ἀνασκαφὰς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου. Ἐν θέσει Διακᾶτα ἀνέσκαψαν Μυκηναϊκὸν σπηλαιώδη τάφον ὅμοιον τοῖς ἐν ἔτει 1908 ἀνακαλυφθεῖσι παρὰ τὰ Μαζαρακάτα 16 Μυκηναϊκοῖς τάφοις καὶ ἐξήγαγον ἐξ αὐτοῦ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ κτερίσματα. Ἐν θέσεσι δὲ «Καμπανᾶ», «Κεραμιές», «Καγκέλισα» καὶ ἀλλαχοῦ ἀνέῳξαν πολλοὺς τάφους τῶν Μακεδονικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐξ ὧν ἐξήγαγον πολλὰ κτερίσματα, ἐν οἷς χρυσῆν πτερωτὴν Νίκην, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς καρφίς, κρίκους τινὰς χρυσοῦς καί τινα πήλινα ἀγγεῖα, ἐν οἷς μεγαρεικὸν σκύφον μετὰ παραστάσεων ἐκ τοῦ Ὁμηρικοῦ κύκλου, δύο πλαγγόνας καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων καὶ νομίσματά τινα χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

Ἐν *Ἀθήναις* δὲ ἐγένοντο ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι παρὰ τὴν Στοὰν τῶν Γιγάντων διὰ τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑταιρείας κ. Ἀλ. Φιλαδελφέως. Κατηδαφίσθη οἰκία τις τῶν ἐκεῖ, ἣν εἶχεν ἀγοράσει τὸ Δημόσιον καὶ παραχωρήσει τῇ Ἑταιρείᾳ πρὸς ἀνασκαφήν, καὶ ἐξηρευνήθη ὁ ὑπ' αὐτὴν χῶρος. Διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐφάνη ὅτι ἡ Στοὰ ἐξετείνετο πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 3 μέτρα καὶ ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια τοῦ κρηπιδώματος αὐτῆς. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀπεκαλύφθησαν κτίσματα καὶ παντοῖα πράγματα, ἐξ ὧν ὁρμώμενος ὁ κ. Καστριώτης φρονεῖ ὅτι «ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἰδιωτικόν τι κτίριον, ἐργαστήριον γναφέως ἢ βαφέως ὑφασμάτων», προσθέτει ὅμως ὅτι «δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ γνώμη

ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσὶ λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος». Τῶν γενομένων κινητῶν εὑρημάτων μνημονευτέον ἐπιτύμβιον στήλην εὑρεθεῖσαν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας καὶ φέρουσαν ἔμμετρον νεκρικὴν ἐπιγραφήν. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εἰργάσθη μετ' ἀγαστοῦ ζήλου καὶ ὁ ἔμπειρος περὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς κ. Χρ. Ἠλιόπουλος.

Ἕνεκα δὲ τῶν γνωστῶν ὑμῖν οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων λόγων [1]) δὲν ἠδυνήθη τὸ Συμβούλιον νὰ ἀρχίσῃ εἰσέτι ἄς

[1]) Διὰ τοῦ νόμου ,ΓΨΚΘ' τῆς 24 Μαΐου 1910 ἐστερήθη ἡ Ἑταιρεία τῶν ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου χρηματικῶν παραν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου ,ΓΨΛ' τῆς 24 Μαΐου 1910 περιωρίσθη καὶ ἡ ὡς πρὸς τὰς ἀρχαιότητας δρᾶσις τῆς Ἑταιρείας.

Σχετικῶς πρὸς τοιαῦτα κατὰ τῆς Ἑταιρείας ληφθέντα μέτρα ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Μιστριώτης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ *Ρητορικοῖς Λόγοις* (Τόμ. 4ος σ. 184) δημοσιεύει τάδε:

«*Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων.*

Ἐρίτιμε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως,

«Μανθάνω μετὰ πολλῆς λύπης, ὅτι συντάσσεται νομοσχέδιον; καθ' ὃ ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ διδόμενον χορήγημα ἐκ τοῦ λαχείου καὶ ἡ φύλαξις τῶν μουσείων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιοτήτων.

«Ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας ἀφαιροῦνται φροντίδες δὲν εἶναι δυσάρεστον, ἀλλ' ὡς ἀρχαιολογοῦντες κατανοεῖτε τὴν ἀνίαν, ἥτις μέλλει νὰ καταλάβῃ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον, ὅταν μάθῃ, ὅτι τὰ βαρύτιμα τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια παρεδόθησαν. Τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῆς κοινωνίας ὡς ἆθλον τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Ταῦτα θέλουσι φθαρῇ καὶ διαρπαγῇ, ὡς πολυχρόνιος πεῖρα μαρτυρεῖ. Ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τὸ φιλάρχαιον καὶ τὴν φιλοπατρόαν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος, ἵνα σώσῃ τὰς ἀρχαιότητας οἵτινες εἶναι ἡ περγαμινὴ τῆς εὐγενείας τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους καὶ τὸ ἐγερτήριον τῶν συμπαθειῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

«Παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τὰ σέβη μου πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαρτίου 1910.

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

«**Σημ.** Ἡ ἐπιστολή μου δὲν ἴσχυσεν, ἵνα ἀναστείλῃ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ὑποβληθέντος νομοσχεδίου, ὅπερ ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους κατὰ τὴν τελευ-

ἀπεφάσισεν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώρῳ, ἔνθα τὸ Ὠδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλα κτίσματα, οὐδ' ἐδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὸ μέγα ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφικὸν ἔργον, ὅπερ ἡ Ἑταιρεία μετ' ἐλπίδων πολλῶν ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ συνέχισε τῷ 1909. Ἐννοοῦμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιᾶς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἧς περατουμένης ἐδύνατο νὰ σεμνύνηται ἡ Ἑλλὰς δεικνύουσα εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι δὲν ὑπολείπεται τῆς Ἰταλίας, ἥτις διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ κόπων ἀπεκάλυψε τὸ Forum Romanum. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν ἐδυνήθη τὸ Συμβούλιον οὐδὲ νὰ συνεχίσῃ ἃς ἡ Ἑταιρεία ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργεῖ ἀνασκαφὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου διὰ μελῶν τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου, ἀνδρῶν μορφωθέντων ἐν τῇ ἀνασκαφικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ καὶ πεῖραν τὴν προσήκουσαν κεκτημένων, φιλοτίμως δὲ ἐργαζομένων.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσι, οὐχὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐν ταῖς σήμερον δ' ἡμέραις μάλιστα, καθ' ἃς μεγάλαι Ἑλληνικαὶ χῶραι ἐλευθεροῦνται, μεγεθύνεται δ' οὕτω τὸ ἀνασκαπτέον ἔδαφος καὶ ἐπιτακτικὰ ἔχει ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἃς εὐχηθῶμεν ὅπως ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἀνασκαφικῆς δράσεως τῆς Ἑταιρείας μὴ γείνῃ αἰσθητός.

Σὺν ταύτῃ τῇ εὐχῇ καταλήγει τὸν λόγον τὸ Συμβούλιον εὐελπιστοῦν ὅτι ἐπανόρθωσις θέλει γείνει τῶν ὅσα δὲν ἔχουσι καλῶς καὶ πρόθυμον ὂν πάντοτε καὶ ὑπὸ οἱασ-

ταίαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς ἡμέραν. Εὔχομαι δ', ἵνα ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ Ἀρχαιολογοῦντος κ. Στεφάνου Δραγούμη ἀποβῇ εἰς ὠφέλειαν τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅπως οὗτος ἀπαλλαγῇ τῆς βαρυτάτης εὐθύνης, ἣν διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νόμου ἀνέλαβε».

δήποτε περιστάσεις νὰ ἐκτελῇ κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον.

Εἶνε δὲ δίκαιον καὶ ἐθνικὸν συμφέρον ἵνα πάντες δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν τὴν τιμήσασαν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐν χρόνοις χαλεποῖς διεγείρασαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ πρὸς τὴν γεραιὰν ταύτην Ἑταιρείαν τιμὴ εἶνε τιμὴ ὁλοκλήρου τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς διεγείρουσα τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

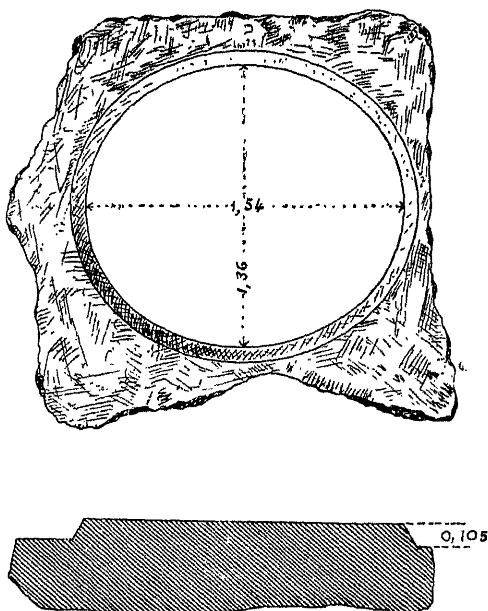
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ

ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ

Ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1911 σ. 148 ἐγένετο λόγος περὶ αὐλῆς τοῦ κτιρίου, ἧς μέρος ἀνεσκάφη ἤδη καὶ περιεγράφη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ δὲν κατωρθώθη νὰ γείνῃ ἀπαλλοτρίωσίς τις χώρου πρὸς Β ἢ πρὸς Ν τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν, ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ 1912 χορηγοῦντος καὶ πάλιν τοῦ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας κ. Goekoop ἐστράφη κατ᾽ ἀνάγκην πρὸς Δ, ἵνα ἀποκαλύψῃ ὁλόκληρον τὴν εἰρημένην αὐλὴν καὶ συναντήσῃ τὰ πρὸς Δ προσδοκώμενα σχετικὰ πρὸς τὸ ἀνεσκαμμένον κτίριον ἐρείπια (ΑΑ 1909 σ. 82). Πράγματι δὲ εἰς ἀπόστασιν 8 μέτρων ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ φρέατος (*Πρακτικὰ* 1911, σ. 148 ἑξ.) εὑρέθη τοῖχος παχὺς ἐντὸς τῶν ἀδιαταράκτων μυκηναϊκῶν χωμάτων θεμελιωμένος, διήκων ἀπὸ Ν πρὸς Β ἤτοι μὴ ὢν παράλληλος πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ ἀνακτόρου, διήκοντας τοὺς μὲν ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ τοὺς δὲ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ, καὶ κατεστραμμένος πρὸς Β (διατηρεῖται ἐπὶ 4 μέτρα ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ κτήματος Λογοθέτου ΑΕ, 1909 σ. 57 εἰκ. 1 πλησίον καὶ παραλλήλως τῆς γραμμῆς τοῦ δυτικοῦ ἐπιπολαίου τοίχου τοῦ δυτικωτάτου τῶν νοτίων κρεοπωλείων). Ἐπίσης ὁ τοῖχος οὗτος εἶνε κατεστραμμένος κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη αὐτοῦ, ἡ δὲ καταστροφὴ αὕτη ἐγένετο πρὸς ἐξαγωγὴν λίθων βεβαίως ἐν ὑστάτοις ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, ὡς δεικνύουσι τὰ καλύπτοντα τὸ ὑπόλοιπον μέρος αὐτοῦ χώματα. Τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν ἀπεκαλύφθη, ἐπειδὴ ἡ ἀνασκαφὴ διεκόπη ἀποτόμως τῇ 18 Σεπτεμβρίου, κηρυχθείσης τῆς ἐπι-

στρατεύσεως τοῦ κράτους διὰ τὸν πόλεμον. Τὰ χώματα καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ χώρου τῶν κατεδαφισθέντων κρεοπωλείων εἶνε μέχρι μεγάλου ὕψους μυκηναϊκόν, ἐξικνούμενά που πρὸς Β μέχρι σχεδὸν 0,50 ὑπὸ τὴν νέαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους (ὁλικὸν βάθος τῆς ἀνασκαφῆς μέγιστον πρὸς Ν μέχρι 3,40 μ.), ἐνομίσθη ὅμως καλὸν νὰ καταλίπωμεν στρῶμά τι αὐτῶν ἀνέπαφον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου μέχρις ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ λοιποῦ χώρου τοῦ κτιρίου. Τὸ δάπεδον τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ κλιβάνου ὑπῆρξεν ὁ γνώμων τῆς κατὰ βάθος προόδου τῆς σκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Τὸ ἀνασκαφὲν μυκηναϊκὸν στρῶμα πρὸς Δ τοῦ κλιβάνου ἐπὶ ἐκτάσεως 4 μέτρων ἦτο ἀνάμικτον μετὰ πολλῆς τέφρας. Ἐν τοῖς ἐπιπολαίοις χώμασιν ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐφάνησαν πέντε βάσεις κτισταὶ διὰ παντοδαπῶν λίθων καὶ πηλοῦ καὶ κορυφούμεναι ὑπὸ μεγάλου ἑκάστη κυβολίθου, εἰς δευτέραν ταύτην χρῆσιν κειμένου· αἱ βάσεις αὗται μαρτυροῦσι περὶ τριπλῆς τοὐλάχιστον σειρᾶς ξυλίνων κιόνων ἀνηκόντων πιθανώτατα εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἀγοράν, περὶ ἧς ποιεῖται λόγον ὁ Παυσανίας (*ΑΕ* 1909, σ. 113 ἑξ.). Τὰ θεμέλια τῶν βάσεων τούτων διακόπτουσι τὰ μυκηναϊκὰ χώματα μέχρι τινὸς βάθους ὡς ποιοῦσι καὶ τοιχάριά τινα ἐπιπόλαια ἀσυναρμολόγητα εἰσέτι ἀρχιτεκτονικῶς ἀλλὰ σχετικὰ πρὸς τὰς βάσεις, ὡς φαίνεται. Ἐν τῷ χώρῳ τοῦ δυτικωτάτου βορείου κρεοπωλείου εὑρέθη μέρος τεχνικωτέρου δαπέδου ἐστρωμένου διὰ στρώματος ἐξ ἀσβέστου καὶ τετριμμένης κεράμου καὶ περιβαλλομένου ὑπὸ ταπεινοῦ στενοῦ ἰσοϋψοῦς πανταχοῦ τοιχαρίου ἐκ πώρων πελεκητῶν, ὥστε νὰ σχηματίζηται τετράπλευρος ὀρθογώνιος ὁ χῶρος, οὗ ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος κεῖται ὑπὸ τὴν οἰκίαν Στρατῆ ἄγνωστον. Τὰ μυκηναϊκὰ χώματα ἐνταῦθα πρὸς Δ εἶνε ἀνατεταραγμένα, τὰ δὲ μυκηναϊκὰ ὄστρακα εὕρηνται μετὰ θραυσμάτων κανθάρων, ἐρυθρομόρφων καὶ ῥωμαϊκῶν ἀγγείων. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἐστρωμένου «θαλάμου» πρὸς Α εὑρέθη ἐντὸς ἀδιαταράκτων ὑψηλῶν μυκηναϊκῶν χωμάτων, ἐρειδόμενος πρὸς Β παρὰ τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας Στρατῆ ἐπὶ τοῦ ἀνυψουμένου αὐτόθι

φυσικοῦ βράχου μέγας λίθος πλακώδης πάχους μεγίστου 0,75 καὶ μήκους μεγάλου μέχρι 2,10. Ὁ λίθος εἶνε σύμπηκτος σκληρὸς ἐκ μεγάλων κροκαλῶν ποταμίων, ξένος δὲ πρὸς τὰς Θήβας καὶ τὴν ἐγγὺς γειτονίαν. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε ἀνώμαλος. Ἀνεγείραντες τὸν λίθον εἴδομεν, ὅτι ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶνε εἰργασμένη, δεικνύουσα κυκλικὸν ἀνέχον ἐλλειψοειδὲς λεῖον ἐπάνω ἔδαφος, περιβαλλόμενον ὑπὸ λείου τοῦ τα-

Εἰκ. 1.

πεινοτέρου περιθωρίου. Ὕψος τοῦ ἀνέχοντος ἐδάφους 0,105, μείζων διάμετρος τῆς ἐλλείψεως 1,54, ἐλάσσων δὲ 1,36 (εἰκ. 1). Τὴν χρησιμότητα τοῦ μεγάλου τούτου λίθου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἑρμηνεύσω, ἐσκέφθην ὅμως, ὅτι ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἁρμονίαν τοῦ κτιρίου (πρβλ. Παυσ. IX, 38,2), οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων (Ὀδ. X, 442), ἔδει νὰ ᾖ παρόμοιος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ

Ἐν Λεβαδείᾳ ἐγένοντο κατ' ἐντολὴν τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ζητουμένου. Ἠρευνήθη ὅλος σχεδὸν ὁ χῶρος παρὰ τοὺς πόδας τοῦ βράχου τοῦ φέροντος λαξευτὰς κόγχας πλησίον τῶν πηγῶν τῆς Ἑρκύνης, ἀποκαλυφθέντος λαξεύματός τινος ἀμέσως ἀριστερὰ ὑπὸ τὸν λαξευτὸν αὐτόθι θάλαμον, ἔχοντος σχέσιν πρὸς διοχέτευσιν ὑδάτων εἰς τὸν περαιτέρω καὶ ὑπὸ τὴν ἀψιδωτὴν «τουρκικὴν» γέφυραν ὁρατὸν ὁμοίως λαξευτὸν ὀχετόν. Τὰ χώματα πάντα ἦσαν μεσαιωνικὰ χυθέντα ὑπεράνωθεν τοῦ βράχου ἐκ τοῦ «Καταλωνικοῦ» Κάστρου.

Προσέτι δὲ ἠνοίχθησαν δύο ὀρύγματα ἐντὸς τοῦ Κάστρου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀποκαλύψαντα ἐν δωμάτιον λαξευτὸν μετὰ συμπληρωμάτων κτιστῶν διὰ πλίνθων ὀπτῶν καὶ ἀσβέστου. Ὅμοια δωμάτια λαξευτὰ ὡς καὶ κλίμακες ἐν τῷ βράχῳ διακρίνονται πολλαχοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν μεσαιωνικῶν διὰ στιλπνοῦ γανώματος ἐπενδεδυμένων θραυσμάτων ἀγγείων οὐδὲν ἀρχαιότερον λείψανον εὕρομεν, συμπεραίνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσαίωνος τὸ Κάστρον ἦτο βράχος ἄγριος καὶ ἀκατοίκητος.

Ἔξω πρὸς Δ πλησίον τοῦ Κάστρου ἐν τῇ θέσει Λάκκᾳ ἑτέρα ἀνασκαφὴ ἀπέδωκε μόνον λείψανα πολλὰ «τουρκικῆς» οἰκίας.

Εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων περίπου πρὸς Β τῆς Λάκκας

ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον λατομεῖον, ἐν τοῖς χώμασι τοῦ ὁποίου πλὴν ἀρχαίου ἐφθαρμένου χαλκοῦ νομίσματος καί τινων τουρκικῶν παράδων εὑρέθη βυζαντιακὸν τεμάχιον πλακῶδες ἐλεφαντίνου ὀστοῦ ἐκ σκεύους, εἰκονίζον προστύπως ἀνάγλυπτον ἄγγελον ἀναβλέποντα καὶ κρατοῦντα εἴλημα ἀνεπτυγμένον. Οὐδὲν ἀρχαῖον λείψανον ἄλλο εὑρέθη καὶ δὴ καὶ οὐδὲν θραῦσμα ἀγγείου. Ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκαφῶν χῶρος εἶνε κοῖλος καὶ κατωφερὴς πρὸς Α, ἐσκάψαμεν καὶ ἀνατολικώτερον — πρὸς Β πάλιν τοῦ Κάστρου — παρὰ τὴν Ἁγ. Ἄνναν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι, ἂν ὁπουδήποτε τοῦ κοίλου χώρου ὑψηλότερον ὑπῆρχέ τί ποτε ἀρχαῖον κτίσμα, θὰ ηὑρίσκομεν λείψανόν τι κατηγμένον ἐνταῦθα· ἀλλὰ μόνον τουρκικῶν χρόνων οἰκίας εὕρομεν μετ' ἐργαλείων καὶ σκευῶν οἰκιακῶν μεταλλίνων ἐγκαταλειφθέντων ἔν τινι καταστροφῇ, ἴσως δὲ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Οὕτω κατελήξαμεν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πως χώρῳ πρὸς Β αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχώδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἁγ. Ἄννης ἦτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιγραφὴ τοῦ Παυσανίου δέν μοι φαίνεται, ὡς θὰ δείξω ἀλλαχοῦ, ὅτι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοποθετεῖ τὸ μαντεῖον, ἡ δὲ φύσις τοῦ βράχου αὐτόθι εἶνε τοιαύτη, ὥστε χάσμα τι γῆς οὐκ αὐτόματον (κατ' ἀκολουθίαν *λαξευτὸν* πάντως ἐν μέρει τοὐλάχιστον, ἀφ' οὗ ὁ βράχος εἶνε σκληρὸς τιτανώδης) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ *οἰκοδομηθῇ σὺν τέχνῃ καὶ ἁρμομονίᾳ εἰς τὸ ἀκριβέστατον*, ἐστράφην βορειότερον πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Ἑρκύνης δύο συνοικίας τῆς νῦν πόλεως (Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγ. Γεωργίου), αἵτινες κατέχουσιν, ὡς νομίζω, τὸ ἀρχαῖον *ἄλσος* τοῦ Παυσανίου. Οἱ λόφοι ἐνταῦθα ἀποτελοῦνται ἐκ σχιστολίθου εὐθρύπτου, πᾶσα δὲ διαρρύθμισις χάσματός τινος ἀπαιτεῖ τὴν ἐνοικοδόμησιν.

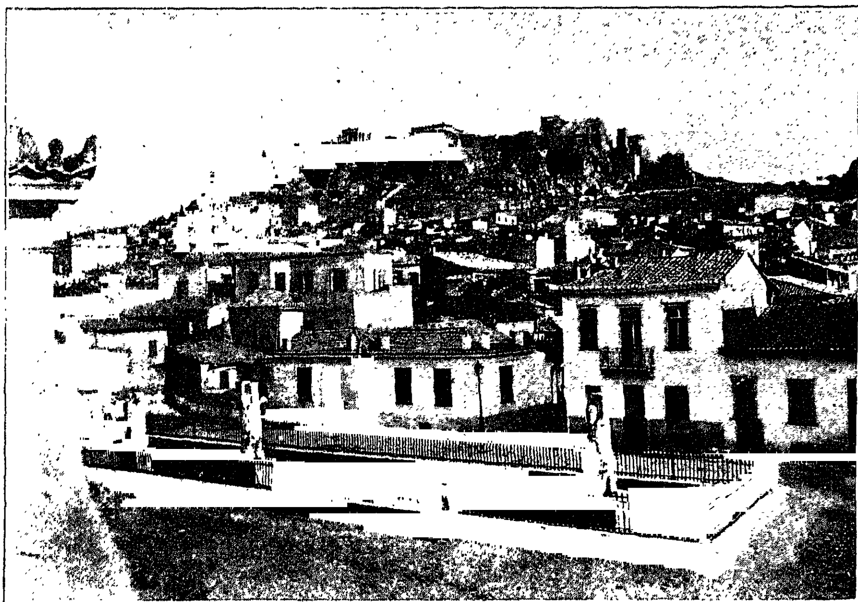
Ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Κάδη καὶ ἀπὸ τῆς πλατείας Ταμπάχανα μέχρι τῆς Ἑρκύνης εἶνε κατεσπαρμένοι σπόνδυλοι δωρικοὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου κτιρίου· οὐδαμοῦ δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως εὑρίσκονται ὅμοια λείψανα. Μὴ δυνηθεὶς νὰ

μάθω παρὰ τῶν κατοίκων, ἄν που συνηντήθησαν κατὰ χώραν κείμενα ἐρείπια κτιρίου, εἰς ὃ νὰ δύναμαι νἀποδώσω τοὺς κίονας καὶ ὅπερ ὑπολαμβάνω ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένων ὡς ἐν τῷ ἄλσει κειμένων, ἵνα εὕρω τὴν ὁδόν ἣν ὁ Περιηγητὴς ἐβάδισεν ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους μαντεῖον, ἐξετέλεσα δύο σκαφὰς παρὰ δύο σπονδύλους κειμένους εἰς τὸ ὕψιστον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς σημεῖον. Ἡ μία σκαφὴ ἐγένετο εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πλατείας παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Βεζύρη ἡ δ' ἄλλη ἐν τῷ κήπῳ τῆς χήρας Εὐθυμίου. Οὐδετέρα ἔδειξέ τι. Ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας Εὐθυμίου φαίνονται θεμέλιοί τινες πῶροι, ἀλλ' ἡ οἰκία εἶνε ἑτοιμόρροπος καὶ δέν μοι ἐπετράπη νὰ σκάψω.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΗ ΛΕΓΟΜΕΝῌ ΣΤΟᾼ ΤΩΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

'Αφορμὴν πρὸς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐξακολούθησιν τῶν ἐν ἔτει 1858 καὶ 1871 διενεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας [1]), πρὸς Α μὲν τοῦ Θησείου, πρὸς Β δὲ τῆς

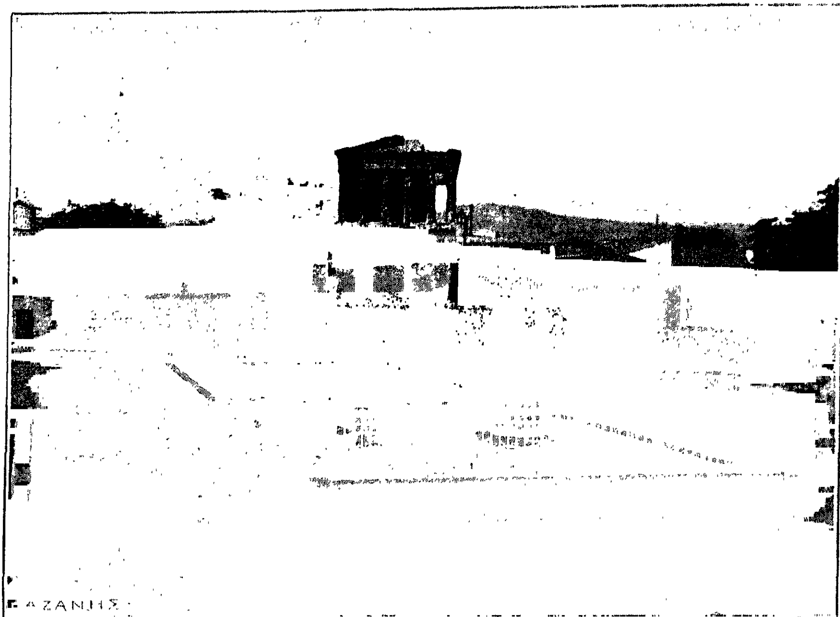

Εἰκ. 1.

ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Βλασσαροῦς, καὶ δυτικῶς τῆς Στοᾶς τοῦ 'Αττάλου ἐκεῖ ἔνθα κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν ἐπανά-

[1]) Πρακτικὰ 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας τῶν ἐτῶν 1858 καὶ 1871 Arch. Zeitung 1872 s. 164 f.— Πανδώρα 1852/3, 455.— v. Sybel Katalog d. Sculpturen 3793, 3796) W. Judeich, Topographie von Athen σ. 298.

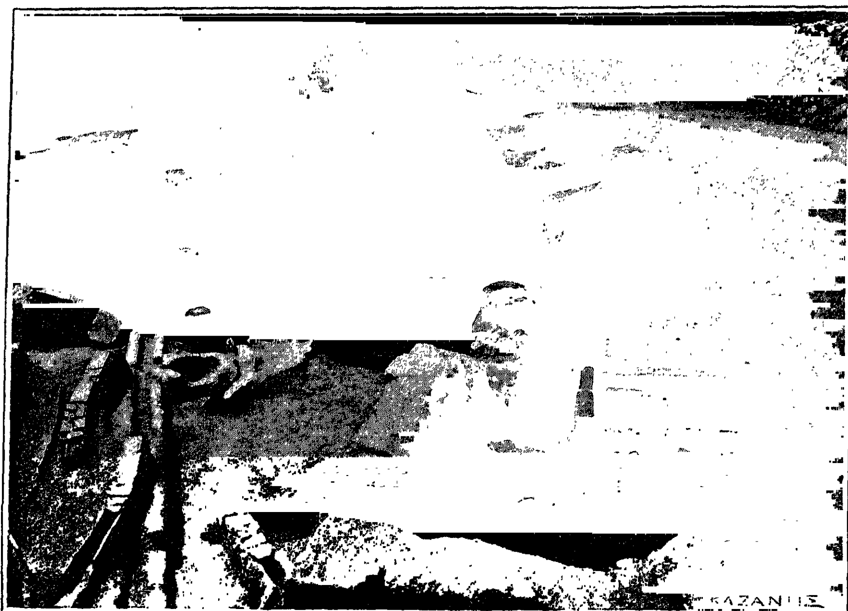
στασιν, ἀνεφάνησαν εἰς μέσον αἱ ἤδη καὶ κατὰ τὸν ὑπερμεσοῦντα ΙΕ′ αἰῶνα (1465) γνωσταὶ μορφαὶ τῶν Γιγάντων ὡς συνάγεται ἔκ τινος χειρογράφου σημειώματος τῆς Βαρβερινείου Βιβλιοθήκης, ἔδωκεν ἡ ὑπὸ τοῦ δημοσίου παραχώρησις τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ τῆς πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῆς καλουμένης τῶν Γιγάντων κειμένης οἰκίας χάριν ἀνασκαφῶν (πρβ. εἰκ. 1 καὶ 2).

Εἰκ. 2.

Πράγματι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀναλώμασι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, προέβημεν εἰς τὴν κατεδάφισιν τῆς ἐν λόγῳ οἰκίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ Στοὰ πιθανὸν νὰ προεξετείνετο ἔτι πρὸς Α. Ἅπαξ δὲ ἐπιληφθέντες τοῦ ἔργου τούτου ἀνωρύξαμεν τάφρον πρὸς Δ καὶ Μ ἵνα βεβαιωθῶμεν ἂν ἡ Στοὰ ἐξετείνετο καὶ κατὰ τὰς διευθύνσεις ταύτας φθάσαντες μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Στοὰ πράγματι προεξετείνετο πρὸς Α περὶ τὰ 3 μέτρα

(πρβλ. Σχεδιάγραμμα) ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον τὰ θεμέλια εὑρέθησαν αὐτῆς ἐκ πώρου λίθου ποῦ καί που διακοπτόμενα. Εἶτα ἡ ἀνατολικὴ πλευρά, καὶ αὕτη οὐχὶ συνεχής, ἀλλὰ διακοπτομένη, ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων τῶν θεμελίων, τὰ ὁποῖα προχωροῦσι περὶ τὰ δέκα μέτρα περαιτέρω, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπολογίσωμεν ποῦ ἔφθανε καὶ πόσον προεξετεί-

Εἰκ. 3.

νετο, διότι εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἐπιπροσθουσῶν οἰκιῶν τῶν πρὸς Ν καὶ ΝΑ τῆς Στοᾶς κειμένων.

Ἐπίσης ἔσωθεν τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀνατολικῶς τῆς Στοᾶς πλευρᾶς εὑρέθη ἐνιαχοῦ στρῶσις ἐκ πλακῶν πώρου καὶ ἀμμοκονίας (béton) χρόνων πολὺ μεταγενεστέρων, ὅτε ἄλλη χρῆσις τῆς Στοᾶς ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (πρβλ. εἰκ. 3).

Ἐν τῷ χώρῳ τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας εὕρομεν ἐπίσης ἀρχαῖά τινα λείψανα καὶ ταῦτα ἀνάξια λόγου, οὐδ' ὑπῆρχεν

ἐλπὶς νὰ εὑρεθῇ τι σπουδαῖον καθότι τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας ἔφθασαν εἰς στερεὸν ἔδαφος, ὡς δεικνύουσιν αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνες.

Τὰ εὑρήματα ταῦτα εἰσὶν ὑδραγωγεῖα, αὔλακες, λεκάναι στρογγύλαι μαρμάρινοι, κοιλότητες ἔνθα διωχετεύετο τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἐκεῖ εὑρεθέντων φρεάτων ἐπὶ τῆς ὑψηλότερόν που κειμένης πηγῆς. Εὑρέθησαν ἐπίσης πίθοι παμμέγιστοι ἐν τῇ γῇ κεχωσμένοι εἰς ἀπόθεσιν ὕδατος ἢ χρωμάτων χρησιμεύοντες, ὡς συνάγομεν τοῦτο ἐκ πίθου διατηροῦντος εἰσέτι μέλαν χρῶμα, ἐν ᾧ ἔβαπτον ἴσως τὰ ὑφάσματα καὶ κατόπιν συνέθλιβον, ἢ ἀπέπλυνον ἐπὶ τῶν κάτωθι αὐτοῦ διπλῶν μαρμαρίνων στρώσεων (πρβ. εἰκ. 4 καὶ 5). Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τοῦ περιβάλλοντος ἄγεταί τις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ εὑρεθέντα πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῶν Γιγάντων ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς ἰδιωτικὸν κτίριον, εἰς ἐργαστήριον κναφέως, ἢ βαφέως ὑφασμάτων. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ἡ γνώμη ὅτι ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσὶ λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν συγγραφεύς, Curt Wachsmuth [1]) ἀναγράφει καὶ ὁ ἀρχιτέκτων κ. Ὀρλάνδος, ὁ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐκπονήσας, ἀποδέχεται.

Τὴν Στοὰν τῶν Γιγάντων, τινὲς θεωροῦσιν ὅτι ἀπετέλει μέρος τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς καὶ ἱδρύθη ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς οἱ Kaupert καὶ Curtius, ἄλλοι δὲ ὅτι ἱδρύθη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὡς ἡ Στοὰ τῆς Ἀγορᾶς, ὡς ὁ Stark, (Orient σελ. 327). Ὁ Milchhöfer ὑποθέτει ὅτι ἀνῆκεν εἰς θεατροειδὲς οἰκοδόμημα· καὶ τέλος ὁ Adler, ὅτι ἡ Στοὰ ἀνῆκεν εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίσημος, τρόπον τινά, αἴθουσα ἐν ᾗ ἐτελοῦντο ἑορταὶ εἰς τιμὴν τοῦ Πτολεμαίου, ὡς γεγονότος Ἐπωνύμου τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, (Ross, Theseion, 63 — E. Curtius, Attische Studien 2, 49.). Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Στοὰ τῶν Ἐπωνύμων μέχρι τινος ἐκα-

[1]) Curt Wachsmuth, Die Stadt Athen im Alterthum II, σελ. 527.

λεῖτο καὶ ἡ αὐτόθεν ἀρχομένη νῦν ὁδὸς τῶν Ἐπωνύμων ἀρχόντων καλεῖται (Milchhöfer ἐν Baumeister Denkmäler ἐν Athen. σελ. 168.)

Ἡ Στοὰ αὕτη ἐκσκαφεῖσα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τελέως ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν γενομένων ἐπ' ἐσχάτων ἀνασκαφῶν ἐξηκριβώθη ὅτι ἐξετείνετο κατὰ τρία ἔτι μέτρα πρὸς Α.,

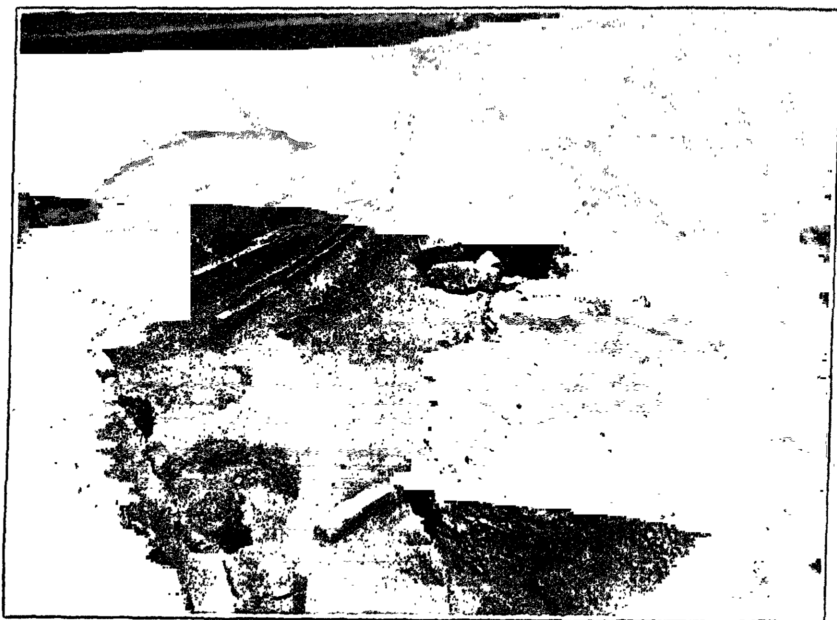
Εἰκ. 4.

ἐκιγκλιδώθη καὶ περιετοιχίσθη καὶ ἀποτελεῖ οὕτω ὀρθογώνιον σχῆμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐπὶ βάσεων μεταγενεστέρων, ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομήματος, ἵδρυνται τρεῖς ὀφιοειδεῖς ἀνδριάντες, τέως μὲν ἀκέφαλοι, ἀλλ' εἶτα εὑρεθεῖσα κεφαλὴ ἑνὸς αὐτῶν ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ταυτισθεῖσα προσεκολλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τῶν Μουσείων Π. Καλούδη [1]).

[1]) Κεφαλὴ Γίγαντος κειμένη ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ ἀπὸ τοῦ 1861 ἐξ Ἐλευσῖνος κομισθεῖσα περιεγράφη ὑπ' ἀριθ. 374 ὡς κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὑπὸ

Οὕτω δὲ ὁ εἷς παρίσταται τέλειος καὶ ἴσως ἐντὸς ὀλίγου ἐπικολληθῇ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἄλλου ἀνδριάντος εὑρεθεῖσα καὶ αὕτη ἐν Ἐλευσῖνι, ἔνθα ἐλπίζεται καὶ ἡ εὕρεσις τῆς τρίτης κεφαλῆς, ὅτε θὰ συμπληρωθῇ πλέον ἡ Στοά [1]).

Ὁ ἀοίδιμος Λ. Καυταντζόγλου καὶ ὁ C. Wachsmuth μετέπειτα ἐπίστωσαν ὅτι οἱ ἀνδριάντες οὗτοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς

Εἰκ. 5.

τὴν Στοάν, ἤτοι εἰς τὸ ἀρχικὸν κτίριον τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἰς ἄλλο ἵδρυμα, ἐντὸς τῆς πόλεως, ἴσως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κείμενον, ἀλλ' ὅτι, εἰς ἄγνωστον ἐποχήν, ἡρπάγησαν καὶ τέλος

τοῦ Π. Καββαδία. (Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ὑπὸ Π. Καββαδία σελ. 253 ἀριθ. 374).

[1]) Ἂν οἱ Γίγαντες οὗτοι σχετίζονται πρὸς τὰ ὅμοια λείψανα τὰ ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντα δὲν δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῇ. (Πρβλ. Wolters, ἐν A. M. XXI. 1896, 109).

εὑρέθησαν ἐν Ἐλευσῖνι, ὁπότε μετακομισθέντες ἱδρύθησαν ἐν τῇ νῦν θέσει αὐτῶν.

Οἱ ἀνδριάντες οὗτοι καλῶς ἐπεξειργασμένοι καὶ τέχνης οὐχὶ κοινῆς ὡς πάντα τὰ περιβάλλοντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τῆς Στοᾶς, ἅτινα εἰσὶ τέχνης ἥττονος λόγου ἀξίας, φαίνεται ὅτι ἦσαν τέσσαρες τοὐλάχιστον. Δύο τῶν βάσεων τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Στοᾶς φέρουσι βάθρα μαρμάρινα, ἀλλ' εἰργασμένα φαύλως καὶ κοσμούμενα κατὰ τὴν ἐμπροσθίαν, τὴν Β. ἐπιφάνειαν, ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, περιβαλλομένης ὑπὸ ὄφεως καὶ ἄλλων ἀκόμψων ἀναγλύφων. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἐπίκεινται τέσσαρες παραστάδες ἐκ διαφόρου ὑλικοῦ συμπεπηγμέναι καὶ ἄκομψοι καὶ πρὸ αὐτῶν τρία κολοσσιαῖα ἀγάλματα, ὧν τὸ μὲν κάτω ἥμισυ εἶναι ὄφις τῶν μέν, ἰχθὺς τοῦ δέ, τὸ δ' ἄνω ἥμισυ ἄνδρες χρησιμεύοντες ὡς στυλοβάται ἀγνώστου χρήσεως ἀρχαίου οἰκοδομήματος τῶν τελευταίων ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ Στοὰ αὕτη ὑπ' ἄλλων ἀρχαιολόγων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κ. Πιττάκη ὡς τόπος λατρείας τοῦ ἥρωος Φόρβαντος θεωρηθεῖσα, διευθύνεται πρὸς τὰ Β. ΒΑ. μετὰ τριῶν στενῶν εἰσόδων μεταξὺ τῶν τεσσάρων παραστάδων ἀνοιγομένων, ὧν τὸ μεσαῖον ἄνοιγμα εἶναι μεγαλείτερον τῶν δύο ἑκατέρωθεν. Κατὰ δὲ τὰ στενὰ διάμεσα ὑπῆρχον καὶ ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς θέσεις διὰ κρήνας καὶ κατὰ τὰς γωνίας κλίμακες ἄγουσαι εἰς τὸν ἄνω ὄροφον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἔκρινα σκόπιμον νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ σκαφῆς πρὸς Α. τῆς Στοᾶς, παραπέμπω δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα πλείονας πληροφορίας εἰς τὰς πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐκθέσεις τοῦ ἀρχιτέκτονος Λ. Καυταντζόγλου δημοσιευθείσας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς αὐτῆς τοῦ ἔτους 1871.

Ὀφείλω νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ τὴν διαχειριστικὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ κ. Χρ. Ἡλιόπουλος ὅστις μετὰ ζήλου διεξήγαγε τὸ ἔργον τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῆς

Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις καὶ εἰς ἄλλας ἀνασκαφὰς ἀνέθετο αὐτῷ ὁμοίαν ἐργασίαν.

Εὑρήματα ἔσχομεν ὅλως ἄχρηστα τεμάχιά τινα γλυπτῶν,

Εἰκ. 6.

οὐχὶ κατὰ χώραν εὑρεθέντα ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας δίκην κοινῶν λίθων ἐντετειχισμένα καὶ ξένα πρὸς τὴν Στοάν. Ἀξίαν λόγου μόνον ἐπιγραφὴν μνημονεύω τὴν

ἑξῆς ἐπιτυμβίαν στήλην ἀποκεκρουμένην τὰ κάτω ὕψ. 0,42 πλ. 0,39 πάχ. 0,15. Ἄνω ἔφερε γεῖσον καὶ ἀκράνθεμον ἀποκεκρουμένον νῦν (πρβλ. εἰκόνα 6). Ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐπιγραφὴ ἐξ ἑπτὰ στίχων ἔχουσα οὕτω:

ΚΥΔΙΜΑΧΟΣΙ . ΨΙ . ΟΓ . .
ΘΟΡΑΙΕ
ΚΥΔΙΜΑΧΟΝΧΘΩΝ . ΙΛΙ ΠΑΤΡΙΣΣΤΕΡ . . .
ΣΙΚΑΛΥΠΤΕΙΟΛΒΙΟΝΕΥΑΙΩΝΑΒΙ . .
ΠΛΕΥΣΑΝΤΑΠΡΟΣΟΡΜΟΝΠΑΙΔΑΣ . .
ΠΑΙΔΩΝΕΣΙΔΩΝΚΑΙΓΗΡΑΣΛΛ . . .
ΤΗΝΠΑΝΤΩΝΚΟΙΝΗΝΜΟΙΡΑΝ
ΦΘΙΜΕΝΟΣ

Κυδίμαχος (τοῦ δεῖνος)
Θοραιεύς (;)
Κυδίμαχον χθὼν φίλη(;) πατρὶς στέρ[νοι]
σι καλύπτει ὄλβιον, εὐαίωνα βί[ου]
πλεύσαντα πρὸς ὅρμον· παῖδας (γάρ;)
παίδων ἐσιδὼν καὶ γῆρας ΛΛ. . . /
τὴν πάντων κοινὴν μοῖραν
φθίμενος.

Ἀποτελεῖται αὕτη ἐκ τεσσάρων δακτυλικῶν στίχων μὲ μικρὰν ἀνωμαλίαν εἰς τὸν δεύτερον πόδα τοῦ πρώτου στίχου. Ὁ τέταρτος στίχος εἶνε πεντάμετρος ὄχι τόσον ἐξαίρετος. Ἔργον ἀλεξανδρινῶν χρόνων

Ἀθήνησι. Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΡΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Ἀπό τινων ἐτῶν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐνεργεῖ ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ φιλαρχαίου Ὁλλανδοῦ κ. Ἀδριανοῦ Γούκωπ, ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἰονίου Κεφαλληνίᾳ. Οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιχύσῃ πλῆρες φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος τῆς Ὀδυσσείας, ὅπερ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ μετ' ἐπιμονῆς συζητεῖται, καὶ πρὸς τοῦτο περιηγηθεὶς τὴν νῆσον ταύτην, καθώρισε σημεῖά τινα, συμφωνοῦντα κατ' αὐτὸν πρὸς τὰς τοῦ Ὁμήρου περιγραφάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ζητεῖ καὶ τὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἀνάκτορον, παρεκάλεσε δὲ τὴν Ἑταιρείαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐνεργηθῶσιν αὐτόθι ἀνασκαφαί, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπιβεβαιώσῃ τὰς ἑαυτοῦ δοξασίας.

Ἡ Ἑταιρεία τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἀνέθετο ἡμῖν λαβοῦσα παρὰ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν.

Τῶν ἐργασιῶν ἠρξάμεθα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐν τῇ βορείᾳ κατωφερείᾳ τῆς κωμοπόλεως Λακκήθρας, ὅπου ὑπῆρχε φρέαρ πεφραγμένον, περὶ οὗ οἱ χωρικοὶ διέδιδον, ὅτι ἐν τῷ πυθμένι κατὰ τὴν ἀνόρυξιν αὐτοῦ εὑρέθη κορμὸς δένδρου, ἐξ οὗ ὁ κ. Γούκωπ εἴκαζεν, ὅτι ἐκεῖ θὰ συνέβη ποτε

καθίζησις τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐργασθέντες ἐν τῷ φρέατι καὶ ἀνορύξαντες αὐτὸ μέχρι βάθους ὀκτὼ μέτρων, ἀνεύρομεν μόνον ὕδωρ, τοῦθ' ὅπερ ἀπέδειξεν ἐντελῶς μύθευμα τὰ ὑπὸ τῶν χωρικῶν λεγόμενα. (εἰκὼν 1.)

Μικρόν τι κατωτέρω τοῦ φρέατος Μπαρμπάτη, (διότι οὕτω καλεῖται ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ), ἐν θέσει «Μανιάτη» ἐξεῖχεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀκριβῶς κάτωθι κλίμακος ἀτέχνως ἐπὶ τοῦ

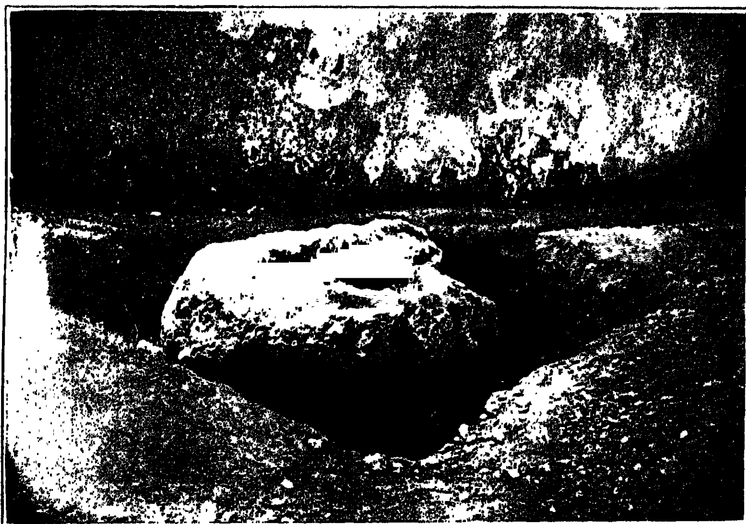

Εἰκὼν 1. Τὸ ἀνορυχθὲν φρέαρ.

βράχου λελαξευμένης, τμῆμα πυέλου (γούρνας), ἐν ᾗ θὰ ἐποτίζοντο τὰ ζῷα καὶ θὰ ἔπλυνον αἱ χωρικαὶ εἰς παρῳχημένους χρόνους. Τὴν πύελον ταύτην ὁ κ. Γούκωπ κοινῇ μετὰ τῆς ἐλλογίμου καὶ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας ἐριτίμου αὐτοῦ συζύγου, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑδάτων καὶ τῶν πέριξ φρεάτων, συνδυάζουσι πρὸς τὴν περίφημον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Ὀδυσσέως πόλει κρήνην, ἧς θαυμαστὴν περιγραφὴν παρέχει ἡμῖν ὁ Ὅμηρος ἐν Ραψ. ρ. 204 τῆς Ὀδυσσείας.

«ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κατὰ παιπαλόεσσαν
ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
τυκτὴν καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται·
τὴν ποίησ' Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·
ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος
πάντοσε κυκλοτερές, κατὰ δὲ τὸ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
νυμφάων, ὅθι πάντες ἐπιρρέζεσκον ὁδῖται.»

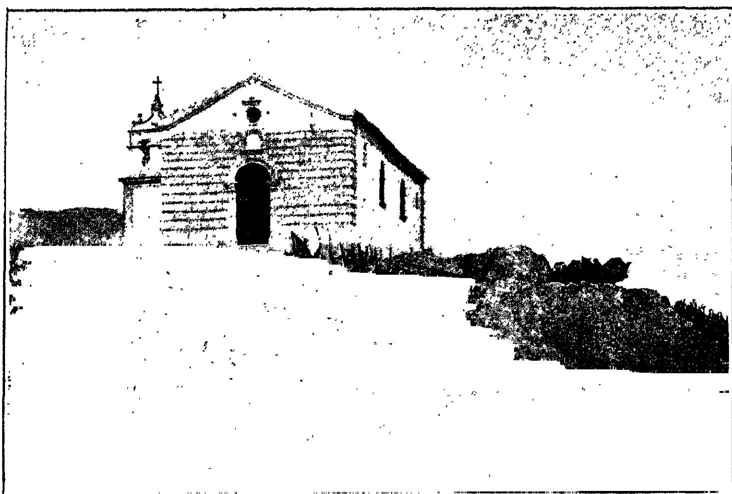
Ἀνασκάψαντες ἐπὶ δύο ἡμέρας πάντα τὸν περὶ τὴν πύελον ταύτην χῶρον ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ φυσικοῦ πετρώδους

Εἰκὼν 2. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα πύελος.

ἐδάφους καὶ οὕτως ἀπεκαλύψαμεν τὸν μέγαν ὀγκόλιθον, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου εἶναι λελαξευμέναι δύο συνεχόμεναι τετραγωνικαὶ κοιλότητες, ἐξ ὧν διὰ μεγάλων κάτωθεν ὀπῶν ἐξήρχετο τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ. Ἡ πύελος αὕτη εἶναι ὅλως ἄτεχνος τὸ σχῆμα καὶ ἔχει τὰς ἑξῆς διαστάσεις· μῆκος 2·18, πλάτος 1·09 καὶ ὕψος 0·95. (εἰκὼν 2.)

Ὕδωρ οὐδόλως ἀνευρέθη ὑπ' αὐτήν, διὸ φαίνεται ὅτι δὲν κεῖται κατὰ χώραν, ἀλλ' ὅτι μετετοπίσθη ἐξ ἄλλου πλησίον μέρους· ὄντως παραπλεύρως ἀνασκάψαντες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐντὸς τοῦ πεφραγμένου κτήματος τῆς χήρας Κυπριώτου ἀνεύρομεν εἰς μέγα βάθος, ἐξ περίπου μέτρων, ὕδωρ ὑπὸ ἔδαφος σφόδρα βραχῶδες, ὅπερ ἠναγκάσθημεν νὰ διατρυπήσωμεν καὶ διαρρήξωμεν διὰ μοχλῶν καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν ἐργαλείων.

Εἰκὼν 3. *Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου.*

Ἄλλο σημεῖον πρὸς ἔρευναν ὑπεδείχθη ἡμῖν ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς βραχώδους λόφου ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου, κτῆμα τῆς οἰκογενείας Ἀλιπράντη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις τοῦ ναΐσκου τούτου εἶναι ὄντως ἔξοχος, δεσπόζουσα πάσης τῆς κάτωθι καταφύτου πεδιάδος, διὰ τοῦτο ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Γούκωπ ἀγόμενοι καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἴκασαν, ὅτι ἐκεῖ ἦτό ποτε ἀνιδρυμένον τὸ ἀνάκτορον τοῦ πολυϋμνήτου ἥρωος τῆς Ὀδυσσείας, τοῦ πολυμήτιος Ὀδυσσέως. (εἰκὼν 3.)

Διότι, ὡς γνωστόν, ἀπὸ ἐτῶν ὁ κ. Γούκωπ ἐδημοσίευσε μελέτην ἐπιγραφομένην «Ithaque la grande»

(Ἰθάκη ἡ μεγάλη) δι' ἧς πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Ὁμηρικὴ Ἰθάκη δὲν εἶναι ἡ κατὰ παράδοσιν γνωστὴ τοῦ Ἰονίου πελάγους νησίς, οὐδ' ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Δαῖρπφελδ οὕτω μεταβαπτισθεῖσα Λευκάς, ἀλλ' ἡ μεγάλη, ἡ καὶ τὸ ὕψιστον τῶν πέριξ νήσων ὄρος ἔχουσα νῆσος Κεφαλληνία.

Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἁγίου Νικολάου πολυήμερος καὶ ἐπίμονος ἀνασκαφικὴ ἡμῶν ἔρευνα διέψευσε πᾶσαν τοιαύτην ἐλπίδα, διότι, εἰ καὶ ἀνωρύξαμεν πλείστας καὶ βαθυτάτας τάφρους καὶ πανταχοῦ κατεσκάψαμεν μέχρις αὐτῶν τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ, οὐδὲν ἴχνος ἐν τούτοις ἀνευρέθη ἀρχαίου κτιρίου, οὐδὲ θραῦσμα κἂν ἀγγείου ἢ ἄλλου εὑρήματος, ἐξ οὗ θὰ ἠδύνατο να πιστωθῇ ἡ πάλαι ποτὲ ὕπαρξις ἐκεῖ μεγάρου Μυκηναϊκοῦ ἢ ἄλλου ἀρχαίου μνημείου.

Καὶ προσεδοκῶμεν μὲν ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἐδάφους ὁρμώμενοι, ἡ ἐπιθυμία δ' ὅμως τοῦ κ. Γούκωπ πρὸς ἔρευναν τοῦ μέρους ἐκείνου ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς τὰς δαπανηρὰς αὐτόθι ἀνασκαφάς, χωρὶς νὰ φέρωμεν οὐδὲν εἰς φῶς. Δὲν κατηδαφίσαμεν δὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὡς ἐπεθύμει ὁ κ. Γούκωπ, καὶ οὕτως ἀπεφύγομεν τεραστίαν ἀποζημίωσιν ἐξ ἀρκετῶν δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν, φειδόμενοι τῶν χρημάτων τοῦ φιλαρχαίου χορηγοῦ, ἅτε πεποιθότες ὅτι οὐδὲν ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν κρύπτεται.

Ἐκτὸς δ' ὅμως τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐνδείξεων περὶ τῆς αὐτόθι ἀνυπαρξίας τῶν ζητουμένων, αὐτὴ αὕτη ἡ τοποθεσία, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἑτέρου ἡμῶν, κ. Ν. Κυπαρίσση, ἀποκρούει τὴν ὕπαρξιν ἀρχαίου ἀνακτόρου καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἀρχαίου συνοικισμοῦ διὰ δύο λόγους. Πρῶτον διότι ὁ συνοικισμὸς οὗτος, ἐὰν ὑπῆρχε, θὰ προσεβάλλετο σχεδὸν πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐκ θαλάσσης ἐχθρῶν, νοτιοδυτικῶς μὲν ἀπὸ τῆς ἀναπεπταμένης θαλάσσης, βορείως δὲ ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου, ὅστις κατὰ τὰς γενομένας γεωλογικὰς παρατηρήσεις εἰσεχώρει ἄλλοτε πολλῷ βαθύτερον ἢ νῦν, κατακλύζων τὰς νῦν καταφύτους καὶ πλήρεις πλουσίων ἀμπελώνων γαίας τῆς Κράνης.

Τοιαύτη δ' ὅμως ἐπισφαλὴς τοποθεσία ἥκιστα φαίνεται κατάλληλος πρὸς ἵδρυσιν συνοικισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων.

Δεύτερον, διότι δύο ὥρας μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης, ἐν ᾗ ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸ ἀνάκτορον, ἐν ἄλλῃ θέσει ἥτις καλεῖται Παλαιόκαστρον, ὑπάρχει μέγας Μυκηναϊκὸς συνοικισμός, ὅστις μόλις ὑφ' ἡμῶν ἐρευνηθείς, ὡς κατωτέρω λέγεται, παρέσχεν ἐξαίρετα ἀποτελέσματα. Ἡ θέσις αὕτη, ἥτις καὶ ἔκτασιν μεγάλην κέκτηται καὶ ἰδίαν ἀκρόπολιν ἔχει, οὐ μόνον παρέχει ἡμῖν τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς αὐτόθι ὑπάρξεως μεγάλου κέντρου τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων, ἀλλα καὶ κωλύει πως ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ πλησίον ὑπὸ τοῦ κ. Γούκωπ ὁριζομένῃ θέσει ὑπῆρχεν ἄλλη ἀρχαία πόλις, ἐν ᾗ ἵδρυτο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Κράνης οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, πλὴν τῆς περιοχῆς τοῦ Παλαιοκάστρου, ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἐλπίσῃ τις ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη θὰ ἀποκαλύψῃ τοσοῦτον σπουδαῖον Μυκηναϊκὸν συνοικισμόν, οἷον φανταζόμεθα τὸ κέντρον τῆς δράσεως τοῦ Ὁμηρικοῦ βασιλέως.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν τῇ κάτωθι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Λακκήθρας ἐκτεινομένῃ πεδιάδι, ὅπου αἱ κωμοπόλεις Σαρλᾶτα, Σβορωνᾶτα καὶ ἄλλαι, γενόμεναι ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι οὐδὲν ἤνεγκον εἰς φῶς ἀρχαῖον μνημεῖον, εἰ καὶ ἀνωρύξαμεν πλείστας τάφρους καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ὅλως τοὐναντίον τὰ μέγιστα ἱκανοποιητικὴ καὶ σπουδαία εἰς ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ὑπῆρξεν ἡ ἀνασκαφή, ἣν ἐνηργήσαμεν ἐν τῇ θέσει «ἁγίῳ Μηνᾷ» παρὰ τὸν ὁρμίσκον τῆς κωμοπόλεως Μηνιῶν, ἥτις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης ῥάχεως μεγάλου λόφου Ν Δ τῆς Λακκήθρας, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν αὐτῆς. Ἡ θέσις αὕτη ὠνομάσθη οὕτω ἐξ ἀρχαιοτάτου χριστιανικοῦ ναΐσκου εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν ἀφιερωμένου, οὗ μόνα τὰ ἐρείπια σώζονται. Ἐπειδὴ δ' ὁ ναὸς οὗτος ἐφαίνετο ἐκτισμένος ἐπὶ ἀρχαιοτέρου ἑλληνικοῦ κτιρίου, ὡς ἐμαρτύρουν οἱ συντετριμμένοι σπόνδυλοι καὶ ἄλλοι λίθοι ἀρχαῖοι συνῳκοδο-

μημένοι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, διὰ τοῦτο ἀμέσως προέβημεν εἰς τὴν ἐκσκαφὴν οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ πέριξ ἀμπελῶνος, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐκ Μηνιῶν οἰκογένειαν Κυπριώτου. Εὐθὺς δ' ἀπὸ τῶν πρώτων πληγμάτων τῆς σκαπάνης ἀνεφάνη ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ναΐσκου σειρὰ μεγάλων λίθων, κανονικῶς μὲν λελαξευμένων, ἐκτεινομένων δὲ πέραν τῶν τοίχων τοῦ χριστιανικοῦ κτιρίου. Συνεχίσαντες ἐπὶ μῆνα ὅλον τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τούτου, ἀπεκαλύψαμεν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρχαίου κτιρίου, ὅπερ ἦτο ναὸς Ἑλληνικὸς δωρικοῦ ῥυθμοῦ, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων συντετριμμένων σπονδύλων, φερόντων δεκαὲξ ῥαβδώσεις, ἐὰν ὄντως οὗτοι ἀνήκωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον τοῦτο κτίριον. Τὰ ἀποκαλυφθέντα θεμέλια τούτου ἐκτείνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀπὸ Α. πρὸς Δ. σχηματίζοντα παραλληλόγραμμον ὀρθογώνιον, οὗ ἐλλείπει τελείως ἡ πρὸς Ν. πλευρά. Τῶν δὲ πλευρῶν αὐτοῦ ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ θὰ εἶχον ἔτι μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς σωζομένης, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς, ὡς εἴρηται, τελείως ἐξαφανισθείσης, ἠκρωτηριάσθησαν κατὰ τὰς γωνίας καὶ αἱ δύο αὗται πλευραὶ ἕνεκα τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους, ὅπερ διηυκόλυνε τὴν ἀποκάλυψιν καὶ σύλησιν αὐτῶν. Περὶ τὸ μέσον ἀπεκαλύφθη καὶ ἑτέρα σειρὰ θεμελίου βαίνοντος ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς, μεθ' ἧς ἀρρήκτως συνέχεται, πρὸς νότον, τριῶν περίπου μέτρων μήκους. Τοῦτο φαίνεται ὅτι θὰ ἀπετέλει μέρος τοῦ στερεοβάτου τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. (εἰκὼν 4.)

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων καθ' ἅπαντα τὸν ἀνασκαφέντα χῶρον ἀνεύρομεν πληθὺν θραυσμάτων ἀρχαίων ἀγγείων τῶν καλῶν Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἐπίσης ἀνεύρομεν πλεῖστα τεμάχια ἐπιπέδων κεράμων μὲ ἀνάγλυπτα σχήματα (κοσμήματα καὶ μορφάς), ὡραιότατα δείγματα τῆς ἀρχαίας πηλοπλαστικῆς, ὧν τινὰ μὲν παριστῶσι συναρμολογούμενα κεφαλὴν Μεδούσης, ἐπὶ τῶν πλείστων δὲ παρατηρεῖται κόσμημα πλοκαμοειδὲς ἐν σχήματι χιαστῷ.

Τὰ πηλόπλαστα ταῦτα ἔργα φαίνεται ὅτι ἐκόσμουν τὰ

ἀνώτατα μέρη τοῦ θριγκοῦ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἐφ' ὧν ἦσαν κάλλιστα προσηρμοσμένα, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς κανονικωτάτης αὐτῶν ὀπισθίας ἐπιφανείας ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξεχούσης ἐξ ἴσου κανονικῆς ταινίας χάριν τῆς ἐπὶ τῶν γεγλυμμένων λίθων τοῦ ναοῦ ἐφαρμογῆς.

Ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ κτήτορος τῆς ἀμπέλου, ἐφ' ἧς ὁ ναός, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ κτήματος, διὸ διεκόψαμεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν

Εἰκὼν 4. *Τὸ ἐν ἁγίῳ Μηνᾷ ἀποκαλυφθὲν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.*

τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς μέλλουσαν ἀνασκαφὴν νὰ συμπληρώσωμεν τὰς ἐπὶ τούτου μελέτας ἡμῶν.

Παρὰ δὲ τὸν μικρὸν τοξοειδῆ ὁρμίσκον τῶν Μηνιῶν, ἔνθα ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸν λιμένα τοῦ ἀνακτόρου, ἀνεψξαμεν βαθυτάτας τάφρους, βάθους ἓξ καὶ ἑπτὰ μέτρων, διχοτομήσαντες ὁλόκληρον σχεδὸν παρὰ τὴν θάλασσαν γήλοφον, οὐδὲν δ' ὅμως ἴχνος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν. Ἐνιαχοῦ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συνηντήσαμεν κλιβάνους μετ' ἀπειρίας τεμαχίων κεραμικῶν ἔργων, ἡ ὕπαρξις τῶν

ὁποίων ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ προσφορωτάτου πρὸς τὴν κεραμικὴν τέχνην χώματος, ἐξ οὗ συνίσταται ὁλόκληρος ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβρεχόμενος χῶρος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὁρμίσκου. (εἰκὼν 5.)

Κατελήξαμεν δ' ὅμως εἰς τὸ βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι ὁ

Εἰκὼν 5. *Ἡ μεγάλη τάφρος παρὰ τὸν ὁρμίσκον τῶν Μηνιῶν.*

ὁρμίσκος οὗτος προῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ Ν Δ ἀνέμου ταρασσομένης θαλάσσης, ἥτις κατέφαγε μὲν τὰ μαλακὰ χώματα, ἐξ ὧν, ὡς εἴπομεν, συνίστατο ὁ χῶρος ἐκεῖνος, κατέλιπε δὲ ὅλως τυχαίως ἐν σχήματι φυσικοῦ λιμενοβραχίονος ἡμιβρῶτας τοὺς ξηροὺς βράχους.

Κατὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς δυνατὴν τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀδυσσέως ὕπαρξιν τοῦ ὁρμίσκου τούτου, ὅστις, ἐξακολουθῶν καὶ νῦν ἔτι νὰ μεγεθύνηται, ἐλέγχει ὅτι ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ εἰρημένον φυσικὸν φαινόμενον ἀπὸ μακροτάτου χρόνου καὶ βαθμιαίως ἐνεργοῦν.

Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἀπὸ Μηνιῶν μέχρι Λακκήθρας ἀνωρύξαμεν πλείστας ἄλλας μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τάφρους κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πλουσίου χορηγοῦ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀποκαλύψεως τῆς ἀρχαίας πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως ἀπὸ τοῦ λιμένος ὁδοῦ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐν συνόψει τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν ἐν Λειβαθοῖ ἐρευνῶν, τῶν δαπάναις καὶ ὑποδείξει τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Γούκωπ γενομένων κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τοῦ λήξαντος ἔτους.

Παραλλήλως δὲ καὶ συγχρόνως δαπάναις τοῦ αὐτοῦ φιλαρχαίου ἀνδρὸς ἐνηργήσαμεν καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις σημείοις τῆς νήσου σκαφικὰς ἐργασίας τῇ ὑποδείξει χωρικῶν καὶ ἀγροτῶν, οἵτινες προσερχόμενοι πρὸς ἡμᾶς κατεμήνυον διαφόρους συλήσεις τάφων καὶ παρανόμους ἄλλας ἐρεύνας ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλων ἢ καὶ ὑπὸ χωρικῶν, νύκτωρ καὶ λαθραίως ἐργαζομένων.

Ἐν τῷ δικαιώματι δ' ἡμῶν τῷ ἐκ τοῦ νόμου πηγάζοντι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ἐσπεύδομεν ἑκάστοτε τὸ μὲν ἵνα σώσωμεν, ὅσα ἀκόμη ἠδύναντο νὰ διασωθῶσι, τὸ δὲ ὅπως μελετήσωμεν καὶ γνωρίσωμεν ἀκριβέστερον τὰ ἀρχαιολογικὰ ἐκεῖνα σημεῖα. Οὕτως ἠρευνήσαμεν τὰς θέσεις: *Δρυμῶνα, Στεφανίτσι, Καγκέλισσα, Καμπανᾶς, Γράβες, Κοκκολᾶτα κ.λ..,* ὅπου ἀπεκαλύψαμεν πληθὺν τάφων σεσυλημένων καὶ μή, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν πολυάριθμα κτερίσματα, ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν ἔνια μεγίστης ἀξίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ λεπτομερὴς περιγραφὴ αὐτῶν θὰ ὑπερέβαλλε τὰ ὅρια τῆς παρούσης ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐκθέσεως, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀξιολογώτατα:

Ἐν θέσει « Καγκέλισσα » παρὰ τοὺς περιφήμους πρὸ τριετίας ὑπὸ τοῦ κ. Καββαδία ἀνοιχθέντας Μυκηναϊκοὺς τάφους, ἀπεκαλύψαμεν τάφους ἀσυλήτους ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένους, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν διάφορα ἀγγεῖα, λυχνίας, σκύφους κ.λ. πάντα τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρέθη μικρὰ χρυσῆ Νίκη ἐκ φύλλου χρυ-

Εἰκὼν 6. Συστὰς τάφων ἐν θέσει Καμπανᾶ.

σοῦ προσκεκολλημένου ἐπὶ ἐλάσματος χαλκοῦ, ὅπερ θὰ ἀπετέλει ἴσως καρφίδα. Ἡ Νίκη ἔχει μέγεθος 0,03, παρίσταται δὲ μὲ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας καὶ μὲ τὴν δεξιὰν ἀνέχουσα τροχὸν ἢ στέφανον. Διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς καθειμένης κρατεῖ αὔτη στέφανον. Ἐπίσης ἀνευρέθη μικρὸς χρυσοῦς δακτύλιος ἄνευ σφενδόνης καὶ λεπτὸν χαλκοῦν κάτοπτρον 0,085 διαμέτρου.

Ἐν θέσει «Γράβες» (δηλ. λατομεῖα) ἀνεύρομεν ἐντὸς τά-

φου χρυσῆν δανάκην μετ' ἐξεχούσης πτερωτῆς μορφῆς καὶ χρυσοῦν δακτύλιον, ἐν δὲ τῇ θέσει «Καμπανᾷ» ὅπου ἀνωρύξαμεν περὶ τοὺς 30 τάφους, πάντας κανονικώτατα ἐπὶ τοῦ βραχώδους λόφου λελαξευμένους, ἀνεύρομεν πολυάριθμα ἀγγεῖα, ἰδίᾳ κύπελλα ὑάλινα, προχοΐδας, λυχνίας κ.λ. (εἰκὼν 6.)

Ἐκ τούτων δὲ ἀναφέρομεν :

1) Νόμισμα χαλκοῦν φέρον ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως μορφὴν γυναικείαν πάνοπλον ἐν στάσει μάχης, πέριξ δὲ ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας πωγωνοφόρον κεφαλὴν ἐν κατατομῇ.

2) Νόμισμα μικρὸν χαλκοῦν, ἐφ' οὗ εἰκὼν Πηγάσου.

3) Πυραμιδοειδῆ ἀντικείμενα πιθανὸν σταθμὰ φαρμακευτικῆς ἢ χρυσοχοΐας.

Ἐν θέσει «Κοκκολάτοις» κατὰ μῆκος τῆς δημοσίας ὁδοῦ καὶ πλησίον τῶν πρὸ τριετίας αὐτόθι ἀνοιχθέντων τάφων, ἀνεῴξαμεν καὶ ἡμεῖς τάφους πλείστους τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων.

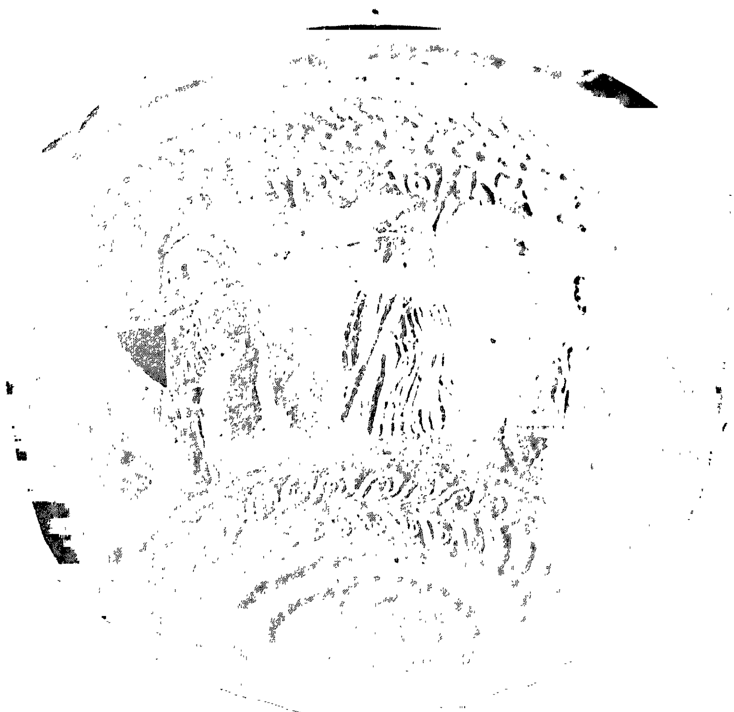
Τούτων τὰ σπουδαιότατα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Δύο σιδηραῖ ψαλίδες, ὧν ἡ ἑτέρα σφόδρα ἐκ τῆς σκωρίας ἐφθαρμένη.

2) Σκύφος πήλινος ζῳωτὸς ἐπιγεγραμμένος ἐκ τῶν καλουμένων «Ὁμηρικῶν» μὲ ἐκτύπους ζωηροτάτας παραστάσεις ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ κύκλου, οἷον ἡ σφαγὴ τῆς Πολυξένης καὶ ἡ μονομαχία Μενελάου καὶ Πάριδος ἀκριβῶς ὡς ὁ Ποιητὴς περιγράφει αὐτήν. Ἐν αὐτῷ παρίστανται ὡσαύτως οἱ ἥρωες Ἀγαμέμνων, Διομήδης, Ὀδυσσεύς, Πάνδαρος καὶ τὸ εἴδωλον τοῦ Ἀχιλλέως· ἔτι δὲ ἡ Ἀφροδίτη μετημφιεσμένη εἰς γραῖαν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ. Ἄνωθι τῶν μορφῶν τούτων φέρονται μὲ ἀναγλύπτους λίαν εὐδιακρίτους χαρακτῆρας τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὅπερ σπουδαίως συμβάλλεται εἰς τὴν πλήρη ἑρμηνείαν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου σκύφου, ὅστις προώρισται νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ὀλίγων περισωθέντων ὁμοίων καὶ ἐγκατεσπαρμένων ἐν τοῖς διαφόροις Εὐρωπαϊκοῖς Μουσείοις. (εἰκὼν 7.)

3) Δύο πλαγγόνες τοῦ γνωστοῦ τύπου τῶν κορῶν τῆς Τανάγρας, καλῆς διατηρήσεως καὶ τέχνης.

Ἐν θέσει, ἥτις καλεῖται «Παλαιοκρόπια», παρὰ τὴν κωμόπολιν Κεραμιῶν, ἀνωρύξαμεν περὶ τοὺς δέκα πέντε τάφους,

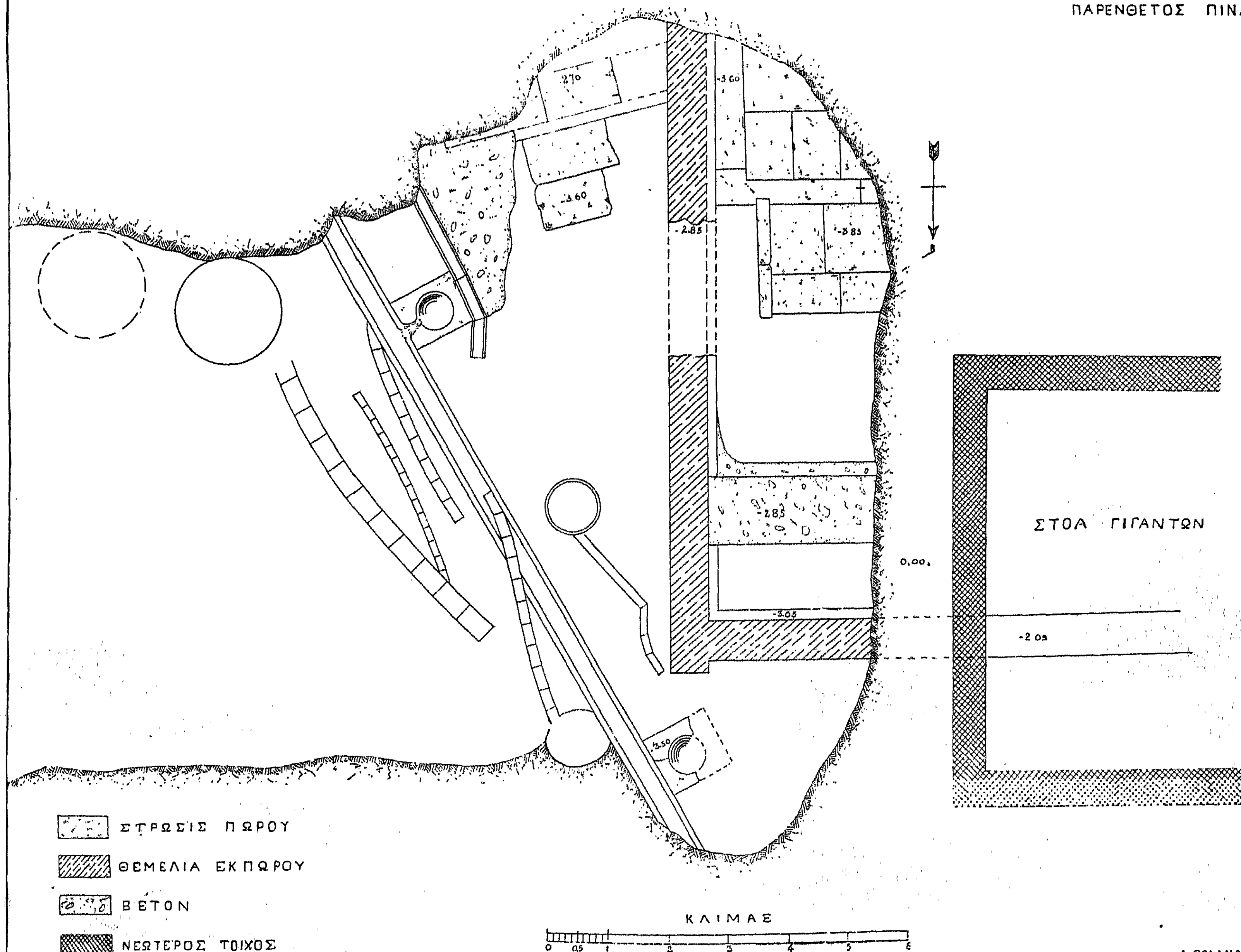

Εἰκὼν 7. Ὁμηρικὸς σκύφος.

ἐν οἷς ἀνεύρομεν πλεῖστα ἀγγεῖα, κοσμήματα καί τινα νομίσματα. (εἰκὼν 8 καὶ 9.)

Τούτων δὲ ἀξιολογώτατα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Κάλπις ἀρίστης διατηρήσεως (ὕψους 0·25 καὶ περιφερείας γαστρὸς 0·57) φέρουσα ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἀθλητικὰς παραστάσεις καλλίστης τέχνης τοῦ ἐρυθρομόρφου τρόπου.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΤΟΑΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ
ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΣΤΟΑ ΓΙΓΑΝΤΩΝ
ΣΤΡΩΣΙΣ ΠΩΡΟΥ
ΘΕΜΕΛΙΑ ΕΚ ΠΩΡΟΥ
ΒΕΤΟΝ
ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΤΟΙΧΟΣ
ΚΛΙΜΑΞ
0 0,5 1 2 3 4 5 6
Α. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

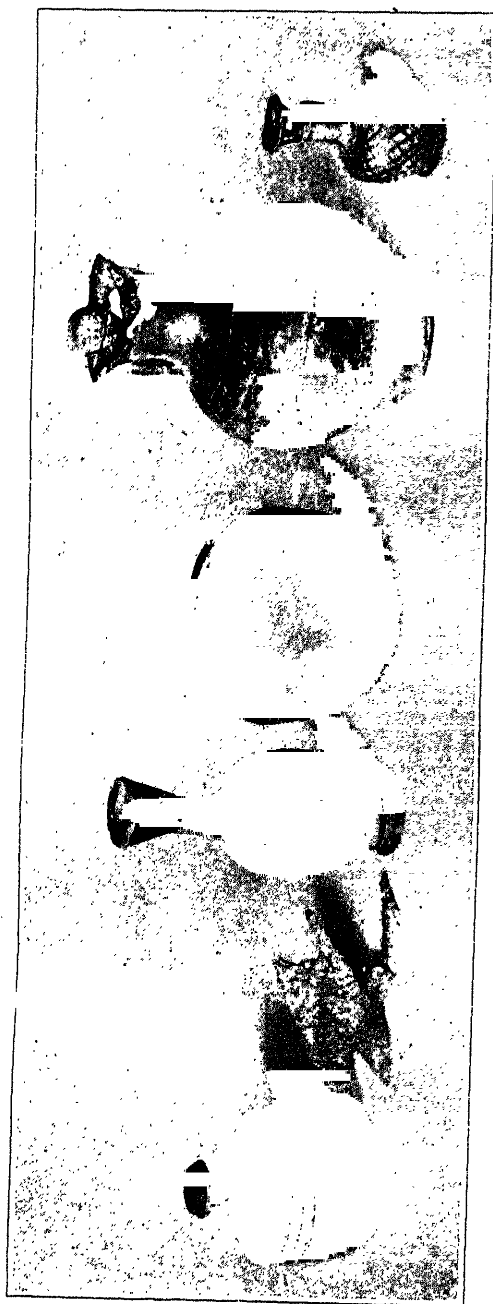
2) Κόσμημα σιδηροῦν ἐπηργυρωμένον σχήματος ἑλικοειδοῦς

Εἰκὼν 8. Ἐρυθρόμορφος πελίκη.

ἐκτὸς ἐναλλὰξ συνεστραμμένου καὶ ἀπολήγοντος εἰς τὰ ἄνω εἰς δύο κάλυκας.

3) Δακτύλιος σιδηροῦς φέρων πλατεῖαν ἐλλειψοειδῆ σφεν-

Εἰκὼν 9. Διάφορα ἀγγεῖα εὑρεθέντα ἐν τάφοις.

δόνην, ἐφ' ἧς εἶναι ἐγχάρακτα κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν δύο ἀνθέμια.

4) Μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως ὡραίαν γυναικείαν κεφαλὴν (ἢ Ἀπόλλωνος;) ἑκατέρωθεν δὲ αὐτῆς τὰ γράμματα ΡΑ, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας ἀετὸν ὄρθιον ἱστάμενον μὲ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ δεξιά.

5) Μικρὸν νόμισμα ἀργυροῦν, φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως κεφαλὴν κριοῦ, ἄνωθι δὲ τὸ γράμμα Κ, τῆς πόλεως δηλαδὴ Κράνης τῆς Κεφαλληνίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας πόδα κριοῦ καὶ τὰ γράμματα ΑΡ.

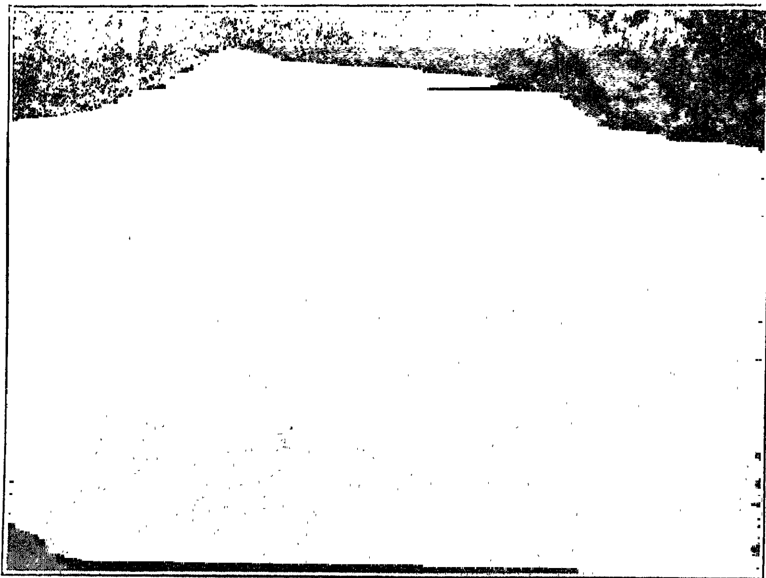
6) Μικκύλον νόμισμα ἀργυροῦν (ὀβολὸς ἀττικός) φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τὴν γνωστὴν ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τοῦ κράνους, ὄπισθεν δὲ τὴν γλαῦκα μετὰ φύλλων ἐλαίας καὶ τὰ γράμματα ΑΘΕ.

7) Μικρὸς δελφὶς ἐκ κυανῆς ὑαλώδους μάζης φέρων ὀπὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς ἐξάρτησιν.

Σπουδαιοτάτη ἦν ὡσαύτως ἡ ἐν Παλαιοκάστρῳ παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ὑπὲρ τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος αὐτοῦ, τὸν Κούταβον, καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτὸ χώρῳ γενομένη ὑφ' ἡμῶν ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, δι' ἧς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καθωρίσθησαν σπουδαιότατοι ἀρχαιολογικοὶ τόποι καὶ ἀπεκαλύφθησαν σπήλαια μετὰ λαξευτῶν Μυκηναϊκῶν τάφων, πλήρων ἀξιολόγων εὑρημάτων.

Τὸ Παλαιόκαστρον, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἦτο αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἀκρόπολις τῆς μεγάλης τῆς νήσου πόλεως Κράνης, ἧς τὰ ἐρείπια σῴζονται παρὰ τὴν ἀκρόπολιν καὶ περὶ αὐτήν. Τούτων, τῆς τε ἀκροπόλεως καὶ τῆς πόλεως, τὰ τείχη ἐξηρεύνησεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ περιφανὴς γεωγράφος κ. Πάρτς ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ περὶ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας συγγράμματι, λίαν ἐπιτυχῶς μεταφρασθέντι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Παπανδρέου. Ἡμεῖς δὲ εὐθὺς ὡς ἐπιστημονικῶς διηρευνήσαμεν ὁλόκληρον τὸν χῶρον τοῦτον ἐτηλεγραφήσαμεν εἰς τὸν κ. Γούκωπ, καθιστῶντες αὐτῷ γνωστὴν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀρχαιολο-

γικῆς τοῦ χώρου ἐρεύνης. Τοῦ κ. Γούκωπ αὐθωρεὶ ἀπαντήσαντος ἡμῖν τηλεγραφικῶς ὅπως προβῶμεν εἰς ἀπαλλοτρίωσιν καὶ ἀνασκαφὴν αὐτοῦ, ἄνευ χρονοτριβῆς ἠρξάμεθα τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὴν θέσιν «Ἐλαφώνα»[1]) εἶτα δὲ καὶ περαιτέρω εἰς τὰς θέσεις «Διακᾶτα καὶ Δρακοσπη-

Εἰκὼν 10. *Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀποκαλυφθέντος Μυκηναϊκοῦ σπηλαίου.*

λαιά». Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀνεσκάψαμεν ἐν τοῖς κτήμασι Γαλιατσάτου καὶ τῆς κ. Μαρίας Κοντομιχάλου, ὅπου ἀνεύρομεν διάφορα κτίρια καί τινας τάφους μετ' εὐτελῶν κτερισμάτων.

[1]) Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐνηργήθησαν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ Π. Καββαδία, ἐν αἷς ἀπεκαλύφθησαν λείψανα παναρχαίου πολιτισμοῦ τῆς Κεφαλληνίας, τείχη κυκλώπεια τὴν κατασκευήν, περιφερικοὶ καὶ ἐλλειψοειδεῖς τάφοι κτλ. Ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις κτιστὸς θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ ἄλλος τετράγωνος (κατεστραμμένοι ἀμφότεροι), ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὁ ἐκεῖ πολιτισμὸς ἐξετάθη μέχρι τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων. Π. Κ.

Πολλῷ δ' ὅμως σπουδαιοτέρα ἀπέβη ἡ ἐν θέσει Διάκα ἢ Διακᾶτα ἀνασκαφή, ὅπου ἐπὶ τῶν βράχων εἰς μέγα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι πλεῖστοι σπηλαιοειδεῖς τάφοι Μυκηναϊκῶν χρόνων πλουσιώτατοι εἰς κτερίσματα.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν μας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, τοῦ ἑτέρου ἡμῶν κληθέντος ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς τὰ ὅπλα, ἠναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν αὐτάς, ἐκσκάψαντες δύο μόνα σπήλαια, ἐπιφυλαξαντες ἡμῖν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτόθι συνεχείας τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ θέσις «Διακᾶτα» εὕρηται περὶ τὰ 20′ λ. τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ Παλαιοκάστρου νοτιανατολικῶς αὐτοῦ.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σπήλαιον μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐν αὐτῷ χωμάτων εἶχε διάμετρον 5 μέτρων περίπου· εἰσέρχεται δέ τις εἰς αὐτὸ διὰ δρόμου καὶ εἶτα κατέρχεται διὰ δύο ἢ τριῶν ἀναβαθμίδων εἰς ἐπίπεδον βραχῶδες, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι λελαξευμένοι εἰς βάθος μέχρι 1·60 δέκα τάφοι ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν στενοῦ διαδρόμου. Τὸ ὕψος τοῦ σπηλαίου ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου τῶν τάφων εἶναι δύο μέτρων περίπου (εἰκὼν 10). Καὶ ἐντὸς μὲν τῆς ἐπιχώσεως καὶ τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῶν τάφων ἀνεύρομεν πληθὺν μικρῶν ὀστῶν πτηνῶν καὶ τέφραν μετὰ ὀστῶν αἰγῶν ἢ προβάτων, ἐντὸς δὲ τῶν τάφων πλεῖστα ἀγγεῖα Μυκηναϊκά, οἷον τυφλοστόμους ἀμφορίσκους, ὑψίποδας κύλικας, κυάθους, κύπελλα κ. τ. λ. πρὸς δὲ ψήφους ὅρμων ἐκ κυανῆς ὑάλου, κομβία, λόγχας καί τινα ἄλλα ἄξια λόγου κτερίσματα.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σπηλαίῳ, ὅπερ κεῖται ὀλίγον τι ὑψηλότερον τοῦ πρώτου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν μεγίστου ὄγκου χώματος ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιχωματώσεως, οὐδένα μὲν τάφον ἀνεύρομεν, ἐν τῷ βάθει δ' αὐτοῦ ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῆς μετὰ ὀστῶν ζῴων τέφρας ἀνεύρομεν πληθὺν τεμαχίων ἐκ πηλίνων πλαγγόνων, τοῦ τύπου τῶν ἀναθηματικῶν, ἐξ ὧν δέκα ὀκτώ, κάλλιον διατηρουμένας, μετεκομίσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀργοστολίου. Ἐκ τῶν εὑρημάτων τούτων ἐπιστώθη, ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο σπήλαιον ἦν ἄντρον ἱερὸν Νυμφῶν καὶ Πανὸς ἴσως,

ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ πολυάριθμα τεθραυσμένα εἰδώλια Πανός, ἅτινα ἦσαν κατακεχωσμένα ἐν αὐτῷ.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ γενομένη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ λῆξαν θέρος ἀρχαιολογικὴ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐργασία, ἥτις ὡς πρὸς μὲν τὰ κυρίως ζητούμενα ἀπέβη μέχρι τοῦ νῦν τοὐλάχιστον ἄκαρπος, ὡς ἐν ἀρχῇ λέγομεν, διὰ τὰ γενικὰ δ' ὅμως περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ τῆς νήσου συμπεράσματα καὶ διὰ τὰ πολυάριθμα εὑρήματα, δι' ὧν ἐπλουτίσθη τὸ μικρὸν Μουσεῖον Ἀργοστολίου, σπουδαιοτάτη.

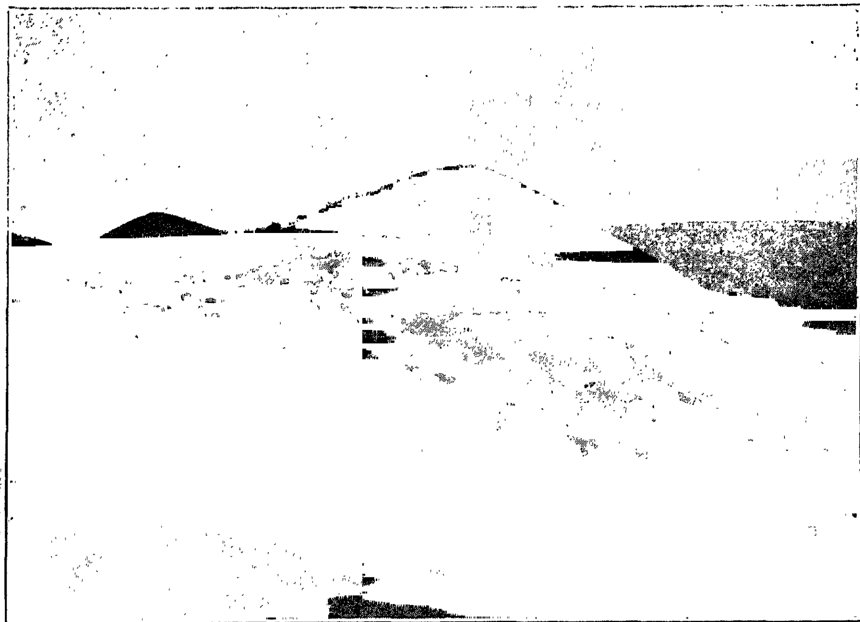
Ἐν Ἀθήναις τῇ 31η Δεκεμβρίου 1912.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ Ἔφορος ἀρχαιοτήτων
Λ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Σύμβουλος ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΕΥΒΟΙᾼ

ΟΙΧΑΛΙΑ ἡ ΕΥΡΥΤΟΥ

Μαθὼν παρὰ τοῦ πρώην βουλευτοῦ Καρυστίας κ. Γεωργίου Παπαγεωργίου, ὅτι ὁ σχολάρχης Κύμης καὶ ἐπιμελητὴς τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν Κύμης ἀρχαιοτήτων κ. Κωνσταντῖνος Παπαϊωάννου παρετήρησεν ἐπὶ λίθων ἀκατεργάστων κει-

Εἰκ. 1. Οἰχαλία νῦν Καστρὶ ἢ Παλαιοκαστρί.

μένων ἐν τῷ παρὰ τὴν ἐγγὺς τῆς Κύμης κώμην *Ποταμίαν* φρουρίῳ, ὃ νῦν καλεῖται *Καστρὶ* ἢ *Παλαιοκαστρὶ* (ἰδ. εἰκ. 1), χαράγματα ἢ σημεῖα, ὧν τὸ σημαινόμενον ἄγνωστον, ἀνεκοινωσάμην τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας, ἐπειδὴ ὑπώπτευσα ἀναμνησθείς, ὧν ὁ Ὅμηρος λέγει (Ὀδ. η 322) περὶ τοῦ εἰς

Εἰκ. 2. Λίθος φέρων σημεῖα ἢ χαράγματα.

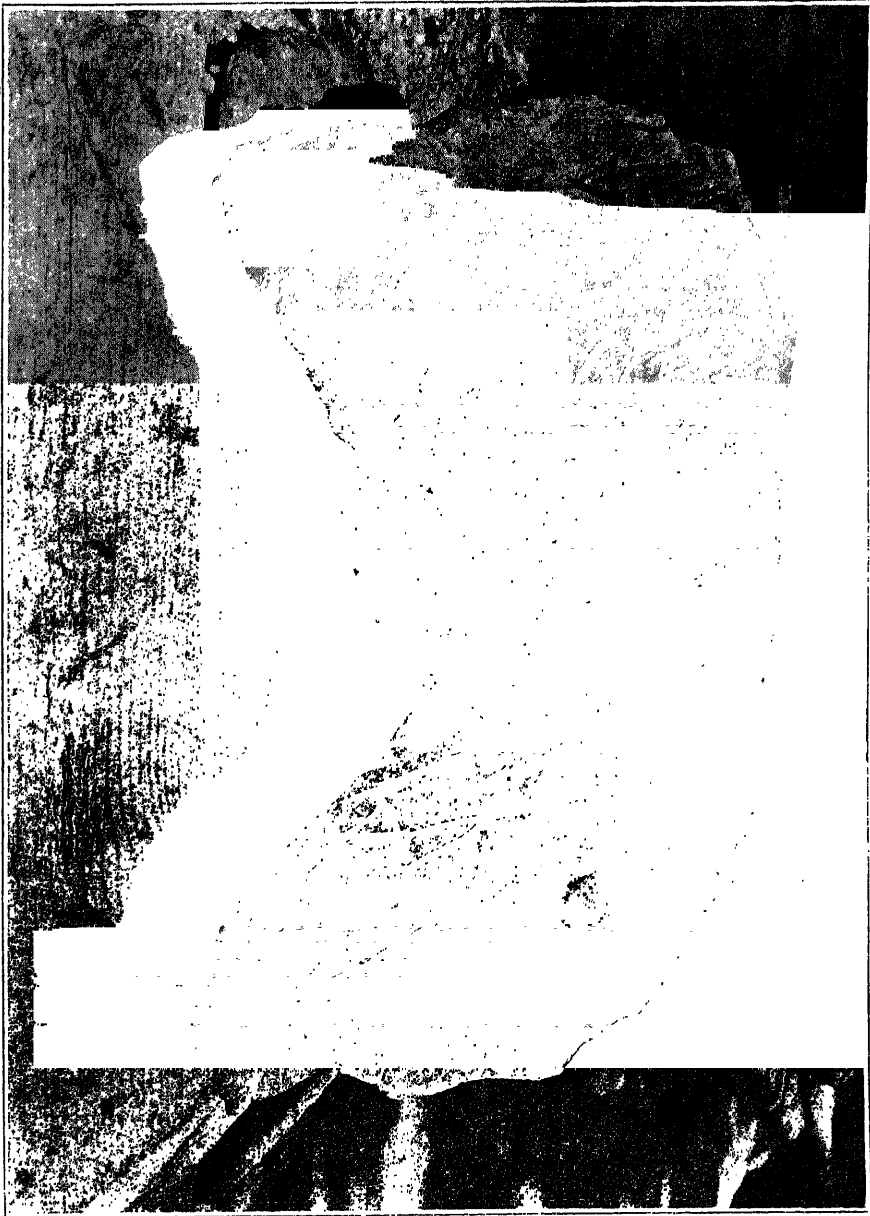
Εἰκ. 3. Λίθος φέρων χαράγματα καὶ κείμενος παρὰ τὸ τεῖχος (ἰδ. εἰκ. 10).

Εὔβοιαν πλοῦ τοῦ Ῥαδαμάνθυος, μὴ τὰ χαράγματα ταῦτα ὅμοιά εἰσι τοῖς ἐν Κρήτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ εὑρεθεῖσιν. Ἀπελθὼν ἐκεῖσε κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ὄντως παρετήρησα ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πρώτου γράψαντος περὶ τοῦ χώρου τούτου (ἴδ. Ἠχώ. Κύμης 1ης Μαρτίου 1909) καὶ τὰ σημεῖα παρατηρήσαντος κ. Κ. Παπαϊωάννου τάδε τὰ σημεῖα, ὧν ἐκρίναμεν καλὸν νὰ λάβωμεν τῇ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τοῦ κ. Κ. Παπαϊωάννου, ᾧ λίαν εὐχαριστοῦμεν διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὴν πρόθυμον καὶ εὐγενῆ ξενίαν, ἧς ἐτύχομεν, φωτογραφικὰς εἰκόνας[1]) ἵνα μελετηθῶσιν ὑπὸ τῶν εἰδικῶς περὶ αὐτὰ ἀσχολουμένων (ἴδ. εἰκ. 2, 3 4, 5, 6, 7). Ἴσως τις δύναται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα εἶνε τυχαῖαι παιδιαὶ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἂν δώσῃ μείζονα προσοχήν, θὰ πεισθῇ, ὅτι ἔχουσιν ἐπίτηδες χαραχθῇ καὶ ὅτι τὰ αὐτά, μάλιστα δὲ τὰ ἔχοντα σχῆμα αἰχμῆς βέλους καὶ τοῦ +, πολλάκις ἐπαναλαμβάνονται[2]). Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι πλὴν τούτων τῶν φερόντων τὰ χαράγματα ταῦτα λίθων θὰ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, οὓς οἱ κάτοικοι τῆς Ποταμίας ἐχρησιμοποίησαν ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι ἐν τῇ κώμῃ αὐτῶν ναῷ. Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι καὶ δεξαμενὴν θολωτὴν λίθοις τετραγώνοις πεποιημένην, ἣν ἡμεῖς πρὸ ἓξ ἐτῶν εἴχομεν ἰδεῖ ἀκεραίαν σχεδόν, νῦν εὕρομεν κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένην (ἴδ. σῳζόμενον μέρος αὐτῆς ἐν εἰκ. 8η).

Τὸ φρούριον, ἔνθα εὑρέθησαν καὶ εὑρίσκονται οἱ τὰ χαράγματα ἢ σημεῖα ἔχοντες λίθοι, εἶνε ἐκτισμένον ἐπὶ λόφου κωνοειδοῦς, φύσει ὀχυροῦ παρὰ τὴν νῦν κώμην *Ποταμίαν,* συνίσταται δὲ ἐκ δύο περιβόλων, ὧν ὁ μὲν νεώτερος ὢν περιβάλλει τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ λόφου, ὅθεν εἶνε κάτοπτος ἡ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας βρέχουσα θάλασσα καὶ πᾶσα ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διαρρεομένη κοιλάς, ὁ δ' ἕτερος ὑπὲρ τὸ μέσον τοῦ λόφου ὢν παλαιότερος σύγκειται ἐκ λίθων ἀργῶν μεγάλων πολυγωνικῶν

[1]) Ὁμολογοῦμεν, ὅτι αἱ φωτογραφικαὶ εἰκόνες γενόμεναι ὑπὸ φωτογράφου παρεπιδημοῦντος ἐν Κύμῃ δὲν εἶνε, ὅσον ἐπεθυμοῦμεν, ἐπιτυχεῖς.

[2]) Σημ. Τοιαῦτα αἰχμοειδῆ καὶ σταυροειδῆ σημεῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς πινακίσι τοῦ Τυλίσου (ἴδ. ΑΕ 1912 σελ. 211, 214).

Εἰκ. 4. Ὁ λίθος οὗτος κεῖται παρὰ τὴν Παλαιόβρυσιν.

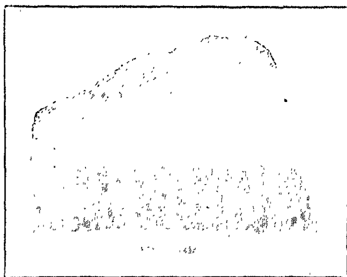
Εἰκ. 5. Λίθος κείμενος παρὰ τὸν ποταμόν.

Εἰκ. 6. Τὰ χαράγματα ταῦτά εἰσιν ἐπὶ τῆς ὄπισθεν πλευρᾶς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5ον λίθου.

ἢ ἀκανονίστου σχήματος προσηρμοσμένων ἀλλήλοις ἄνευ πηλοῦ καὶ ἔχει εὖρος μὲν μέτρων 5, σῳζόμενον δὲ ὕψος μέτρων 2 ½ (ἰδ. εἰκ. 9 καὶ 10).

Ἡ ἀκροτάτη κορυφὴ τοῦ λόφου ἔχουσα σχῆμα ἐλλειψοειδὲς (ἰδ. εἰκ. 11) καὶ μῆκος μὲν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς μέτρων 28, πλάτος δὲ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον μέτρων 13,50, ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν καταπεπτωκότων λίθων ἐκ τοῦ περιβόλου, ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἡμικυκλιοειδῶν πύργων καὶ ὑπὸ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχόντων χωρισμάτων τῶν ἐξ δω-

Εἰκ. 7.

ματίων, ὧν εὕρομεν τοὺς θεμελίους λίθους κατὰ χώραν, καθαρθέντος τοῦ ἐδάφους.

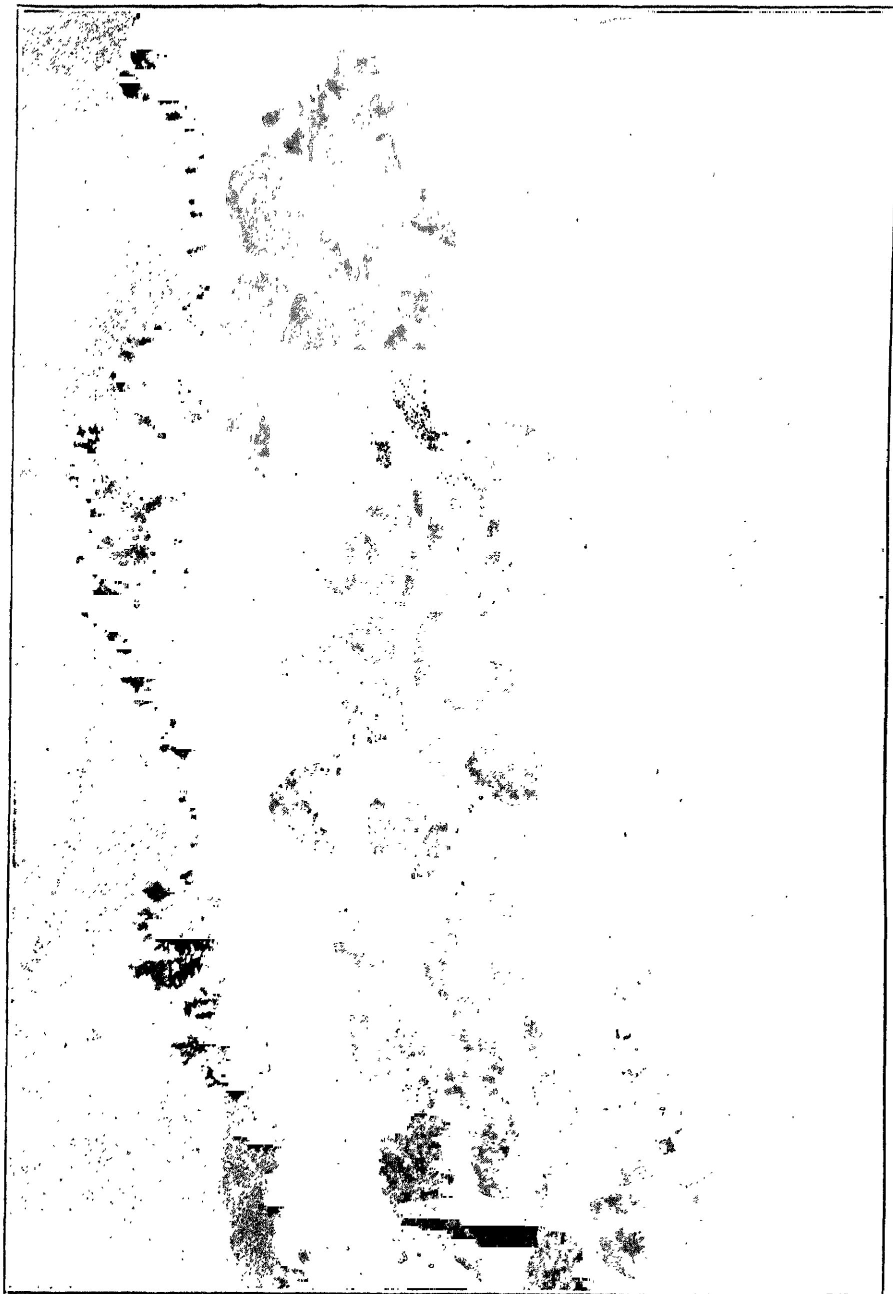
Οἱ λίθοι τῶν δωματίων πλὴν ὀλίγων λελαξευμένων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐχρησίμευον ὡς παραστάδες ἢ ἦσαν μέρη ὑπερθύρων, ἦσαν ἀκατέργαστοι. Ἰδίας μνείας ἄξιον νομίζομεν τὸ παρὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς ἡμικυκλικὸν πύργον διαμέρισμα, οὗ ἐλλείπουσι πλὴν δύο πάντες οἱ ἄλλοι τῆς βορείου πλευρᾶς θεμέλιοι. Ἐν τούτῳ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἦσαν ἐπίτηδες καὶ οὐχὶ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε τεθειμένοι τρεῖς σωροὶ λίθων καλύπτοντες ἅπαν τὸ πλάτος αὐτοῦ. Πιθανῶς τὸ μέρος τοῦτο ἐχρησίμευεν ὡς ναὸς τῆς ἐνοικούσης φρουρᾶς, οἱ δὲ σωροὶ τῶν λίθων ἦσαν οἱονεὶ βωμοὶ ἀρχέγονοι. Ὅτι δὲ τὸ ἄκρον τοῦτο ἦτο ἐν χρήσει, ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν ἔτι χρόνων, τεκμαιρόμεθα ἐξ ὀστράκων τινῶν,

Εἰκ. 8. Δεξαμενὴ καταστραφεῖσα ἐντὸς τοῦ πρὸς Β. μεσαίου τείχους.

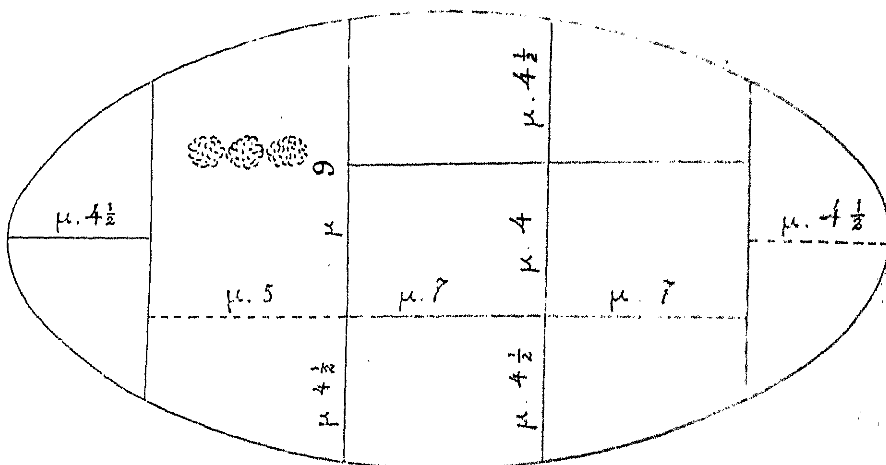

Εἰκ. 9. Μέρος τοῦ ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς τείχους.

Εἰκ. 10. Μέρος τείχους τοῦ κάτω περιβόλου ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς.

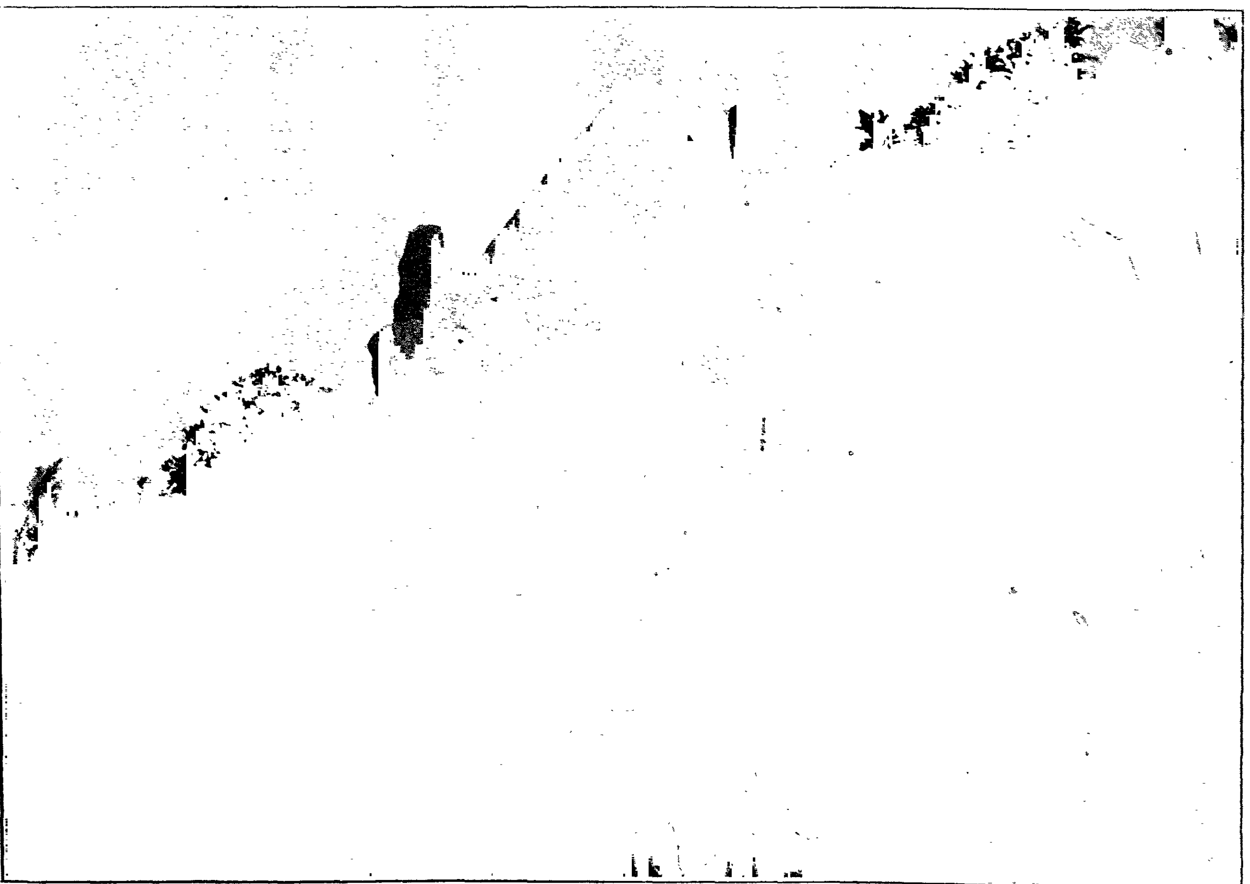
ἅτινα εὑρέθησαν μετ' ἄλλων ἀρχαιοτέρων ἐν βοθροειδεῖ ὀρύγματι παρὰ τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ βορείου ἐκ τῶν ἐν μέσῳ τοῦ λόφου κειμένων δωματίων. Ἐν τῷ ὀρύγματι τούτῳ, φαίνεται, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ δύο βαθμίδων κατὰ χώραν εὑρεθεισῶν, ὑπῆρχεν ἡ κλῖμαξ δι' ἧς κατήρχοντο καὶ ἀνήρχοντο οἱ ἐν τῷ ἄκρῳ οἰκοῦντες. Ἂν ἡ κλῖμαξ αὕτη συνεκοινώνει τῇ σήραγγι περὶ ἧς προϊόντες ποιησόμεθα λόγον, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν,

Εἰκ. 11. Διάγραμμα τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς περιβόλου.

διότι ἔπρεπε νὰ ἐξαγάγωμεν ἅπαν τὸ ἐν τῷ ὀρύγματι χῶμα, ὅπερ ἦτο ἡμῖν ἀδύνατον, ἐλλείποντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν πρὸς τοῦτο σκευῶν.

Ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ ὑπὲρ τὸ μέσον περιθέοντος τὸν λόφον περιβόλου ὑπάρχει μεταξὺ δύο στηλῶν λιθίνων μέγας λίθος τριγωνικός, οὗ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς μέρος, ὡς καὶ τῆς ἀριστερᾶς στήλης, εἶνε ἀποκεκρουμένον (ἰδ. εἰκ. 12). Ὕπερθεν αὐτοῦ καὶ κάτωθεν φαίνονται ὀπαί, αἵτινες διήκουσι μέχρι τῶν προπόδων τοῦ λόφου. Ἐπειδὴ σῴζεται παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις παράδοσις, ὅτι οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦντες κατήρχοντο ὑπογείως πρὸς ὕδρευσιν εἰς τὴν νῦν *παλαιόβρυσιν* καλουμένην κρή-

Εἰκ. 12. Ὁ ἐν εἴδει πύλης τριγωνικὸς λίθος, οὗ ἄνωθεν ὀπαὶ σήραγγος.

Εἰκ. 13. Τὸ παρὰ τὴν δεξαμενὴν καθιζῆσαν μέρος παρὰ τὸ πρὸς Β. μεσαῖον τεῖχος.

νην, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν ὀλίγον τὰς ὀπὰς ταύτας. Ἀφαιρέσαντες λοιπὸν λίθους τινὰς εἰσηγάγομεν ἐργάτας, οἵτινες παρετήρησαν ὅτι ὄντως ἦτο ὑπόγειος σῆραγξ ἱκανῶς εὐρεῖα, ἧς ὅμως ἡ θόλος ὑπὸ σεισμῶν πολλαχοῦ καταπεσοῦσα καθιστᾷ τὴν διερεύνησιν καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὴν πρὸς τὰ κάτω ἀδύνατον. Ἐκ τῆς εὐρύτητος τῆς σήραγγος τεκμαιρόμενοι πειθόμεθα, ὅτι αὕτη ἐχρησίμευεν οὐ μόνον, ἵνα οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ κατερχόμενοι εἰς τὴν κρήνην, ἐξ ἧς *ἀγλαὸν* ὕδωρ ῥέει, ὑδρεύωνται, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐν ὥρᾳ πολέμου ἀφανεῖς ἀνέρχωνται καὶ κατέρχωνται οἱ φρουροῦντες. Σημειωτέον ὅτι ὁμοία σῆραγξ ὑπάρχει ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ ἐν Δύστῳ φρουρίου ἄγουσα εἰς κρήνην παρὰ τὴν λίμνην ὑπάρχουσαν.

Πολλαχοῦ τῆς βορείου καὶ βορειοανατολικῆς πλευρᾶς ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν τοῦ περιβόλου ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγα τείχη οὐχὶ τῶν αὐτῶν ἴσως χρόνων πρὸς τὸν περίβολον καὶ θεμέλιοι ὀρθογωνίων οἰκοδομημάτων. Ἐκ πολλῶν δὲ λίθων συνεχομένων ἀλλήλοις, μάλιστα δὲ ἐξ ἑνὸς ἔχοντος ἱκανὸν μῆκος καὶ πλάτος, παραστάδος ἴσως ἢ ὑπερθύρου, φανέντων ἕνεκα καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους γενομένης ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ παρὰ τὴν καταστραφεῖσαν δεξαμενὴν (ἰδ. εἰκ. 7) πειθόμεθα ὅτι ἐνταῦθα ἐγένοντο ἀνατροπαὶ καὶ ἐπιχώσεις οὐκ ὀλίγαι, ὧν τὰς αἰτίας μόνον συστηματικὴ ἀνασκαφὴ δύναταί πως νὰ δείξῃ (ἰδ. εἰκ. 13).

Ὡς ὁ κ. Κ. Παπαϊωαννου γράφει ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1 Μαρτίου 1909 τῆς ἐν Κύμῃ ἐκδιδομένης *Ἠχοῦς*, ἐν τῇ ΜΑ πλευρᾷ τοῦ λόφου ἐντὸς τοῦ τείχους εὗρε τὴν καὶ ὑφ' ἡμῶν ἤδη δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων πραγματείᾳ ἡμῶν ἐπιγραφὴν (ἰδ. εἰκ. 14). Ἐκ ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὁ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ῥέων ποταμός, ὁ καταρδεύων πᾶσαν τὴν κοιλάδα, ὠνομάζετο Ἀχελῷος καὶ ὅτι παρ' αὐτὸν ὑπῆρχεν ἴσως ἱερὸν τοῦ Ἀχελῴου καὶ τῶν Ἀχελωΐδων νυμφῶν. Τὴν ὕπαρξιν δὲ τοῦ ἱεροῦ μαρτυρεῖ καὶ ἀγαλμάτιον χαλκοῦν ἄνευ τῆς δεξιᾶς χειρὸς (ἰδ. εἰκ. 15), ὅπερ ἐν σχήματι ἱερέως εἰκονίζει τὸν Ἀχε-

Εἰκ. 14. Ἐπιγραφὴ ἱεροῦ Ἀχελωΐδων Νυμφῶν.

λῷον κρατοῦντα τῇ ἀριστερᾷ τὸ σύμβολον τῆς ἐξ αὐτοῦ προερχομένης εὐφορίας εἰς τὴν χώραν κέρας τῆς Ἀμαλθείας.

Ὁ χῶρος οὗτος καὶ μάλιστα ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον

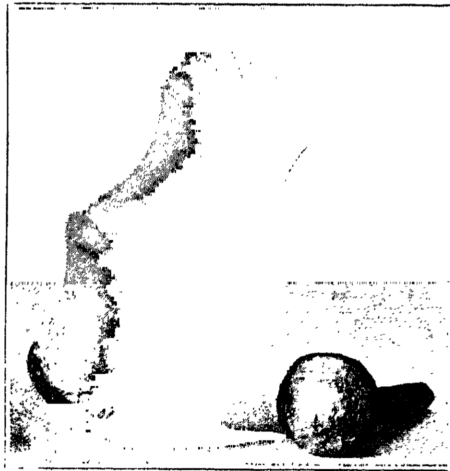
Εἰκ. 15. Ἀχελῷος.

φαίνεται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων οἰκούμενος. Μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο οὐ μόνον τὰ πελασγικὰ τείχη καὶ τὰ ἀγνώστου σημασίας σημεῖα (ἴδ. εἰκ. 2-7 καὶ 16), ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνταῦθα εὑρεθεὶς λίθινος ὅλμος (εἰκ. 17) καὶ ὁ φέρων ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα μεσαῖος λίθος ὑπερθύρου (ἴδ. εἰκ. 18α), ἔτι δὲ αἱ παρὰ τὸν τριγωνικὸν

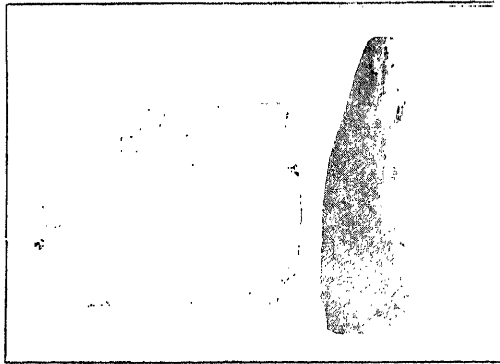
Εἰκ. 16. Τμῆμα τείχους τῆς ἄκρας κορυφῆς.

λίθον εὑρεθεῖσαι ἐν τῷ μεσαίῳ τείχει πήλιναι μικραὶ πυραμίδες

Εἰκ. 17. Λίθινος ὅλμος.

(ἰδ. 18β). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τοῦ περι-

α β

Εἰκ. 18. α Λίθος φέρων κόσμημα. β Πηλίνη τριγωνικὴ πυραμίς.

βόλου τείχη δὲν εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ μέσου, ἐνταῦθα δὲ εὑρέθη ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ τὰ κατὰ τὴν πρόχει-

ρον τοῦ βοθροειδοῦς ὀρύγματος ἔρευναν Βυζαντιακὰ ὄστρακα, τεκμαιρόμεθα, ὅτι ὁ μὲν χῶρος ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον, ἐν ᾧ οὐδὲν ἱστορικῶν χρόνων λείψανον παρετηρήσαμεν, πολλὰ δὲ προϊστορικῶν, πολὺ ἐνωρὶς ἐπαύσατο οἰκούμενος, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς διετέλεσεν χρησιμεύων μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ προμηνύουσα τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐφορμῶντας πειρατάς.

Ἀλλ' ἴσως δύναται νὰ ἐρωτήσῃ τις· Τίς ἦτο ἡ οὕτως ὀχυρὰ αὕτη πόλις; Πῶς ὠνομάζετο; Ποῖαι αἱ τύχαι αὐτῆς; Εἰ καὶ μόνον διὰ τακτικῆς ἀνασκαφῆς[1]), ἥτις πάντως θὰ γνωρίσῃ ἡμῖν πολιτισμὸν ἀρχαιότατον, ἔσται δυνατὸν νὰ γνωσθῶσί πως ἴσως τὰ κατ' αὐτήν, ὅμως ἡμεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες τοῦτο μὲν ὅτι ἐπὶ τῶν προμυκηναίων χρόνων ὑπῆρχεν ἐν Εὐβοίᾳ πόλις ὀχυρωτάτη, τοῦτο δὲ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος χῶρος ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν προϊστορικὸς εἶνε ἀρχαιότερος ἅμα καὶ ὀχυρώτερος φύσει καὶ τέχνῃ, τολμῶμεν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐνταῦθα πιθανῶς ἔκειτο Οἰχαλία ἡ Εὐρύτου, ἣν ὁ μὲν Ἡρακλῆς τιμωρούμενος ἣν ἔπαθεν ὕβριν ὑπὸ Εὐρύτου εἷλεν ἐπελθών, ἐπικούρους ἔχων τοὺς Ἀρκάδας, Μαλιεῖς τοὺς ἐν Τραχῖνι καὶ Λοκροὺς τοὺς Ἐπικνημιδίους (ἰδ. Ἀπολλοδ. 2, 6, 1. 2, 7, 6, 5. Σοφ. Τραχ. στ. 237. 752, 803. Σχόλ. Τραχ. στ. 352), Κρεώφυλος δὲ ὁ Σάμιος ἐξύμνησεν ἐν τῷ ἔπει, ὃ ἐπεγράφετο *Οἰχαλίης ἅλωσις* (Στράβ. 638, Παυσ. 4, 2, 3). Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν λίθων κεχαραγμένων σημείων καὶ τῶν βίᾳ καθῃρημένων τειχῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ὅ τε ἐκ Τραχῖνος πλοῦς ἐπὶ τὴν οὕτως ἐγγὺς κειμένην Οἰχαλίαν ἦτο εὐκολώτερος καὶ ἡ ἐντεῦθεν μετὰ τὴν ἅλωσιν μεμαρτυρημένη τοῦ Ἡρακλέους προσόρμισις εἰς Κήναιον εἶνε πολὺ πιθανωτέρα ἢ ἂν δεχθῶμεν ὅτι προσωρμίσθη ἐκ τῆς ἐν Μεσσήνῃ ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ Οἰχαλίας. Ταῦτα λέγοντες δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος παρὰ Παυσανίᾳ (4, 2, 3) ἀναφέρει, ὅτι ἡ Οἰχαλία ἔκειτο

[1]) Ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία στερηθεῖσα τοῦ ἐκ τοῦ λαχείου πόρου δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δαπανηρὰν ταύτην ἀνασκαφήν, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἄν τις τῶν ξένων σχολῶν ἀνελάμβανεν αὐτήν.

ἐν τῇ Ἐρετρικῇ, ὅπερ καὶ οἱ Ἐρετρικοὶ κατάλογοι τῶν δημοτῶν ἐκύρωσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ παρὰ τὸ νῦν Αὐλωνάριον *Παλαιόκαστρον*, ἔνθα ὑπὸ Οὐλερίχου (R.u.F. 11.245) τοποθετεῖται, δὲν εἶνε ὡς τὸ παρὰ τὴν Ποταμίαν παράλιον οὐδὲ ὀχυρὸν καὶ ἄξιον ἄρα Ἡρακλείου στρατείας ἐπ' αὐτό, νομίζομεν πιθανὸν ὅτι ἢ ἡ Ἐρετρικὴ Οἰχαλία εἶνε ἀποικία τῆς Εὐρυτείου ἢ ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Εὐρυτείου Οἰχαλίας μοῖρα τῶν περισωθέντων Οἰχαλιέων ἔκτισεν ἐν τῇ Ἐρετρικῇ νέαν ὁμώνυμον πόλιν, ἧς ὅ τε Ἑκαταῖος καὶ οἱ Ἐρετρικοὶ τῶν δημοτῶν κατάλογοι μνείαν ποιοῦνται.

Τίνος ἕνεκα δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη, ἰδὲ περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ἐν σελ. 31-38

Δῖον, Διάδες Ἀθῆναι.

Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἴδω, ἂν ἐπὶ τοῦ Κηναίου σῴζονται λείψανα τοῦ βωμοῦ, ὅν ποτε ὁ Ἡρακλῆς προσορμισθεὶς ἐνταῦθα ἵδρυσε χαριστήριον τῷ Διὶ ἐπὶ τῇ τῆς Οἰχαλίας ἁλώσει, ἀπῆλθον ἐκεῖσε συνοδοὺς ἔχων τὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Παπαδάκην καὶ τὸν ἐν Χαλκίδι γυμνασιάρχην κ. Δριβελλόπουλον. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν θάλασσαν ἀντικρὺ τῶν Λιχάδων νήσων, ἐν θέσει, ἥτις νῦν ἀπὸ ναοῦ Χριστιανικοῦ καλεῖται *Ἅγιος Κωνσταντῖνος*, φαίνονται θεμέλιοι λίθοι τετράγωνοι ναοῦ καὶ περιβόλου εὐρέος, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτου ἄλλοι κυκλικῶς κείμενοι καὶ οἱονεὶ τρεῖς βαθμίδας ἀποτελοῦντες. Ἀτυχῶς μόνον αἱ βάσεις τῶν οἰκοδομημάτων τούτων σῴζονται καὶ αὗται οὐχὶ πᾶσαι, διότι, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τῶν ἐγχωρίων, ὅτε κατεσκευάζετο ἡ ἐν Λοκρίδι εἰς Ἀταλάντην ὁδός, πάντες οἱ πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν χρήσιμοι λίθοι ἐντεῦθεν ἐλήφθησαν. Καὶ ὅτι μὲν οἱ τετράγωνοι λίθοι μαρτυροῦσι τὴν ἐνταῦθα ὕπαρξιν ναοῦ ἀρχαίου, ἐφ' οὗ κατόπιν ἐκτίσθη ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου χριστιανικός, τὸ δὲ πρὸς Α. αὐτοῦ κυκλικὸν οἰκοδόμημα δύναταί τις μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ὑπο-

λάβῃ βωμόν, δὲν εἶνε ἀμφίβολον, ὅτι δ' ὅμως τὰ λείψανα ταῦτα δὲν εἶνε τῶν Ἡρακλέους χρόνων ἀλλὰ πολλῷ νεώτερα, βεβαιότατον. Τῷ δ' ἀναπλέοντι εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἀφ' οὗ κάμψῃ τὸ Κήναιον, παρ' ὃ τὸ Δῖον, ὑπάρχει ἐν δεξιᾷ οὐχὶ μακρὰν τῆς Εὐβοΐδος ἀκτῆς ἀκρόπολις, ἥτις νῦν *Παλαιὸ καστρὶ* λέγεται. Ἐνταῦθα ἀναμφιβόλως ἔκειντο αἱ Διάδες Ἀθῆναι, ἃς λέγεται ὅτι ᾤκισεν ὁ Περικλῆς ἐξελάσας τοὺς Ἑστιαιεῖς, ὅτε καθυπέταξε τὴν Εὔβοιαν. Ἂν γίνωσιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῷ Δίῳ ἀνασκαφαί, φρονῶ ὅτι εὑρεθήσονται εὑρήματα ὡρισμένων χρόνων ἄξια λόγου καὶ πολλὰ διὰ τὴν πρώϊμον τῶν τόπων τούτων ἐρήμωσιν.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΘΕΡΜΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΠΗΓΑΙ ΕΝ ΤΩ ΛΗΛΑΝΤΩ ΠΕΔΙΩ

Ἐν δὲ τούτῳ (τῷ Λ:ηλάντῳ πεδίῳ) θερμῶν τε ὑδάτων εἰσὶν ἐκβολαὶ πρὸς θεραπείαν νόσων εὐφυεῖς, οἷς ἐχρήσατο καὶ Σύλλας Κορνήλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμών.

Στράβ. 447.

Καὶ τῶν ἡμετέρων πολλοὶ καὶ τῶν ξένων τινές[1]), ἐπειδὴ ἀναζητοῦντες θερμὰς πηγὰς δὲν εὗρον ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκτείνουσι μόνον μέχρι τοῦ Ληλάντου ποταμοῦ, εἰκάζουσιν οἱ μέν, ὅτι ὁ Στράβων ἐπλανήθη συγχέας τὰς πηγὰς ταύτας πρὸς τὰς ἐν Αἰδηψῷ, οἱ δὲ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου περὶ τῆς ὑπὸ Σύλλα χρήσεως τῶν ἐξ Αἰδηψῷ θερμῶν ὑδάτων (Πλουτ. Σύλ. 26, 18) λεγόμενα, ἵνα συμβιβάσωσι ταῦτα τοῖς ὑπὸ Στράβωνος λεγομένοις, οὗ παρερμηνεύουσι τὸ δι' οὗ ὁρίζει τὴν θέσιν τοῦ Ληλάντου πεδίου *ὑπέρκειται*, ἐκτείνουσι τὸ Λήλαντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ! (Pflugk specimen σ. 6).

Ἡμεῖς πεποιθότες ὅτι ὁ Στράβων, ὅστις ἀκριβέστατα περιγράφει πάντα τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πάθῃ τηλικαύτην σύγχυσιν, ὥστε νὰ ταυτίσῃ τὰς ἐν Αἰδηψῷ πηγὰς ταῖς ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ἢ νὰ ἐκτείνῃ τὸ Λήλαντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ, φρονοῦντες δὲ ὅτι τὸ Λήλαντον πεδίον, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Στράβων, ὑπέρκειται τῆς Χαλ-

[1]) Μόνος ὁ Lindermayer ἐν Bulletin de la société imperiale des naturalistes de Moscou (XXVII, 1855 σελ. 401 καὶ 427) παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν θερμῶν πηγῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ.

κιδέων πόλεως, δὲν εἶνε μόνον τὸ ἀπὸ Χαλκίδος μέχρι τοῦ ποταμοῦ μέρος, ὃ νῦν *Ἀμπέλια* λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πέραν αὐτοῦ, τὸ μεταξὺ τῆς νῦν κώμης *Βασιλικοῦ* καὶ Ἐρετρίας, ὃ νῦν *Μαλακώντας* καλεῖται, ἐπεδόθημεν, συνεπικουρούντων καὶ τῶν μακαριτῶν ἤδη φιλαρχαίων δικηγόρων Ἀντωνίου Χαϊνᾶ καὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου Γεωργίου Μιχελῆ, εἰς τὴν ἔρευναν παντὸς τοῦ πεδίου τοῦ ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ληλάντου. Ὄντως δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου σταδίου τῆς ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Ἐρέτριαν ὁδοῦ, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἐν μέσῳ δύο μικρῶν ἀκρωτηρίων, ὧν ὁ μυχὸς σχηματίζει μικρὸν ὅρμον, εὕρομεν παρὰ τὴν κοινῶς *Ληνοβρόχι* καλουμένην θέσιν ὀκτὼ πηγὰς ἀναβρυούσας ὕδωρ θερμόν, ὅπερ ἀναλυθὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θ. Σκούφου εὑρέθη ἔχον τὰ αὐτὰ σχεδὸν συστατικὰ τοῖς τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν, διαφέρον δὲ μόνον κατὰ τὴν θερμοκρασίαν, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 23° βαθμούς, καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα ἕνεκα τοῦ ὀλίγου ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, ὅπερ περιέχει ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ὕδατα τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων ἀποτελοῦν μικρὸν ρυάκιον ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, πινόμενον δὲ εἶνε εὔποτον καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄριστον καθαρτικὸν ἅτε ὂν οὔτε τοσοῦτον δριμὺ ὡς τὸ τῆς πηγῆς Janos οὔτε πολὺ ἁλμυρὸν ὡς ἄλλα τοιαῦτα.

Ἴσως ὅμως δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ· ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται τὰ τοῦ Στράβωνος πρὸς τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου (Σύλλ. 26, 18) λεγόμενα, ὅτι ὁ Σύλλας *διαπλεύσας εἰς Αἴδηψον ἐχρῆτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι ῥαθυμῶν ἅμα καὶ συνδιημερεύων τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις;* Γνωστὸν εἶνε ἐξ αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος, ὅτι αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ θερμαὶ πηγαί, ὅτε ὁ Στράβων περιέπλεε τὴν Εὔβοιαν εἶχον ἀφανισθῇ (Στράβ. 447, 9) ὑπὸ σεισμοῦ, ὃς *διαβὰς τάς τε Κυκλάδας καὶ τὴν Εὔβοιαν* ἐγένετο αἰτία ὥστε καὶ τῆς κρήνης Ἀρεθούσης τῆς παρὰ τὴν Χαλκίδα αἱ πηγαὶ νὰ ἀποτυφλωθῶσι, μετὰ πολλὰς δὲ ἡμέρας ὕστερον νὰ ἀναβλύσωσι κατ' ἄλλο στόμιον (Στράβ. 58) καὶ τὰ θερμὰ

τά τε ἐν Αἰδηψῷ καὶ τὰ ἐν Θερμοπύλαις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἐπισχεθῶσι, τὰ δὲ ἐν Αἰδηψῷ καθ' ἑτέρας πηγὰς νὰ ἀναφανῶσιν (Στράβ. 60). Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐπὶ Στράβωνος, ὅστις ἔζη αἰῶνα περίπου πρὸ τοῦ Πλουτάρχου, αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ἐκλιποῦσαι πρὸς καιρὸν πηγαὶ πιθανῶς δὲν ἦσαν πλέον ἐν χρήσει, πολλῷ μᾶλλον ἦσαν ἄγνωστοι ἐπὶ Πλουτάρχου. Εἰκάζομεν λοιπὸν ὅτι ὁ Στράβων γράφων, ὅτι ὁ Σύλλας, ὅστις ἔζη ἑκατὸν ἔτη πρὸ αὐτοῦ, ἐποιήσατο χρῆσιν τῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ θερμῶν πηγῶν, ἀληθῆ ἔγραψεν, ὁ δὲ Πλούταρχος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ αἱ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ πηγαὶ ἦσαν ὅλως ἄγνωστοι, ἤκμαζον δέ, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων (ἰδ. ΕΑ. 1907, 7-18) αἱ ἐν Αἰδηψῷ, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Σύλλας ἐποιήσατο χρῆσιν τῶν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν ὑδάτων καὶ οὐχὶ τῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ. Ἴσως ἄλλος τις δύναται νὰ ἰσχυρίσηται, ὅτι εἶνε πιθανόν, ὅτι ὁ Σύλλας καὶ ταῖς ἐν Αἰδηψῷ θέρμαις ἐχρήσατο. Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, δὲν θὰ ἐσῴζετο, ἂν μή τις εἰκὼν τοῦ τότε φοβεροῦ τοῖς Ἕλλησι Σύλλα (ἰδ. Πλουτ. Σύλ. 26, 18), τουλάχιστον ἐπιγραφή τις μαρτυροῦσα τὴν ἐν Αἰδηψῷ διατριβὴν αὐτοῦ, ὡς ἐσώθησαν ἀναθήματα καὶ ἐπιγραφαὶ εἰς πολλῷ νεωτέρους αὐτοκράτορας; Ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοιούτων μαρτυρίων τεκμαιρόμενοι εἰκάζομεν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἦσαν ἔτι ἐν χρήσει ἅτε σῳζόμεναι αἱ ἀντικρὺ τοῦ νῦν χωρίου Αἰδηψοῦ, αἱ κάτωθεν τοῦ χωρίου *Γιάλτρα* (=ὑγιᾶ λουτρά), νῦν δὲ ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀναβρύουσαι πηγαὶ καὶ οὐχὶ αἱ ἐν τῷ νῦν χώρῳ ὑπάρχουσι θέρμαι Ὡς φαίνεται ἕνεκα τοῦ σεισμοῦ, ὃν αὐτὸς ὁ Στράβων μνημονεύει, γενομένης καθιζήσεως τοῦ χώρου τῶν Γιάλτρων, ἔνθα ἦσαν αἱ πηγαί, αὗται ἠφανίσθησαν, εἶτα δὲ ἀνεφάνησαν ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς θαλάσσῃ και αἱ ἄλλαι ἐκεῖ, ἔνθα τὰ νῦν λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐξαφάνισις τῶν θερμῶν πηγῶν καὶ μετά τινα χρόνον ἀνάδυσις αὐτῶν καὶ ἀλλαχοῦ καὶ νῦν ἔτι εἶνε συνηθεστάτη ἐν Αἰδηψῷ. Ἡ ἀκμὴ ἄρα τῶν νῦν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν πηγῶν φαίνεται ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πολὺ δὲ πιθανὸν εἶνε, ὅτι

καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο ἡ καθίζησις εν Γιάλτροις, ἥτις κατέστησε τὰ παλαιότερα λουτρὰ ἄχρηστα, ἐγένετο καὶ ἐν τῷ Αηλάντῳ πεδίῳ ὁμοία, ἥτις, τὰ ἐν αὐτῷ κατεβύθισεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ὅτι δὲ ὑπῆρχον ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χώρῳ τοῦ Αηλάντου πεδίου θέρμαι, μαρτυροῦσι πρῶτον μὲν τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐντὸς τῆς θαλάσσης παρατηρούμενα ὑπὸ τῶν ἁλιέων ἐρείπεια οἰκοδομημάτων, εἶτα δὲ τὰ κατὰ τὸν γενόμενον πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν περὶ τὴν Ἀταλάντην σεισμὸν συμβάντα, ὅτε τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων, ὡς ἐν Αἰδηψῷ καὶ Θερμοπύλαις, ὡς ἀπὸ πίδακος ἀνεπήδα ἐπί τινας ἡμέρας εἰς ὕψος πλέον τοῦ μέτρου.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

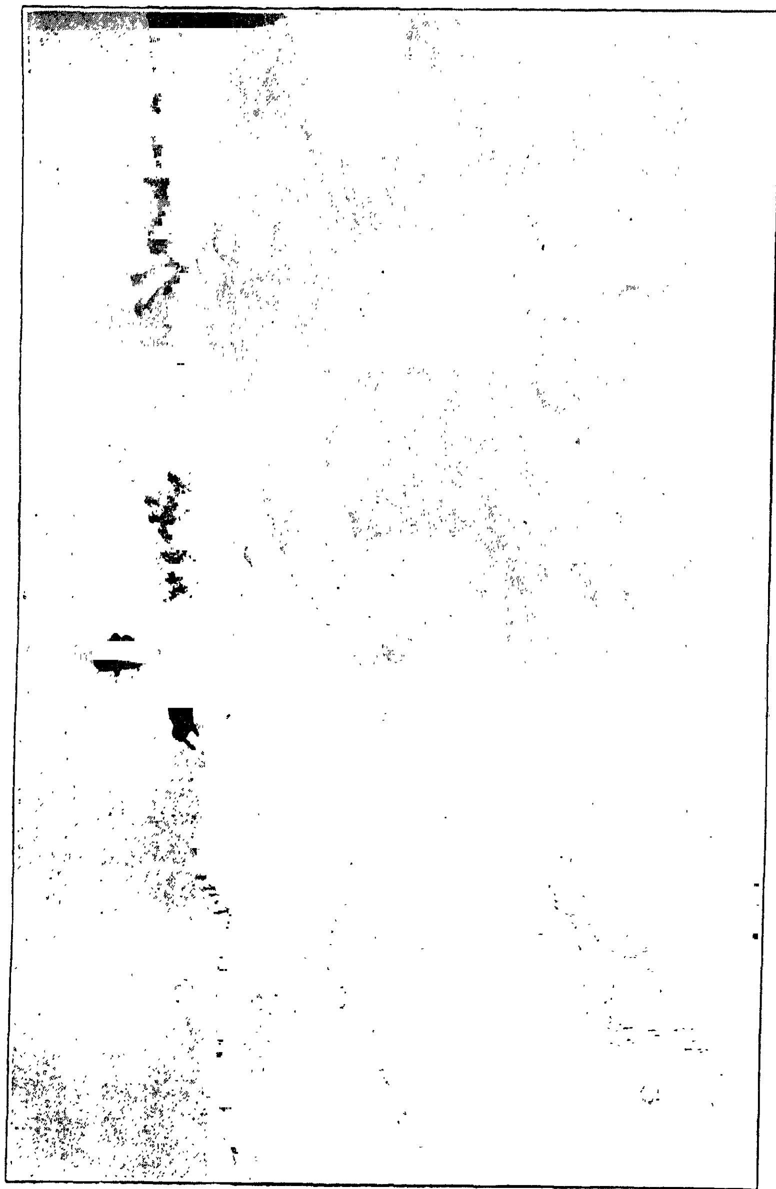
ΙΕΡΟΝ ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ἐν θέσει *Πεϊ* παρὰ τὴν κώμην *Δουκὸν* κατὰ τὸ ἔτος 1906ον (Πρβ. Πρακ. ΑΕ. σ. 168) κάτωθεν βράχου, ὑφ' ὃν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος μάλιστα διὰ τὸ ἀλεεινὸν τοῦ τόπου σηκάζονται ποίμνια, εὑρέθη ὑπό τινος ποιμένος, Τσώτσου τὸ ὄνομα, χαλκοῦς μικρὸς ταῦρος καὶ τριγωνική τις ψῆφος διάτρητος ἐν τῷ μέσῳ ἐκ τριχρώμου πηλοῦ πεποιημένη.

Ταῦτα μαθόντες ἐκρίναμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ταῦτα εὑρέθησαν. Ὡς πᾶς τις ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος (εἰκ. 1) δύναται νὰ κρίνῃ, ὁ τόπος, ἔνθα ταῦτα κατὰ τύχην εὑρέθησαν, οὐδὲν ἔργον τέχνης ἐμφανίζει, ἀλλὰ βράχον φυσικόν, οὗ πρόκειται δίκην βωμοῦ μέλας λίθος ἀργός. Δὲν εἶνε ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ὁ χῶρος οὗτος περιεβάλλετό ποτε ὑπὸ μεγάλων λίθων ἀκατεργάστων, ὧν πολλοὶ νῦν κεῖνται πέριξ ἐσκορπισμένοι. Ἐν τῷ χώρῳ (ἰδ. εἰκ. 1), ὃν δεικνύει διὰ τῆς βακτηρίας ὁ ἐπὶ τοῦ βράχου ἱστάμενος ἐπιμελητὴς τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου κ. Γεώργιος Δερβένης, εὑρέθησαν κατὰ τύχην τὰ προρρηθέντα εὑρήματα.

Ἅπας ὁ χῶρος, ὅστις καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύει ὡς μάνδρα, ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ χώματος καὶ κόπρου αἰγῶν καὶ προβάτων. Ἐν τοῖς χώμασι καὶ τῇ κόπρῳ, ἅτινα μετὰ προσοχῆς ἐξητάσαμεν, εὕρομεν καὶ ἡμεῖς α΄) δύο σκτυροειδεῖς μορφὰς ἐκ χαλκοῦ ἀνδρῶν ἱσταμένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως (ἰδ. εἰκ. 2), β΄) τρεισκαίδεκα χαλκοῦς ταύρους διαφόρου μεγέθους (ἰδ. εἰκ. 3, 4, 5). Ἐν τῷ μείζονι τῶν ταύρων (ἰδ. εἰκ. 6), οὗ ἐπὶ τοῦ μετώπου φαίνεται τε-

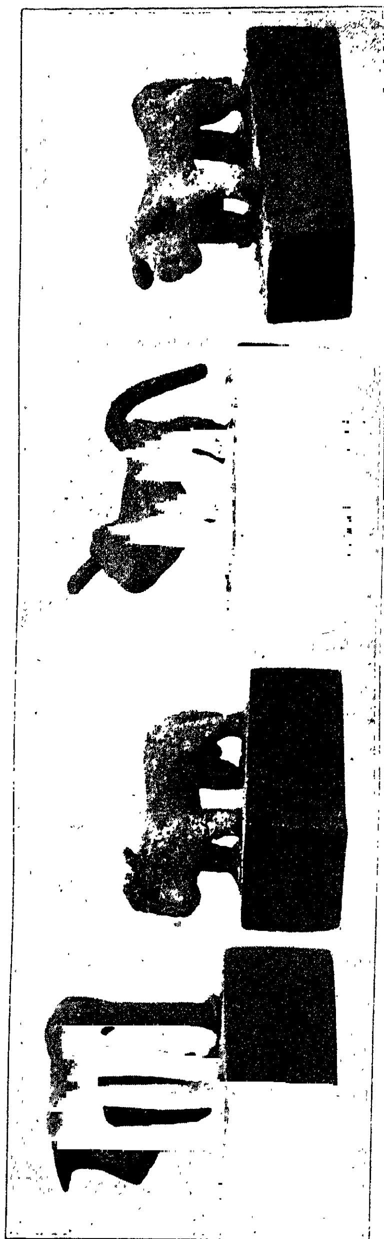
Εἰκ. 1. Ἱερὸν Διοσκούρων Καβείρων.

τυπωμένον τρίγωνον ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, παρατηρήσαντες κατὰ τὴν ὥραν τῆς εὑρέσεως ἴχνη ἐπὶ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου χρυσώματος ὑπωπτεύσαμεν ὅτι, ὡς τὰ θυόμενα τῶν σφαγίων προσήγοντο εἰς τὸν βωμὸν ἔχοντα τὰ κέρατα ἢ τὴν κεφαλὴν κεχρυσωμένα (ἰδ. LGS στ. 35-46), οὕτως ἴσως καὶ τὰ

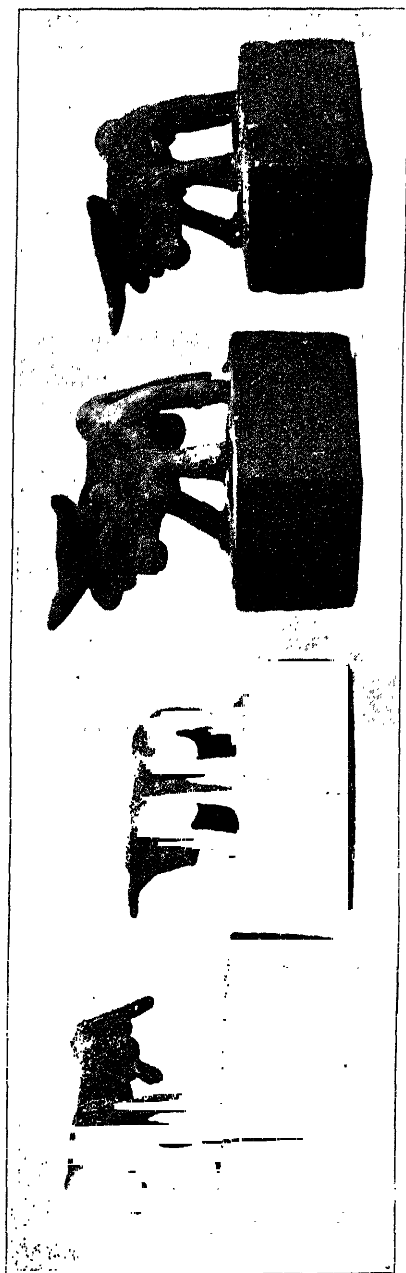

Εἰκ. 2. Διόσκουροι Κάβειροι.

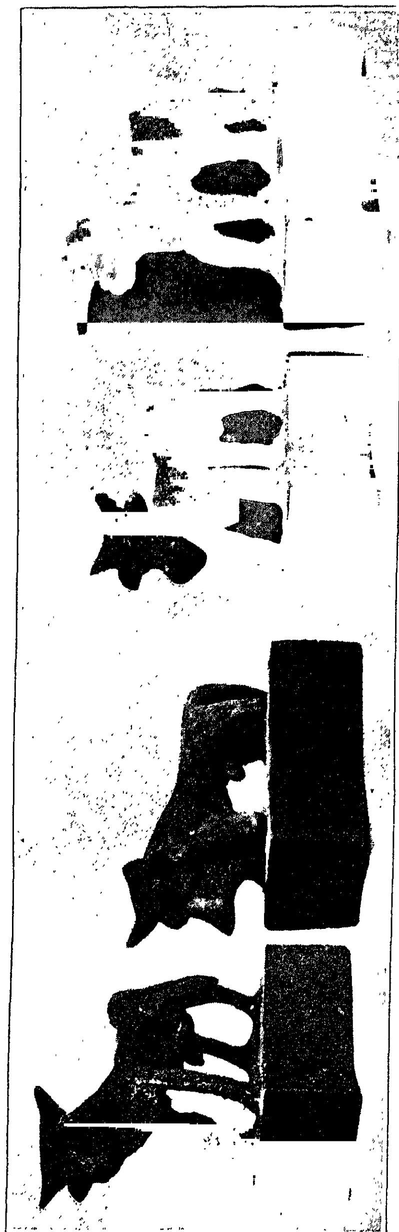
ἀνατιθέμενα τοῖς ἱεροῖς ἢ βωμοῖς ὁμοιώματα αὐτῶν εἶχον ἐπίχρυσον τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέχον μέρος τοῦ μετώπου καὶ τὰ κέρατα αὐτῶν (ἰδ. εἰκ. 6). γ΄) τεσσαράκοντα τριγωνικὰς ψήφους διατρήτους ἐν τῷ μέσῳ (ἰδ. εἰκ. 7). Τὰ εὑρήματα ταῦτα εὕρηνται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ Χαλκίδος.

Εἰκ. 3.

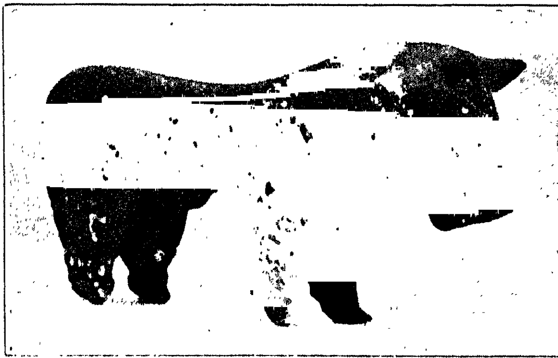
Εἰκ. 4.

Εἰκ. 5.

Τά τε σατυροειδῆ ἀνθρωπόμορφα εἰδώλια καὶ τὰ τῶν ταύρων ἔχουσιν, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν, ἰθυφαλλικὴν ἔκφρασιν. Διὰ τούτου, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχαῖοι τὴν γονιμότητα τῆς φύσεως παριστῶσιν, αἱ δὲ ψῆφοι, ἀφ' ὧν ἔν τισιν αἱ γωνίαι ἀπέπεσον, εἰσὶν ἐκ πηλοῦ καλῶς ὠπτημένου καὶ φέρουσι περὶ τὸ ἄκρον ἑκάστης γωνίας κύκλους πηλοῦ ἐρυθρόχρου καὶ λευκόχρου, ἐν ᾧ τὸ περὶ τὴν ὀπὴν μέρος εἶνε χρώματος μέλανος ἢ φαιοῦ.

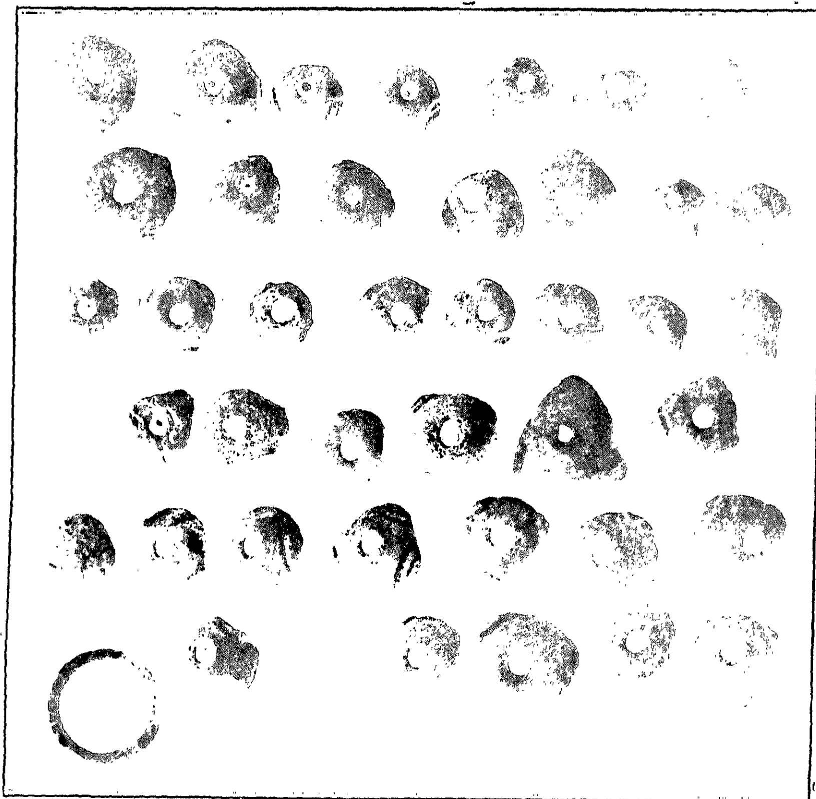
Ὅτι ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ὑπῆρχεν ἱερόν, μαρτυροῦσι τὰ εὑ-

Εἰκ. 6.

ρήματα ταῦτα, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀναθήματα ποιμένων ἢ μᾶλλον βουκόλων ἀρχαίων. Τὸ ἄτεχνον τῶν εὑρημάτων τούτων καὶ ὅτι ἐνταῦθα, ὡς κατόπιν ἔμαθον, εὑρέθη ἡ δημοσιευθεῖσα ἤδη ὑφ' ἡμῶν Μηκυναϊκὴ σφραγὶς ἡ φέρουσα ἔγγλυφον ἀντιλόπην (περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχ. τάφων πίν. ΙΕ΄2) πείθει ἡμᾶς, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο εἶνε χρόνων Μυκηναϊκῶν. Ἀλλὰ τίνος θεοῦ ἱερὸν ἦτο; Ἄν τις ἀποβλέψῃ μόνον εἰς τὰ ταυρόμορφα εἰδώλια, ἐπειδὴ ταῦτά εἰσι βουκόλοις ἁρμόζοντα ἀναθήματα, δύναται ἴσως νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ τραγόπους Πάν. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς γνωστόν, τὰ ἱερὰ τοῦ Πανὸς συνήθως εὑρηνται ἱδρυμένα ἐν σπηλαίοις, ὁ τόπος δ' οὗτος, ἔνθα

τὸ ἱερόν, δὲν ἔχει οὐδὲ εἶχέ ποτε σπήλαιον, πειθόμεθα ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὸν τραγόπουν Πᾶνα, ἀλλ' εἰς τοὺς Διοσκούρους, οἵτινες, ὡς γνωστὸν ἐλατρεύοντο ὡς *σωτῆρες* (Αἰλ. π. ἱ. 1,50 Στρ. 5,832), ὡς *μεγάλοι θεοὶ* (Παυσ. 8, 21, 4), ὡς *ἀγαθοὶ*

Εἰκ. 7.

δαίμονες, σωτῆρες ἐϋσέλμων νεῶν (Δίων. Χρυσ. 64, 594), ἐν δὲ Λήμνῳ καὶ Κρήτῃ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὡς *Κάβειροι* (ἴδ. Dict. ant. Darem. Saglio ἐν λέξ. *Κάβειροι* καὶ *Διόσκουροι*). Ὅτι δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερὸν ἦτο τῶν Διοσκούρων, μαρτυρεῖ τὸ ἀνάθημα τῶν διδύμων σα-

τυροειδῶν μορφῶν, ὅπερ, ὡς ἡμεῖς τουλάχιστον φρονοῦμεν, εἰκονίζει τοὺς Διοσκούρους. Ὅτι δὲ οἱ Διόσκουροι ὡς προσωποποίησις τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως ἀπεικονίζοντο ἔχοντες ἰθυφαλλικὴν μορφήν, μαρτυρεῖ ὁ Σέρβιος (Σχόλ. εἰς Αἰν. 3, 12), ὅστις λέγει, ὅτι τὰ ἀγάλματα τὰ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος τῆς Λήμνου κείμενα καὶ ἔχοντα μορφὴν ἰθυφαλλικὴν ἦσαν τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους Τοῦτο βεβαιοῦται ἔκ τε νομίσματος τῆς πόλεως *Ἡφαιστείας* καὶ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς, καθ' ἣν Ἀθηναῖός τις λέγεται *ἱερεὺς θεῶν μεγάλων Διοσκόρων Καβείρων* (Gruter σ. 319, 2). Ἂν ἡ γνώμη ἡμῶν αὕτη εἶνε ἀληθής, γίνεται γνωστὸν ἐκ τῶν εὑρημάτων τούτων, ὅτι οἱ Διόσκουροι πρὸς ταῖς ἄλλαις ἰδιότησιν αὐτῶν ἦσαν καὶ προστάται τῆς τε φυσικῆς καὶ ζωϊκῆς φύσεως.

Περὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ φερόντων ὀπὴν ψήφων φρονοῦμεν, ὅτι καὶ αὗταί εἰσιν ἀναθήματα τῶν βουκόλων εὐτελέστερα βεβαίως τῶν ταυροειδῶν εἰδωλίων. Ὅμοιαι ψῆφοι εὑρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ.

Ἀλλὰ τίς ἡ χρῆσις τῶν ψήφων τούτων καὶ τίνος ἕνεκα οἱ βουκόλοι ἀνετίθεσαν αὐτὰς τοῖς Διοσκούροις; Καθ' ἡμᾶς αἱ τριγωνικαὶ αὗται ψῆφοι ἐχρησίμευον ὡς *περιάμματα* ἢ *περίαπτα* τῶν βοῶν, ἅτινα οἱ πενέστεροι τῶν βουκόλων ἀνετίθεσαν ἀντὶ ζώντων ταύρων ἢ χαλκῶν καὶ πηλίνων ὁμοιωμάτων αὐτῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἔχομεν, ἐπειδὴ καὶ νῦν ἔτι οἱ ποιμένες καὶ καθόλου οἱ κτηνοτρόφοι, ἵνα προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς βασκανίας τὰ κάλλιστα τῶν ζώων, μεταχειρίζονται τριγωνικὰ περίαπτα, κοινῶς *φυλακτὰ* λεγόμενα, ἅτινα κοσμοῦντες συνήθως διὰ χανδρῶν κυανῶν ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτωπον ἱμάντος τοῦ χαλινοῦ.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑι ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑι
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α') ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἀνασκαφάς, ἐρεύνας καὶ μουσειακὰς ἐργασίας ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου μέχρι τῶν μέσων Σεπτεμβρίου, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη 1906-1911 [1]), εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα:

α') Ἐν Παγασαῖς (=Δημητριάδι).

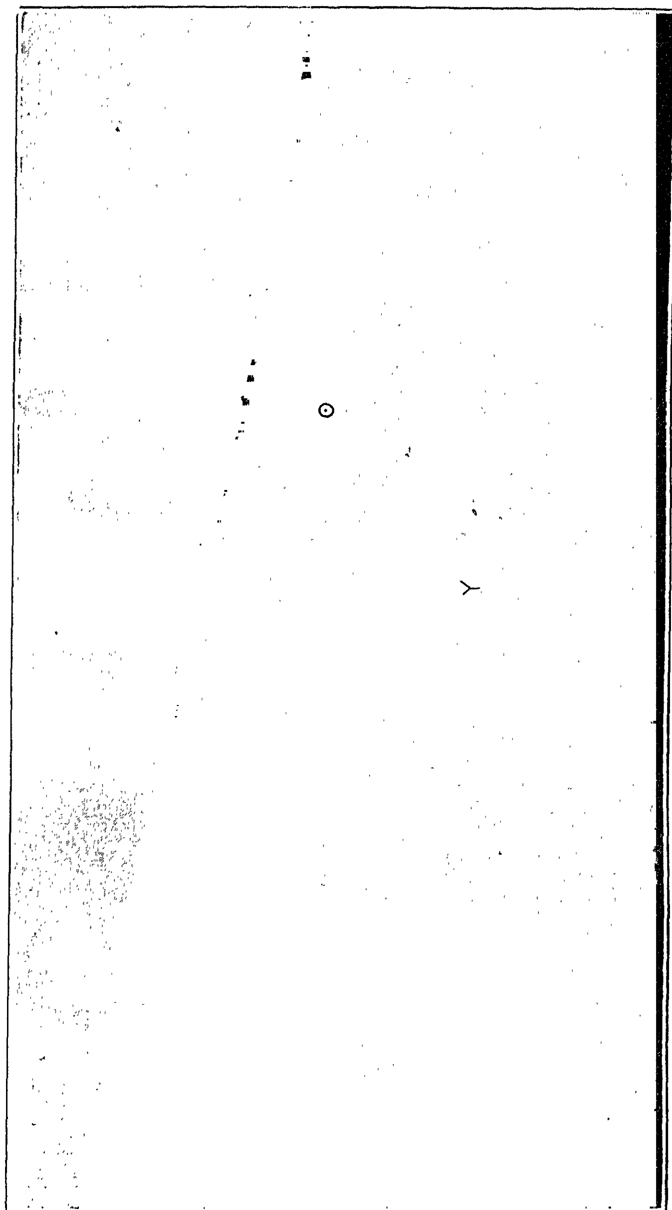
Τὰς ἐν Παγασαῖς (=Δημητριάδι· βλ. κάτω κεφ. 10) ἀνασκαφὰς ἐπεξετείναμεν ἐφέτος εἰς μείζονα ἔκτασιν, ἐλθούσης ἐπικούρου εἰς τὰς δαπάνας αὐτῶν καὶ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπείας Βόλου διὰ ψηφίσεως ἱκανοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ἐκ τοῦ

[1]) Ἐν ΠΑΕ 1910, 168 σημ. 1 καὶ 1911, 280 σημ. 1 ἀνεγράψαμεν τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν τέως ἀναφερόμενα δημοσιεύματα ἡμῶν· τούτοις προσθετέον τὰ μετέπειτα:

ΙΓ') ***Τὰ ἐν ΠΑΕ 1911, 280-356***· ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν *Πόρτᾳ Πίνδου, Ὁμολίῳ, Ἀλωΐῳ καὶ Πυθίῳ, Λέστιανη Πηλίου, Σέσκλῳ, Ἰωλκῷ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου, Γόννοις Περραιβίας, Γοννοκονδυλῶνι-Ὀλυμπιάδι, Μοψίῳ, Ἐλατείᾳ, Γυρτώνῃ, Μητροπόλει Ἑστιαιώτιδος, Κιλελὲρ Λαρίσης, Δολοπίᾳ.*

ΙΔ') ***Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ*** (ἀνέκδοτοι)· *ἐπιγραφαὶ Γόννων Περραιβίας* ἀριθ. 89-164 ἐν τῇ ΑΕ 1912, 60-101.

ΙΕ') ***Ein Thessalischer Gold-und Silberfund*** ἐν ταῖς *Mitteilungen des deutschen archaeolog. Instituts. Athen. Abteilung* 1912, 73-118 πίν. II-VII.

Εἰκὼν 1. *Ἡ θέσις τοῦ θεάτρου Θ πρὸ πάσης ἀνασκαφῆς καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑδραγωγεῖον Υ (κοινῶς Λόντια).*

ταμείου αὐτῆς [1]· αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξετελέσθησαν ἐνταῦθα συνεχῶς ἀπὸ τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 11ης Αὐγούστου, σχοῦσαι τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

1) Προσκήνιον τοῦ θεάτρου· πλίνθινα ἀναλήμματα· στάδιον· ἡ κρύπτη ψηφισμάτων τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων.

Ἐν τῷ θεάτρῳ (εἰκὼν 1 καὶ 2 τὸ Θ) εἴχομεν ἐκτελέσει κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη μικράς τινας σκαφικὰς ἀποπείρας· ἐφέτος ἠρευνήσαμεν ἐνιαχοῦ λεπτομερέστερον τὸ μέγα μεσαιωνικὸν οἰκοδόμημα (εἰκὼν 2 τὸ Μ), τὸ ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου *προσκηνίου* ἱδρυμένον, δι' ἰσχυρᾶς ἀσβέστου ποιηθὲν καὶ παχέων τοίχων, διηκόντων εἰς βάθος τριῶν καὶ πλέον μέτρων, καθ' ἃ τὸ χῶμα εἶναι λίαν συμπαγὲς καὶ στερεόν· διὰ τοῦτο τὰ θεμέλια τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἔχουσιν ἱδρυθῆ ἐπὶ τοῦ χώματος τούτου, μὴ ἐξικόμενα μέχρι τῆς εὑρέσεως τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Κατὰ τὰ ἔσω τῆς μνημονευθείσης πλευρᾶς δοκιμάσαντες εὕρομεν ἴχνη τοίχων ἀρχαιοτέρων κτισμάτων, ἐκ μικρῶν λίθων ποιηθέντων, πιθανῶς τοῦ *προσκηνίου*, ἐφ' οὗ φαίνεται ὅτι ἐνιαχοῦ ἱδρύθη τὸ μεσαιωνικὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ μνημονευθέντος βάθους ἀπαιτεῖται νέα διάταξις τῶν τάφρων τῆς σκαφῆς πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν χωμάτων καὶ προσήκουσαν ἀπόρριψιν, ἤτοι ἐργασία ἐπὶ νέων βάσεων καὶ πολὺ μείζονος δαπάνης, ἀνεβάλομεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν.

Ἐδοκιμάσαμεν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς *παρόδου* (εἰκὼν 2 τὸ Π)· ἐνταῦθα εὕρομεν μέγαν τοῖχον μεσαιωνικόν, ἐπίσης δι' ἀρχαιοτέρου ὑλικοῦ κτισθέντα, καί τι λιθόστρωτον ἐκ πλακῶν καὶ λαξευτῶν ὄγκων τοῦ ἀρχαίου τείχους ἢ μεγάλου τινὸς

[1]) Καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τῇ Ἐπιτροπείᾳ ταύτῃ, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ κκ. Ἰωάννης Ἀντωνόπουλλος, Κωνσταντῖνος Παρασκευόπουλλος Ἀρκάς, Νικόλαος Σακελλαρίδης, Κωνσταντῖνος Χατζηαργύρης ὡς μέλη, ὁ κ. Κ. Κομπιλίρης εἰρηνοδίκης ὡς πρόεδρος καὶ ὁ κ. Ἀδαμάντιος Μολοχάδης γραμματεὺς αὐτῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἅ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 2. *"Αποψις τῆς Βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τῆς ἀρχαίας πόλεως. "Ανω ἀριστερὰ ἡ ἀκρόπολις.— Θ = τὸ θέατρον.— Π=Πάροδος αὐτοῦ καὶ ἀνάλημμα πλίνθινον.—Μ=Μεσαιωνικὸν μέγα οἰκοδόμημα ἐπὶ τῆς σκηνῆς.—Υ=ὑδραγωγεῖον ῥωμαϊκῶν χρόνων (κοινῶς Δόντια).— Σ = Στάδιον.— Δ = 'Οδὸς πρὸς τὴν ἀγοράν.— Λ = νεώτεραι λατομίαι Μπουρμπλήθρας.*

ἐγγύτερον κειμένου οἰκοδομήματος· ἐνταῦθα ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ *ἀνάλημμα* τοῦ θεάτρου εἶχε ποιηθῆ τὰ μὲν κάτω ἐπὶ μικρόν τι ὕψος, ἄγνωστον τό γε νῦν, διὰ λίθων, τὰ δὲ περαιτέρω μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πολλῶν μέτρων ὕψους δι' ὠμῶν πλίνθων, αἵτινες ἐποιήθησαν ἐκ χώματος ἐξαχθέντος ἔκ τινος παρακειμένης Βορείως θέσεως, παρεχούσης καὶ νῦν ὄψιν σταδίου (εἰκὼν 2 τὸ Σ)· ἐξελήφθη δὲ τοῦτο ὑπό τε τοῦ Leake καὶ ἄλλων ὡς ὂν τὸ θέατρον· ἐκ τούτου εἶναι πιθανὸν ὅτι τὸ θέατρον ἐποιήθη ἐν τάχει, ὑπελογίσθη δ' ἡ ταὐτόχρονος κατασκευὴ καὶ *σταδίου* ἐν τῷ χώρῳ, ὁπόθεν ἐλήφθη τὸ χῶμα τῶν πολυπληθῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ θεάτρου πλίνθων.

Κατὰ τὴν ἔρευναν ταύτην εὕρομεν διεσπαρμένα ἢ ἐκτισμένα τμήματα γεισωμάτων, τριγλύφων συμφυῶν μετόπαις καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν μαρμαρίνων ἢ πωρίνων, ἔκ τε τοῦ προσκηνίου αὐτοῦ ληφθέντων καὶ ἔκ τινος ἀρχαίου ναοῦ ἢ ὁμοίου κτίσματος, ἐγγύς που κειμένων· ἐπίσης εὑρέθησαν τμήματα μαρμαρίνων ἀνδριάντων, ἐπίτηδες ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κτιστῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος ἀγρίως θραυσθέντων· τούτων εἶναι ἄκρα χεὶρ ἀνδρὸς φυσικοῦ καί τι πλέον μεγέθους, κρατοῦσα ἰσχυρῶς βραχεῖαν μάχαιραν πρὸς πλῆξιν, πέος ἔνθετον ὁμοίου, τμήματα ἐνδυμάτων κττ. καὶ μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς *ΑΝ[έθηκεν(;)*, ἥτις φαίνεται καταπεσοῦσα ἢ μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερκειμένης ἀκροπόλεως.

Τελευταῖον προσεπαθήσαμεν νὰ εὕρωμεν τὸ τέρμα τῆς ὀρχήστρας, τὴν πρώτην τάξιν τῶν ἑδωλίων καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν κερκίδων· ἀλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προσχώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν μελῶν τούτων τοῦ θεάτρου ὑπό τε τῶν μεσαιωνικῶν κτιστῶν καὶ τῶν νεωτέρων ἀνθρώπων, συλλεξάντων τοὺς λίθους πρὸς χρῆσιν τοῦ τε Κάστρου τοῦ Βόλου καὶ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τοῦ λιμένος τῆς νέας ταύτης πόλεως, ἡ ἔρευνα καθίστατο λίαν δυσχερὴς καὶ πολυδάπανος καὶ δὲν κατέληξεν ἐν τῷ παρόντι εἰς οὐδὲν ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον συμπέρασμα.

Ἀλλὰ πάντως ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι σημαντικώτατα ἀρχαῖα κρύπτονται ἐν τῷ θεάτρῳ βαθύτερον, μάλιστα

ἀνδριάντες, ἀγωνιστικαί, ἀναθηματικαὶ καὶ ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί, πιθανώτατα δὲ καὶ *ψηφίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων*.

Τῶν τελευταίων τούτων εὑρέθησαν, ὡς γνωστόν, πάμπολλα ἐκτισμένα ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν, Γενουησίων καὶ Τουρκικῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου (IG IX² 1100. 1102. 1103. 1104. 1113. 1114· πρβλ. 1115. 1116. 1118. 1120 κτλ.)· τούτοις προσθετέον νέον σημαντικὸν ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων, ὅπερ εὕρομεν ἐν τῇ οἰκίᾳ Στυλιανοῦ Γιγάντη κατὰ τὴν ἐν Βόλῳ συνοικίαν τῆς Ἀναλήψεως· τοῦτο, καθ' ἃ ἀσφαλῶς ἐξηκρίβωσα, ἀπετειχίσθη πρὸ δέκα καὶ πέντε περίπου ἐτῶν ἐκ τοῦ τείχους τοῦ αὐτοῦ Κάστρου.

Περὶ τῆς θέσεως, ὁπόθεν ἐκομίσθησαν ἀρχῆθεν ταῦτα, πάντες μὲν ὑπέθεσαν ὅτι ἤχθησαν ἐκ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας, ἐγὼ δ' ἐξέφρασα τὴν εἰκασίαν (*Θεσσαλικὰ Μνημεῖα* I σελ. 6 κ. ἑ.) ὅτι καὶ ἐκ Παγασῶν ἱκανὰ προέρχονται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ *Ἰωλκὸς* καὶ τὸ ἱερὸν τῆς *Ἰωλκίας Ἀρτέμιδος*.

Μετέπειτα ὅμως ἀνασκάψας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας καὶ ἐξετάσας τὰ ἐκεῖ, ἐσχημάτισα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τοσοῦτον ὀγκώδεις πλάκες καὶ ἐξέδραι κατεβιβάσθησαν ἐκεῖθεν, ἔνθα οὐδὲ κάρρον δύναται ἄνευ μεγάλων δυσχερειῶν νὰ ἀναβῇ, ἀφ' οὗ ἦτο εὐχερὴς καὶ πολὺ ὀλιγωτέραν δαπάνην καὶ χρόνον ἀπῄτει ἡ λατόμησις καινουργῶν καὶ μειζόνων ἔτι ὄγκων ἐκ τῶν κρασπέδων τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ, ἔνθα καὶ νῦν ὑπάρχουσι λατομίαι, καὶ ταύτης δ' ἔτι εὐκολωτέρα ἦτο ἡ μεταφορὰ ἐκ Παγασῶν ἑτοίμων καὶ ἀρίστων ἀρχαίων λίθων πρὸς χρῆσιν τοῦ Κάστρου.

Δύο δ' ἔτι γεγονότα μὲ ἔπεισαν ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν λεγομένων Παγασῶν μετακομισθέντα πρὸς κτίσιν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου μετηνέχθησαν ἐκ τῶν ἐγγὺς τῶν πηγῶν τῆς νῦν Μπουρμπλήθρας τόπων (εἰκὼν 2 τὸ Λ), ἤτοι ἐκ τοῦ Βορειοδυτικοῦ τέρματος τῆς ἀρχαίας πόλεως παρὰ τὴν παραλίαν· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ κατὰ τὰς προγενεστέρας ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ

τοίχου τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ θεάτρου εὕρεσις τμήματος βάθρου ἀνδριάντος ῥωμαίου αὐτοκράτορος μετ' ἐπιγραφῆς ἀναθηματικῆς ὑπὸ τῶν Μαγνήτων· τοιαῦτα πολλὰ βάθρα εὑρέθησαν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου (IG IX² 1131. 1132. 1133. 1135. 1136).

Τὸ δὲ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἑξῆς: κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πύργου Γ, περὶ οὗ βλ. κάτω κεφ. 5, ἐπειδὴ ἐξήγοντο ἐκ τοῦ διακένου πλεῖστοι μικροὶ λίθοι ἄχρηστοι καὶ δὲν ὑπῆρχε θέσις ἀπορρίψεως αὐτῶν, ἐκάλεσα τοὺς πωλητὰς λίθων νὰ λάβωσιν ὅσους ἂν βούλωνται ἐντεῦθεν δωρεάν, ἵνα οὕτω κερδαίνωσι δι' ἕκαστον φορτίον $1/4$ περίπου δραχμῆς, ὃ ἐπλήρωνον λαμβάνοντες ὁμοίους λίθους ἐκ τῶν λατομιῶν τῆς Μπουρμπλήθρας· ἀλλὰ περιέργως παρετήρησα ὅτι οἱ πωληταὶ οὗτοι μετὰ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἀποφορὰν λίθων ἐκ τοῦ πύργου Γ ἀπεῖχον τοῦ ἔργου καὶ προετίμων τὴν ἀγορὰν τῆς δωρεᾶς.

Ἐρωτήσας περὶ τοῦ αἰτίου τούτου, ἔμαθον ὅτι δὲν συνέφερεν αὐτοῖς ἡ δωρεά, ἀλλ' ἡ ἀγορά, διότι ἕκαστον κάρρον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκόμιζεν ἐκ Βόλου ἐκ μὲν τοῦ πύργου 7-8 φορτία, πωλούμενα πρὸς 0.80 δρχ. καὶ ἀποδίδοντα δρχ. 5.60-6.40, τοὐναντίον δ' ἐκ τῶν λατομιῶν ἐκόμιζε κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα 14-15 φορτία ἀξίας δρχ. 11.20-12, ἐξ ὧν, ἀφαιρουμένης τῆς τιμῆς, ἣν ἐπλήρωνον τῷ λατόμῳ δι' ἕκαστον, ἤτοι ἐν ὅλῳ δρχ. 3.50-3.75, ἔμενον αὐτοῖς δρχ. 7.80-8.25 ὠφέλεια, ἤτοι ἐκέρδαινον δύο περίπου δρχ. προτιμῶντες νὰ ἀγοράζωσι τοὺς λίθους τοῦ νὰ λαμβάνωσιν αὐτοὺς δωρεάν.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ κατὰ τὴν κτίσιν καὶ μετέπειτα ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος εἰς ἀπόδοσιν ἔργου θὰ ἐλήφθη φυσικῇ ἀνάγκῃ ὑπ' ὄψιν· οἱ κομίζοντες τοὺς ἀπαιτουμένους παμπόλλων κυβικῶν μέτρων λίθους δὲν εἶχον ἑτέραν θέσιν συντομωτέραν καὶ εὐχερεστέραν, ὡς ἔχουσαν ὁδὸν ἁμαξεύσιμον, καὶ μᾶλλον ὀλιγοδάπανον, τῆς ἀπὸ τῶν πηγῶν Μπουρμπλήθρας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἐκεῖθεν λοιπὸν ἤρξαντο μετακομίζοντες ἑτοίμους καὶ καταλλήλους λίθους καί, ἐφ' ὅσον ἐξηντλοῦντο, προυχώρουν μέχρι τὸ πολὺ τῆς θέσεως τοῦ ἀρ-

χαίου ὑδραγωγείου τῶν Παγασῶν (εἰκὼν 1 καὶ 2 τὸ Υ), κοινῶς Δόντια καλουμένου, διότι πέρα τούτων συνέφερεν ἡ λατόμησις μᾶλλον ἢ ἡ μεταφορὰ ἑτοίμων.

Τούτων ἕνεκα λοιπὸν πειθόμεθα ὅτι τὰ μετακομισθέντα εἰς Κάστρον καὶ ἐντειχισθέντα ψηφίσματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν εἰρημένων θέσεων, καὶ ὅτι ἄρα ἡ *κρύπτη* τῶν τε ψηφισμάτων τῶν Μαγνήτων καὶ τῶν ἀπελευθερωτικῶν κττ. ἐπιγραφῶν πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐνταῦθά που, ἤτοι ἀπὸ τῆς Βορείου παραλίας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἀλλ' ἐκ τοῦ Δυτικοῦ ἄκρου τῆς παραλίας ἀποβαίνει δυσχερὴς ἡ μεταφορὰ λίθων ἐπί τε σχεδιῶν διὰ θαλάσσης καὶ ἐπὶ κάρρων διὰ ξηρᾶς, διότι τὰ μὲν ὕδατα εἶνε ἐκεῖ ἀβαθῆ, ἡ δὲ ἀπόστασις μείζων ἢ ἐκ τῶν μέχρι τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου θέσεων.

Οὕτως ἐπιβάλλεται ἡ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι ἐνδελεχὴς ἔρευνα πρωτίστως μὲν τοῦ θεάτρου, ἔνθα φαίνεται ὅτι ἀνετίθεντο ἀνδριάντες, ψηφίσματα κττ., κατόπιν δὲ τῶν ἐγγὺς αὐτῷ, ἔνθα ἴσως που θα εὑρεθῇ ἀγορά, ἑτέρα τῆς ὑφ' ἡμῶν εὑρεθείσης κατὰ τὸ Νότιον τέρμα τῆς πόλεως, ἢ ναός τις (πρβλ. κάτω κεφ. 3), ἔνθα ἀνετίθεντο ταῦτα· εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ ὑπελείφθησαν ἔτι πλεῖστα τούτων κατακεχωμένα.

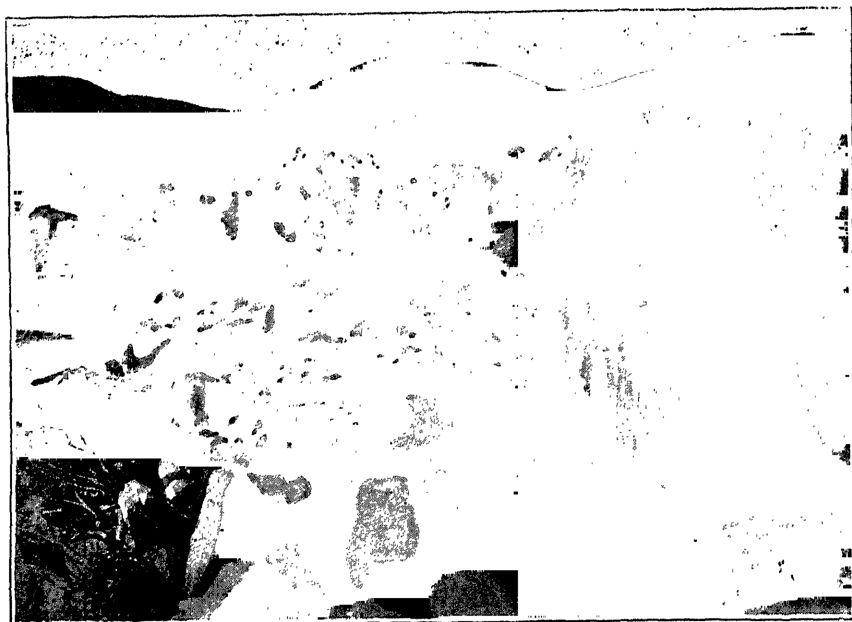
2) Ναὸς τῆς ἀκροπόλεως· ἱερὸν σπήλαιον λατρείας ἢ τάφου βασιλικοῦ· γραπταὶ ἀναθηματικαὶ στῆλαι.

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἐξετελέσαμεν σκαφικάς τινας ἀποπείρας, εἰργάσθημεν καὶ ἐφέτος ἐπὶ μικρόν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπειράθημεν νὰ σχετίσωμεν τὸν ἐπὶ τῶν λαξευθέντων καὶ ἐξισωθέντων βράχων τῆς κορυφῆς αὐτῆς ποιηθέντα ναὸν τῆς Δ´ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκὼν 3 τὸ Ν), ἐξ οὗ προῆλθον τὰ θαυμαστὰ ἐκεῖνα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, πρὸς τὸ μέγα λαξευτὸν ἐπίσης τετράγωνον σπήλαιον (εἰκὼν 3 τὸ Σ), τὸ κείμενον ἐγγύτατα ἢ ἴσως ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

Καθαρίσαντες μέρος τοῦ σπηλαίου τούτου, εἴδομεν ὅτι καὶ

κατωτάτω ἡ βάσις αὐτοῦ ἔχει λαξευθῆ καὶ ἐξισωθῆ, ὑπάρχουσι δὲ ὀπαὶ βαθύτατα εἰσδύουσαι ὑπὸ τὴν γῆν καὶ τὴν ὕπαρξιν εἴδους τινὸς ὑπογείου ἀβύσσου ἢ βαράθρων περαιτέρω ἐμφαίνουσαι.

Αἱ δὲ ὀπαὶ αὗται ἐνιαχοῦ ἐβύσθησαν ἐπίτηδες μετ' ἐπι-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 3. *Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ κέντρου που τῆς ἀκροπόλεως. Ν = Στερεοβάτης ναοῦ ἐπὶ τῶν βράχων.— Σ = Σπήλαιον μέγα λαξευτόν, τὰ πολλὰ βεβυσμένον νῦν.*

μελείας, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ἐποιήθη τὸ σπήλαιον ὡς δεξαμενὴ πρὸς φύλαξιν ὕδατος· διότι αἱ κλιμακοειδεῖς λαξεύσεις αὐτοῦ κατὰ τὰς πλευράς, δεικνύουσαι ὅτι ἡρμόζοντο ἐκεῖ λίθοι ἀρχιτεκτονικοί, δὲν εὐνοοῦσι τοιαύτην ἐκδοχήν· ἐξ ἄλλου δέ, ὡς τοὐλάχιστον ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ἐξάγεται, εἶναι ἀδύνατος ἡ διατήρησις ἐν-

ταῦθα ὕδατος, ὡς δυναμένου νὰ ἐκφύγῃ πολλαχόθεν διὰ τῶν ὀπῶν καὶ σχισμῶν τῶν βράχων καὶ νὰ ἐκχυθῇ εἰς τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον.

Τούτου ἕνεκα εἰκάζομεν ἐν τῷ παρόντι ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ λόγον σχετικὸν πρὸς τὴν λατρείαν τῆς θεότητος, δι' ἣν ἐποιήθη ὁ ὑπερκείμενος ναός, ἢ ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς τις κρύπτη διαφυλάξεως κειμηλίων ἢ προφυλάξεως καὶ κατοικίας ἀνθρώπων, ἱερέων, ὑποφητῶν κττ.· δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ χρῆσις αὐτοῦ ὡς τάφου βασιλικοῦ δυναμένου νὰ κεῖται ἔτι βαθύτερον ὑπὸ τὸ προσδιορισθὲν ἐφέτος ἐν μέρει τέρμα τοῦ σπηλαίου, ὅπερ εὑρέθη μὲν ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ ἐξικνούμενον εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων, δύναται δ' ἐν τῷ μὴ ἀνασκαφέντι νὰ προχωρῇ πολὺ περαιτέρω.

Ἐπίσης ἀποκλείεται ἡ εἰκασία τοῦ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ ἁπλῶς στερέωμά τι τῶν κρηπιδωμάτων τοῦ ναοῦ· διότι, ἂν ὁ ἀρχιτέκτων ἐπεθύμει νὰ ποιήσηται χρῆσιν αὐτοῦ μόνον ὡς θεμελίου τοῦ ναοῦ, ἠδύνατο νὰ βύσῃ αὐτὸ ἁπλῶς, οὐχὶ νὰ λαξεύσῃ οὕτως ἐπιμελῶς.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ὑπολογίσαντες ὅτι ἀπαιτεῖται μείζων τῆς δοθείσης ἡμῖν χρηματικῆς εἰσφορᾶς, καὶ ὅτι αὕτη θὰ ἐδαπανᾶτο ἅπασα εἰς προκαταρκτικὴν ἐργασίαν καθαρισμοῦ τοῦ σπηλαίου, θὰ ἐπερατοῦτο δὲ εἰς σημεῖον, καθ' ὃ μόλις ἠδύνατο νὰ ἄρξηται ἡ εὕρεσις σημαντικῶν ἀρχαίων, ἐθεωρήσαμεν εὐλογώτερον νὰ δαπανήσωμεν τὰ ὑπολειφθέντα εἰς ἑτέρας θέσεις, ἔνθα, μεταξὺ δοκιμάζοντες, παρετηρήσαμεν ὅτι ὑπῆρχον μεγίστης ἀξίας ἀρχαῖα ἀντικείμενα, ἀπαιτοῦντα σύντονον καὶ ἄμεσον ἐξαγωγὴν καὶ διαφύλαξιν (βλ. κάτω κεφ. 5).

Κατὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν μέρους τοῦ σπηλαίου εὕρομεν πολλὰ τμήματα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτά, τινὰ μείζονα τῶν ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς ἡμῶν εὑρεθέντων· προέρχονται δὲ ταῦτα ἐκ σπειρῶν, γεισωμάτων, παραστάδων, θυροφύλλων κττ. καὶ εἶναι ἀρίστης ἐργασίας καὶ πλουσιωτάτης ποικιλίας, ἁμιλλώμενα τοῖς τοῦ Ἐρεχθείου, ὅπερ φαίνεται τεθὲν ὡς βάσις πρὸς μίμησιν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα τεχνιτῶν· κοσμήματά τινα γλυ-

πτὰ μάλιστα δὲν ἀπαντῶσιν ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται καὶ ἐπὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τούτου τῶν Παγασῶν.

Πρὸς τούτοις ἐδοκιμάσαμεν καὶ ὀλίγον ἔξω τοῦ ναοῦ, ἔσω δὲ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα εὕρωμεν τὸ βάθος τῆς προσχώσεως (εἰκὼν 4 τὸ Γ) καὶ ἀνάθημά τι πρὸς καθορισμὸν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 4. *Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως κατὰ τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Ν = Τοιχάριον νεολιθικοῦ οἰκοδομήματος.— Π = Καταπεσόντες λίθοι τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ.*

τῆς λατρευομένης θεότητος· καὶ ἡ μὲν πρόσχωσις ἦτο μεγάλη, χωροῦσα εἰς βάθος δύο καὶ πλέον μέτρων καὶ βαίνουσα ἔτι βαθύτερον, μὴ εὑρεθέντος τοῦ φυσικοῦ βράχου, εὑρέθησαν δὲ ἱκανὰ ἀλλὰ λίαν μικρὰ τμήματα στηλῶν, ὧν τινα διατηροῦσι σαφῆ ἴχνη βαφῶν, πορφυρῶν μάλιστα.

Ἐκ τούτου διαφαίνεται ὅτι ὁ μὲν ναὸς δὲν στερεῖται ἀναθημάτων σημαντικῶν, πολλὰ δὲ τούτων ὅτι ἔφερον γραπτὰς

παραστάσεις· ἡ εὕρεσις ἄρα καὶ ***ἀναθηματικῶν*** *γραπτῶν στηλῶν* ἐνταῦθα εἶνε ἀσφαλής, τὰ μέγιστα δὲ θὰ συμβάλληται τῇ ἐπιστήμῃ καὶ καλλιτεχνίᾳ ἡ ἐξακολούθησις καὶ ἐνταῦθα τῶν ἀνασκαφῶν διὰ γενναιοτέρας χορηγίας δεκακισχιλίων τοὐλάχιστον δραχμῶν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἵνα τι καὶ γενναιότερον ἐνταῦθα ἐκτελεσθῇ, τελουμένων εἰς μεγάλην κλίμακα ἀνασκαφῶν.

Εὑρέθησαν δ' ἐνταῦθα καὶ τμήματα ἀγγείων μελάνων στιλπνῶς γεγανωμένων τοῦ εἴδους τῶν τῆς Δ΄ καὶ Γ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὑπ' αὐτὰ δὲ νεολιθικὰ πολλά, καὶ περαιτέρω τοιχάρια νεολιθικῶν οἰκοδομημάτων (εἰκὼν 4 τὸ Ν), ἀφεθέντων ἐφ' ὅσον δὲν ἠμπόδιζον τὴν δίοδον τοῦ τείχους καὶ τὴν κτίσιν τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων συναφῶν αὐτῷ τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε *πύλη* τις ἐν μέσῳ· ἐνταῦθα ἡ πρόσχωσις εἶναι μεγάλη καθ' ὅλην τὴν πλευρὰν μέχρι τοῦ ναοῦ ἔσω καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ ζητηθῶσι τὰ ἀναθήματα· κατὰ δὲ τὴν Νότιον πλευρὰν παρετηρήσαμεν ἴχνη *ὁδοῦ* λιθοστρώτου, ἀγούσης ἐκ τῆς κάτω πόλεως ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἔνθα ὁ δρόμος εἶναι εὔβατος, ἐν ᾧ ἐκ τῆς Βορείου εἶναι ἱκανῶς ἀνώμαλος καὶ ἀνάντης· ἡ *εἴσοδος* ἄρα τῆς ἀκροπόλεως κεῖται πιθανώτατα Νοτίως· κατ' αὐτὴν ἐλαχίστη πρόσχωσις ὑπάρχει μέχρι τοῦ ναοῦ καὶ ἡ εὕρεσις ἀναθημάτων δὲν εἶναι πιθανή· μᾶλλον *πύλην* ἢ εἶδός τι *προπυλαίων* ἀναμένομεν ἐνταῦθα.

3) Ἑτέρα ἀγορά· ἐκκλησίαι χριστιανικαὶ καὶ κτίσματα μεσαιωνικά· ἀρχαῖος μέγας ναὸς ὑπὲρ τὴν ἀγοράν.

Οὔσης ἐπιβεβλημένης τῆς βεβαιώσεως περὶ τυχὸν ὑπάρξεως ἑτέρου τινὸς κέντρου, ἐξ οὗ ἠδύνατο νὰ μετακομισθῇ εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἀρχαῖον ὑλικὸν βάθρων, στηλῶν, κιόνων κττ., ἐξετελέσαμεν δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς παρὰ τὴν Βόρειον παραλίαν, ἰδίως εἰς τὸ Δυτικὸν ἥμισυ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ

ἀρχαίου θεάτρου καὶ τῶν νῦν οἰκημάτων τοῦ λεγομένου Ὀρνιθοτροφείου Μαρνελοπούλλου (εἰκὼν 5 τὸ Α).

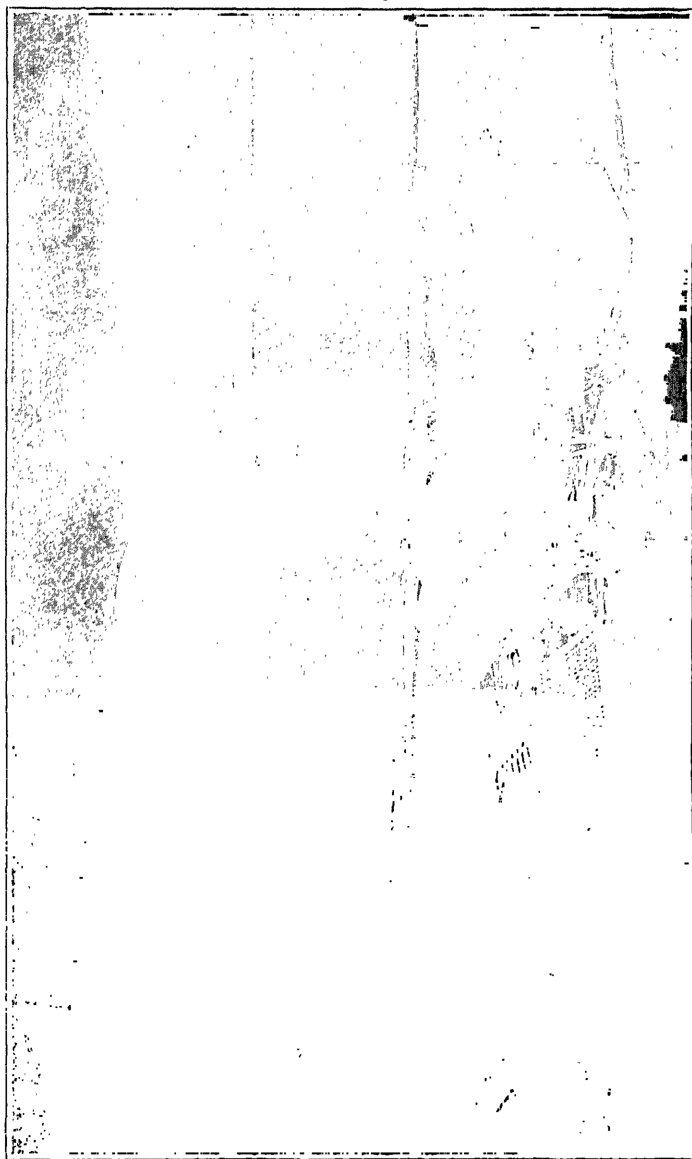
Ἡ ἔκτασις αὕτη βρίθει πρωΐμων Βυζαντιακῶν κτισμάτων διηκόντων λίαν βαθέως εἰς τὴν γῆν οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν μεγάλων προσχώσεων καθίσταται πολλαχοῦ δυσχερὴς ἡ εὕρεσις τοῦ ἱστορικοῦ Ἑλληνικοῦ στρώματος ἄνευ ἐγκαταστάσεως μικροῦ σιδηροδρόμου πρὸς ἀποχωμάτωσιν καὶ ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα.

Ἐκ τῶν προχείρων δοκιμῶν ἦλθον εἰς φῶς δύο χριστιανικαὶ μονόκογχοι ἐκκλησίαι πηλόκτιστοι (εἰκ. 5 τὸ Ε) καὶ ἀληλιμμέναι δι' ἀσβεστοκονιάματος, μικραὶ καὶ μηδὲν τὸ διαφέρον παρουσιάζουσαι· πολλαχοῦ τῶν τοίχων αὐτῶν ἐγένετο χρῆσις ἀρχαιοτέρου ὑλικοῦ· ἐπὶ παραθύρων τῆς ταπεινότερον κειμένης ὑπῆρχον δύο μεγάλαι στῆλαι, ἡ ἑτέρα ἐν εἴδει ναΐσκου, ἐσφυρηλατημέναι πρὸς ἐξίσωσιν καὶ ἐφθαρμέναι· ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλότερον κειμένης εὕρομεν καρπὸν μετὰ πήχεως μαρμαρίνου μικροῦ ἀγάλματος, τμήματα ἰωνικῶν κιονοκράνων μαρμαρίνων μικρῶν καὶ πρόστυπον ἐπιγραφὴν Βυζαντιακὴν ἐπὶ ὀπτοπλίνθου.

Ἀνατολικῶς τῆς δευτέρας ταύτης ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν ἐν συνεχείᾳ μεσαιωνικά τινα οἰκοδομήματα κακότεχνα· ἐπί τινος τούτων εὑρέθη μέγας ὀγκόλιθος ἐκ τοῦ τοίχου ὑπερκειμένου περιβόλου Ἑλληνικῶν χρόνων ληφθεὶς καὶ φέρων κεχαραγμένην ἐπιγραφὴν τῆς Δ' - Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ΕΡΩΣ.

Τῶν ἐκκλησιῶν τούτων τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν ἐθεωρήσαμεν ματαίαν ἐν τῷ παρόντι· μόνον ἐν μέρει δοκιμάσαντες ἐπὶ τῆς πρώτης εἴδομεν ὅτι ἔχει ἱδρυθῆ ἐπὶ στερεοβάτου πωρίνων ἐρυθρῶν ἀρκούντως ἰσχυρῶν κυβολίθων ἀρχαιοτέρου οἰκοδομήματος· ὀλίγον περαιτέρω αὐτῆς Νοτιώτερον παρά τι σύνοπτον δένδρον (εἰκὼν 2 τὸ Δ) εὕρομεν σημεῖα ὁδοῦ ἀρχαίας μετὰ κρασπέδου κτιστοῦ ἐκ λαξευτῶν κυβολίθων· ἐπί τινος αὐτῶν ὑπάρχει διὰ μεγάλων γραμμάτων κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ΕΠΙΔΟΣΙΣ.

Σημαντικὸν Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα ἀσβεστόκτιστον ὑπάρχει Ἀνατολικώτερον τῆς δευτέρας ἐκκλησίας (εἰκὼν 5 μεταξὺ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 5. *Τὸ κατὰ Στράβωνα Ναύσταθμον βασιλεῦσι Μακεδόνων (ἤτοι ἔσω ἐμπορικὸς λιμήν). Θ = θέατρον.— Ε = ἐκκλησίαι χριστιανικαί.— Α = Ἀγορὰ ἑτέρα.— Κάτω αἱ νῦν ναυπηγίαι (= Ταρσανᾶς).*

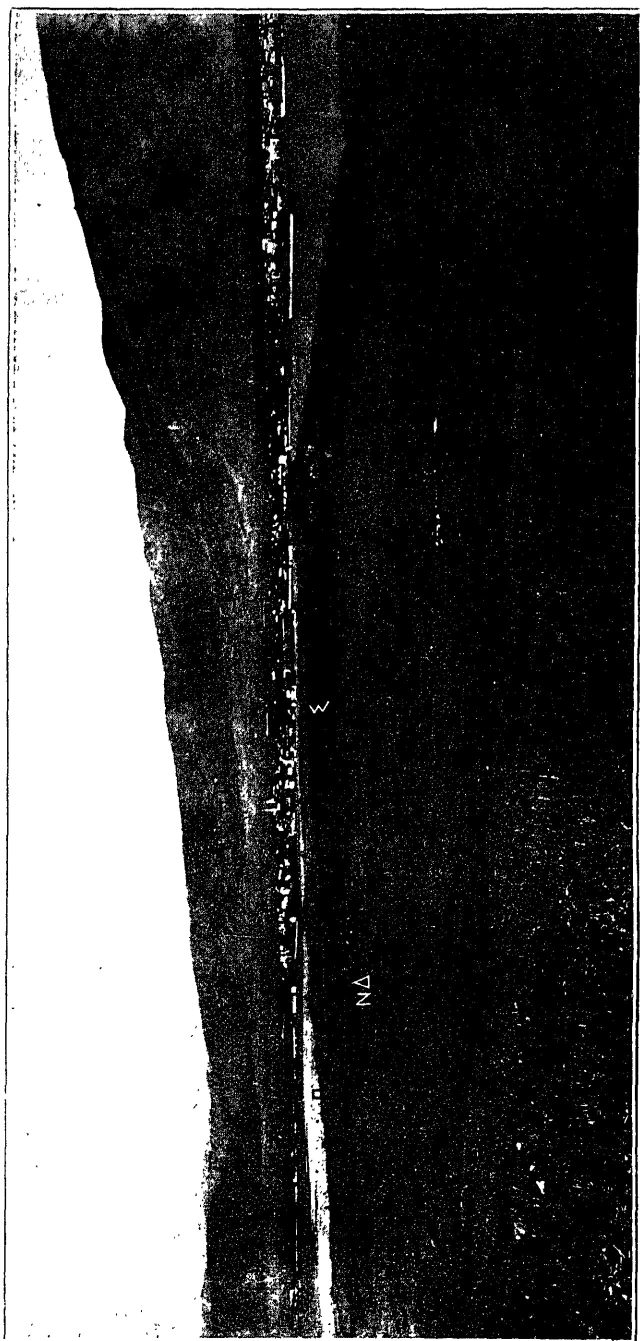
Α-Ε), οὗ τὰ ἐρείπια σχηματίζουσι τετράγωνον λόφον· τούτου συμπαγεῖς ὄγκοι τῶν τοίχων ἔχουσι καταπέσει πολλαχοῦ· περιβάλλεται δ' ἐκ πασῶν τῶν πλευρῶν πλὴν τῆς Βορείου διὰ τοίχων σχηματιζόντων περίβολον, ὧν ἐγγὺς ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ λαξευτοὶ κυβόλιθοι ἀναλημμάτων Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Τοῦ μεγάλου τούτου οἰκοδομήματος ἔχοντος βαθυτάτην πρόσχωσιν δὲν κατορθώθη ἐφέτος οὔτε ἡ ἀποκάλυψις οὔτε ἡ ἐξακρίβωσις· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν γένει ὄψεως καὶ τῶν περιβόλων φαίνεται ὅτι ἀπετέλει ἂν μὴ σπουδαίαν ἐκκλησίαν, ἴσως ἀγοράν τινα ὀψίμων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἱδρυμένην ἐπὶ ἀρχαιοτέρας *ἀγορᾶς* ἐπίσης· εἰς τοιαύτην εἰκασίαν καθοδηγοῦσι τὰ πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ποικίλων, πίθων, χαλκωμάτων, σιδηρῶν τμημάτων, νομισμάτων τινῶν χαλκῶν κττ.· εἶναι δὲ ἀξία τοῦ κόπου ἡ ἐνταῦθα ἐκτέλεσις ἀνασκαφῶν περαιτέρω.

Ἐκ πάσης τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης ἐργασίας ἐξηκριβώθη ὁπωσδήποτε ἀσφαλῶς ὅτι κατὰ τὴν Βόρειον παραλίαν ἔκειτο ἡ ὄψιμος Ῥωμαϊκὴ καὶ Βυζαντιακὴ πόλις τῶν Παγασῶν (=τῆς Δημητριάδος· βλ. κάτω κεφ. 10), ἡ φερομένη καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Mitra κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενοκρατίας ἀπὸ τῆς 13ης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα, καὶ ὅτι αὕτη ἦτο ἀρκούντως ἐκτεταμένη· ὅτι δ' ἐνταῦθα ἥδρευε καὶ ὁ *Μητροπολίτης Δημητριάδος* φαίνεται ἀναμφισβήτητον ἐκ τῶν χριστιανικῶν εὑρημάτων, τῆς ἐλλείψεως δ' ὁμοίων ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας.

Πρὸς τούτοις κατέστη πιθανὸν ὅτι ἡ θέσις αὕτη δὲν ὑπῆρξέ τι σπουδαῖον τοὐλάχιστον κέντρον, ἐξ οὗ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῶσιν εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἐπιγεγραμμένοι ἀρχαιότεροι λίθοι· οὕτω παραμένει ὡς πιθανωτάτη *κρύπτη ψηφισμάτων* τῶν Μαγνήτων καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἀνδριάντων τὸ θέατρον διὰ τοὺς μνημονευθέντας ἐν τοῖς ἄνω ἐν κεφ. 1 λόγους.

Ὑπέρκειται δὲ τῆς θέσεως ταύτης ὑψηλὸν καὶ ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον ἐπίπεδον κατέχον τὸ μετὰ τὴν ἀκρόπολιν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

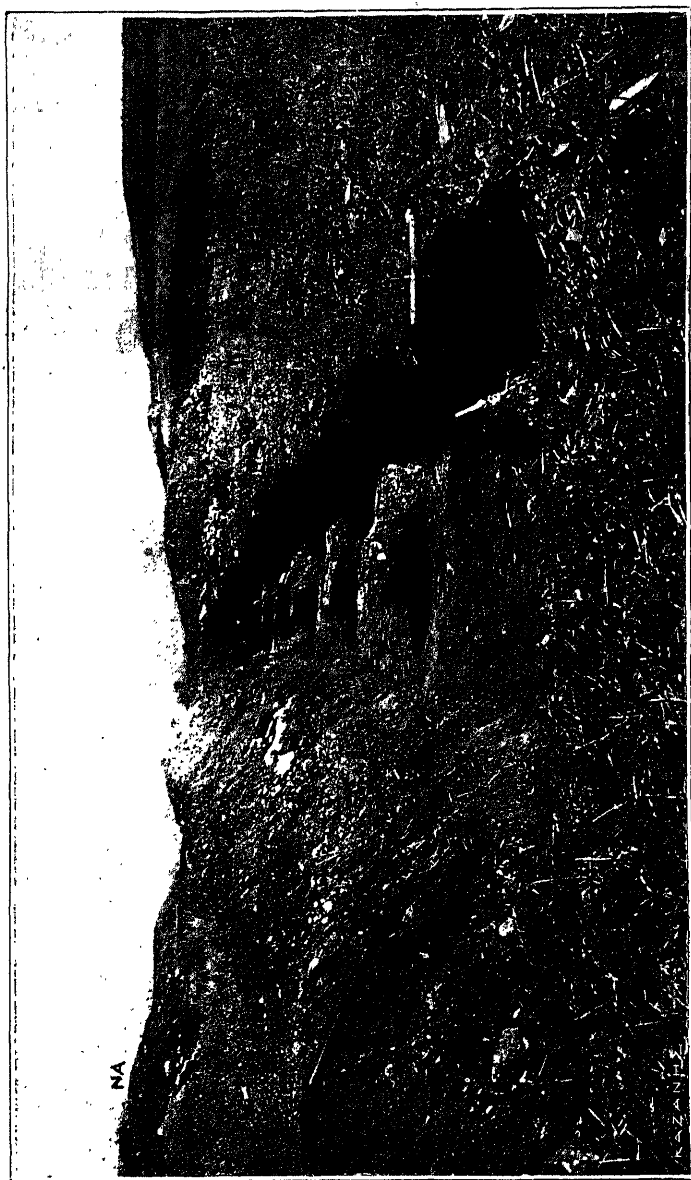
Εἰκὼν 6. *Μέγας ναὸς μετὰ περιβόλου. Π—Π' = Περίβολος.—ΝΔ = Νοτιοδυτικὴ γωνία αὐτοῦ.—Σ = Στοά (;) Κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν αὐτοῦ.— Εἰς τὸ βάθος τὰ Δυτικώτερα τοῦ Βόλου καὶ τοῦ Πηλίου.*

καὶ τὸν πρῶτον μέγαν πλήρη στηλῶν πύργον ὕψιστον σημεῖον καὶ τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ περιβαλλόμενον πανταχόθεν ὑπὸ ἰσχυροτάτων τειχῶν ἐκ μεγάλων λαξευτῶν κυβολίθων κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς τειχοδομίας τῆς Δ΄- Γ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκὼν 6 τὸ Π-Π΄)· κάλλιον σῴζεται ἡ Νότιος πλευρὰ Σ, ἔνθα κατὰ προγενεστέρας ἀνασκαφὰς ὑπεθέσαμεν ὅτι ὑπῆρχε *στοά* τις.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου, ὄντος ἀπόπτου καὶ παρέχοντος ἐξαίρετον θέαν τῶν πέριξ, ἦτο εὔλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ εἶχεν ἱδρυθῆ *μέγας τις ναός*· ἀνασκάψαντες δὲ δοκιμαστικῶς εὕρομεν ὄντως κιονοστοιχίαν πωρίνων μεγάλων σπονδύλων (εἰκ. 7), ἀλληλιμμένων κατὰ τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ γενικὸν σχεδὸν σύστημα δι' ἰσχυροτάτου λεπτοῦ μαρμαροκονιάματος, ἵνα οὕτω παρέχηται ἔμφασις μαρμάρου· εὑρέθησαν δύο ἡμικίονες παραστάδος, τμήματα μικροτέρων κιόνων δωρίων ηὐλακωμένων, γεισιποδισμάτων καὶ μελῶν θριγκοῦ πωρίνων μετὰ βαφῆς, ἐξ ὧν πάντων ἐξηκριβώθη ἡ ὕπαρξις ναοῦ.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ἔχουσι πολλαχοῦ ἱδρυθῆ κατὰ τὴν Βυζαντιακὴν περίοδον ποικίλα οἰκοδομήματα μικρὰ ἢ μείζονα, πηλόκτιστα ἢ ἀσβεστόκτιστα, διαστρέψαντα πάντα τὰ ἀρχαιότερα μέλη καὶ δυσχεραίνοντα τὴν διὰ προχείρου ἐργασίας ἐξακρίβωσιν τοῦ ναοῦ· ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς εἰκόνος 7, μία πλευρὰ ἔχει ὀκτὼ τοὐλάχιστον κίονας, ὧν ὁ γωνιαῖος εἶναι διπλοῦς συμφυής· τινὰς τούτων ἔχουσιν ἐπιχρίσει ἐκ νέου οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι, διότι εὕρομεν ἀσβεστώματα τοίχων εὐτελεστέρας ποιότητος, φέροντα ἐρυθρὰς καὶ μελαίνας βαφάς.

Πρὸς εὕρεσιν ἀναθήματός τινος ἀνεσκάψαμεν ἔσω τῆς Νοτανατολικῆς γωνίας (εἰκὼν 7 τὸ ΝΑ)· ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγάλη πρόσχωσις, ἣν μόνον ἐπὶ βάθος 2-2.50 μ. ἐξητάσαμεν· εὑρέθησαν δὲ θραύσματα ἀγγείων τῆς Ε΄- Γ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τμήματα ὀλίγα πηλίνων ἀγαλματίων, ἐν οἷς κεφαλὴ κρανοφόρος, τῆς Ἀθηνᾶς ἴσως, βεβαμμένη μέλαινα, ἀμέθυστος εἰς σχῆμα βατράχου, νομίσματά τινα χαλκᾶ ἐφθαρμένα, ἀποκόμματα χαλκωμάτων καὶ ἄφθονοι κεραμίδες στέγης πολὺ καλῆς ἐργασίας, ὧν ἱκαναὶ φέρουσιν ἐσφραγισμένα ποικίλα μονογραφήματα,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 7. *Κιονοστοιχία μεγάλου ναοῦ ἐπὶ ὑψώματος τοῦ κέντρου τῆς πόλεως.*
ΝΑ = Νοτιανατολικὴ γωνία τοῦ περιβόλου, ἐφ' ἧς ἀσβεστόκτιστον μεταγενέστερον οἰκοδόμημα.

Ἔξω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου εὑρέθησαν τοῖχοι μικρῶν οἰκοδομημάτων, τῶν πλείστων οὐχὶ ἱστορικῶν ἀλλὰ μεταγενεστέρων χρόνων, τὸ δὲ τεῖχος αὐτοῦ οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει, διότι ἐσώτερον ἔχει ἱδρυθῆ ἀσβεστόκτιστον Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα.

Τὸ τέρμα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 6 τὸ ΝΔ) εὑρέθη ἐν καλῇ καταστάσει· τοῦτο παρουσιάζει ἐσωτερικώτερον διήκοντα τὸν τοῖχον τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἐξ οὗ καθίσταται πιθανὸν ὅτι ἡ εἰς τὸν περίβολον καὶ τὸν ναὸν εἴσοδος ἐτελεῖτο ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης.

Ἡ δὲ Βόρειος πλευρὰ τοῦ περιβόλου εὑρέθη τὰ πολλὰ κατεστραμμένη, διότι ἔκειτο ἐγγύτερον πρὸς τὴν Βυζαντιακὴν πόλιν καὶ τὰ κτισθέντα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους οἰκοδομήματα, καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λατομεῖον πρὸς χρῆσιν αὐτῶν· διὸ ἡ ἐπιγραφὴ ΕΡΩΣ ἡ ἐπὶ ὀγκολίθου προερχομένου ἐκ τείχους κεχαραγμένη, περὶ ἧς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 166 εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἐλήφθη.

Κατὰ τὴν Βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ περιβόλου εὑρέθησαν κτίσματα μεταγενέστερα καὶ μεγίστη πλὰξ φέρουσα τόρμους, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἦτο κατώφλιον ἁρμογῆς θύρας τοῦ ναοῦ. Ἡ περαιτέρω ἐνταῦθα ἀνασκαφὴ πιστεύομεν ὅτι θὰ φέρῃ εἰς φῶς σημαντικὰ εὑρήματα.

4) Ἱερὸν Ποσειδῶνος· ἕτεραι Βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι καὶ κτίσματα· τάφοι ποικίλων χρόνων· μυκηναῖος συνοικισμός· τείχη τῆς παραλίας.

Κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐρευνήσαντες δοκιμαστικῶς, εὕρομεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἔσω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐγγὺς τῶν πυροβολείων, τῶν ποιηθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, κεφαλὴν ἀγαλματίου μαρμαρίνου τοῦ Ποσειδῶνος, ἕτερα ἀνδρικὰ ἀγαλμάτια λίθου παρίου, τμήματα δύο στηλῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγεγραμμένων, σπόν-

δυλον μεγάλου κίονος, βάθρον στήλης ἢ ἀναγλύφου καὶ τμήματα ἐσφραγισμένων διὰ μονογραφημάτων κεραμίδων.

Ἐκ τούτων καθίστατο εὔλογον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνταῦθά που ἔκειτο ἱερὸν ἢ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ὄντως δὲ εὕρομεν ἴχνη τοίχου καὶ στερεοβάτου ἀρχαίου, ἀλλ' ἐν διαταράξει, διότι καὶ ἐνταῦθα οἱ μεταγενέστεροι εἶχον ἱδρύσει οἰκοδομήματα, μετακινήσαντες τὰ ἀρχαιότερα· δυνατὸν ὅμως εὐρυτέρα τις ἔρευνα νὰ βεβαιώσῃ τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ καὶ ἕτερα εὑρήματα νὰ φέρῃ εἰς φῶς, πεσόντα ἐπὶ τῶν μεταξὺ διακένων τῶν βράχων.

Βορειότερον τῆς θέσεως ταύτης παρὰ τὴν παραλίαν μεταξὺ τῶν Πυριτιδαποθηκῶν καὶ τοῦ λόφου Ταρσανᾶ (εἰκὼν 5) ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἀρκούντως σημαντικὰ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ κεῖνται βαθύτατα, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐκτίσθησαν Ῥωμαϊκὰ καὶ Βυζαντιακά, ἐπεκτεινομένης τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως καὶ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν τέρμα τῆς Βορείου παραλίας.

Ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς παρ' αὐτὴν τὴν ἀκτήν, ἔνθα ἐμνημονεύετο ὑπὸ τῶν γερόντων ἡ ὕπαρξις χριστιανικῆς ἐκκλησίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, εὕρομεν ὄντως τοίχους αὐτῆς δι' ἰσχυρᾶς ἀσβέστου πεποιημένους, ἐν οἷς ἐγένετο καὶ χρῆσις ἀρχαιοτέρου ὀλίγου ὑλικοῦ, μάλιστα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, γεισωμάτων κττ., ἔκ τινος ναοῦ ἢ σημαντικοῦ οἰκοδομήματος Ἑλληνικῶν χρόνων.

Εὑρέθησαν δὲ καὶ τάφοι ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ περὶ αὐτήν, τινὲς μέν, ὑψηλότερον κείμενοι, Βυζαντιακῶν χρόνων μηδὲν πλὴν ὀστῶν ἐνέχοντες, βαθύτερον δὲ ἕτεροι τῆς ἱστορικῆς καὶ προϊστορικῆς περιόδου· ἀλλ' ἅπαντες ἔχουσιν οἰκτρῶς ἀνατραπῆ, οἱ μὲν πλεῖστοι ὑπό τινος Γερομιχάλη ἀπὸ πεντηκονταετίας ἐργαζομένου ἐκεῖ καὶ ἀνασκάπτοντος πρός τε τυμβωρυχίαν καὶ ἐμφύτευσιν ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, οὐκ ὀλίγοι δὲ ὑπὸ ἀπείρων ἐργατῶν ἀποσταλέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Διμηνίῳ ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ ἐφόρου Β. Στάη καὶ ἄνευ ἐπιβλέψεως εἰκῇ ἀνασκαψάντων.

Τούτων ἕνεκα ἅπας ὁ χῶρος ἐντεῦθεν καὶ ὁ λόφος τοῦ Ταρσανᾶ βρίθουσι θραυσμάτων ἀγγείων παντὸς χρόνου ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς μέχρι τῆς Βυζαντιακῆς περιόδου· σημαντικώτατα μεταξὺ τούτων εἶναι τμήματα *μυκηναίων* ἀγγείων, μηνύοντα ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὑπῆρχεν ἐνταῦθα συνοικισμὸς σπουδαῖος, οἷος λίαν σπανίως ἐμφανίζεται ἐν Θεσσαλίᾳ· καὶ ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς εἴχομεν ἐνταῦθα βεβαιώσει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τὴν ὕπαρξιν τάφων μυκηναίων, ἐξ ὧν εἰδώλια χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου ταύτης εὑρέθησαν.

Ἐβεβαιώθη δ' ἐφέτος ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν Βόρειον παραλίαν, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ ἐσωτερικὸς ἢ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς πόλεως, τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λεγόμενον *ναύσταθμον βασιλεῦσι Μακεδόνων* (εἰκὼν 5), εἶχε ποιηθῆ τεῖχος καὶ πύργοι, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πλευρὰς αὐτῆς· τοῦ τείχους τούτου σῴζεται μέρος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου Ταρσανᾶ, ἔνθα τὰ ναυπηγεῖα καί τινα οἰκήματα, εὑρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τὴν γῆν σαφῆ ἴχνη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πυριτιδαποθηκῶν Ἀνατολικῶς· καὶ κατὰ τὸ Δυτικὸν τῆς παραλίας ταύτης ἐξετείνετο τὸ τεῖχος, διότι ὑπὸ τὸ Φυλακεῖον τοῦ ἰχθυοτροφείου ὑπάρχει ἐμφανὴς ἀρχαῖος πύργος· οὕτως ἄρα ἡ πόλις ἦτο ἰσχυρότατα τετειχισμένη καὶ ἀληθὴς *πέδη* (βλ. κάτω κεφ. 10).

Τὸ τεῖχος τοῦτο τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐχρησίμευσε βεβαίως ὡς ὑλικὸν πρὸς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, διότι εἶναι εὐχερὴς ἐντεῦθεν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ταρσανᾶ καὶ τῶν ἐγγὺς αὐτῷ, ἡ ἐπὶ σχεδιῶν μεταφορὰ τῶν λίθων· καὶ κατὰ τὴν ποίησιν τοῦ πρώτου λιμένος τοῦ Βόλου, ἐγγύτατα τοῖς ἐνταῦθα κειμένου, ἐβεβαιώθημεν δι' ἀνακρίσεων ὅτι ἐξήχθησαν ἐντεῦθεν πολυάριθμοι κυβόλιθοι, οὕτω δ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλὰ τὸ τεῖχος ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς πόλεως· ἀφ' οὗ δ' ἐξηντλήθησαν οἱ λίθοι οὗτοι, ἐποιήθησαν ἐγγὺς λατομίαι, ἐξ ὧν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξάγονται λίθοι.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δύναταί τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μήπως ἐγγὺς τοῦ Ταρσανᾶ ὑπῆρχέ τις σπουδαῖος ναὸς ἢ ὅμοιόν

τι κτίσμα, ὁπόθεν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσιν ἀνατεθειμένα ψηφίσματα, βάθρα καὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ζητουμένη *κρύπτη* τῶν τοιούτων ἀρχαίων πρέπει καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποτεθῇ ὑπάρχουσα.

Ἡμεῖς ὄντως συμπεραίνομεν ὅτι, ἐὰν ἐν τῷ θεάτρῳ δὲν εὑρεθῇ ἡ κρύπτη αὕτη, ἢ εὑρεθῇ μὴ παρέχουσα δαψιλῆ εὑρήματα, πρέπει ἐνταῦθά που κατὰ δεύτερον λόγον νὰ ζητηθῇ· δυνατὸν εἶναι ἀμφότεραι αἱ θέσεις νὰ χορηγήσωσι τοιαῦτα ἀρχαῖα, διότι δὲν ἀνετίθεντο βεβαίως ταῦτα ἀποκλειστικῶς εἰς ἓν μόνον σημεῖον.

5) Τρίτος πλήρης γραπτῶν στηλῶν μέγας πύργος· διατήρησις τῶν χωμάτων τῶν στηλῶν καὶ ἀναγραφὴ αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν προηγουμένων ἐτῶν εἴχομεν ὑποπτεύσει ὅτι ὁ μέγας εὑρεθεὶς πλήρης στηλῶν *πρῶτος* πύργος δὲν θὰ ἦτο ὁ μόνος, ἔνθα ἐγένετο χρῆσις ἀρχαίου, τοσοῦτον πολυτίμου, ὑλικοῦ· ὄντως δέ, ὡς ἐγράψαμεν ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, ἐρευνήσαντες περαιτέρω ἐννέα ἔτι πύργους, εὕρομεν *δεύτερον* ἀρκούντως μέγαν, πλήρη καὶ τοῦτον στηλῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλοντες νὰ ἐξαντλήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐντειχίσεως στηλῶν ἐν περαιτέρω πύργοις τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, ἐδοκιμάσαμεν ἱκανοὺς μέχρι τοῦ *Φανοῦ*, καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἄλλοι ἔχουσιν ἐπισκευασθῇ, δύνανται δέ τινες νὰ ἐνέχωσι στήλας· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα, μάλιστα ἐγγὺς τοῦ *δευτέρου* πύργου κατὰ τὴν μεγάλην πύλην, ἔνθα ἐσχηματίσαμεν ἰσχυρὰν ὑποψίαν ὑπάρξεως αὐτῶν, ἦσαν ἐσπαρμένοι ἀγροί, καὶ ἡ ἔρευνα οὕτω καθίστατο ἐφέτος λίαν δυσχερὴς καὶ πολυδάπανος, ἀφήκαμεν εἰς εὐθετώτερον χρόνον τὴν ἐνταῦθα δοκιμαστικὴν ἀπόπειραν.

Διηυθύνθημεν δὲ πρὸς τὴν Νότιον πλευρὰν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἑκατέρωθεν τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἁλμυρὸν ἁμαξιτοῦ, ἔνθα πολλοὶ πύργοι ὑψοῦνται ἐν εἴδει λόφων (εἰκὼν 11 τὸ Π-Π'''''')·

ἐνταῦθα κατὰ τὰ Βόρεια κράσπεδα τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἅ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 8. Ὁ τρίτος πλήρης στηλῶν πύργος ἄρτι ἀνασκαπτόμενος.

Λ—Λ''=Λατομίαι νεώτεραι.—Π—Π' Πλίνθινος τοῖχος ἐπικείμενος τοῦ λιθίνου διακένου.—ΔΔ'=Λίθινον διάκενον.—ΕΠ= Ἐσωτερικὸς ἀρχαιότερος πύργος.—ΣΠ= συμπεπληρωμένος πύργος ἐκ ξένου ὑλικοῦ (ἡ Νοτιοδυτικὴ γωνία).

Ἠλία εὕρομεν ἱκανοὺς τάφους ἔξω τῶν τειχῶν καὶ ἐγγὺς τῶν ἐρειπίων τῶν πύργων· ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ὑπωπτεύσαμεν

ὅτι ἐν τοῖς παρακειμένοις πύργοις θὰ εἶχον ἐντειχισθῆ στῆλαι τῶν τάφων τούτων τοὐλάχιστον.

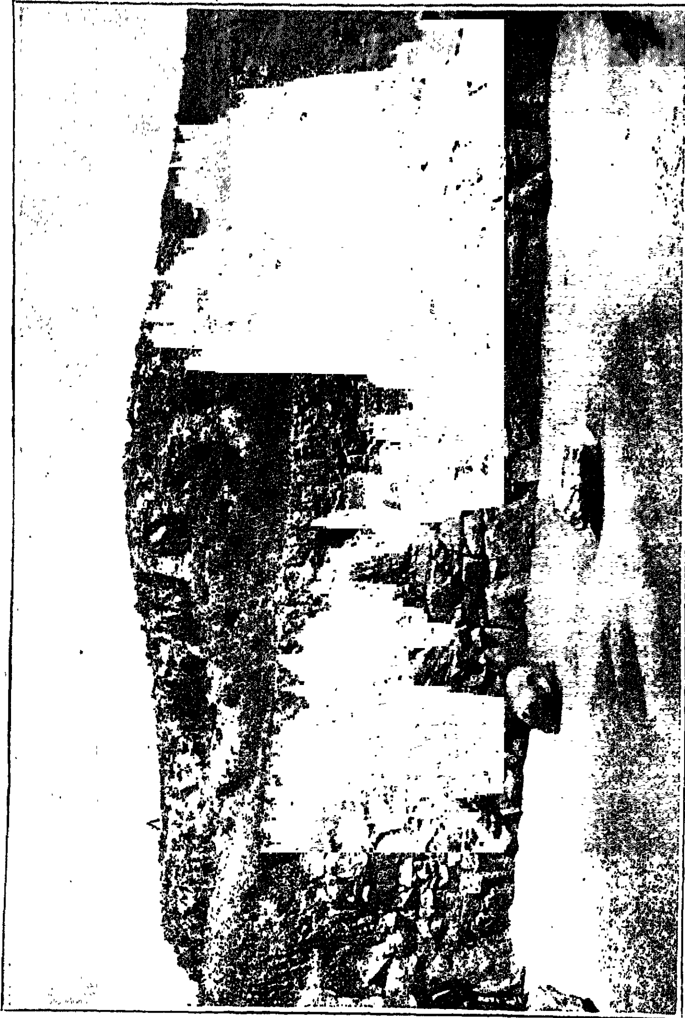
Ὄντως δ' ὑπῆρχεν ἐγγὺς πύργος ἐπ' αὐτῶν ἐν μέρει τῶν λατομιῶν ἱδρυμένος (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Λ-Λ'-Λ''), ἐξ οὗ εἶχον ἀφαιρεθῆ λίθοι ὑπὸ τῶν λατόμων· καὶ τοῦ μὲν ἀρχαιοτέρου ἐσωτερικοῦ πύργου ὑπελείποντο ἴχνη ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν (εἰκὼν 8 τὸ ΕΠ), ἡ ὕπαρξις δ' ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου δὲν ἐβεβαιοῦτο, διότι τὸ ἔδαφος εἶχεν ἐξισωθῆ, ἦτο δὲ καὶ ἐσπαρμένον· ἀλλ' ἔκ τινων μικροτάτων σχιζῶν, διεσπαρμένων ἀνὰ τὸν ἀγρὸν τοῦτον καὶ προερχομένων ἐκ στηλῶν, παρείχετο ἡ ὑποψία ὅτι παλαιότεροι λατόμοι θὰ ἥψαντο τοῦ ἐπηυξημένου πύργου, συναντήσαντες στήλας καὶ ἐξαφανίσαντες αὐτάς, ἵνα ἐξισώσωσι τὸ ἔδαφος καὶ ποιοῦντες ἁμαξιτὸν εἰσέλθωσιν εἰς τὰς λατομίας τῶν φυσικῶν βράχων ἐντεῦθεν.

Διὰ προχείρου μικρᾶς σκαφῆς ἦλθεν εἰς φῶς τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου ἄνω τμῆμα στήλης τοῦ ΑΜΜΩ[νίου μετὰ βαφῶν καὶ ἐφάνησαν ἐρριμμένοι καὶ ἀνατετραμμένοι λίθοι λαξευτοὶ ἐντὸς δοκιμαστικῆς χάνδακος, ποιηθείσης ὑπὸ παλαιοτέρων λατόμων πρὸς ἐξαγωγὴν λίθων καὶ εὐτυχῶς ἀφεθείσης, διότι οἱ εὑρεθέντες βεβαίως ὑπ' αὐτῶν εὔχρηστοι ἄλλως λίθοι ἔκειντο ἱκανῶς βαθέως ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ δὲν συνέφερεν αὐτοῖς ἡ ἐξαγωγή· μετ' οὐ πολὺ ἐβεβαιώθη ἡ ὕπαρξις ἐπηυξημένου καὶ ἐνέχοντος πολλὰς στήλας πύργου (εἰκὼν 8 τὸ ΣΠ).

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεβάλλετο νὰ προσδιορισθῇ ἡ ἔκτασις τοῦ ἐπηυξημένου πύργου· τοῦτο κατωρθώθη διὰ τῆς εὑρέσεως τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῶν προγενεστέρως ἀνασκαφέντων πύργων τοιχαρίου ἐκ μικρῶν λίθων, ὅπερ κατὰ κανόνα περιβάλλει τὸν ἐπηυξημένον πύργον μόνον, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν τοίχων αὐτοῦ 1-6 μ. συνήθως· οὕτω ζητηθεὶς ἐσωτέρω τοῦ τοιχαρίου ὁ ἐπηυξημένος πύργος, εὑρέθη ἀπέχων αὐτοῦ 5.10 μ. καὶ ἔχων μῆκος 21.42 μ., πλάτος δὲ 14.65 μ. καὶ πάχος τοίχου λιθίνου 2.90-3.20 μ..

Τούτου εὑρεθέντος ἔπρεπε νὰ ληφθῇ φροντίς, ἵνα τὸ διάκενον (εἰκὼν 8) ἐρευνηθῇ πρῶτον, καὶ τοῦτο κατ' ὀλίγον ἀνα-

σκαπτόμενον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου· ἡ πρόνοια αὕτη ἦτο ἀπαραίτητος· διότι, ἂν ἐκαθαρίζετο ὁλό-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 9. *Τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τρίτου πύργου πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν στηλῶν. — Π—Π'' = Ὁ ἐκ πλίνθων ὠμῶν τοῖχος ἐπικείμενος τοῦ λιθίνου. — Λ — Λ'' = Λατομίαι νεώτεραι.*

κληρον τὸ διάκενον μέχρι συναντήσεως τῶν στηλῶν, τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν θὰ εἰσέρρεον ἐντὸς αὐτῶν καὶ θὰ κατέστρεφον τὰς βαφάς· τοιαύτην μέριμναν ἐκ τῆς πείρας ὁδηγηθέντες εἴχομεν λάβει

καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἀνασκαφεῖσι πύργοις, ταύτῃ δὲ ὀφείλεται κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἡ ἐξαγωγὴ ἀλωβήτων τῶν στηλῶν καὶ ἄνευ βλάβης τῶν χρωμάτων αὐτῶν.

Δευτέρα δὲ φροντὶς ἔπρεπε νὰ ληφθῇ πρὸς διατήρησιν πρόχειρον τῶν γραπτῶν στηλῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτῶν, κατασκευαζομένου κατὰ χώραν ἐστεγασμένου φυλακείου, ἵνα τούτων τιθεμένων ἐντὸς αὐτῶν, ἐμποδίζηται ἡ βλάβη τῶν χρωμάτων ἐκ τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς κόνεως· ἡ τοιαύτη πρόνοια μὴ ληφθεῖσα ἐν ταῖς προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς, θὰ ἀπέβαινε πρὸς βλάβην τῶν στηλῶν, ἂν μὴ εὐθὺς μετεκομίζετο πᾶσα εὑρισκομένη ἑκάστοτε διὰ κάρρων καὶ ἁμαξῶν, ἀναμενόντων πάντοτε ἐπὶ τόπου.

Ἡ ἐκ τυπικῶν ὅμως λόγων μὴ ἔγκαιρος ποίησις τοῦ φυλακείου ἐφέτος, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου μὴ δυναμένου, ὡς φαίνεται, νὰ συνέρχηται κατὰ τὰς αἰτήσεις μου ἀμέσως, καὶ ὁσάκις συνήρχετο μὴ ἐγκρίνοντος τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἀπαιτούμενον μέγεθος αὐτοῦ, ἕνεκα βεβαίως τῆς ἀγνοίας τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς μου ἀναγκῶν, παρ' ὀλίγον ἦλθε τοῦ νὰ γένηται αἰτία καταστροφῆς ἄλλων τε καὶ μιᾶς τῶν ἀρίστων στηλῶν τοῦ πύργου τούτου, τῆς μεγάλης τῶν *πολεμιστῶν*.

Τὴν στήλην ταύτην δῆλα δὴ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ τέρμα τῆς ἡμέρας περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ κακῆς συμπτώσεως, ἐπιχειρῶν νὰ ἐξαγάγω αὐτήν, κατελήφθην ὑπὸ βροχῆς· διὰ τοῦτο ἀπέθηκα πάλιν, ὡς ἦτο, μετὰ τῶν βαφῶν πρὸς τὰ κάτω, ἐπιρρίψας τὰ ἐνδύματα πάντων τῶν ἐργατῶν πρὸς ἀποφυγὴν διεισδύσεως ὑδάτων· ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐκόμισα κεκηρωμένα μεγάλα ὑφάσματα καὶ σχηματίσας εἶδός τι σκηνῆς ἐξήγαγον καὶ ἐφόρτωσα αὐτὴν μετὰ δυσχερείας, καὶ μετεκόμισα περὶ μέσας νύκτας εἰς τὸ Μουσεῖον, ἀνεχόντων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἐργατῶν ἑκατέρωθεν τοῦ κάρρου τὰ μνημονευθέντα ὑφάσματα ἐν εἴδει μεγάλου πετάσου.

Τρίτη μέριμνα ἐλήφθη πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν κατὰ τὴν μεταφοράν· πρὸς τοῦτο κατεσκεύασα μεγάλας θήκας ξυλίνας ἐν εἴδει κιβωτίων, ἐν αἷς ἐτίθε αἱ καλαὶ

καὶ ὁπωσδήποτε διατηροῦσαι βαφὰς στῆλαι, ἀσφαλιζόμεναι οὕτω καθ' ὁδὸν ἀπό τε τοῦ φωτὸς καὶ τῆς κόνεως, ἐν ᾧ κατὰ τὰς προγενεστέρας ἀνασκαφὰς ἠναγκαζόμην νὰ μετακομίζω αὐτὰς πάσας ἐντὸς ἁμάξης, ὅπερ ὑπῆρξε δαπανηρότατον· ἀλλὰ καὶ ἐφέτος ἐγένετο ἱκανὴ χρῆσις τοιαύτης μεταφορᾶς· πρὸς ἀποφυγὴν δῆλον ὅτι τῶν δονήσεων τοῦ κάρρου, ἐλλείψει τῶν ἀπαιτουμένων ἐλατηρίων, ἠναγκάσθην νὰ μετακομίσω τὰς ἀρίστας καὶ ὁπωσδήποτε εὐφορήτους στήλας ἐφ' ἁμάξης.

Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων φροντίδων καὶ μέσων κατωρθώθη ἥ τε δέουσα ἐξαγωγὴ καὶ ἡ ἀσφαλὴς μεταφορὰ τῶν στηλῶν μέχρι τοῦ ἑαυτῶν ἀσύλου, τοῦ Μουσείου, ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῶν χρωμάτων· περὶ τοῦ περαιτέρω καθαρισμοῦ, τῆς προσηκούσης συντηρήσεως καὶ ἱδρύσεως αὐτῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Μουσείου παρέχω μέν τινας πληροφορίας κάτω ἐν κεφ. 11, θέλω δὲ διαλάβει καὶ δι' ἰδίας πραγματείας ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημ. προσεχῶς δημοσιευθησομένης.

Προέβην δὲ εἴς τε τὴν ἀνωτέρω διήγησιν περὶ ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν στηλῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγγελίαν τοῦ δημοσιεύματος διά τε λόγους ἐπιστημονικούς, ἵνα καὶ οἱ ἐν γένει συνάδελφοι ἀρχαιολόγοι ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι δυνηθῶσιν, ἂν θελήσωσι καὶ ἂν δέωνται, νὰ ἐπωφεληθῶσί πως τῆς ἐμῆς πείρας, καὶ διὰ λόγους εὐθυνῶν· διότι εὑρέθησαν οὐκ ὀλίγοι φιλοψόγου φύσει, φθονερᾶς καὶ συκοφαντικῆς διαθέσεως ἄνθρωποι, μειξέλληνες τὰ πολλά, οἵτινες ἵνα τι καὶ πλέον τῶν ἄλλων κοινῶν θνητῶν φανῶσι γινώσκοντες, μάλιστα δὲ ἵνα καὶ ἐν τῇ συναδελφικῇ ἁμίλλῃ καὶ τῷ ἀνταγωνισμῷ πρὸς ἐπιτυχίαν ὑπερτέρου δημοσίου ὑπουργήματος μειώσωσι τὸν ἀντίπαλον, διελάλησαν, ἐλλείψει ἄλλων ἐπιχειρημάτων κατ' ἐμοῦ, ὅτι ἔβλαψα τὰς στήλας, ἃς οὔτε εἶδον κἂν αὐτοὶ οὐδὲ γινώσκουσι τὰ κατ' αὐτάς· καὶ τοῦ μὲν ποθουμένου ἐπέτυχον, καταλαβόντες τὰ μνημονευθέντα ὑπουργήματα ἀκονιτί, ἐμοῦ ἀπουσιάζοντος ἀπὸ τῶν 'Αθηνῶν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἔτους ἑκάστου καὶ μὴ δυναμένου νὰ ἀντείπω εἰς ἀγνώστους κατ' ἐμοῦ προφορικῶς τοῖς ἰσχύουσι διαδιδομένας

τοιαύτας φήμας· τῆς ἀληθείας δὲ καὶ ἀρετῆς ἔβλαψαν οὗτοι τὰς κρηπῖδας κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς· διότι σκοπὸν τοῦ ἑαυτῶν βίου θέμενοι τὴν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ εἰς ὑψηλὰς ἐπιστημονικὰς θέσεις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἀναρρίχησιν, καὶ τοὺς κινδύνους καὶ κόπους τῆς δι' ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ἐπικρατήσεως μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστῶσι, μηδὲ τὴν πρὸς ταῦτα σωματικὴν καὶ πνευματικὴν προπαρασκευὴν ἔχοντες, κατεδαπάνησαν τὰς ἡμέρας αὐτῶν καὶ νύκτας θαμίζοντες οἰκτροὶ παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς, ὀχλοῦντες καὶ κολακεύοντες αὐτοὺς δυσαπάλλακτοι, καὶ τὰ πολλὰ ἐξαπατήσαντες αὐτοὺς δι' ἐπιτηδείου ἐξάρσεως τῆς ἑαυτῶν ἀξίας, συκοφαντικῆς δ' ὑποτιμήσεως τῆς τῶν ἀντιπάλων, εὐχερῶν ἀμφοτέρων παρὰ μὴ γινώσκουσιν ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ τὴν ἀξίαν τῶν ἐπιστημονικῶν παραγόντων τῆς χώρας.

Οὕτω παρέστημεν ἐσχάτως ἐν τῷ καθαρμῷ τοῦ Πανεπιστημίου πρὸ ἔργου δυναμένου, ἂν μὴ ταχέως ἐπανορθωθῇ, νὰ ἐπενέγκῃ σημαντικὸν μαρασμὸν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀναπτύξει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· διότι οἱ νέοι βλέποντες καὶ συζητοῦντες τὰς ἄνω μεθόδους ἐπικρατήσεως, ἐπιτυχούσας ἐν σημαντικῇ ἀναλογίᾳ, παράγονται λεληθότως, ἢ καὶ ἐν ἐπιγνώσει τινὲς ἀνισχύρου ὄντες ἠθικοῦ σχηματισμοῦ, εἰς μίμησιν τούτων καὶ εἰς ἀνταλλαγὴν ἄρα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σκίμποδος, τοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ ἤθους, ἅτινα στοιχεῖα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων, δι' ἐπιτηδεύσεων ἀλλοτρίων καὶ μὴ ἀξίων αὐτῷ.

Ἡμεῖς προμαχόμενοι τῆς ἀληθείας καὶ τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπιζητοῦντες, πρὸς ἣν τὸ μὲν ὑλικὸν πάντοτε πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει ἐν τοῖς νέοις τῆς φυλῆς ἡμῶν μαθηταῖς, ἡ δὲ προσήκουσα κατεύθυνσις καὶ ἔξαρσις τῆς ἐμφύτου παρ' αὐτοῖς, ὡς παρὰ παντὶ Ἕλληνι, φιλοτιμίας καὶ λεπτότητος φρενῶν δὲν παρέχεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τιθεμένων ἑκάστοτε ὀργάνων, ἐκφράζομεν πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὰ τῆς πολιτείας τὴν εὐχὴν νὰ τελέσωσιν ἀνακαθαρμὸν τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, περὶ ἧς ὁ λόγος ἡμῶν ἐνταῦθα, πλήρη καὶ πραγμα-

τικόν, ἵνα μὴ μετά τινα ἔτη ἴδωσι τὴν δημοσίαν ἐν γένει ἐκπαίδευσιν, ἤτοι αὐτὸν τὸν κορμὸν τοῦ σώματος τῆς Πολιτείας καταλαμβανομένην ὑπὸ νόσου δυσθεραπεύτου, ἢ καὶ ὅλως ἀνιάτου.

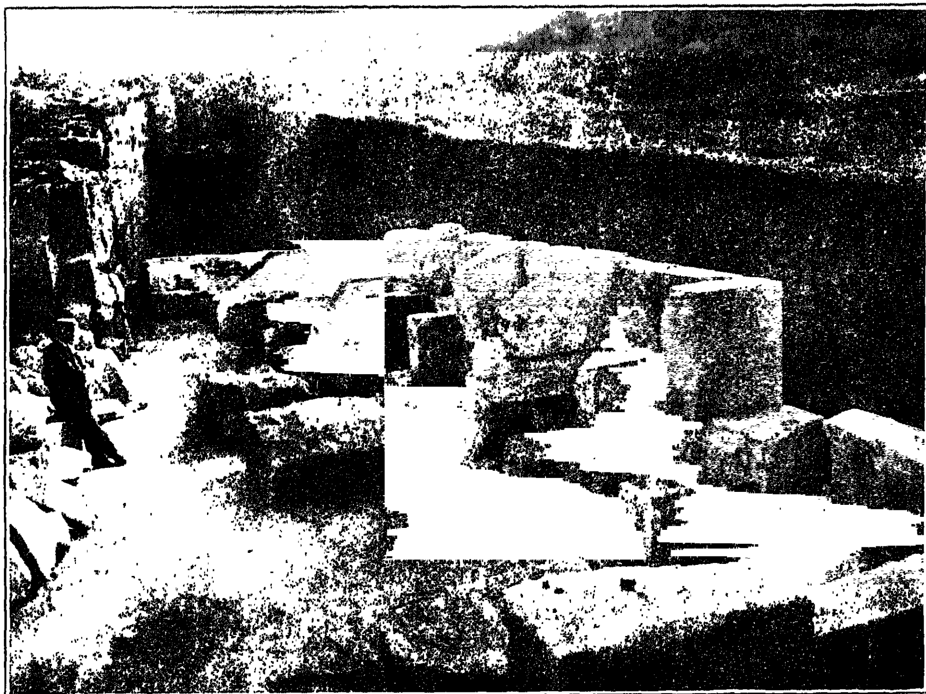
Τὸ δὲ διάκενον τοῦ πύργου τούτου (εἰκὼν 8 τὸ Δ-Δ'-Δ'') ἐποιήθη ὁμοίως μὲν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' ἐπιμελέστερον καὶ ἄνευ τῆς μεγάλης παρατηρηθείσης ἐκεῖ σπουδῆς· διότι ἡ διὰ λίθων γόμωσις αὐτοῦ ἐτελέσθη ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ οὐχὶ ὡς ἐν ἐκείνοις, φύρδην μίγδην ῥιπτομένων στηλῶν τε καὶ λίθων μετὰ πηλοῦ, ἀλλὰ μετά τινος ἐπιμελείας, κτιζομένων κατὰ πλάτος τοιχαρίων τεσσάρων μὲν κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόστρωμα, τριῶν δὲ ὑπερκειμένων εἰς τὰ μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ δεύτερον· οὕτω κατωρθώθη νὰ γένηται τὸ διάκενον συμπαγέστερον καὶ στερεώτερον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν ἐκείνοις, ὠφέλησε δὲ καὶ τὰς ῥιφθείσας στήλας ἡ τοιαύτη πρόνοια, μὴ βλαβείσας ἐν τῇ ἐπιρρίψει τοσοῦτον, ὅσον ἐβλάβησαν ἐκεῖ.

Ἐπὶ τοῦ λιθίνου τούτου διακένου ἐκτίσθη τὸ πλίνθινον (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Π-Π'-Π'')· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ὕψος, τῶν χωμάτων τῶν πλίνθων ἐκ τῆς συχνῆς καλλιεργίας καὶ τοῦ ἐπικλινοῦς τῆς θέσεως ἀποχωρούντων σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν μόλις ὑπελείφθη χῶμα 0.40 0.50 μ.· ἂν δ' ἀνεβάλετο ἡ ἀνασκαφὴ ἐπ' ὀλίγιστα ἔτι ἔτη, τὸ ἄροτρον θὰ ἥπτετο τοῦ διακένου, οἱ γεωργοὶ θὰ ἀνέτρεπον καὶ θὰ ἠφάνιζον τὰς στήλας, αἱ δὲ βροχαὶ διεισδύουσαι εὐχερῶς οὕτω θὰ κατέστρεφον τὰ χρώματα πασῶν· οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν τὰ μάλιστα ἐνέμεινα τῇ γνώμῃ τοῦ νὰ ἀνασκαφῶσιν ὅσον ἔνεστι τάχιστα πάντες οἱ ἐνέχοντες στήλας πύργοι· οἱ δὲ λέγοντες καὶ γράφοντες ὅτι κάλλιον θὰ ἐφυλάσσοντο αἱ στῆλαι ἐν τοῖς κόλποις τῆς γῆς, ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα καὶ κατεαγότα μέλη ποιητικῆς μικρολεπτότητος καὶ ῥητορικῆς ψευδομεταφορᾶς ἐκφέρουσιν.

Τοῦ διακένου τελείως ἐρευνηθέντος ἀπέμειναν οἱ ὡραῖοι τοῖχοι τοῦ πύργου, τὰ μὲν ἔξω μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ, ποιηθέντες ἐκ κυβολίθων, εἰλημμένων

ἐπίσης ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, τὰ δὲ ἔσω ἁπλούστερον· διότι δὲν ἐφαίνοντο, ὡς καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ διακένου καθ' ὅλον τὸ ὕψος (εἰκὼν 9).

Καὶ τοὺς τοίχους τούτους μετὰ μεγάλης ἡμῶν λύπης ἠναγκάσθημεν ἐνιαχοῦ νὰ κρημνίσωμεν, διότι ἐνεῖχον πολλὰς καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 10. Τὰ ἔσω τῆς 'Ανατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τρίτου πύργου μετὰ τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν.

ἀξιολογωτάτας στήλας· ἀλλ' ἡ κατακρήμνισις ἐγένετο μετὰ πάσης εὐλαβείας, διατηρηθείσης πανταχοῦ, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως αὐτῶν· ἡ εἰκὼν 9 δεικνύει τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν τοῦ τοίχου τῆς 'Ανατολικῆς πλευρᾶς τοῦ πύργου τούτου πρὸ τῆς κρημνίσεως, ἡ δὲ εἰκὼν 10 τὴν αὐτὴν μετὰ τὴν κρήμνισιν· αἱ ἐντετειχισμέναι στῆλαι εἶναι ἐμφανεῖς

καὶ πολυάριθμοι ἐν τῇ εἰκόνι 9, διακρίνονται δ' ἐν τῇ 10 βάθρα τινὰ ἀφεθέντα ὡς ἦσαν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα ἠρευνήθησαν κρημνισθεῖσαι τὰ ἔσω αἱ ἐσωτερικαὶ ὄψεις καὶ τῶν ἑτέρων πλευρῶν· ἡ ἐν κεφ. 10 ἐν τοῖς κάτω παρεχομένη εἰκὼν 22 δεικνύει τὴν πε起ράτω ιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τὴν μέχρι τοῦ δυνατοῦ διατήρησιν τῶν τοίχων· σημειωτέον δ' ὅτι τινὲς τῶν λίθων τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 22 τὸ Κ-Κ') εἶναι μέγιστοι, οἵους δὲν συνηντήσαμεν ἀλλαχοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀσφαλῶς ἐλήφθησαν ἐκ παρακειμένου προγενεστέρου οἰκοδομήματος, εἰκάζομεν ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο ἐπιτάφιον μνημεῖον μέγα, εἶδός τι Μαυσσωλλείου (ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Δημητρίου; βλ. κάτω κεφ. 10), οὗτινος δύνανται νὰ εὑρεθῶσι τὰ ὑπόλοιπα, ἂν δὲν κατεσκάφη τότε τελείως, ὅπερ ἀπίθανον.

Ὑπὸ τὴν Νοτανατολικὴν γωνίαν κατὰ τὸ σημεῖον Σ τῆς εἰκόνος 22 ἀφήκαμεν μίαν στήλην, διότι ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῆς ἀπαιτεῖ πλήρη καὶ ἐπὶ πολὺ διάστημα καταστροφὴν τῆς ὡραιοτάτης ταύτης γωνίας· ἡ στήλη αὕτη, ὡς τεθεῖσα πρώτη ἐπὶ ἀνωμαλίας τοῦ βράχου πρὸς ἐξίσωσιν, εἰκάζομεν ὅτι δὲν θὰ διατηρῇ τὰς βαφάς.

Πρὸς τούτοις διετηρήσαμεν πάμπολλα χώματα, ἐφ' ὧν ἔχουσιν ἀποτυπωθῇ παραστάσεις γραπταὶ μετὰ βαφῶν ἱκανῶν στηλῶν· τοῦτο εἶναι ἔνδειξις ὅτι κατὰ τὴν κτίσιν ἐγίνετο χρῆσις πηλοῦ καὶ τούτου λίαν ἐκλεκτοῦ· ἦτο δ' ἀναγκαία ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὴν κτίσιν τῶν ἐσωτερικῶν ὄψεων τῶν τοίχων καὶ ὅλου τοῦ διακένου, ἅτινα ἐποιήθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ μικρῶν λίθων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ἐξωτερικῶν ὄψεων τῶν τοίχων, ἔνθα ἐτέθησαν λαξευτοὶ κυβόλιθοι, ἐτίθετο ὀλίγος λίαν ἐκλεκτὸς πηλὸς πρὸς συγκόλλησιν αὐτῶν

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ πύργου εἶναι κατὰ τὰ εἰρημένα εὐχερής· ὅτι δὲ εἶχε καὶ ἐπάλξεις ἐστεγασμένας, ἀποδεικνύουσιν αἱ ἀφθόνως εὑρεθεῖσαι ὡραῖαι κεραμίδες, ὧν πολλαὶ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα· τινὰ τούτων εὑρέθησαν ὅλως ὅμοια

καὶ ἐπὶ ἄλλων πύργων καὶ κτισμάτων τῆς πόλεως, τινὰ δὲ τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται.

Ἓν τῶν τελευταίων τούτων φέρον προστύπως τὰ γράμματα ΑΝΘ θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἑρμηνεύσω *β(ασιλέως) Ἀν(τιόχου)*, σχηματίσας καὶ ἄλλοθεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἐπισκευάσας τὰ περὶ τὸ 200 π. Χρ. τὸ πρῶτον κρημνισθέντα τείχη καὶ τοὺς πύργους τῶν λεγομένων Παγασῶν μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ διὰ κολοσσιαίας δαπάνης ἦτο ὁ περίφημος βασιλεὺς τῆς Συρίας *Ἀντίοχος ὁ Μέγας*, καὶ ὅτι ἡ ἐπισκευὴ αὕτη ἐγένετο τῷ 191 π. Χρ.· οὕτω πᾶσαι αἱ ἐν τοῖς πύργοις εὑρεθεῖσαι στῆλαι εἶναι προγενέστεραι τοῦ ἔτους τούτου· ἐπίσης ἔχω πάλαι σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι καὶ τὰ οὕτως ἐπισκευασθέντα τείχη τε καὶ πύργοι ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου ἐκρημνίσθησαν πάλιν τῷ 168 π. Χρ. κατὰ πληροφορίαν τοῦ *Διοδώρου* [1]) λέγοντος ὅτι ἡ σύγκλητος ἀπέστειλε δέκα πρεσβευτὰς *«οἳ καὶ πρὸς Αἰμίλιον Μᾶρκον (;) ἐλθόντες συνεῖδον* ***τὰ τείχη Δημητριάδος*** *πόλεως Μακεδόνων πρώτης* ***καθελεῖν****»*.

Οὕτως ἐπέρχεται τὸ ζήτημα περὶ *Παγασῶν-Δημητριάδος* ἀνακινηθὲν ἐν τῇ Klio τοῦ 1911 σελ. 442 κέ. ὑπὸ τοῦ Beloch,

[1]) Τὸ χωρίον ἀντέγραψα ἔκ τινος λίαν παλαιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Διοδώρου, ἣν εὗρον παρά τινι καθηγητῇ ἐν Βόλῳ· ἔχω σημειώσει ὡς παραπομπὴν **Frg. XXI-XL c. II**· ἀμφιβάλλω ἂν ἔχῃ καλῶς τὸ *Μᾶρκον*, ἀφ' οὗ ἀναμένομεν τὸν ***Αἰμίλιον Παῦλον***. Δυστυχῶς ἡ δημοσία βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου Βόλου στερεῖται ὅλως ἀντιτύπων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, μὴ ἐγκριθέντων τούτων, ἐμοῦ προτείνοντος πρὸς ἀγοράν, ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ὡς ὄντων ***φιλολογικῶν*** κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ***ἀρχαιολογικῶν*** συγγραμμάτων, ἐν ᾧ ἄλλως ἔχει ἡ βιβλιοθήκη αὕτη πλήρη τὴν σειρὰν τῆς ***Διεθνοῦς Νομισματικῆς Ἐφημερίδος*** καὶ τοῦ ***Νέου Ἑλληνομνήμονος***, ἀποστελλομένων τακτικῶς ἐγκρίσει βεβαίως τοῦ ἄνω Συμβουλίου. Εἶναι δ' ἄξιον μνείας διὰ τὸ παράδοξον τὸ ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀγορασθέντα ἀντίτυπα Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀρχαίων συγγραφέων, διαθέτοντος, ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὸ ἀνάλογον τῆς πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἀναγεγραμμένης ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους πιστώσεως, ἀπερρίφθησαν μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτοῦ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου, ὡς γνωστόν, ὑπὸ εἰδικῶν ἀρχαιολόγων (π. χ. Β. Στάη, Ἰ. Σβορώνου κ. λ.), καὶ κατελογίσθη εἰς βάρος μου ἡ δαπάνη· ***καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι!***

ὅπερ ἐξετάζω προχείρως μὲν κάτω ἐν κεφ. 10, εἰς εὐθετώτερον δὲ χρόνον θὰ ἐξετάσω ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ· ἐν τῷ παρόντι παραπέμπω εἰς τὰ *Πρακτικὰ τοῦ τρίτου διεθνοῦς ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου ἐν Ῥώμῃ*, ἔνθα δημοσιεύεται περίληψίς τις ἀνακοινώσεώς μου πρὸς αὐτό, καίτοι λίαν σύντομος.

Στῆλαι καὶ ἄλλα λόγου ἄξια καὶ καταριθμηθέντα προχείρως ἀρχαῖα εὑρέθησαν ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ περὶ τὰς 236· τούτων ἀναγράφομέν τινας λίαν σπουδαίας, παραπέμποντες εἰς προσωρινοὺς ἀριθμοὺς τοῦ Εὑρετηρίου τῶν ἀνασκαφῶν, διὰ μολυβδίδος ἐπιγεγραμμένους, καὶ φέροντας διακριτικὸν σημεῖον ΓΠ, ἤτοι *τρίτου πύργου*· ταύτας θέλομεν δημοσιεύσει δεόντως ἐν ταῖς *ἀνεκδότοις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς* ἡμῶν:

ΓΠ 1 —*Ἀμμώ[νιος* κτλ.
» 2 — *Μαχάτας | Μελανώρου | Θεσσαλονικεύς.*
» 3 — Γραπτὴ παράστασις δύο μορφῶν καλῆς διατηρήσεως.
» 13 — *Μενέλαος | Ἡγησιδήμου | Ἀμφιπολίτης* · ἀρίστης διατηρήσεως καὶ ἀκέραιος γραπτὴ παράστασις.
» 21 — *Γλαῦκος | Κλεομένου | Ἀκαρνάν.*
» 25 — *Διόδωρος | Διοδώρου.*
» 34 —*Ἀσκληπιάδης | Βακχίου*· ὡραῖα κοσμήματα.
» 38 —*Ἀρίστη | Ἀλεξίωνος | χαῖρε.*
» 39 — *Μενέλαος | Δρόμωνος.*
» 42 — *Κλεομένης | Κλεοφάνου.*
» 45 —Ἡ μεγάλη καὶ ὡραιοτάτη γραπτὴ στήλη τῶν δύο πολεμιστῶν, ἧς τὸ ἄνω τρίτον περίπου ἐλλείπει· βλ. ἄνω περὶ αὐτῆς σελ. 179.
» 46 — *Φίλινα Σω|σιμένου | Φαρσαλία.*
» 47 — Ναΐσκος μεθ' ὡραίας γραπτῆς παραστάσεως.
» 48 — Στήλη τριῶν μορφῶν γραπτῶν ὡραίας διατηρήσεως.
» 49 —*Ἀριστὶς | Ἀττάλου.*
» 53 — *Σωσιβίου ἥρωος.* Ναΐσκος μετὰ λαμπρᾶς γραπτῆς παραστάσεως ἀκέραιος.
» 54 —*Ἄντοχος | Ἀντόλεω.*

ΓΠ 55 — *Ζωπύρα | Ζωΐλου.*

» 57 — *'Ρόδιον Κλέωνος | γυνὴ χαῖρε.* 'Ωραιοτάτη παράστασις γραπτὴ κατακεκλιμένης γυναικός.

» 58 — *Διονύσιος | 'Αρτεμιδώρου | 'Αράδιος.*

» 59 — Ναΐσκος ἀκέραιος μετ' ἐξαιρέτου γραπτῆς παραστάσεως.

» 64 — *Δᾶζος | Λεοννάτου·* τὸ πρῶτον ὄνομα Ἰλλυρικόν.

» 65 — *Κράτεια | Μένωνος.*

» 67 — *Αἰσχίνης | Κηφισίου.*

» 69 — *'Ηδεῖα | 'Ερμαφίλου.*

» 70 — *Φίλιννα | Διονυσίου·* ἐξαίρετα γραπτὰ κοσμήματα.

» 74 — *"Αννη | Περδίκκου | Βαργασηνή.*

» 76 — *'Αριστόνικος | 'Αρίστωνος·* ἀρίστη γραπτὴ παράστασις.

» 77 — *Κλεοπάτρα | Γευδανίωνος | χαῖρε·* τὸ πατρικὸν φαίνεται ὂν ἰουδαϊκόν.

» 82 — *Ζωΐλος | 'Αναξαγόρου· | Βουλομά(χ)α | Μελεάγρου·* καλὴ γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.

» 90 — 'Εξαίρετον ἀνάγλυφον πλουσίως γραπτὸν νεκρικοῦ συμποσίου.

» 91 — *'Ερμαγένης | 'Αρχίππου | Αἴνιος.*

» 95 — *Μεττοὺν Μικὶμ | 'Αβδελήβ· | 'Ασκαλωνίτης·* τὰ ὀνόματα καθαρῶς ἰουδαϊστὶ ἐξενηνεγμένα.

» 96 — *Νοὴμ 'Αὸς 'Αργές·* ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ.

» 97 — *'Αρτεμίδωρος | Βίθυος | Μυσός.*

» 99 — *Ταρούλας* κτλ..

» 100 — 'Ωραία παράστασις γραπτή· *Νίκανδρος* κτλ..

» 102 — *Ζήνων | 'Αντιπάτρου | 'Ασκαλωνίτου.*

» 103 — *Ζωπύρα | Νικολάου.*

» 107 — *Εὐμάθης | χαῖρε·* ὡραία ταινία πορφυρᾶ.

» 109 — *Νικοστράτη | Παρμενίσκου | 'Αθ(η)ναία.*

» 111 — *Δημήτριος | 'Ολύνπου·* ἐξόχου διατηρήσεως γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.

» 114 — Κάτω τμῆμα ἀρίστης γραπτῆς παραστάσεως.

ΓΡ 117 — Ναΐσκος· ὡραία παράστασις ἀρτιτόκου γυναικός· πρβλ. ΓΡ 121.
» 118 — *Θεόδωρος* | *Ἀντιπάτρου* | *Σκιάθιος*.
» 122 — *Ἡρακλέων Πελλαῖος*· ὡραία πορφυρᾶ ταινία.
» 124 — *Ζωπύρα* | *Ζωπύρου*.
» 126 — *Σεύθης Λάκωνος* | *Λυσιμαχεὺς χαῖρε*.
» 130 — Τμῆμα ἐλεγείου.
» 141 — *Αἰσχύλος* | *Ὀνησίμου*.
» 144 — *Νικονόα Πρωτέου Μακέτα* | *Κηφισοῦ γυνή*.
» 145 — Ὄροφος μεγάλου μνημείου. . .*Ἀ]κεστίμου γυνή*.
» 148 — *Ἀλεξάνωρ Δαμ. . .κου* | *Κεφαλλὰν ἐξ (Σ)άμης*.
» 151 — *Μητροδώρα* | *Πρωτίωνος*.
» 152 — *Τελεσίας Εὐκράτου*.
» 153 — *Ἀγὼ Νικάνδρου*· καλὴ γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.
» 154 — *Ἡδυτὼ* | *Διονυσίου*· ὡραῖα κοσμήματα γραπτά.
» 155 — *Μοῦσις Φιλιάρχου* | *Γομφίτης*· | *Πρωτεσίλαος* | *Πρωτίωνος Μάγνης*· καλλίστη πορφυρᾶ ταινία.
» 163 — *Θεόφιλος Κορράγου*· (βλ. ἐπιγραφὰς Γόννων).
» 166 — *Κρανίχα Εὐβιότου*.
» 170 — Ἄνω ἥμισυ ὡραίας γραπτῆς παραστάσεως.
» 175 — *Ἀρτεμίδωρος* | *Μάκρωνος* κτλ..
» 176 — *Φίλιππος Πάτρωνος*· καλὴ ταινία γραπτή.
» 187 — Κάτω τμῆμα ὡραιοτάτου γραπτοῦ νεκρικοῦ συμποσίου.
» 178 — Καλὴ καὶ ἀκέραιος γραπτὴ παράστασις.
» 181 — *Ταρουχίνας* | *Χηπτούλη* | *Γέτης*· καθαρῶς τῆς Γετικῆς γλώσσης (πρβ. σημερινὴν Ῥουμανικὴν) τὰ δύο πρῶτα ὀνόματα.
» 182 — *Λυκίδας* | *Θρασυμένους* | *Ζακύνθιος*.
» 188 — Μέσον τμῆμα ὡραιοτάτης γραπτῆς παραστάσεως.
» 190 — Μέγας ὄροφος. *Ἡγησίστρατος* | *Δερκύλου*· ἐλεγεῖον τετράστιχον δηλοῦν καῦσιν αὐτοῦ φονευθέντος ὑπὸ λῃστῶν· φαίνεται ὑπογεγραμμένος καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ἐλεγείου *Ἁγίας Πολυκράτους*.

ΓΠ 191 — *Παρμένεια | Παρμένοντος.*
» 193 — *Φιλίστα Διονυσοδώρου | Μεγαρική.*
» 195 — *Ἥρωος Ἀρχίππου·* ναΐσκος μετὰ καλῆς διατηρήσεως γραπτοῦ νεκρικοῦ συμποσίου.
» 201 — *Ἀριστοκλῆς Ἀρίστωνος.*
» 202 — *Διονύσιος | Σωκράτους·* γραπτὴ παράστασις μετρίας διατηρήσεως.
» 203 — *Σατυρίων | Σατύρου·* ὁμοία παράστασις.
» 204 — *Σάτυρος | Παρμενίσκου.*
» 205 — Κάτω τμῆμα ἄριστα διατηρουμένης γραπτῆς παραστάσεως, ὑφ' ἣν ἐλεγεῖον *εἴ τι καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοις | παρὰ Φερσεφόνηι* κτλ..
» 208 — Κάτω τμῆμα ὡραιοτάτης γραπτῆς παραστάσεως.
» 209 — *Ζήνων | Ἀντιπάτρου | Ἀσκαλωνίτης·* ἐξαίρετος ταινία πορφυρᾶ.
» 216 — *Μενανδρὶς Βίθυος | Θεανγελίς·* ἀρίστης διατηρήσεως καὶ τέχνης γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.
» 219 — *Φιλοστράτη | Σωτίωνος | γυνὴ | Μακέτη.*
» 224 — *Ἀριστομήδης | Μεσσήνιος | χαῖρε.*
» 225 — *Νικόστρατος | Φιλωνίδου | Ἀκάνθιος.*
» 226 — Καλὴ γραπτὴ παράστασις.
» 227 — *Ἀρίστιον | Δερκύλου | Ἀθηναία.*

6) Τέταρτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰς στήλας, ἀναθήματα καὶ μέλη ἀρχιτεκτονικά.

Ἡ εὕρεσις τοῦ τρίτου πύργου ἐπέβαλε τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄλλων, μήπως ὑπῆρχον ἔτι ὅμοιοι· ἐρευνήσας τοὺς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἠλία καὶ περαιτέρω τοὺς πρὸς τὰς Βορειοανατολικὰς κλίσεις αὐτοῦ εἶδον ὅτι ὑπῆρχον μέν τινες ἐπηυξημένοι καὶ ἐπεσκευασμένοι πύργοι οὐχὶ μεγάλοι, δὲν θὰ ἐνεῖχον ὅμως στήλας, εἰμὴ ὀλίγας, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ἀνασκαφὴ αὐτῶν δὲν ἦτο ἐπείγουσα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξήτησα καὶ ὁμοίως ἔχοντας εὗρον τοὺς

ἐκ τοῦ τρίτου ἐκκινοῦντας καὶ Δυτικῶς ἐπὶ τῆς πεδιάδος κειμένους πύργους (εἰκὼν 11 τὰ μεταξὺ Γ-Δ)· τινὲς τούτων εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἐνέχουσί τινας στήλας, ὡς ἤκασα ἐξ ἀποκομ-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 11. *Γ—Γ' = ὁ τρίτος πύργος πλήρης στηλῶν ἄρτι ἀνασκαπτόμενος.— Δ = ὁ τέταρτος πύργος ἐπιμήκης καὶ ἐνέχων στήλας (μεταξὺ Γ-Δ ἐννέα πύργοι, ὧν τινες ἐνέχουσι στήλας).*

μάτων καὶ βάθρων ἐγγὺς εὑρεθέντων· τούτων πολλοὶ ἔχουσι καταστραφῆ ὑπὸ τῶν νεωτέρων πρὸς ἀποφορὰν τῶν λίθων εἰς Βόλον, ὡς εὐθέτως πρὸς τὴν ἁμαξιτὸν κείμενοι.

Ὁ τελευταῖος τούτων, κείμενος ἤδη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ συναφοῦς τῇ ἀκροπόλει (εἰκὼν 11 τὸ Δ), διεφαίνετο ἐξαιρετικῶς μέγας· ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς ἐνταῦθα εὕρομεν τὴν Νοτανατολικὴν γωνίαν τοῦ ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου καὶ ἀπεκαλύψαμεν ἅπασαν τὴν Νότιον πλευρὰν καὶ μέρος τῆς 'Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς, διαρρήξαντες δὲ μέρος τῆς δευτέρας εὕρομεν πολλὰ τμήματα γεισωμάτων ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν λευκοῦ ὡραίου μαρμάρου, μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς ΑΡΤ.... καὶ ἑτέρας μετά τινων γραμμάτων.

'Αναζητήσαντες ὅμως τὸ διάκενον, εἴδομεν ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁ πύργος οὗτος ἐστερεῖτο διακένου ἐκ λίθων· ἀντ' αὐτοῦ ἔφερεν ἐπένδυσιν ἐξ ἑτέρου τοίχου ἐσωτερικοῦ, ἀμελέστερον καὶ ἐκ μικροτέρων λίθων πεποιημένου, ἰσοπαχοῦς δὲ τῷ ἐξωτερικῷ τοίχῳ, ἤτοι 2.25+2.25· οὕτως ἀπηρτίσθη συνεχὴς λίθινος τοῖχος 4.50 περίπου μέτρων ὁλικοῦ πάχους.

Τὸ διάκενον ἐπληρώθη ἤδη ἀπὸ τῆς κατωτάτω ἐπιφανείας διὰ πλίνθων ὠμῶν, κτιζομένων καλῶς καὶ διηκουσῶν μέχρι τοῦ ὕψους τῶν λιθίνων τοίχων· ἐκεῖθεν ἐπί τε τοῦ διακένου καὶ τῶν τοίχων ἀμφοτέρων ἐκτίσθησαν πλίνθοι μόνον, καθ' ἃ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πύργων· σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν ἔβημεν εἰς πολὺ μῆκος τοῦ διακένου, ἵνα βεβαιώσωμεν, ἂν ὁλόκληρον ἐποιήθη ἐκ πλίνθων· δυνατὸν εἶναι ἐσωτέρω νὰ ὑπάρχῃ καί τις ἐκ λίθων πυρήν· ἀλλ' ἐπὶ 2-3μ., καθ' ἃ ἔβη ἐφέτος ἡ ἀνασκαφή, μόνον πλίνθινον διάκενον συνηντήσαμεν μέχρι καὶ τοῦ κατωτάτω σημείου τοῦ πύργου.

Ὁ ἐξωτερικὸς λίθινος τοῖχος ἐποιήθη ἐκ λαξευτῶν ὀγκολίθων, καθ' ἃ οἱ τῶν λοιπῶν τοιούτων πύργων τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τότε ἐδάφους πρὸς τὰ κάτω μὴ φαινόμενον βάθος αὐτοῦ 2.50 μ. περίπου (τὸ ὁλικὸν ὕψος ἢ βάθος τοῦ λιθίνου τοίχου εἶναι 3-3.57 μ.) ἐποιήθη ἀμελέστερον, ἐν ᾧ 2-3 δόμοι ὑπερκείμενοι τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους καὶ φαινόμενοι ἐκτίσθησαν λίαν ἐπιμελῶς· καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἐμφανὴς ἡ χρῆσις πηλοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ στερεοῦ, τιθεμένου

κατά τε τὰς ἁρμογὰς τῶν ὀγκολίθων καὶ ἐσώτερον κατὰ τὴν διὰ λιθαρίων κτίσιν τοῦ ὑπολοίπου τῶν λιθίνων τοίχων.

Κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ταύτην ὄψιν τοῦ τοίχου οὐδεμία στήλη ἐντετειχισμένη διεφαίνετο· μόνον τὸ διάζωμα (κοινῶς *πατούρα*), τὸ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος καθ' ὅλον τὸν πύργον διῆκον, ἐποιήθη ἐκ μεγάλων πλακῶν λευκοῦ μαρμάρου, ἐχουσῶν ἁπλοῦν γεῖσον· πᾶσαι αἱ πλάκες αὗται εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἐλήφθησαν ἐξ ἑνὸς παλαιοτέρου οἰκοδομήματος, πιθανῶς ἐκ στερεοβάτου ναοῦ ἢ μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου· οὕτω συνεπεράναμεν ἐξαγαγόντες μίαν τούτων.

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν τοίχων ἀμφοτέρων εὕρομεν οὐχὶ συχνὰ τμήματα στηλῶν, ἀλλὰ σπανιώτερα· εὑρέθη ὅμως στήλη ἐν εἴδει ναΐσκου μετὰ γραπτῆς παραστάσεως, βάσις τις πλουσίων γείσων καὶ μικρὰ ἀρχιτεκτονικὰ τμήματα· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν πλακῶν τοῦ διαζώματος ἠδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μήπως ὁ πύργος οὗτος περιέχῃ κατ' ἐξαίρεσιν ἀναθήματα καὶ μέλη ναοῦ, καὶ μήπως ἡ μνημονευθεῖσα στήλη δύναται νὰ συμπληρωθῇ *ΑΡΤ[έμιδι*.

Τοιαύτη εἰκασία ὅμως εἶναι ἐν τῷ παρόντι πρόωρος· διότι δὲν ἔβη ἐφέτος ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνασκαφή, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῆ συμπεράσματα, οὐδὲ εὑρέθη ὁ ἐσωτερικὸς πύργος, ἵνα ἐξασφαλισθῇ τὸ διάκενον· ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ τελείως ὁ πύργος οὗτος.

Εὑρέθησαν δὲ κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν ἐν αὐτῷ ἀνασκαφὴν καὶ αἱ συνήθεις κεραμίδες στέγης, ὧν πολλαὶ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα τινὰ τούτων δὲν ἐμφανίζονται ἐπὶ ὁμοίων εὑρημάτων τῶν λοιπῶν πύργων· εὑρέθησαν δ' ἔτι δύο χαλκᾶ ἐφθαρμένα νομίσματα, τὸ μὲν ἐντὸς τοῦ τοίχου, τὸ δ' ἔξω αὐτοῦ· παρετηρήσαμεν πρὸς τούτοις ὅτι ἐπὶ τῶν λαβῶν τῶν λαξευτῶν ὀγκολίθων ὑπάρχουσι δι' ἐντομῶν διὰ τῆς λιθογλυφικῆς περόνης ποιηθέντα μεγάλα γράμματα, ὧν ἓν Μ, ἐπὶ δὲ καταπεσόντος πάλαι ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὀγκολίθου Ψ.

Καὶ τῶν ὀγκολίθων ἄρα καταφαίνεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων ἡ συγγένεια, ὅτι δῆλα δὴ προέρχον-

ται ἐξ ἑνὸς παλαιοτέρου οἰκοδομήματος, οὗ ἅπαντα τὰ μέλη ἐνετειχίσθησαν ἐπὶ τοῦ πύργου τούτου· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀνασχηματίσωμεν: ἐν τῷ παρόντι φαίνεται ὅτι εἶχε τρεῖς ἀναβαθμούς, ὧν ὁ μὲν τελευταῖος κατωτάτω ἀπηρτίζετο ἐξ ὀγκολίθων μειζόνων καὶ ὀλίγον ἐφαίνετο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὁ δὲ ὑπὲρ αὐτὸν εἶχε ποιηθῇ ἐξ ὁμοίων μικροτέρων καὶ ἐπιμελέστερον εἰργασμένων, καὶ ὁ τρίτος ἀνωτάτω ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ὡραίων μαρμαρίνων πλακῶν, δι' ὧν ἀπετελέσθη ὁ στερεοβάτης ὅλος.

7) Τὸ Νότιον νεκροταφεῖον· τάφοι ποικίλοι Μακεδονικῶν χρόνων καὶ εὑρήματα ἐξ αὐτῶν.

Εἴχομεν ἄλλοτε εἰκάσει (*Θεσσαλ. Μνημ.* Ι σελ. 64-65, εἰκ. 30 στοιχ. ΓΠΝ) ὅτι μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἠλία καὶ τοῦ πρώτου ἀνασκαφέντος μεγάλου πύργου ὑπῆρχε μέγα νεκροταφεῖον, ἐξ οὗ τὸ ὑλικὸν τῶν στηλῶν καὶ μνημείων ἤχθη καὶ ἐνετειχίσθη ἐν τῷ μνημονευθέντι πύργῳ.

Δοκιμαστικαὶ ἐνταῦθα ἀνασκαφαὶ ἐφέτος ἐβεβαίωσαν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἐκτεινομένου εὐρύτατα ἀπὸ τῶν τειχῶν πρός τε τὰ Καλύβια Ἁλυκῶν καὶ τὴν παραλίαν καὶ Νοτιοδυτικῶς πρὸς τὴν πεδιάδα· ἀνεσκάψαμεν δ' ἱκανοὺς τάφους, ὧν διεκρίναμεν ἐξ κατηγορίας· ἐκ τῆς εὑρέσεως ἐπί τινων τῶν τάφων τούτων στηλῶν ἐπιτυμβίων, ὧν χρῆσις ἐγένετο ὡς ἐπικαλυμμάτων, συνηγάγομεν ὅτι οὗτοι ἦσαν ἱκανῶς μεταγενέστεροι τῆς ἐπισκευῆς τῶν πύργων, ἤτοι τοῦ 191 π. Χρ., ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 185· τοῦτο βεβαιοῦσι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων.

Τοὐναντίον ἕτεροι τάφοι, μάλιστα οἱ πλουσιώτεροι καὶ ὧν τὰ κτερίσματα ἀνῆκον ἐμφανῶς τῇ Δ′ καὶ Γ′ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐστεροῦντο στηλῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν βάθρων καὶ λιθίνων παραστηριγμάτων· εἶναι φανερὸν ὅτι ἐκ τούτων τῶν τάφων ἀπεκομίσθησαν αἱ στῆλαι καὶ οἱ λοιποὶ λίθοι καὶ ἐνετειχίσθησαν ἐν τοῖς πύργοις· τάφοι τῆς Δ′ π. Χρ. ἑκατονταε-

τηρίδος, δυνάμενοι ἐκ κτερισμάτων νὰ χρονολογηθῶσιν οὕτω μετὰ βεβαιότητος ἢ πιθανότητος, δὲν εὑρέθησαν· πάντες οἱ τῆς τάξεως ταύτης ἀνήκουσι τῇ Γ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐλάχιστοι δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν Δ΄ καὶ οὐδεὶς νὰ ὑπερβῇ αὐτήν. Οἱ παλαιότατοι ἄρα τάφοι τοῦ νεκροταφείου τούτου τό γε νῦν ἀνήκουσι τοῖς ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Δημητριάδος χρόνοις, 293 π. Χρ. καὶ ἐπέκεινα (βλ. καὶ κάτω κεφ. 10).

Αἱ μνημονευθεῖσαι κατηγορίαι τῶν τάφων τούτων καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν κτερίσματα ἔχουσι κατὰ τὰς ἄχρι τοῦδε ἀνασκαφὰς ὡς ἑξῆς:

α΄) Οἱ παλαιότεροι καὶ πλουσιώτεροι ἐποιήθησαν ἐκ τεσσάρων ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ καλῶς προσηρμοσμένων μαρμαρίνων πλακῶν, καὶ πέμπτης ἄριστα ἡρμοσμένης ἄνω ὡς πώματος· τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν στερεῖται χώματος, ἐκτὸς ἂν που ἡ κύππερις διὰ λεπτοτάτων ῥιζῶν εἰσέδυσεν εἰς αὐτοὺς διά τινος τυχὸν παλαιᾶς ῥωγμῆς, ἢ καὶ διὰ μικροτάτου διακένου, ἀφεθέντος ἐν τῇ ἁρμογῇ τῶν λίθων· αἱ ῥίζαι τοῦ φυτοῦ τούτου ἔσχον σὺν τῷ χρόνῳ τὴν δύναμιν νὰ μεγαλυνθῶσιν ἐν τῷ τάφῳ καὶ νὰ ὑψώσωσιν ὀλίγον τὸ πῶμα, ἢ νὰ ἐκτοπίσωσι κατά τι τινὰ τῶν ὀρθῶν πλακῶν, ἀφίνουσαι οὕτω δίοδόν τινα εἰσροῆς ὑδάτων εἰς τὸν τάφον καὶ σχηματισμοῦ πηλοῦ ἢ κόνεως ἐν αὐτῷ, ἐνίοτε πληρωσάντων ὁλόκληρον τὸν τάφον.

Οἱ νεκροὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι τεθαμμένοι, εὑρίσκονται δὲ πολλάκις ὑπόλοιπα φερέτρου ξυλίνου καὶ ἥλων αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστῶν καὶ κτερισμάτων· τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶναι πλούσια· τοὐλάχιστον ἐν τρισὶ τοιούτοις τάφοις, ἐξ ὧν ἀνεμένομεν πλούσια εὑρήματα, εἰκάζοντες ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, δὲν εὕρομεν ἀντάξια τῶν προσδοκιῶν· ἐν τῷ ἀρίστῳ εὑρέθη ζεῦγος χρυσῶν ἀνομοίων ἐνωτίων μικρῶν ἀρκούντως καλῶν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγγεῖά τινα πήλινα ἀσήμαντα.

Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ εὕρεσις πλουσιωτάτων τάφων ἐνταῦθα· διότι ἐν παρακειμένῳ μεσαιωνικῷ κτίσματι εὕρομεν τετειχισμένον τμῆμα πώματος λίαν μεγάλης σαρκοφάγου ἐν εἴδει στέγης ναοῦ μετ᾽ ἀκρωτηρίων ποιηθὲν καὶ ὑπο-

δηλοῦν ὅτι προέρχεται ἐκ τάφου πλουσίου. Ἐν γένει οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι ὁμοιάζουσι πολὺ τοῖς ἐν Μητροπόλει εὑρεθεῖσι, περὶ ὧν βλ. ΠΑΕ 1911, 337 κ. ἑ. καὶ Ath. Mitt. 1912, 74.

β΄) Τῶν αὐτῶν καί τι μεταγενεστέρων χρόνων εἶναι τοῦ δευτέρου εἴδους τάφοι· οὗτοι ἀποτελοῦνται ἐκ μαρμαρίνης κυλινδρικῆς κάλπιδος, ὀλίγον βεβαθυσμένης τὰ ἄνω, ὅσον ἤρκει πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὀστῶν ἑνὸς καέντος νεκροῦ, καὶ ἐκ καλῶς ἡρμοσμένου πώματος· κτέρισμα οὐδὲν ἐντίθεται μετὰ τῶν ὀστῶν· τοὐλάχιστον ἡμεῖς εὑρόντες δύο τοιούτους τάφους δὲν συνηντήσαμέν τι κτέρισμα ἐν αὐτοῖς.

Αἱ κάλπιδες αὗται κατεχώννυντο εἰς τὴν γῆν, ἀνοιγομένου βόθρου, τὰ δὲ κτερίσματα ἐτίθεντο ἔξωθεν περὶ αὐτάς· διὰ τοῦτο οἱ ἀνασκάπτοντες καὶ συναντῶντες τοιούτους τάφους πρέπει μετὰ μεγάλης προσοχῆς νὰ ἐρευνῶσι τὰ *περὶ* τὴν κάλπην κάτω· ἡμεῖς μὴ προϊδόντες τοῦτο, ἐθραύσαμεν ὡραιότατον χαλκοῦν κάτοπτρον, φέρον ἀνάγλυφον γυναικείαν κεφαλήν, ἀλλὰ διεσώσαμεν καὶ συνεκολλήσαμεν τὰ τμήματα.

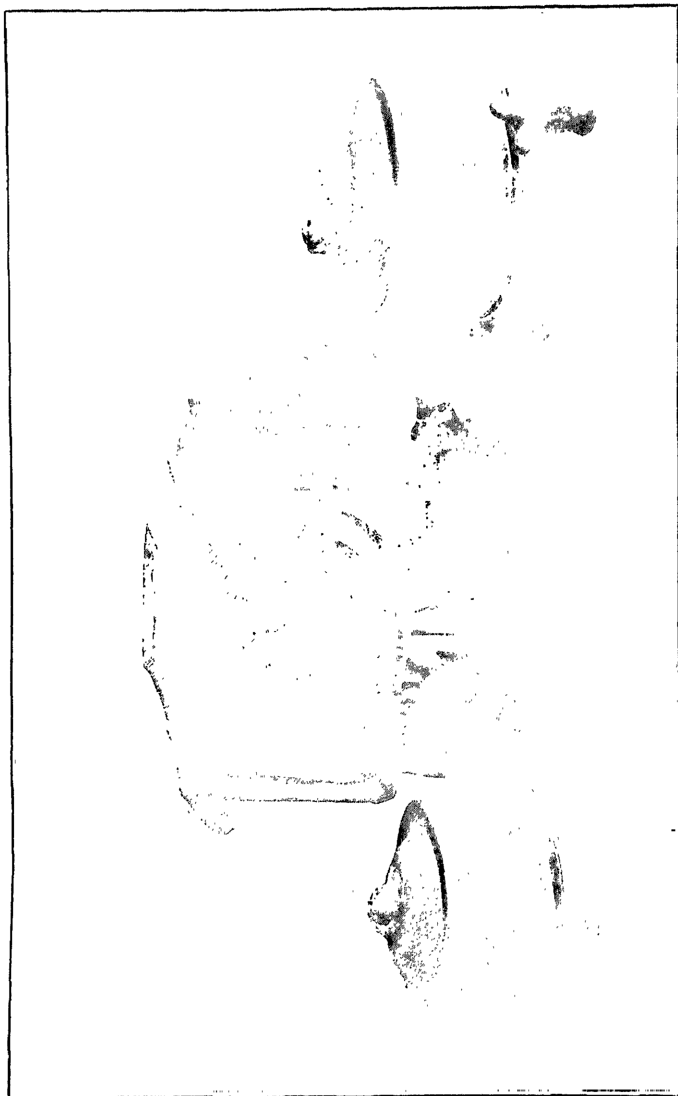
Περιέργως οἱ τάφοι οὗτοι ἐδείχθησαν πλουσιώτεροι τῶν προηγουμένων· ἐξ αὐτῶν προέρχονται αἱ κάλλισται πήλιναι πυξίδες τῆς εἰκόνος 12· αὗται ἦσαν διερρηγμέναι, ὡς οὖσαι λεπταὶ καὶ ἀβαφεῖς καὶ πλήρεις ῥιζῶν καὶ χωμάτων, ὡς ἀπροφύλακτοι ἀπὸ τῆς εἰσροῆς ὑδάτων ἐν τοιαύτῃ θέσει.

Τῶν δύο τούτων τάξεων οἱ τάφοι εἶναι ἀσφαλῶς προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ., δυνάμενοι νὰ ἐξικνῶνται μέχρι τοῦ 293 π. Χρ.· εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους δύνανται νὰ ἀναχθῶσι καὶ οἱ τῆς ἑπομένης τάξεως.

γ΄) Οὗτοι ἐποιήθησαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν α΄, ἀλλ' εὐτελέστερον· αἱ πλάκες αἱ ὀρθαὶ εἶναι ἀμελῶς ἐξειργασμέναι ἢ ἀνεπεξέργαστοι, ἀντὶ δὲ ἑνὸς πώματος φέρουσι τρεῖς ἢ τέσσαρας εὐτελεῖς πλάκας πρὸς ἐπικάλυψιν· ἐννοεῖται ὅτι οὗτοι εὑρέθησαν πλήρεις ῥιζῶν καὶ χωμάτων, δυναμένων νὰ διεισδύωσιν εὐχερῶς· τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα εἶναι πτωχά τινα ἀγγεῖα.

δ΄) Τάφοι κεραμοστεγεῖς· οὗτοι ἐποιήθησαν δι' ἡμικυλινδρικῶν μεγάλων κεραμίδων, τιθεμένων κατὰ τὸ σύστημα τῶν

ἐπὶ τῶν στεγῶν, δύο ἢ τριῶν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, ἀναλόγως

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 12. *Πήλιναι πυξίδες ἐκ τῶν τάφων τῆς ὁμάδος Β—Δ' (ἑκατέρωθεν). Ἐν μέσῳ κορμὸς πηλίνου ἀγάλματος τῆς Πασικράτας φυσικοῦ μεγέθους ἐκ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς.*

τοῦ μήκους τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ· τὰ ἑκατέρωθεν κενὰ (κοινῶς *κεφαλάρια*) βύονται δι' ὀρθῶν ὁμοίων κεραμίδων μικρο-

τέρων ἢ διὰ θραυσμάτων ἐκ τῶν μειζόνων καὶ ὑποστηρίζονται διὰ λίθων οὐχὶ μεγάλων.

Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι λίαν πτωχοί, μηδὲν κτέρισμα, εἰ μή τι ἐνίοτε εὐτελὲς ἀγγεῖον ἀβαφὲς ἢ λύχνον περιέχοντες· οἱ χρόνοι αὐτῶν φυσικῷ τῷ λόγῳ εἶναι ἄδηλοι τούτου ἕνεκα· ἡμεῖς ὅμως ἕνεκα τοῦ βάθους, εἰς ὃ ἔκειντο, ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μὲν πάντως ἀρχαιότεροι τῶν δύο ἑπομένων τάξεων, δύνανται δὲ οἱ πλεῖστοι νὰ ἀνήκωσι τοῖς χρόνοις τῶν προηγουμένων.

ε΄) Τοῦ εἴδους τούτου οἱ τάφοι ἐποιήθησαν κατὰ περίεργον τρόπον: εὑρεθέντος δῆλα δὴ ἐδάφους συμπαγοῦς, ἐσχηματίσθη ὀρθογώνιος βόθρος, ἀνάλογος τῷ νεκρῷ, καὶ ἐθεωρήθη περιττὴ ἡ ἵδρυσις ὀρθῶν πλακῶν ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ ἐδάφους· ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ πιθανῶς μετὰ φερέτρου, ἐκαλύφθη τὸ ἄνοιγμα προχείρως διὰ πολλῶν πλακῶν, ἐρρίφθη τὸ χῶμα ἕως ἄνω, καὶ ἐποιήθη διὰ μικρῶν λιθαρίων ἀνωτάτω τετράγωνον κτιστόν, ἐνίοτε εἰς δύο δόμους, πρὸς ἀναγνώρισιν ἴσως.

Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι ὑπῆρξαν λίαν πτωχοί· οἱ χρόνοι αὐτῶν εἶναι ποικίλοι· ὅτι πάντως τινὲς ἀνήκουσι τοῖς πολὺ μετὰ τὸ 191 π. Χρ. χρόνοις, ἀπέδειξεν εἷς τούτων φέρων ὡς ἐπικάλυμμα ἄλλας τε κοινὰς πλάκας καὶ στήλην ἐπιγεγραμμένην εὐτελῆ, ἀνήκουσαν κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ πολὺ τοῖς περὶ τὸ 200 π. Χρ. χρόνοις· δυνατὸν καὶ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ. νὰ ἐγίνετο χρῆσις τοιαύτης ταφῆς ὑπὸ πενεστέρων.

ϛ΄) Οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι εἶναι ἱκανῶς μεταγενέστεροι, διήκοντες καὶ μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων τῆς 10ης καὶ ἐπέκεινα μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ ὅτι κεῖνται πάντοτε ὑπεράνω τῶν προηγουμένων, μάλιστα τῶν κεραμοστεγῶν· διακρίνονται δὲ εἰς δύο ὁμάδας:

1) Οἱ παλαιότεροι, τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἐπέκεινα χρόνων, καὶ σχετικῶς πλουσιώτεροι, εἶναι μεγάλοι κτιστοὶ διὰ μικρῶν πλακῶν ἢ ὀπτοπλίνθων καὶ πηλοῦ, ἀλληλιμμένοι δ' ἔσωθέν τινες διὰ χονδροειδοῦς ἐρυθροῦ κονιάματος τετριμμένης κεράμου (κοι-

νῶς *κορασάνι*) καὶ ἀσβέστου εὐτελοῦς· πολλάκις φέρουσι δύο τετραγώνους κρύπτας κατὰ τὰς πλατείας πλευράς· τοιοῦτοι τάφοι διακρίνονται ἐν τῇ εἰκόνι 13 παρὰ τὸ Ν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρίσκονται μετὰ τῶν ὀστῶν ὑάλινα μόνον ἀγγεῖα λίαν ὑψηλοῦ λαιμοῦ καὶ ἀκόμψου στρογγύλης κοιλίας, πολυάριθμα πολλάκις ἐν ἑνὶ τάφῳ, καί τινες χαλκοῖ κρίκοι· πολλὰ τῶν ἀγγείων εἶναι ἤδη τεθραυσμένα ἐν τῷ τάφῳ.

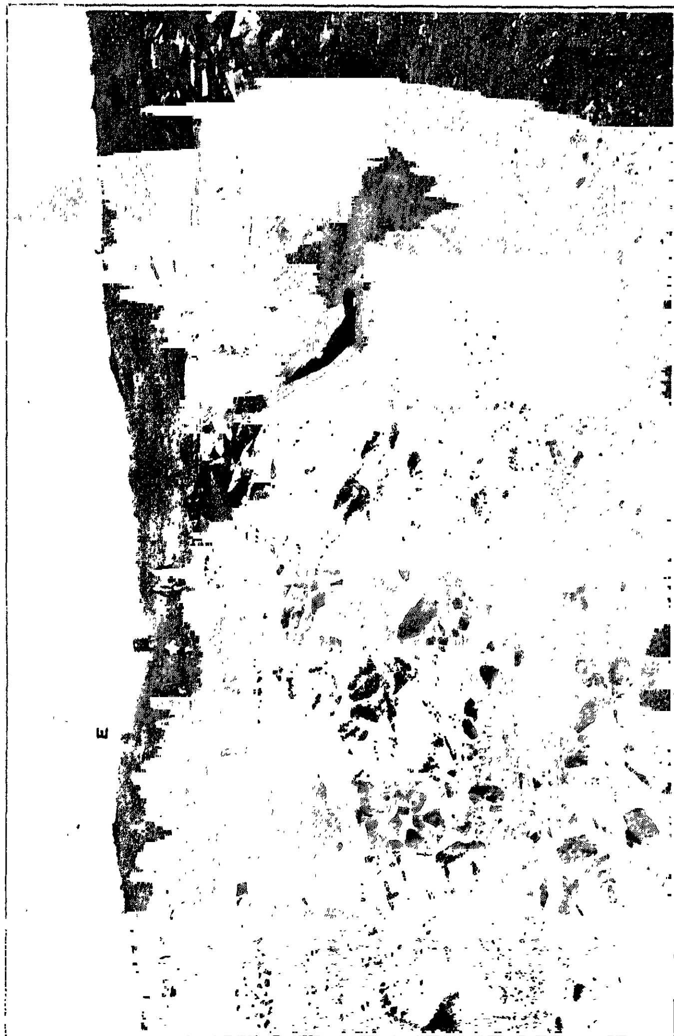
2) Ἕτεροι τάφοι ἔτι μεταγενέστεροι κεῖνται εἰς ἐλάχιστον βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους· οὗτοι ἔχουσι ποιηθῇ δι' ἀκατεργάστων τεσσάρων εὐτελῶν πλακῶν καὶ πέμπτης ὡς πώματος, δὲν περιέχουσι δ' οὐδὲν κτέρισμα.

Τὴν περαιτέρω ἔρευναν τοῦ νεκροταφείου τούτου, ἐξ οὗ ἐλπίζομεν νὰ εὕρωμεν σημαντικώτατα κτερίσματα, οἷα τὰ μνημονευθέντα ἐν Μητροπόλει, ἀνέκοψεν ἡ εὕρεσις τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, περὶ οὗ βλ. τὸ εὐθὺς ἑπόμενον κεφάλαιον.

8) Ἱερὸν Πασικράτας· πήλινα καὶ μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ ἀγαλμάτια, βωμοί, στῆλαι ἀναθηματικαὶ κττ. κεφαλὴ μαρμαρίνη τῆς θεᾶς.

Ἐν ᾧ ἠσχολούμεθα εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προηγουμένων τάφων, κατὰ τὴν παρακολούθησιν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν τοῦ γ' εἴδους, ἐφ' οὗ διῆλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι ποιηθεῖσα πρόχειρος ἁμαξιτός, ἡ ἄγουσα εἰς τὰς Ἁλυκὰς (εἰκὼν 13 τὸ Α) εὕρομεν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους βάθος τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων· κατ' ἀρχὰς ἐνομίσαμεν ὅτι ἀνήκουσι τῷ τάφῳ τούτῳ ἤ τινι παρακειμένῳ· ἀλλὰ παρατηρήσαντες ὅτι οἱ τάφοι ἔκειντο ἱκανῶς βαθύτερον αὐτῶν καὶ ὅτι ἐν τοῖς χώμασιν αὐτῶν τούτων ὑπῆρχον μόνον τμήματα ἀγαλματίων ὁμοίων, φέροντα μέλαιναν φθοράν, ἥτις εἶναι δεῖγμα προγενεστέρας θραύσεως, συνεπεράναμεν ὅτι τὰ ἀγαλμάτια δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχον τεθῆ ὡς κτερίσματα, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχον ἔνθεν κἀκεῖθεν διεσπαρμένα κατὰ τὴν τότε ἀνόρυξιν τοῦ βόθρου τῶν τάφων, ὅτι ἄρα ἦσαν παλαιότερα.

Κατόπιν ὑπωπτεύσαμεν ὅτι κατὰ τὴν λεχθεῖσαν διάνοιξιν τῆς ὁδοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων θὰ συνήντησαν οἱ ἐργάται τάφους

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

***Εἰκὼν 13.** Τάφοι, πύργοι καὶ ἱερὸν Πασικράτας.—Ε = ὁ πέμπτος πλήρης στηλῶν πύργος ἄρτι ἀνασκαπτόμενος.— Α=ἡ θέσις τῶν πρώτων εὑρεθέντων πηλίνων ἀγαλματίων.—Σ=ἡ θέσις τῆς πρώτης εὑρεθείσης ἀναθηματικῆς τῇ Πασικράτᾳ στήλης.— Τ=τοῖχος πηλοκτίστου μεταγενεστέρου οἰκοδομήματος.— Ν=τάφοι τῆς ὁμάδος Ϛ'.*

περιέχοντας ἀγαλμάτια καὶ διεσκόρπισαν αὐτά· ἀλλ' εὐθὺς ἤρετο τοιαύτη ὑπόθεσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ἐντὸς τῶν

παρακειμένων ἀνεπηρεάστων τάφων εὑρίσκοντο τμημάτια ἀγαλματίων, τῶν τάφων δὲ τούτων δὲν ἥψατο ἡ μνημονευθεῖσα διάνοιξις· ἐξ ἄλλου μόνον κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφ' ὡρισμένον διάστημα εὑρίσκοντο, οὐχὶ δὲ μακρότερον ἐντὸς ὁμοίων τάφων.

Τούτων ἕνεκα κατέληξα ἐνωρὶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κτερισμάτων τάφων, ἀλλὰ περὶ ἀναθημάτων, καὶ ὅτι ἐγγύς που πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἱερόν τι· ἀφεὶς δὲ τοὺς τάφους ἠσχολήθην εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ἱεροῦ.

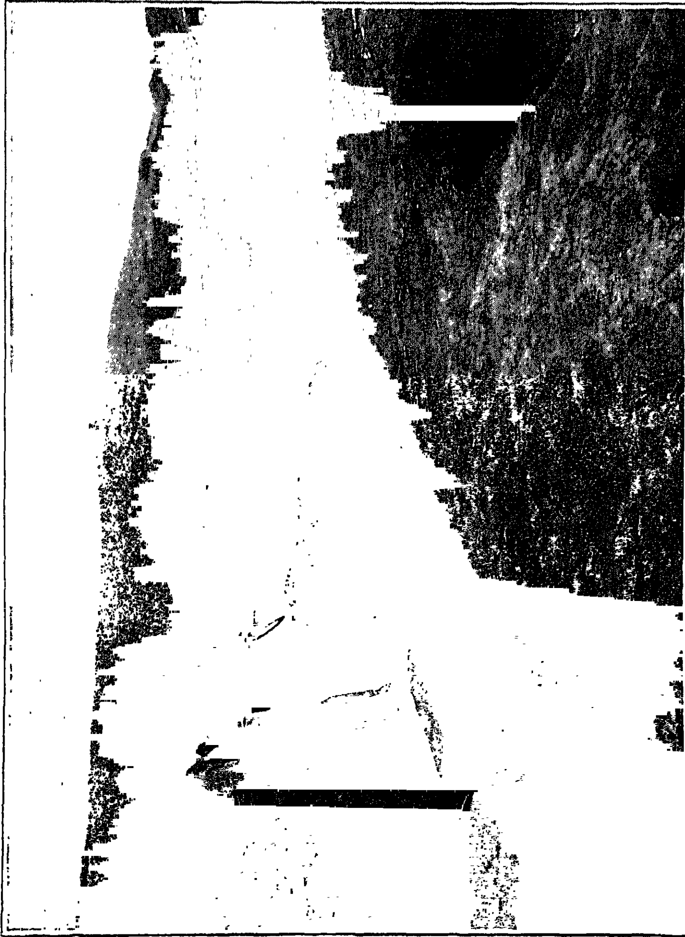
Οὕτω παρετήρησα ὅτι καὶ περαιτέρω τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχον διεσπαρμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς τμήματα ἀγαλματίων· μετ' οὐ πολὺ εὕρομεν μέγα μεσαιωνικὸν ἀσβεστόκτιστον οἰκοδόμημα διῆκον λίαν βαθέως (εἰκὼν 13 τὸ Μ)· ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ, ἐνιαχοῦ ἀποκαλυφθέντων, μικρά τις χρῆσις ἀρχαίου ὑλικοῦ εἶχε γίνει, διότι μόνον ἐπιμήκης λίθος καλῶς εἰργασμένος ἐξ ἀναβαθμοῦ ἀρχαίου ναοῦ εὑρέθη καὶ ἥμισυ μεγάλου πώματος σαρκοφάγου, οὗ ἐμνήσθην ἐν τοῖς ἄνω σελ. 194.

Τούτου ἕνεκα ἐγκαταλιπόντες αὐτὸ καὶ βεβαιωθέντες ἔτι μᾶλλον περὶ ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ, ἐχωρήσαμεν Βορειότερον, εὑρόντες ἐν τῷ ἀγρῷ εἰς μικρὸν βάθος μέγαν πώρινον σπόνδυλον, λίαν ἐφθαρμένον καὶ μὴ κατὰ χώραν κείμενον, καὶ τμήματα κυβολίθων μετὰ γεισωμάτων λεῖα καλλίστης ἐργασίας, ἐκ παραστάδων ναοῦ ἐμφανῶς προερχόμενα, ἀλλ' ἐφθαρμένα καὶ ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ διεσκορπισμένα (εἰκὼν 13 τὸ Σ)·

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἐζητήσαμεν τὸν ναὸν μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων, ἤτοι τοῦ σπονδύλου καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος, καθ' ἣν ἔκτασιν περιωρίζοντο τὰ τμήματα τῶν ἀγαλματίων· κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαστήματος τούτου ὑπάρχει ὕψωμα γῆς ἐν εἴδει ταπεινοῦ λόφου, ἔνθα ἀνασκάψαντες εὕρομεν τοιχάρια πηλόκτιστα μικρῶν οἰκοδομημάτων ἀδήλων χρόνων (εἰκὼν 13 τὸ Τ), πάντως ὅμως ἀρχαιοτέρων τῶν τάφων τῆς τάξεως ς'· διότι τινὲς τούτων ἥψαντο τῶν τοίχων καὶ διέρρηξάν που αὐτούς· ἦσαν ἄρα οἱ τάφοι μεταγενέστεροι (εἰκὼν 13 τὸ Ν-Ν').

Παρὰ τὰ τοιχάρια ταῦτα εὕρομεν μικροὺς βόθρους, ἐπίτηδες

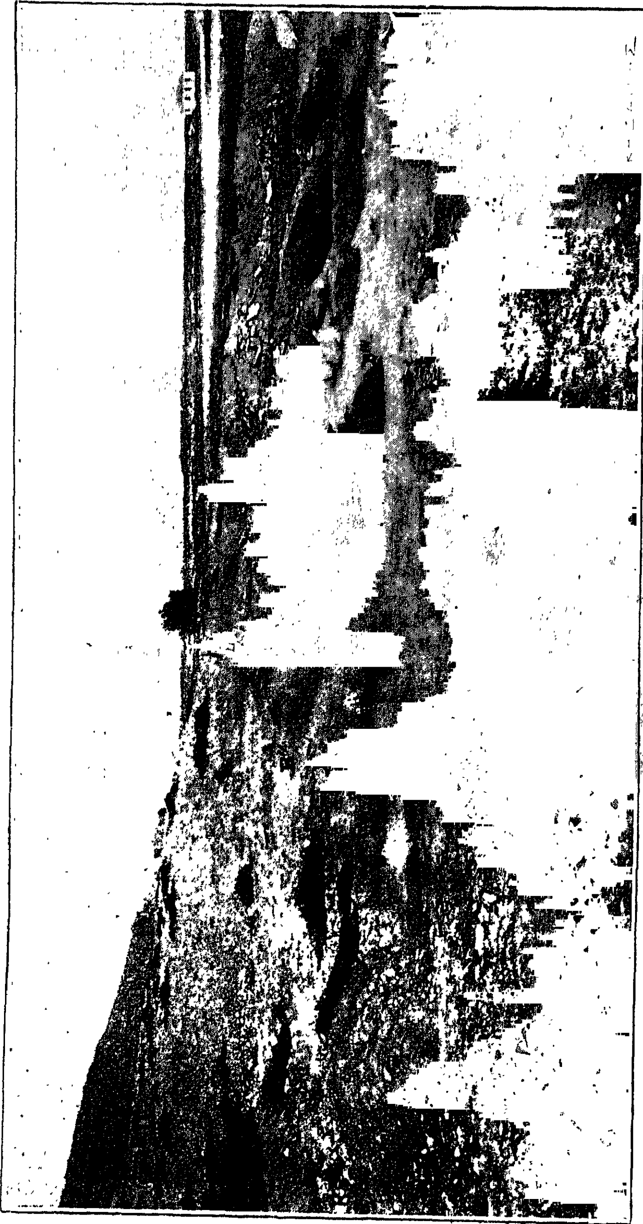
πεποιημένους καὶ πλήρεις πηλίνων ἀγαλματίων (εἰκὼν 15 τὸ Β-Β′-Β″-Β‴)· ἦτο λοιπὸν ἐμφανὲς ὅτι οἱ ἱερεῖς ἢ αἱ ἱέρειαι τοῦ ἱεροῦ, πληθυνομένων τῶν ἀναθημάτων καὶ μὴ ὑπάρχοντος

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 14. *Ἱερὸν Πασικράτας· μεταγενέστερα πηλόκτιστα οἰκήματα ἐπ' αὐτοῦ. Β-Β′ = βόθροι ὡς ἀποθέται ἀναθημάτων.—Π = ἡ θέσις τοῦ βόθρου, ἔνθα εὑρέθη ἡ κεφαλὴ τῆς Πασικράτας (βλ. εἰκ. 19-20).*

χώρου ἐκθέσεως αὐτῶν, κατεχώννυον πολλά· ἐν τῶν τοιχαρίων εὑρέθη ἁπτόμενον βοθρίσκου ἀγαλματίων, κειμένων ὑπὸ τοὺς τελευταίους λίθους τῶν θεμελίων αὐτοῦ· ἦτο ἄρα τὸ οἴκημα,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἀ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 15. *Ἱερὸν Πασικράτας.—Σ = πλάκες τοῦ στερεοβάτου αὐτοῦ.— Β-Β'' = μικροὶ βόθροι ὡς ἀποθέται ἀναθημάτων.— ΕΠ = ὁ Ε' πύργος πλήρης στηλῶν μήπω ἀνασκαφείς.*

ᾧ ἀνήκει τὸ τοιχάριον τοῦτο, μεταγενέστερον τοῦ ἀποθέτου τῶν ἀγαλματίων.

Ἀλλὰ καὶ τὰ συναφῆ τούτῳ ὅμοια μικρὰ κτίσματα ἀπεδεικνύοντο ἀσφαλῶς, ἢ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς ὄντα οὐχὶ οἰκήματα ἱερέων ἢ ὁμοίων, σύγχρονα τῷ ἀναζητουμένῳ ναῷ, ἀλλὰ μεταγενέστερα, ποιηθέντα ἢ μετὰ τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ, ἢ τοὐλάχιστον μετά τινα ἐπιδιόρθωσιν ἢ ἐπισκευὴν τοῦ ἱεροῦ εἰς ὑστέρους χρόνους· διότι εὕρομεν βάθρον στήλης ὡς βάσιν παραθύρου τοῦ κεντρικοῦ τῶν κτισμάτων τούτων.

Ἔμπροσθεν τοῦ παραθύρου τούτου καὶ ὑπὸ τὸ ἐξισωθέν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δάπεδον τοῦ οἰκήματος, ἔδαφος (εἰκὼν 14 ἡ λοξὴ τάφρος), εἴδομεν ὅτι τὸ χῶμα δὲν ἦτο συμπαγὲς πανταχοῦ· παρακολουθήσαντες ἐνταῦθα τὸ μὴ συμπαγὲς χῶμα, εὕρομεν εἰς ἱκανὸν βάθος ἐσχηματισμένον ἀρκούντως μέγαν βόθρον (εἰκὼν 14 τὸ Β-Β΄) καὶ ἐν αὐτῷ μικρούς τινας ἐπιγεγραμμένους βωμοὺς καὶ ἀγαλμάτια μαρμάρου Παρίου, στήλας ἀναθηματικὰς καὶ τὴν ὡραίαν κεφαλὴν τῆς Πασικράτας (εἰκὼν 14 παρὰ τὸ Γ).

Ἐκ τούτου κατέστη ἐμφανὲς ὅτι οἱ ποιήσαντες τὸ κτίσμα τὸ πηλόκτιστον κατὰ τύχην δὲν συνήντησαν τὸν βόθρον τοῦτον· ὀλίγον περαιτέρω καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος εὕρομεν εἰς μικρὸν βάθος πήλινα ἀγαλμάτια, βωμοὺς ἐξαιρέτως πολυτελοῦς κοσμήσεως πηλίνους, ἀγγεῖα, λύχνους, ὅμοια μικρὰ ἀναθήματα, καί τινας κεφαλὰς καὶ κορμοὺς μαρμαρίνων ἀγαλματίων, ἔτι δὲ κορμὸν μεγάλου πηλίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους (εἰκὼν 12 τὸ Α).

Ἀλλ' ἴχνη τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἱεροῦ κατὰ χώραν δὲν συνηντῶμεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην· ἔβημεν λοιπὸν πρὸς τὴν ἀντίθετον, ἤτοι ἐγγύτατα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ τῆς διανοιχθείσης πάλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω· ἐνταῦθα τέλος εὕρομεν τὸν στερεοβάτην τοῦ ναοῦ ἐκ λαξευτῶν ὑπομελαινῶν πλακῶν, ἄριστα εἰργασμένων καὶ προσηρμοσμένων (εἰκὼν 15 τὸ Σ)· δυστυχῶς ἡ μὲν ὁδὸς ἥψατο τοῦ στερεοβάτου καὶ οὕτως εἶχε καταστραφῆ ἡ Ἀνατολικὴ πλευρά, τὰ δὲ μετα-

γενέστερα κτίσματα καὶ οἱ τάφοι τοῦ εἴδους ς´ ἥψαντο τοῦ Νοτίου ἡμίσεος αὐτοῦ καὶ ἐπήνεγκαν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· ἐσώθη ἄρα ἡ Βορειοδυτικὴ γωνία καὶ μέρος τῶν πλευρῶν τούτων.

Κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον εἴχομεν ἐπιχειρήσει τὴν ἔρευναν

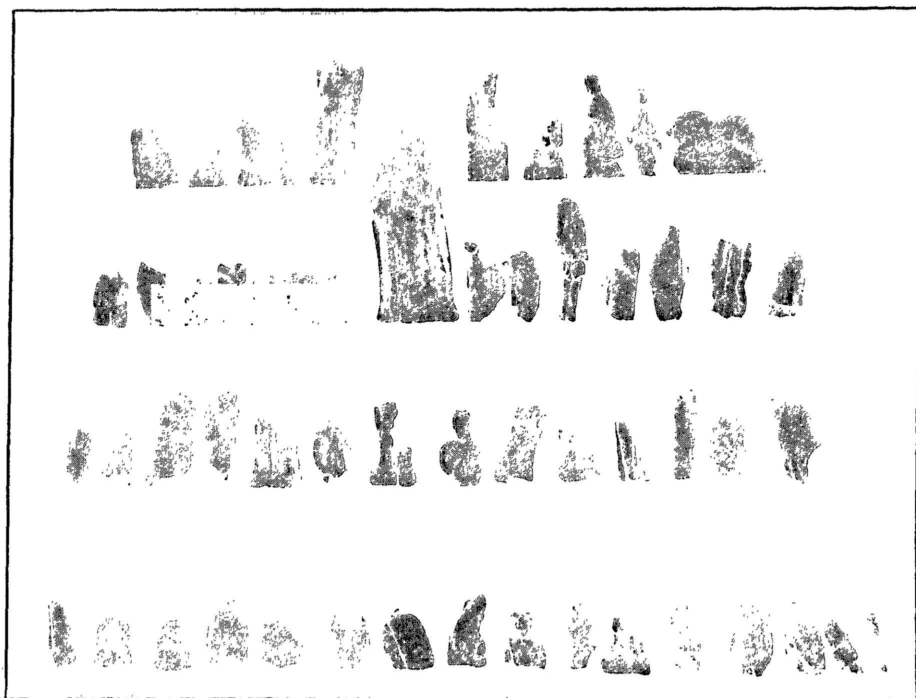

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἅ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 16. *Πήλινα ἀγαλμάτια ἀκέραια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας.*

παρακειμένου πύργου, περὶ οὗ βλ. τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, διετάχθημεν δὲ νὰ ἐπιμεληθῶμεν τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς ἐν τῷ Μουσείῳ ἱδρύσεως τῶν στηλῶν· τούτων ἕνεκα, ἐπιλιπόντων καὶ τῶν ὑπό τε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπείας Βόλου χορηγηθέντων χρημάτων, ἠναγκάσθημεν νὰ

ἀναβάλωμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς δαψιλέστατα εὑρήματα παρασχούσης ταύτης θέσεως· ἐννοεῖται ὅτι πρώτη ἐργασία κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἐπιβάλλεται νὰ τελεσθῇ ἐνταῦθα καὶ εἰς μείζονα ἔκτασιν, διότι αἱ ἄχρι τοῦδε ἐργασίαι ἡμῶν ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου μόλις ὡς σκαφικαὶ ἀπόπειραι πρέπει νὰ λογίζωνται,

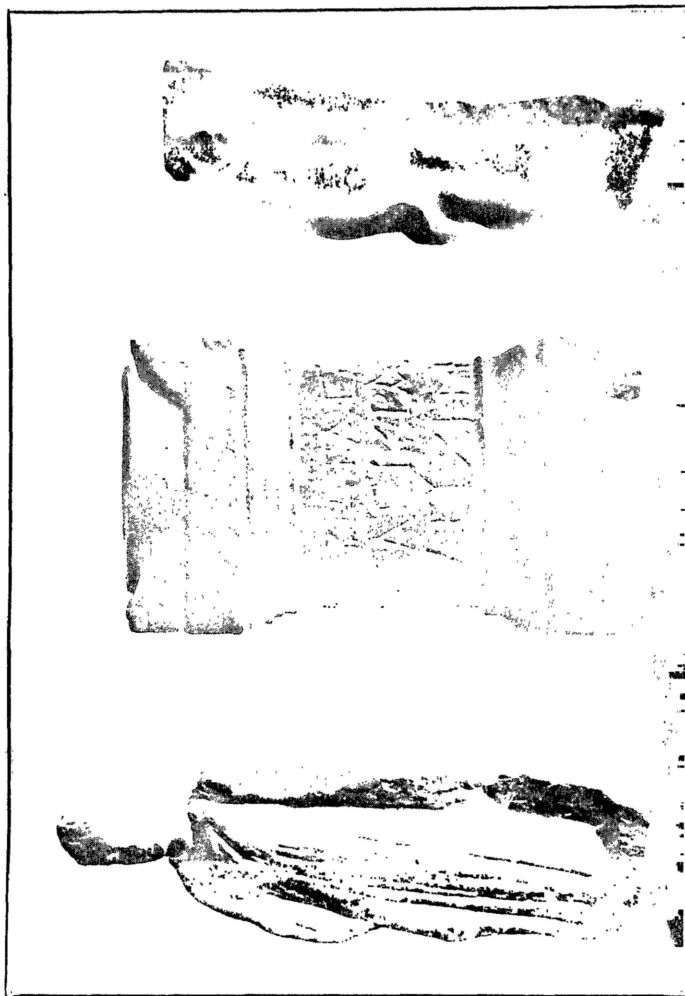
ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 17. Πήλινα ἀγαλμάτια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας.

δι' ὧν ὅμως καθωρίσθη ἐντελῶς ἡ πλήρης περαιτέρω ἀνασκαφή.

Τῶν δὲ εὑρημάτων παρέχομεν ὡς δεῖγμα μόνον ὀλίγας εἰκόνας, διότι προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν εὐρύτερον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν *πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας*, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς καὶ τῆς λατρείας αὐτῆς θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα (βλ. νῦν ΑΕ 1910, 398).

Ἡ εἰκὼν 16 ἀποδίδει τινὰ τῶν ἀκεραίων καὶ κάλλιον διατηρηθέντων πηλίνων ἀγαλματίων· ἐν αὐτοῖς εὐχερῶς διακρίνει τις τύπους Ἀφροδιτῶν λουομένων, ἀναδυομένων κττ., γνω-

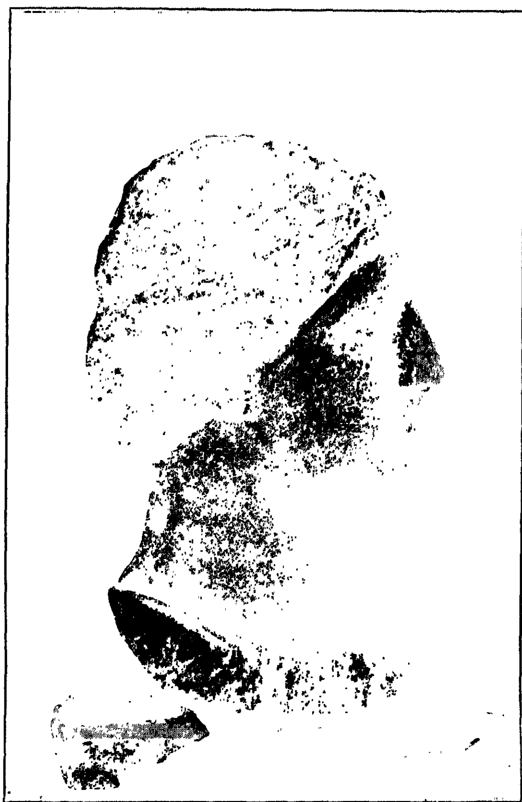
ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

***Εἰκὼν** 18. Δύο ἀγαλμάτια Παρίου μαρμάρου καὶ πώρινος βωμὸς ἐπιγεγραμμένος* **(Πρωτᾶς | Πασικράτα | εὐχὴν)** *ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας.*

στῶν ἐξ ἀγαλμάτων περιφήμων τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἐπίσης οὐκ ὀλίγαι τῶν γυναικῶν, αἵτινες παρίστανται ἐνταῦθα, ἔχουσι τὴν χάριν καὶ κομψότητα, ἣν εἰς μείζονα βαθ-

μὸν συναντῶμεν ἐν ταῖς Ταναγραίαις κόραις τῶν μνημονευθέντων χρόνων.

Ἐν τῇ εἰκόνι 17 ὑπάρχουσί τινα ἀκέραια ἀγαλμάτια καὶ

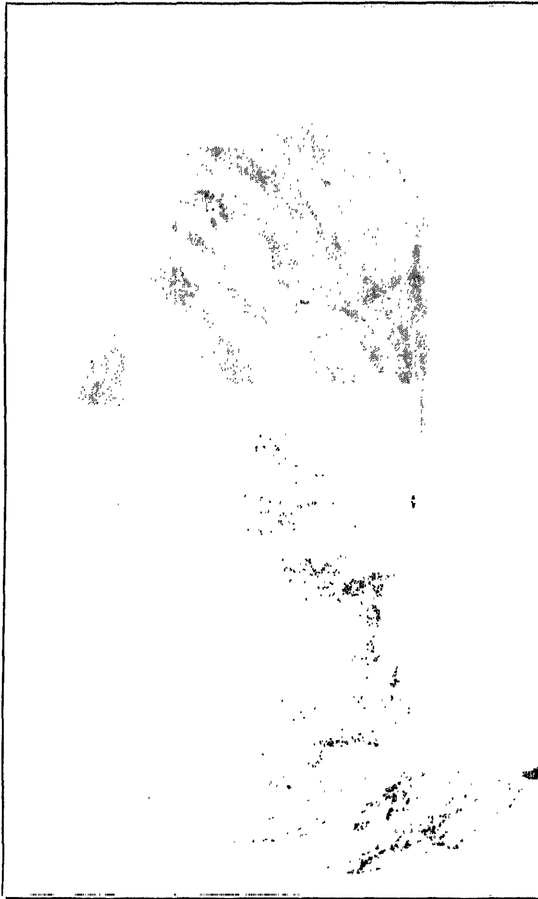

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 19. *Ἡ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Πασικράτας εὑρεθεῖσα κεφαλὴ (βλ. εἰκ. 20) πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ· (κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον).*

κορμοὶ ἢ τμήματα ἑτέρων· ἐξαίρετον εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῆς τρίτης ἐκ τῶν ἄνω σειρᾶς ἀγαλμάτιον θηλαζούσης νεαρᾶς γυναικός, ἄξια δὲ λόγου τὸ ἐν μέσῳ τῆς δευτέρας, δι' οὗ ἴσως παρέχεται ἡ μορφὴ καὶ στάσις τῆς λατρευομένης θεᾶς.

Ἡ εἰκὼν 18 ἀποδίδει δύο ἀγαλμάτια Παρίου μαρμάρου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἀ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 20. *Ἔνθετος κεφαλὴ μετὰ λαιμοῦ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους τῆς Πασικράτας, Παρίου πιθανῶς μαρμάρου, ἄρτι ἐξαχθεῖσα· (κατὰ τὸν ἀριστερὸν κρόταφον).*

(τοῦ ἀριστεροῦ ἡ κεφαλὴ δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἀνήκῃ τῷ ἀγάλματι τούτῳ) καὶ ἕνα βωμὸν μικρὸν μαρμάρινον, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ

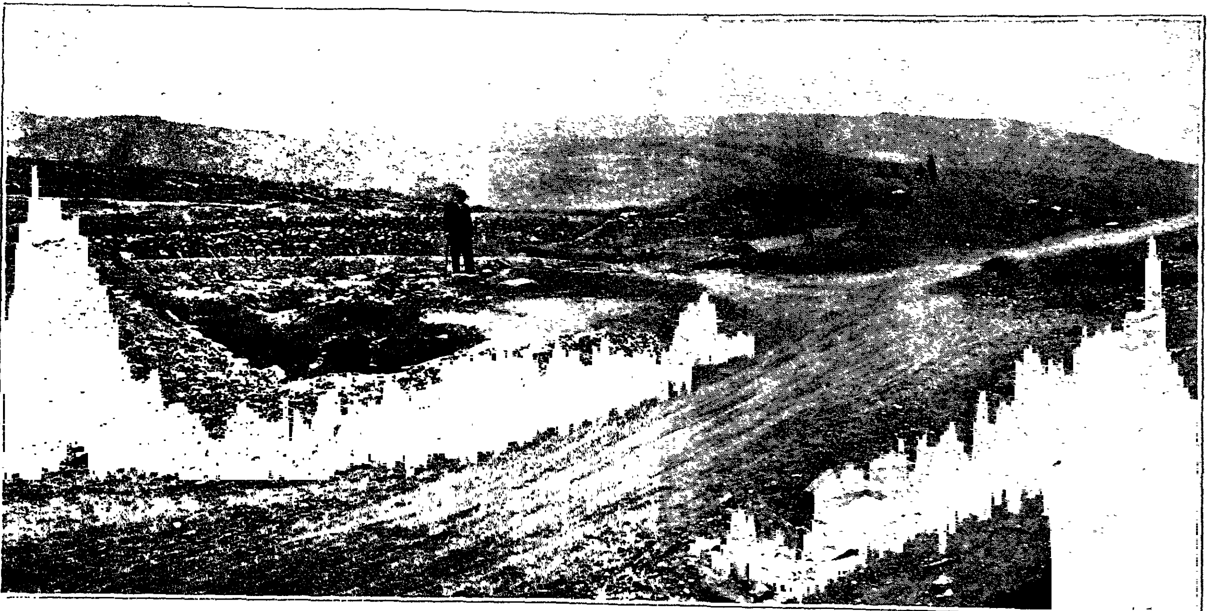
μηνύει ὅτι καὶ κατὰ τὴν Α΄-Β΄ μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἐλατρεύετο ἔτι ἡ θεά.

Τέλος αἱ εἰκόνες 19 καὶ 20 ἀποδίδουσι τὴν μεγάλην μαρμαρίνην κεφαλὴν τῆς Πασικράτας, ἥτις ἦτο ἔνθετος εἰς τὸν κορμὸν καὶ ὄπισθεν ἐξισωμένη, διότι πιθανῶς ἀπῄτει τοῦτο ἡ θέσις τοῦ μεγάλου ἀγάλματος ἐν τῷ μικρῷ σηκῷ τοῦ ἱεροῦ· ἐτελέσθη δ' ἡ φωτογράφησις πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ τῆς κεφαλῆς εὐθὺς μετὰ τὴν εὕρεσιν· τῆς αὐτῆς μετὰ τὸν καθαρισμὸν εἰκόνα θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημ., ὡς εἴπομεν ἄνω.

9) Πέμπτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰς στήλας καὶ ἴσως ἀναθήματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πρώτης εἰς αὐτὴν ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ὑπωπτεύσαμεν ὅτι ὁ παρακείμενος πύργος (εἰκὼν 13 τὸ Ε καὶ 15 τὸ ΕΠ) ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῇ δοκιμαστικῶς, μήπως περιεῖχεν ἐπιτυμβίους στήλας ἐκ τοῦ ἐγγὺς νεκροταφείου, καὶ μάλιστα ἀναθηματικὰς ἐκ τοῦ ἐγγύτερον ἱεροῦ· ἔπρεπε δὲ νὰ ἐρευνηθῇ οὗτος πρότερον ἐκ λόγων οἰκονομίας τῶν χωμάτων· διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπορριφθῶσι τὰ χώματα καὶ οἱ περιττοὶ λίθοι ἐξ αὐτοῦ *μετὰ* τὴν πλήρη ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ *πρὸ* αὐτῆς, ὡς μὴ ὑπαρχούσης πρὸς ταῦτα ἑτέρας διόδου πλὴν τῆς διὰ τοῦ χώρου τούτου, πάσης ἄλλης παρεχούσης μεγάλας δυσχερείας καὶ ὑπερδιπλασιαζούσης διὰ τοῦτο τὰς δαπάνας ἄνευ σπουδαίου λόγου

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ πύργου τούτου παρουσίασεν ἐνωρὶς ὕπαρξιν ἐπαυξήσεως (εἰκὼν 21 τὸ *επ*) καὶ ἐπισκευῆς, λίθινον διάκενον (εἰκὼν 21 τὸ Δ), στήλας γραπτάς. βάθρα κττ.· εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εὑρέθησαν πολλοὶ μεταγενέστεροι τάφοι τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς τάξεως ς', βαθύτερον δὲ κεραμοστεγεῖς εἰς τὸ τέρμα τοῦ διακένου καὶ ὑπ' αὐτό, καὶ εἷς ὡραῖος τῆς τάξεως α', κείμενος ἐγγύτατα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου τοῦ ἐξωτερικοῦ πύργου, ἔνθα φθάσαντες οἱ τότε κτίσται καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 21. *Ἱερὸν Πασικράτας (ἀριστερὰ) καὶ ὁ πύργος Ε ἄρτι ἀνασκαπτόμενος (δεξιά). Ν = Νότιος πλευρά, Δ = διάκενον αὐτοῦ· ΣΠ = ἡ συμπεπληρωμένη διὰ στηλῶν κττ. Δυτικὴ πλευρὰ τοῦ πύργου τούτου μήπω ἐρευνηθεῖσα.*

ἀφαιρέσαντες τὴν ἑτέραν στενὴν τῶν ὀρθῶν πλακῶν καὶ τὸ πῶμα πρὸς θεμελίωσιν τῆς γωνίας τοῦ πύργου, θὰ ἐσύλησαν αὐτόν· εἶναι ἄρα καὶ αὐτὸς καί τινες τῶν κεραμοστεγῶν, τῶν ὑπὸ τὸ διάκενον εὑρεθέντων, προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ..

Καὶ ἡ μὲν μακρὰ Δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἐπηυξημένου πύργου (εἰκὼν 21 τὸ ΣΓ) ἐποιήθη, καθ' ἃ αἱ τῶν λοιπῶν διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὧν ὅμως τινές, οὐχὶ πολλοί, ἐλήφθησαν ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι ἐποιήθησαν ἐπίτηδες, τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐξορυχθέντες ἐκ παρακειμένης λατομίας.

'Αλλ' ἡ Νότιος πλευρὰ (εἰκὼν 21 τὸ Ν) εὑρέθη ἡμίεργος· κατέκειντο δῆλον ὅτι βαθύτατα ὀγκόλιθοί τινες μὴ τελείως ἱδρυμένοι, ὡς ἔδει, καὶ τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν εἶχε σχηματισθῇ ἁρμοδίως διὰ λίθων, ἀλλὰ διὰ χωμάτων, οὐδὲ ἡ κτίσις αὐτοῦ δι' ἐπικειμένων δόμων ὑπῆρξε τελειωτική· τούτων ἕνεκα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἢ δὲν ἐπερατώθη ἡ πλευρὰ αὕτη ἀρχῆθεν, ἐλλείψει χρόνου ἢ δι' ἄλλον λόγον, τῷ 191 π. Χρ., ἢ εἶχε μὲν περατωθῇ τότε, ἀλλὰ τῷ 168 π. Χρ. κατὰ τὴν ἄνω ἐν σελ. 185 μνημονευθεῖσαν ἐπίτηδες κρήμνισιν διεσείσθη καὶ κατεστράφη ἰσχυρότερον τῶν λοιπῶν.

"Αν συνέβαινε τὸ δεύτερον, οἱ λίθοι τοῦ τοίχου θὰ παρέκειντο ἐγγὺς πάντες ἢ τινές, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἀπεκομίσθησαν εἰς 'Αλυκὰς καὶ εἰς Κάστρον Βόλου οἱ ἐπὶ τῆς τότε ἐπιφανείας κείμενοι· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὑρέθησαν παρακείμενοι, εἰ μὴ ἐλάχιστοι, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πρώτη ὑπόθεσις φαίνεται πιθανωτέρα· ὁ ὀλίγος λοιπὸν χρόνος πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς πόλεως θὰ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα 'Αντίοχον νὰ ἀφήσῃ τινὰς πύργους ἀτελεῖς ἢ ἡμιέργους· ὅτι ὅμως δὲν ἀφείθη ὁ πύργος ἄχρηστος ὅλως, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐποιήθη, ἔστω πρὸς ὀλιγοχρόνιον καὶ ποιάν τινα χρῆσιν, ἀποδεικνύουσιν αἱ εὑρεθεῖσαι κεραμίδες στέγης.

'Η 'Ανατολικὴ πλευρὰ τοῦ πύργου τούτου δὲν ἀνεσκάφη εἰσέτι· ἔκ τινων προχείρων μέχρι αὐτῆς ἐξικομένων ἐργασιῶν

φαίνεται οὖσα ἐν ἀταξίᾳ, καθ' ἃ ἡ Νότιος· ἀλλὰ ἐγγύτατα αὐτῆς διῆλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι διανοιχθεῖσα ὁδὸς καὶ ἥψατο αὐτῆς πιθανώτατα (εἰκὼν 21).

Ὁ ἐσωτερικὸς πύργος εὑρέθη, καὶ ἔφθασεν ἐνιαχοῦ ἕως αὐτοῦ ἡ ἀνασκαφή· κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν διακρίνονται τοῖχοι, ἐπισκευασθέντες καὶ βαίνοντες διαφόρως ἢ ἐν ἄλλοις πύργοις τοῦτο ὑποδηλοῖ ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε *πύλη* ἢ *πυλίς*, ἥτις ὅμως ἐξηφανίσθη διανοιχθείσης τῆς ἄνω ὁδοῦ (εἰκὼν 21).

Ἐπὶ τῆς ἔσω ὄψεως τῶν τοίχων καὶ ἐν τῷ διακένῳ, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀνεσκάφησαν καὶ ἠρευνήθησαν, εὑρέθη εἰκοσὰς περίπου στηλῶν, πασῶν σχεδὸν εἰς τμήματα τεθραυσμένων· τινὲς διατηροῦσι βαφάς· πολλὰ τμήματα προέρχονται ἐκ μεγάλων ὀρόφων καὶ θριγκῶν μνημείων ἐπιταφίων καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ὑπάρξεως πλουσίων ἐνταῦθα τάφων ἐνισχύεται ἐκ τούτου.

Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν οὐδεμία ἀσφαλῶς ἀναθηματικὴ τῇ Πασικράτᾳ στήλη ἤ τι ὅμοιον εὑρέθη μόνον κεφαλὴν πηλίνου ἀγαλματίου καί τινα τμήματα αὐτοῦ εὑρέθησαν ἐν τῷ διακένῳ· ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι ἐπαρκῆ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ πύργος εἶναι ἀσφαλῶς μεταγενέστερος τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ

Ἀλλὰ πάντως ἡ χρονολογικὴ σχέσις τῶν δύο τούτων, ἐξ ἧς θὰ ὡρίζοντο καὶ οἱ χρόνοι τοῦ ἀγάλματος τῆς Πασικράτας, ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ἔτι λόγων, δι' οὓς πᾶσα γνώμη ἐν τῷ παρόντι θὰ καθίστατο πρόωρος· μέγιστος τῶν λόγων τούτων εἶναι ἡ μὴ περάτωσις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τοῦ παρακειμένου· διότι δὲν δύναταί τις νῦν νὰ ἀποκλείσῃ τὴν εὕρεσιν ἀναθημάτων τῇ Πασικράτᾳ ἐν αὐτοῖς· ἕτερος λόγος σπουδαῖος ἐπίσης εἶναι ἡ ὑποψία, μήπως ἠμποδίσθη ἥ τε καταστροφὴ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀναθημάτων πρὸς γόμωσιν τῶν πύργων, λόγῳ εὐλαβείας.

Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ εὕρεσις τοῦ ἀγαλματίου ἐν τῷ διακένῳ ἀποτελεῖ ἐν τῷ παρόντι ἐπιχείρημα πρὸς παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ.· ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα

τῶν γραμμάτων εὑρεθεισῶν παρὰ τὸ ἱερὸν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τὰ ἀγαλμάτια καὶ ἀγγεῖα καθιστῶσι πλέον ἢ βέβαιον τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ κατὰ τὴν Γ′ τοὐλάχιστον π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα καὶ μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τῆς Δ′.

Σημειωτέον δ' ὅτι κεραμίδες στέγης μετὰ τῶν συνήθων μονογραφημάτων εὑρέθησαν ἱκαναί, ἐνισχύουσαι τὰ μέγιστα τὴν γνώμην ὅτι καὶ ὁ πύργος οὗτος ἤρθη ὁπωσδήποτε εἰς τὸ ἀναγκαῖον ὕψος, ἵνα λάβῃ τινὰ μαχητικὴν χρῆσιν, ἔστω καὶ λίαν πρόσκαιρον.

10) Ἄγνωστος πόλις παρὰ τὰς Παγασάς· ἡ ἀληθὴς Δημητριὰς καὶ αἱ ἀληθεῖς Παγασαί· Νήλεια, 'Ορμένιον, 'Ιωλκός.

'Εν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909 ἐγράψαμέν τινα περὶ ἀρχαίας πόλεως, ἣν τότε τὸ πρῶτον παρετηρήσαμεν ὑπάρχουσαν Νοτίως τῶν Παγασῶν· εὑρόντες εὐκαιρίαν ἐφέτος, περιήλθομεν τὰ κατ' αὐτὴν καὶ ἐποιήσαμεν πρόχειρον διάγραμμα τοῦ ἡμίσεος καὶ πλέον αὐτῆς· ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

'Εκκινοῦντες ἐκ τοῦ μνημονευθέντος *τρίτου* πύργου Νοτίως καὶ ἀφίνοντες ἀριστερὰ τὸ λόφον τοῦ 'Αγίου 'Ηλία καὶ τὴν εἰς 'Αλμυρὸν ἁμαξιτόν, συναντῶμεν μετ' οὐ πολὺ ποτάμιον καλούμενον Λιγαρόρεμα· εὐθὺς ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ ἄρχεται τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Γ), τὸ μὲν πρῶτον μὴ διακρινόμενον καλῶς, καθ' ὅσον δ' ἀναβαίνομεν τὸ ὑπερκείμενον ὄρος ἐμφανὲς καθιστάμενον· ἐκ τοῦ ἐνταῦθα τέρματος αὐτοῦ φαίνεται πιθανὸν ὅτι συνήπτετο μετὰ τοῦ τείχους τῶν λεγομένων Παγασῶν ἐγγύς που τοῦ τρίτου πύργου καὶ τοῦ λόφου 'Αγίου 'Ηλία.

Προχωροῦντες ἐκεῖθεν πρὸς τὴν πρώτην κορυφὴν καὶ μετροῦντες δύο πύργους συναντῶμεν ἴχνη ἀβέβαια πύλης ἢ πυλίδος παράκειται ἐνταῦθα δεξιὰ ἱδρυμένον γεωδαιτικὸν σημεῖον τῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας· προχωρεῖ δ' ἐμφανέστατον ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους (εἰκὼν 22 τὸ Γ′)· μετροῦμεν ἐννέα ἔτι πύργους καὶ συναντῶμεν μεγάλην *πύλην*, ἣν κατὰ συνθήκην ὀνομάζομεν *πύλην*

Ἀμφανῶν, διότι ἐντεῦθεν ἡ μετάβασις εἰς Ἀμφανὰς εἶναι βραχεῖα, 2-3 χιλιομέτρων.

Οἱ τρεῖς τελευταῖοι πύργοι διατηροῦνται ἄριστα· ἐποιήθησαν δὲ καθ' ἃ οἱ ἐσωτερικοὶ πύργοι τῶν λεγομένων Παγασῶν·

Εἰκὼν 22. *ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ — Ὁ πύργος Γ τελείως ἀνασκαφείς.*
Κ-Κ' = δύο μέγιστοι κυβόλιθοι ἐξ ἐπιταφίου μνημείου.
ΠΑΓΑΣΑΙ — Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, ἄρτι εὑρεθεῖσα καὶ καθοριζομένη ἀρχαία πόλις.
Π-Π'''' = θέσις τῶν πύργων· Α = ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς.

ἤτοι τετράγωνοι, κενοὶ τὰ ἔνδον κατὰ τὸ διάκενον· δὲν ἐπεσκευάσθησαν δ' οὐδέποτε οὔτε αὐτοὶ οὔτε τὸ τεῖχος οὐδαμοῦ, ἀλλ' εἶναι ἐπίτηδες ἀπὸ παλαιῶν χρόνων καὶ οἱ πύργοι πάντες μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρῶς κατεστραμμένοι καὶ τὸ τεῖχος διερρηγμένον καὶ κατερριμμένον.

Ἀπὸ τῆς πύλης, ἔνθα παρετηρήσαμεν πολυγωνικὴν διάταξιν τοῦ τείχους κατὰ τὸν ἀρχαϊκώτερον ῥυθμόν, ἐν ᾧ καθ' ἅπασαν τὴν λοιπὴν κατασκευὴν ἐπικρατεῖ ὁ πρώιμος ἰσοδομικός, προχωρεῖ ἀείποτε ἐμφανές, ἀκολουθοῦν τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους τὸ τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Γ''). μετροῦντες τέσσαρας πύργους ἀπὸ τῆς πύλης συναντῶμεν λατομίας πλακῶν ἐν χρήσει νῦν, καὶ εὑρίσκομεν ἐπί τι διάστημα πεποιημένον τὸ τεῖχος ἐκ τοιούτων τοῦ τόπου πλακῶν· ἐνταῦθα σῴζεται ἄριστα εἰς ὕψος 2.50 μ., ἀλλ' ἔχει ποιηθῇ ἀμελέστερον καὶ παρέχει ἔμφασιν ἀρχαϊκήν, καθ' ἃ τὸ τῶν Ἀμφανῶν.

Μετὰ ἕνα ἔτι πύργον ἐντεῦθεν συναντῶμεν ἴχνη *πυλίδος* ἀβεβαίου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἑτέρας λατομίας· ἐντεῦθεν βαίνει κυκλοτερῶς καθ' ὅλην τὴν Νότιον πλευρὰν τὸ τεῖχος καὶ στρέφεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Δυτικῶς· μέχρι τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας, ἔνθα τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ ὄρους, ἐμετρήσαμεν ἀπ' ἀρχῆς 27 πύργους.

Νοτίως τοῦ σημείου τούτου καὶ ἔξω τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως προχωροῦντες περὶ τὰ 300 μ., συναντῶμεν ἀπότομον βουνὸν ἔχοντα ἔμφασιν ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως, οἷα ἡ τῆς Μαντινείας καὶ ἄλλων ἀρχαίων πόλεων (εἰκὼν 22 τὸ Α)· ὄντως δὲ ὁ βουνὸς οὗτος ἔχει τειχισθῇ διὰ τείχους ἐκ πλακῶν κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν ῥυθμὸν τοῦ τῶν Ἀμφανῶν, ἀλλ' ἔχει οἰκτρῶς ἐρειπωθῆ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ 27ου πύργου τῆς πόλεως τὸ τεῖχος παρετηρήσαμεν ὅτι προχωρεῖ Δυτικῶς, Βορειοδυτικῶς καὶ Βορείως ἐπὶ μακρὸν μετὰ πύργων ὁμοίων (εἰκὼν 22 τὸ Γ'''-Γ''''-Γ'''''), διατηρουμένων ἐνιαχοῦ πολὺ καλῶς, καὶ διαβαῖνον πάλιν τὸ Λιγαρόρεμα ὑψηλά, ἀνέρχεται πρὸς τὰς Παγασὰς (=Δημητριάδα) καὶ συνάπτεται πρὸς τὸ τεῖχος αὐτῶν κατὰ τὴν *Φεραϊκὴν πύλην*· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 27ου πύργου δὲν παρηκολούθησα αὐτὸ λεπτομερῶς, ἐπελθούσης τῆς νυκτός· εἶναι ὅμως ἐμφανὴς ἡ ὡς ἄνω ἐκτεθεῖσα διεύθυνσις αὐτοῦ, μόνον δ' ἡ κατόπιν συνένωσις αὐτοῦ, συμπεσοῦσα ἐντὸς τῆς νεωτέρας πόλεως, εἶναι ἀφανής.

Ἡ οὕτω σχηματιζομένη πόλις εἶναι μεγάλη, ὀλίγον ὑπο-

λειπομένη κατ' ἔκτασιν τῆς τῶν λεγομένων Παγασῶν ἀλλὰ περιέργως οὔτε ἐντὸς αὐτῆς οὔτε ἐν τῇ ἀκροπόλει ὑπάρχουσιν ἐρείπια οἰκοδομημάτων· καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ θραύσματα ἀγγείων, ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον ἠδυνήθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν μέρος τῆς ἔσω πόλεως, εἶναι σπάνια, μόλις παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμίου Λιγαρόρεμα, ἤτοι κατὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς πόλεως συναντώμενα, τοῦ λοιποῦ αὐτῆς ὄντος πετρώδους· ἀλλ' ἐπί τινων ὑψωμάτων παρετηρήσαμεν πτωχά τινα ἐρείπια ἀσημάντων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων· κατὰ τὸ μὴ ὀφθὲν καλῶς ἔσω τμῆμα Γ'''-Γ''''' τῆς εἰκ. 22 δύνανται καὶ ἀναμένονται νὰ ὑπάρχωσι πλείονα ἀρχαῖα ἴχνη τῆς ἔσω πόλεως.

Τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν τὰ πολλὰ λίθων· τοὺς τεραστίους ἐκείνους λαξευτοὺς ὀγκολίθους, ὧν μεγάλην καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν παρετηρήσαμεν ἐν ταῖς λεγομέναις Παγασαῖς, δὲν συναντῶμεν ἐνταῦθα· ῥυθμὸς τῆς τειχοδομίας εἶναι μὲν ὁ ἰσοδομικός, ἀλλ' ἀρχαιοτέρου τύπου, συγγενοῦς τῷ πολυγωνικῷ, διότι προτιμῶνται οἱ πρὸς τὸ κυβικὸν κλίνοντες λίθοι, οὐχὶ οἱ παραλληλεπίπεδοι οὐδὲ οἱ βραχεῖς τραπεζοειδεῖς· ἐνιαχοῦ ἀπηντήσαμεν, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω, αὐτόχρημα πολυγωνικὸν ῥυθμόν.

Κατὰ ταῦτα οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐποιήθησαν τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ οἱ πύργοι, δὲν δύνανται νὰ εἶναι νεώτεροι τῶν ἀρχῶν που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τοὐναντίον φαίνονται τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ τέλους που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος δυνάμενοι νὰ ἐξικνῶνται· εἶναι ἄρα ταῦτα ἐμφανῶς καὶ ἀσφαλῶς ἀρχαιότερα τῶν τειχῶν τῶν λεγομένων Παγασῶν.

'Ενταῦθα ἐπέρχεται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τίς εἶναι ἡ πόλις αὕτη· φυσικωτάτην ἀπάντησιν εἰς τοῦτο παρέχομεν τὸ ὅτι αὗται εἶναι αἱ *Φεραϊκαὶ Παγασαί*, ἤτοι ἡ ὑπὸ τῶν Φεραίων κατὰ τὸ τέρμα που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τειχισθεῖσα πόλις, ἡ οὖσα *ἐπίνειον* τῶν Φερῶν, καθ' ἃ εἴπομεν ἔν τε τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1907/8, συναγαγόντες πάντα τὰ σχετικὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ ἐν *Θεσσαλ. Μνημ.* Ι σελ. 66 κέ..

Τούτου δεκτοῦ γινομένου, ὑποχρεούμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὰ ἰσχυρὰ τείχη τῆς Βορειοτέρας πόλεως, ἣν συνήθως καλοῦμεν Παγασάς, ὡς ποιηθέντα κατὰ τὰς ἀρχάς που τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τοῦτο δὲν ἀποκλείει βεβαίως ὁ ρυθμὸς τῆς τειχοδομίας αὐτῶν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἐνισχύει τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν· διότι ἡ ἰσχυροτάτη αὕτη δι' ὀγκολίθων τειχοδομία, αἱ βαθεῖαι γωνιώσεις διὰ ποιήσεως πλαισίου ἐπὶ τῶν γωνιαίων λίθων τῶν πύργων καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ μηνύουσιν ὅτι τὰ κτίσματα ἀνήκουσι τοῖς πρώτοις χρόνοις τῶν Διαδόχων.

Οὕτω φαίνεται λυόμενον ὁριστικῶς τὸ ζήτημα, ὅπερ διὰ τῶν ἐμῶν ἀνασκαφῶν τὸ πρῶτον ἀνακινηθέν, ἐνισχύθη καὶ ἐπεξετάθη ὑπὸ τοῦ Beloch ἐν τῇ Klio 1911, 442 κέ., καταλήξαντος εἰς τὸ συμπέρασμα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Πλινίου ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας ἀρχαῖον πόλισμα δὲν εἶναι ἡ Δημητριάς, ἀλλ' ὅτι τὰς Παγασὰς συνοικίσας ὁ Δημήτριος μετωνόμασε Δημητριάδα (oppidum Pagasa, *idem* postea Demetrias dicta IV 29).

'Αλλ', ὡς εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Beloch καὶ τοῦ Πλινίου ἔτυχε τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀκριβοῦς· διότι ὁ Δημήτριος δὲν ***μετωνόμασε*** τὰς Παγασάς, ἀλλ' ***ἔκτισε*** *νέαν* μεγάλην πόλιν Βορείως αὐτῶν καὶ ἰσχυρότατα ἐτείχισεν αὐτήν, καταστήσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καὶ ἀντίπαλον τῆς 'Αλεξανδρείας, Λυσιμαχείας, 'Αντιοχείας, Σελευκείας κττ., ὀνομάσας αὐτὴν κατὰ τὸ σύστημα ἐκείνων *Δημητριάδα.*

Κατὰ ταῦτα ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύι ἡ πληροφορία τοῦ Στράβωνος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Πλινίου, μεθ' ὅλην τὴν ἐνίσχυσιν ὑπὸ τοῦ Beloch ἐξαρθεῖσα ἐπί τι εἰς λάμψιν, μεταβαίνει πάλιν εἰς τὸ πρότερον αὐτῆς σκότος, εἰς ὃ τέως εἶχεν ἀπορριφθῇ· ἡ δὲ πρὸς τὸν γεωγράφον πίστις ἐνισχύεται πολλῷ μᾶλλον ἐντεῦθεν, προκειμένων δύο πόλεων.

Λέγει δῆλον ὅτι ὁ Στράβων Θ' 436,15: «***ἔκτισε*** δὲ Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς *ἐπώνυμον ἑαυτοῦ* τὴν Δημητριάδα

μεταξὺ Νηλείας καὶ Παγασῶν *ἐπὶ θαλάττῃ*, τὰς πλησίον πολίχνας εἰς αὐτὴν συνοικίσας Νήλειάν τε καὶ Παγασὰς καὶ Ὀρμένιον, ἔτι δὲ κτλ.». Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, περὶ ὧν προείπομεν, ὄντως δὲν εἶναι *ἐπὶ θαλάττῃ*, ἀλλ' ἀπέχει τὸ Νοτιώτατον αὐτῶν τέρμα τοῦ τείχους περὶ τὸ $^1/_2$ χιλιόμετρον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς.

Οὕτως ἀποκαθισταμένης τῆς ἀληθοῦς *Δημητριάδος*, αἱ *Παγασαὶ* μετατίθενται εἰς τὴν ἄνω εὑρεθεῖσαν ἄγνωστον πόλιν· ἐντεῦθεν τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Γορίτσας πόλισμα εἶναι ἐμφανῶς ἡ *Νήλεια*, τὸ δὲ περαιτέρω ὑπὲρ τὰ Λεχώνια ἐπὶ τοῦ λόφου Νεβεστίκη εἶναι τὸ *Ὀρμένιον*· ἀποδεικνύεται δ' οὕτω καὶ ἡ πρότερον ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων ἐξενεχθεῖσα γνώμη περὶ τῆς *Ἰωλκοῦ*, ὅτι κεῖται ἐπὶ τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, ἀληθὴς καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἄριστα ἐνισχυομένη, λέγοντος «τῆς δὲ Δημητριάδος ἑπτὰ σταδίους *ὑπέρκειται τῆς θαλάττης* Ἰωλκός», τούτων κάλλιστα κατανοουμένων νῦν, ἀφ' οὗ εὑρέθη ἡ ἀληθὴς Δημητριάς· αἱ δὲ ἀληθεῖς Παγασαὶ ἐξηκολούθησαν οἰκούμεναι καὶ μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Δημητριάδος ὡς κώμη· τοῦτο μηνύει εὑρεθὲν ἐθνικὸν *Παγασίτης* ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Γ' καὶ Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἡ ἀρχαία παράδοσις βεβαιοῖ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι εἶναι τὰ ἡμέτερα συμπεράσματα, συντόμως καὶ ἁδρότερον ἐκπεφρασμένα· λεπτομερέστερον δὲ περὶ τούτων σκοπῶ νὰ διαλάβω μετ' οὐ πολύ, ἀφ' οὗ περατώσω τὰ ἀπαιτούμενα διαγράμματα τῶν εἰρημένων πόλεων· ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πλέον ἀσφαλῶς θὰ ἀναζητήσωμεν καὶ πιθανώτατα θὰ εὕρωμεν τὸν *τάφον* τοῦ βασιλέως Δημητρίου, τὰ *βασίλεια* τῶν Μακεδόνων, τὰ ψηφίσματα τῶν Μαγνήτων κττ..

11) Καθαρισμός, φωτογράφησις, συντήρησις καὶ ἵδρυσις ἐν τῷ Ἀθανασακείῳ Μουσείῳ τῶν γραπτῶν στηλῶν Δημητριάδος (Παγασῶν).

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ θέρους καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ

αὐτὴ καὶ τὰς ἱκανῶς σπουδαίας δαπάνας τοῦ καθαρισμοῦ, τῆς συντηρήσεως, φωτογραφήσεως καὶ ἱδρύσεως ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν γραπτῶν στηλῶν, τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἑδρεύοντος Ἀρχαιολ. Συμ-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 23. Ἄρτι ἐξαχθεῖσαι γραπταὶ στῆλαι τοῦ πύργου Γ παρὰ τὴν Δυτικὴν πλευρὰν καὶ τὸ διάκενον αὐτοῦ.

βουλίου διαθέσαντος τὰς σχετικὰς δαπάνας πρὸς τοιαύτας ἐν τῷ Κράτει ἐργασίας ἐκ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἀρχαιολογ. ταμείου εἰς ἄλλα σημεῖα, καθ' ἡμᾶς ἧττον ἐπείγοντα.

Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἐπίπονον· διότι Ἐπιτροπεῖαι χημικῶν, ζωγράφων καὶ ἀρχαιολόγων πολλάκις συσταθεῖσαι,

μετὰ μακρᾶς μελέτας καὶ πειράματα κατέληξαν εἰς συμπεράσματά τινα θεωρητικῶς μὲν ἀγαθώτατα, πραγματικῶς δὲ δυσχερέστατα τὴν ἐφαρμογήν, ἄλλως τε καὶ ὡς ἀπαιτοῦντα μεγάλας δαπάνας, ὧν ἔναντι μόλις ἑκατοντάδας τινὰς δραχμῶν εἶχε χορηγήσει τὸ μνημονευθὲν Ἀρχαιολογ. Συμβούλιον.

Ἐνταῦθα εἶναι δίκαιον νὰ ἐξαρθῇ ἡ μέριμνα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν δαπάνην τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν παροχὴν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐξαιρέτων, σημαντικωτάτων καὶ ἀφθόνων ἀρχαίων ἀντικειμένων, μοναδικῶν τὰ πολλά, ἀλλ' ἀνέλαβε καὶ τὴν τῆς συντηρήσεως καὶ ἱδρύσεως αὐτῶν.

Ὁ *καθαρισμὸς* τῶν στηλῶν ἦτο βεβαίως ἀπαραίτητος· διότι αὗται κατὰ μέγιστον μέρος ἀνευρίσκοντο πλήρεις χωμάτων, λατύπης καὶ κόνεως (πρβ. εἰκ. 23 καὶ 24), ἅτινα ἡμεῖς εἴχομεν ἐπίτηδες ἀφήσει ἐπικεκολλημένα, ὡς εὑρίσκοντο ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς καὶ ἐξήγοντο ἕκασται στῆλαι μετ' αὐτῶν.

Ἐξετελέσαμεν δὲ τὸν καθαρισμὸν τῶν στηλῶν μετὰ τοῦ χημικοῦ τῶν Μουσείων τοῦ Κράτους κ. Ὄθ. Ῥουσσοπούλλου ὡς ἑξῆς: ἀποτειχίσαντες τὰς ἐν τῇ Α' καὶ Β' αἰθούσῃ γραπτὰς στήλας, ἐνεβαπτίζομεν ἑκάστην ἐντὸς ὕδατος, ἠρέμα διὰ μικρῶν σιφώ ων εἰσρέοντος περὶ αὐτὰς μέχρι σημείου μόλις ἐρχομένου εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν βαφῶν· τὸ κοινὸν ὕδωρ καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ἀπεσταγμένον παρέσυρε τὴν κόνιν καὶ τὰ χώματα ἄνευ βλάβης τῶν βαφῶν.

Εἰς σπανίας τινὰς περιπτώσεις, ἰδίως ὅπου αἱ βαφαὶ δὲν διετηροῦντο συμπαγεῖς, ἀλλ' ἦσαν παιπαλώδεις καὶ μετὰ κόνεως ἀνάμικτοι, παρετηρήσαμεν ὅτι συμπαρεσύροντό τινα μόρια αὐτῶν· πρὸς ἀποτροπὴν τούτου εὕρομεν μέσον προκαταρκτικοῦ ῥαντισμοῦ τῶν τοιούτων βαφῶν διά τινος ὑγροῦ, ὅπερ κατώρθου νὰ συγκρατῇ προσωρινῶς ἐπί τινα ὥραν καὶ τὰς παιπαλώδεις βαφάς, ἐν ᾧ ἐπέτρεπε νὰ ἐκφεύγῃ ἡ κόνις καὶ τὰ χώματα.

Πολλάκις ὅμως ἦσαν τοσοῦτον συμπαγῆ καὶ ἀπεσκληρυμμένα τὰ ἐπὶ τῶν βαφῶν χώματα (εἰκὼν 24), ὥστε δὲν παρεσύροντο διὰ τῶν ἄνω μεθόδων· πρὸς τοῦτο διά τινων ξυλίνων καὶ ὀστεΐ-

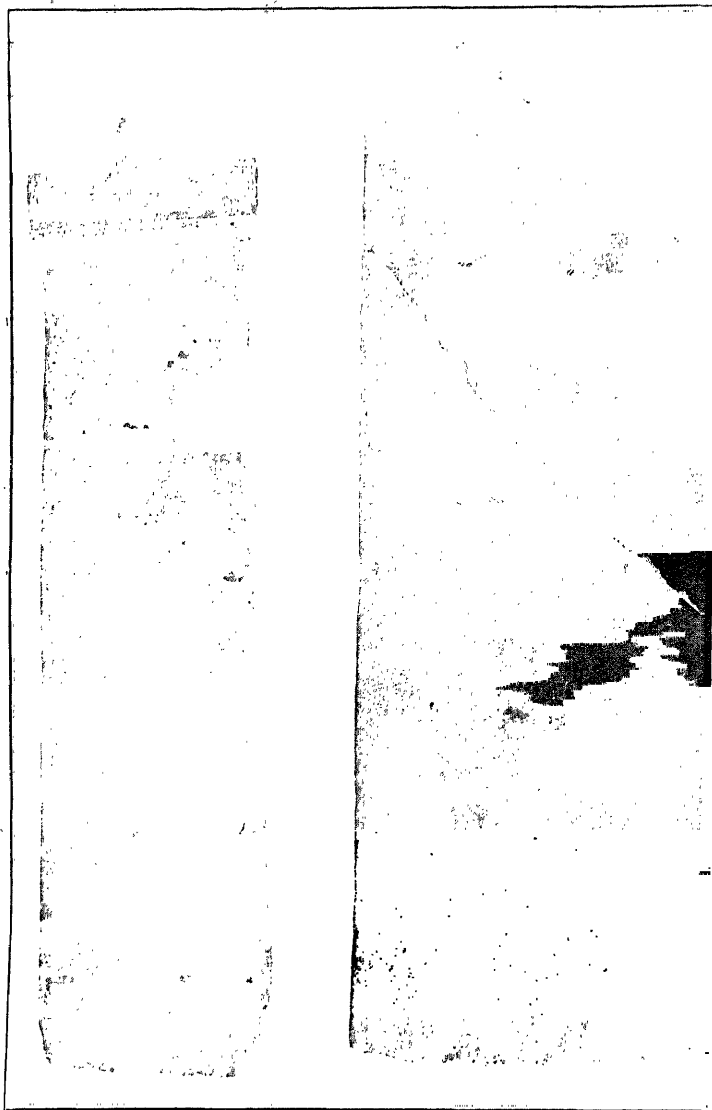
νων βελονῶν ἐρρηγνύομεν κατ' ὀλίγον τοὺς ὄγκους τῶν χωμάτων μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἀπεκαλύπτομεν τὰς ὑποκειμένας βαφὰς ἄνευ βλάβης.

Καὶ αἱ μὲν νεωστὶ εὑρεθεῖσαι στῆλαι κατωρθοῦτο διὰ τῶν μέσων τούτων νὰ καθαρισθῶσι κάλλιστα, ἀποφευχθέντων τῶν ἀτυχημάτων κατὰ μέγιστον μέρος· μόνον ἐν τρισὶ στήλαις ἔσχομεν μικρὸν ἀτύχημα, καθ' ὃ παιπαλώδεις τινὲς βαφαὶ διελύοντο καὶ παρεσύροντο· ἀλλ' ἐνωρὶς ἰδόντες τὴν ἰδιότητα ταύτην ἀπέσχομεν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄνω μεθόδων, ἃς δὲν ἠνείχοντο αἱ στῆλαι αὗται, οὕτω δὲ περιεσώσαμεν τὰς παραστάσεις, ἃς ἐξ ἄλλου πρὸ παντὸς καθαρισμοῦ καὶ συντηρήσεως εἴχομεν φωτογραφήσει ἢ διὰ ζωγράφων ἀντιγράψει.

Ἀλλ' αἱ πρότερον ηὑρημέναι στῆλαι, ὧν τινὰς ἀπὸ τοῦ 1907, ἤτοι ἀπ' αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, εἴχομεν ῥαντίσει διὰ κοινοῦ fixatif, δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κόνεως καὶ μικρῶν ὀγκίσκων χωμάτων· διότι ταῦτα συνεπήχθησαν μετὰ τῶν βαφῶν καὶ δὲν ἀφῃροῦντο οὔτε δι' ὕδατος οὐδὲ διὰ τῶν βελονῶν εὐχερῶς καὶ ἀβλαβῶς.

Πρὸς καθαρισμὸν καὶ αὐτῶν ἀφῃρέσαμεν τὸ fixatif ἀπ' αὐτῶν διὰ θερμοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ συστατικὰ τοῦ fixatif χωρὶς νὰ ἐπηρεάζῃ τὰς βαφάς· φαινομενικὸν μόνον ἐπηρεασμὸν ὑφίσταντο αὗται ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν ἄνω συστατικῶν εἰς λευκάζουσάν τινα ἐσχάραν λεπτήν, ἐπικαλύπτουσαν ἐν εἴδει λεπτῆς καλύπτρας τὴν παράστασιν ἐνιαχοῦ· ἀλλὰ καθαριζομένων κατόπιν τῶν στηλῶν τούτων δι' ὕδατος ἀπεσταγμένου καὶ ῥαντιζομένων δι' ὑγροῦ συντηρητικοῦ ἐξέφευγε καὶ ἡ κάλυπτρα αὕτη.

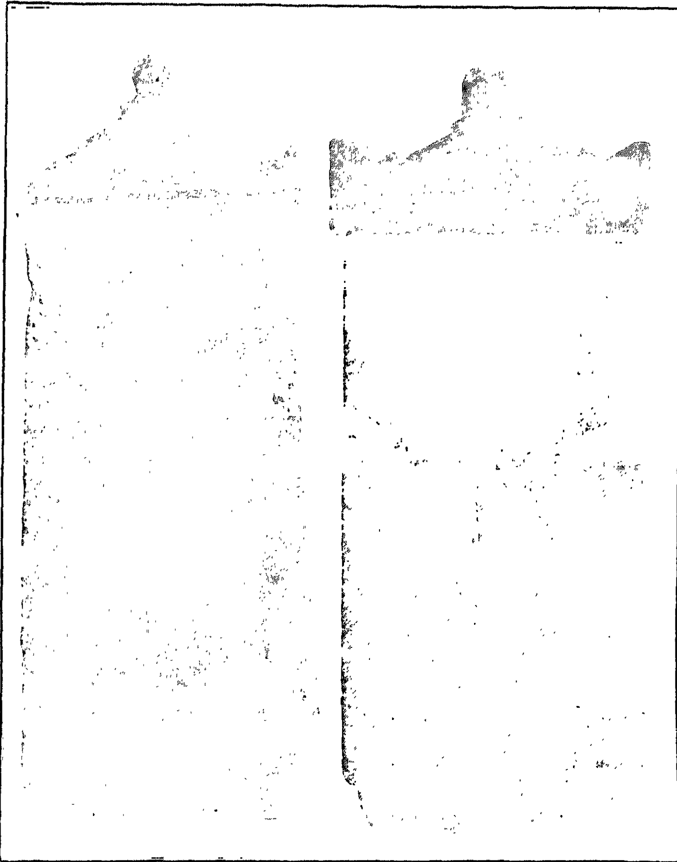
Οὕτως ἐκαθαρίσαμεν ὑπὲρ τὰς 150 στήλας, ἤτοι πάσας σχεδὸν τὰς καλῶς διατηρουμένας· προνοοῦντες ὅμως ἐφωτογραφήσαμεν πάσας ταύτας πρὸ παντὸς καθαρισμοῦ καὶ πρὸ πάσης ἐπεμβάσεως (εἰκὼν 24), ἵνα κατόπιν ἔχωμεν τὴν παραβολὴν καὶ διακρίνωμεν οἱανδήποτε τυχὸν ἐπισυμβᾶσαν βλάβην· διότι καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν καθαρισμὸν ἐγίνετο *φωτογράφησις* αὐτῶν (εἰκὼν 25), αὕτη μάλιστα τὰ πολλὰ δι' ἐγχρώμων

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 24. *Δύο γραπταὶ στῆλαι, ὡς ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ πύργου Γ πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν.*

φωτογραφικῶν πλακῶν κατὰ νέον σύστημα, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν στηλῶν τούτων ἐφαρμοσθέν· ὅτι δ' αἱ μετὰ τὸν καθαρι-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 25. *Δύο γραπταὶ στῆλαι τοῦ πύργου Γ μετὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν.*

σμὸν στῆλαι ἀπεκάλυπτον ἀσφαλῶς καὶ ἄριστα πᾶν ὅ τι ὑπελείφθη χρώματος ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ ἐντάσει, ἀποδεικνύει ἡ εἰκὼν 25 ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν 24.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο λίαν ἐπίπονον καὶ λεπτότατον ἔργον τῆς δι' ἐγχρώμων πλακῶν φωτογραφήσεως, σπουδαιοτάτην ἐπικουρίαν παρέσχεν ὁ συνταγματάρχης κ. Ἰ Φραγκούδης, εὐγενῶς ἀναλαβὼν τὴν ἐκτέλεσιν, ὡς μόνος ἀκριβὴς ἐν Ἑλλάδι γνώστης τῆς μεθόδου ταύτης. ἐλθὼν καὶ παραμείνας καὶ ἐπιπόνως ἐργασθεὶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τῷ Μουσείῳ, διδάξας δὲ πρὸς τούτοις καὶ καθοδηγήσας τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας ἀποσταλέντας λίαν ἱκανοὺς φωτοτύπους καὶ φωτογράφους κκ. Ἰω. Παππαγιαννόπουλλον καὶ Ἀντών. Πετρίτσην· τῷ κ. Φραγκούδῃ ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πολλὰς εὐχαριστίας.

Μετὰ δὲ τὸν ἐκτεθέντα καθαρισμὸν καὶ τὴν φωτογράφησιν ὑπελείπετο ἡ *συντήρησις* τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν· τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε δυσχερέστατον· ἐν πρώτοις ὁ κ. Ῥουσσόπουλλος, κεκηρυγμένος ἀρχῆθεν ἐχθρὸς τοῦ fixatif, ἐφήρμοσε δοκιμαστικῶς διὰ συχνῶν πειραμάτων 16 ὅλα εἴδη μέσων στερεοχρωμήσεως, ἤτοι διάφορα ὑγρὰ γνωστὰ ὑπὸ ποικίλας παραλλαγὰς ὡς fixatif, καὶ ἄγνωστα, ἐπινοηθέντα διὰ διαφόρων συνθέσεων ὑγρῶν καὶ στερεῶν σωμάτων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' οὐδὲν τῶν μέσων τούτων ἀπέδιδε, κατ' ἐμὴν τοὐλάχιστον γνώμην, ὁριστικῶς εὐάρεστα ἀποτελέσματα· διότι ἄλλα μὲν παρεῖχον στιλπνότητα ταῖς βαφαῖς διαστρέφουσαν τὴν διάγνωσιν τῶν ἀληθινῶν καὶ ἀρχῆθεν χρωμάτων, ἄλλα παρεμόρφουν αὐτόχρημα τὰς βαφάς, ἄλλα ἐπεκάθηντο παχύτατα ἐπ' αὐτῶν ὡς ξένα στρώματα καὶ ἄλλα ἐξητμίζοντο ταχέως, μηδὲν ἀγαθὸν προσφέροντα.

Τέλος ὁ κ. Ῥουσσόπουλλος κατέληξεν εἰς τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς τῶν ὑγρῶν τούτων, ἰδίας αὐτοῦ ἐφευρέσεως τὰ πολλά, δι' οὗ, καταλλήλως ἀραιουμένου, ῥαντίζονται δὶς καὶ πολλάκις αἱ παραστάσεις· δι' αὐτοῦ ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι *συντηροῦνται* ἐπὶ μακρότατα ἔτη αἱ βαφαί, ὡς εἶχον ἀκριβῶς ἐπὶ ἑκάστης εὑρεθείσης στήλης, τοῦ ὑγροῦ ὄντος ἀβλαβοῦς καὶ τῶν παραστάσεων δυναμένων νὰ ῥαντίζωνται ἑκάστοτε συχνῶς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰσχυρῶς διαφωνῶ πρὸς τὸν κ. Ῥουσσό-

πουλλον· διότι παρετήρησα ὅτι τὸ ἄνω ὑγρὸν πρῶτον μὲν εὐθὺς ἐξατμίζεται, ἀφ' οὗ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον ἐπιδείξῃ ζωηροτέρας τὰς βαφάς, ἔπειτα δὲ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς συντελεῖ εἰς διάρρηξιν τῶν βαφῶν, συστροφὴν αὐτῶν εἰς ἐσχάρας καὶ ἔστιν ὅτε ἔκπτωσιν ἐν εἴδει κόνεως· εἶναι ἄρα κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ μέσον τοῦτο οὐ μόνον ἀλυσιτελὲς ἀλλὰ καὶ ἄκρως βλαβερόν.

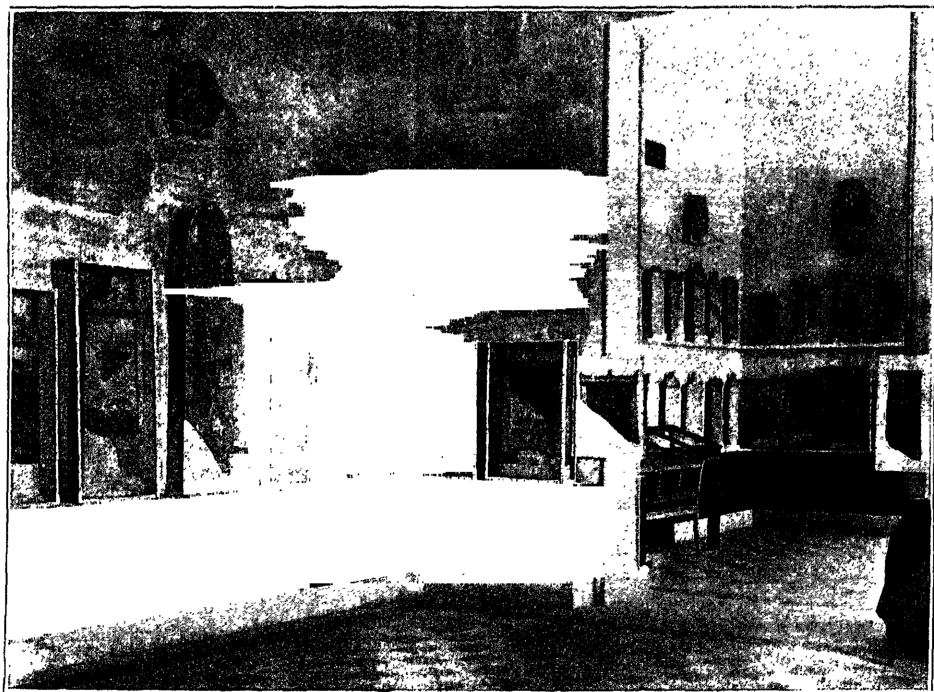
Προέτεινα δὲ τῷ κ. Ῥουσσοπούλλῳ ὡς ἄριστον μέσον συντηρήσεως τὸ κοινὸν fixatif, ὃ ἀπὸ τοῦ 1907 ἐφαρμόσας, εὗρον, παρακολουθῶν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἐπὶ τῶν βαφῶν ἐπίδρασιν καὶ τύχην αὐτοῦ, τὸ πάντων ἄριστον· διότι συντελεῖ εἰς ἐπικόλλησιν τῶν βαφῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ μὴ πτῶσιν αὐτῶν, πρὸς τούτοις δὲ καθιστᾷ τὰς βαφὰς οὐχὶ ἐπί τινας στιγμὰς ζωηράς, ἀλλὰ διαρκῶς.

Ἀλλ' ὁ κ. Ῥουσσόπουλλος θεωρεῖ μὲν νῦν καλὸν τὸ μέσον τοῦτο, ἀλλὰ χαρακτηρίζει ὡς *φαιδρυντικόν*· ἐπέτρεψε δὲ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰς στήλας, ἐφ' ὧν καὶ ἄλλοτε εἶχε τεθῆ, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων, αἵτινες εἶναι αἱ πλεῖσται καὶ ἄρισται, ἀφῆκεν εἰς ὑπέρθεσιν τὴν τελειωτικὴν πρὸς ἐφαρμογὴν ἀπόφασιν, ἵνα καὶ τὸ πρᾶγμα μελετηθῇ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καὶ ἄλλοι ἐρωτηθῶσι καὶ γνωματεύσωσι περὶ τούτου, καίτοι ἀμφότερα ἔχουσιν ἤδη τελεσθῆ.

Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν ὅτι τοιαῦται ἀναβολαὶ καὶ συζητήσεις πρὸς οὐδὲν ὑγιὲς διὰ τὴν συντήρησιν τῶν στηλῶν προτείνονται· ἀφ' οὗ αἱ παραστάσεις αὐτῶν μετὰ τὸν καθαρισμὸν διὰ μὲν τοῦ συντηρητικοῦ ὑγροῦ τοῦ κ. Ῥουσσοπούλλου, καὶ ὁσάκις δὲν βλάπτωνται αἱ βαφαὶ ἐκ διαρρήξεως, παραμένουσιν ἀσθενεῖς καὶ ὠχραί, διὰ δὲ τοῦ ἐμοῦ κοινοῦ fixatif συγκολλῶνται καὶ διατηροῦνται, ἐξ ἄλλου δὲ ἀποδίδουσι διαρκῆ ἅπασαν τὴν δυνατὴν αὐτῶν, ἣν κέκτηνται, ζωηρότητα καὶ ταύτην ἀληθῆ καὶ μὴ διεστραμμένην, προχείρως λογικὸν συμπέρασμα ἐπέρχεται ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τελευταίας ταύτης μεθόδου· διότι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, εἶναι πρυσδόκιμον νὰ ἀποθάνῃ μεταξὺ ὁ ἀσθενής, τῶν ἰατρῶν συζητούντων τὰ μέσα τῆς ἑαυτοῦ θεραπείας· τίς δὲ ἡ ὠφέλεια καὶ τῶν ἀρί-

στων τούτων, εὑρισκομένων μετὰ τὴν πάροδον τοῦ καταλλήλου χρόνου;

Τὴν δὲ *ἵδρυσιν* τῶν στηλῶν ἐξετέλεσα μετὰ ταῦτα κατ' ἄλλην μέθοδον· ἰδὼν ἐν πρώτοις ὅτι οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν ἐκ

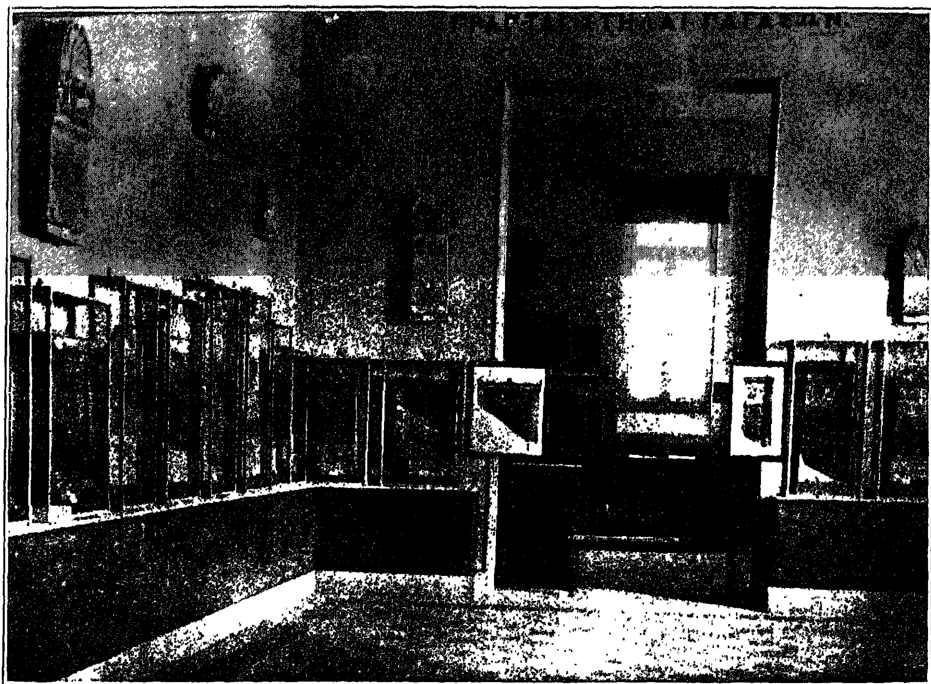
ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 26. *Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς εἶχεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1909.*

τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας ἢ ἄλλων λόγων ἀπέρριπτον τὸ ἑαυτῶν ἐπίχρισμα, ἐξ ὑδατοχρώματος πεποιημένον, τοιαῦτα δ' ἀπορρίμματα ἐπεκάθηντο καὶ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἄλλως τε καὶ μετασχηματιζόμενα εἰς κόνιν. ἔκρινα ἐπάναγκες νὰ χρωματίσω τήν τε ὀροφὴν καὶ τοὺς τοίχους δι' ἐλαιοβαφῆς, ἐξ ἧς οὐδὲν τῶν ἄνω κακῶν ἐπέρχεται, τῆς πρὸς ταῦτα λίαν ὑπερόγκου

δαπάνης δικαιολογουμένης πληρέστατα διὰ τοσαύτης ὠφελείας τῶν στηλῶν.

Χρῶμα δ' ἐξέλεξα οὐδέτερον, τῆς μὲν ὀροφῆς λευκὸν μετ' ἐλαφρᾶς ἀποχρώσεως τεφροῦ, τῶν δὲ τοίχων ὀρφνὸν μολυβδό-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 27. *'Η ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς νῦν ἔχει.*

χρουν, τῶν δὲ διαζωμάτων τὸ αὐτὸ ἀλλὰ σκοτεινότερον· ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἀποδίδει φῶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπιτρέπουσι τὴν αὐτοτελῆ ἐμφάνισιν τῶν στηλῶν καὶ τῶν χρωμάτων αὐτῶν· πάντα τὰ ἄλλα χρώματα, ἅτινα ἐδοκίμασα, οὐδόλως εὐνοοῦσι τὴν καλὴν ἐμφάνισιν τῶν παραστάσεων.

Διὰ τοῦ ἐλαιοχρώματος τούτου ἀποφεύγεται ἡ κόνις, ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῶν στηλῶν· διότι ἔσωθεν μὲν οὐδεμία πλέον

σχηματίζεται, ἡ δ' ἔξωθεν ὀλίγη ἐπερχομένη ἐνίοτε δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ ταχέως, χωρὶς νὰ προστίθηται κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἑτέρα ἐκ τῶν τοίχων.

Ἡ δὲ προσαρμογὴ τῶν στηλῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἐτελέσθη διὰ περιαιρετῶν κοχλιῶν, δι' ὧν εὐχερῶς δύναται ἑκάστη νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ νὰ μετατεθῇ πρὸς ἀντιγραφήν, φωτογράφησιν κττ.· κατὰ τὸ προσπίπτον φῶς μετέβαλον τὴν θέσιν στηλῶν τινων, ἵνα, εὐνοϊκωτέραν λαμβάνουσαι, κάλλιον φαίνωνται αἱ ἔχουσαι ἀρίστης διατηρήσεως παραστάσεις, τῶν λοιπῶν ἱδρυθεισῶν εἰς ἧττον εὐνοουμένας ὑπὸ τοῦ φωτὸς θέσεις· οἱ ἀριθμοὶ ὅμως τοῦ Εὑρετηρίου παρέμειναν οἱ αὐτοί.

Πρὸ τῆς οὕτω ἱδρυθείσης στήλης ἑκάστης ἐτέθη ὑαλόφρακτος θήκη στεγανῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου ἡρμοσμένη, ἵνα μὴ εἰσέρχηται κόνις· ἡ δι' ἐρυθρῶν ὑάλων ἢ παραπετασμάτων ἐπικάλυψις ἑκάστης στήλης, ἣν προέτεινάν τινες, ἐν ᾧ οὐδὲν ἀγαθὸν προσφέρει, οὖσα περιττὴ καὶ ὅλως ὑπέρμετρον πρόνοιαν ἐπιδεικνύουσα, ἀφ' οὗ ἐλήφθησαν ἄλλως τὰ κατὰ τῆς κόνεως μέτρα, καθίσταται καὶ βλαβερὰ εἰς τὴν θέαν, ὡς ὅλως ἐμποδίζουσα τὴν διάκρισιν τῶν παραστάσεων· διότι τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἶναι ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῆς θέας τῶν στηλῶν, τούτου δὲ τιθεμένου οὐδὲν σχεδὸν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ.

Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐπεγράψαμέν τινας ἐπιγραφὰς πρὸς γενικήν τινα κατανόησιν τοῦ εἴδους καὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν ἑκάστῃ αἰθούσῃ περιεχομένων ἀρχαίων.

Οὕτως ἀπετελέσθη μόνον ἡ Α΄ αἴθουσα τελείως, καὶ εὗρον ἀσφαλὲς ἄσυλον 42 μόνον στῆλαι· τῶν λοιπῶν αἰθουσῶν ἡ ὁμοία κατασκευὴ καὶ τῶν πολυαρίθμων στηλῶν ἡ ὁμοία ἵδρυσις πρέπει νὰ τελεσθῇ τάχιστα, ὡς εἶναι εὐνόητον· πρὸς τοῦτο καθίσταται ἐπάναγκες νὰ ἀναγράψῃ ἐν τῷ εἰδικῷ προϋπολογισμῷ τὸ Ἀρχαιολ. Συμβούλιον σημαντικὸν χρηματικὸν ποσόν, τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας προσερχομένης καὶ πάλιν, εἰ δυνατόν, ἐπικούρου, ἵνα τὰ σημαντικώτατα ταῦτα μνημεῖα καταστῶσι προσιτὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις καὶ καλλιτέχναις.

Τὴν διαφορὰν τῆς νέας ταύτης ἱδρύσεως καὶ ἐν γένει διασκευῆς τῆς Α΄ αἰθούσης ἀπὸ τῆς παλαιοτέρας, τῷ 1909 γενομένης, βλέπει τις ὁπωσδήποτε ἐν τῇ παραβολῇ τῶν εἰκ. 26 καὶ 27.

β΄) Ἐν Ἰωλκῷ.

Στερέωσις τοῦ μεγάλου θολωτοῦ τάφου Καπακλί· νέα τινὰ εὑρήματα ἐξ αὐτοῦ.

Ὁ γνωστὸς ὑπὸ τοῦ Κουρουνιώτου ἀνασκαφεὶς μέγας θολωτὸς τάφος ἐν Καπακλὶ ἤρξατο καταρρέων, διαβρωθέντων τῶν τοίχων αὐτοῦ ὑπὸ ὑδάτων· ἐπεβάλλετο λοιπὸν τούτου ἕνεκα ἡ ὑποστήριξις καὶ στερέωσις αὐτοῦ.

Πρὸ τοιαύτης ἐργασίας ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἔσω αὐτοῦ, ὃν πλῆρες ἀκαθάρτων ἀπορριμμάτων τῶν πέριξ κατοίκων, ἔτι δὲ λίθων καὶ χωμάτων καταπεσόντων· τοῦ τελευταίου στρώματος τὸν καθαρμὸν ἐξετελέσαμεν μετὰ προσοχῆς, ὑποπτεύσαντες, μήπως εὑρεθῶσιν ἀρχαῖα ἀντικείμενα, διαφυγόντα τυχὸν τὴν πρώτην ἔρευναν.

Ὄντως δὲ ἠρξάμεθα εὑρίσκοντες κατ' ἀρχὰς μὲν μικρά τινα χρυσᾶ τμήματα κοσμημάτων λεπτῶν, ἔπειτα δὲ πλατέα φύλλα, κομβία καὶ τῶν λεγομένων ταλάντων ἕν, ἅπαντα χρυσᾶ· φέρουσι δὲ πάντα ἔγκρουστα κοσμήματα, πολύποδας, ναυτίλους, χρυσαλλίδας κττ. συνήθη κοσμήματα, εἶναι δὲ διάτρητα πρὸς καθήλωσιν ἐπὶ ξύλων ἢ ῥαφὴν ἐπὶ ἐνδυμάτων· εὕρομεν καὶ ὀλίγα ὀστᾶ ἐμφανίζοντα ἴχνη καύσεως, κατωτάτω δὲ παρετηρήσαμεν ὅτι πολλαχοῦ ὑπῆρχον χώματα κεχυμένα καὶ πεπηγότα· ὑπὸ τὸ στρῶμα τοῦτο ὑπῆρχε τὸ φυσικὸν ἔδαφος καὶ ἀνέβλυσεν ἐνιαχοῦ ὕδωρ, λεγόμενον *ἁγίασμα*· καὶ οἱ ἐργάται δέ, ὧν τινες ἠσχολήθησαν καὶ εἰς τὴν πρώτην τοῦ τάφου ἀνασκαφήν, λέγουσιν ὅτι συνήντησαν ἄφθονα κεκαυμένα χώματα· εὕρομεν πρὸς τούτοις καὶ τμῆμα λιθίνου ἐργαλείου.

Ἐκ τῶν ἰχνῶν καύσεως δύναταί τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἅπαντες οἱ εὑρεθέντες ἐν τῷ τάφῳ νεκροὶ ἐκάησαν ἐπὶ τόπου

ταὐτοχρόνως καὶ ὅτι ἄρα θὰ ἦσαν *πολεμισταί*· οὕτως ὁ τάφος θὰ ὡμοίαζε πολὺ τῷ ὑφ' ἡμῶν πέρυσιν ἐν Δρανίστᾳ Δολόπων εὑρεθέντι καὶ ἐρευνηθέντι· ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου τάφου κτερισμάτων, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς καύσεως θὰ διαλάβωμεν.

Μετὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν ἠνεῴξαμεν τὴν θύραν καὶ τὴν εἴσοδον οὖσαν κεκλεισμένην καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ βάθος εἰς ἔκτασιν καὶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος διὰ ποταμίων κοινῶν λίθων· παρετηρήσαμεν δὲ μετὰ τοῦτο ὅτι τινὲς τῶν μεγάλων πλακῶν τοῦ οὐδοῦ τῆς εἰσόδου εἶχον διαρραγῆ καὶ ἠπείλουν πτῶσιν.

Πρὸς πρόληψιν αὐτῆς ἦτο ἀναγκαία στερέωσις, ἢ ἀψιδωτὴ κατὰ τὰ ἔνδον, ἢ διὰ κατασκευῆς τοίχου ὡς ὑποστηρίγματος τῶν τὰ μάλιστα διερρηγμένων πλακῶν· προετιμήσαμεν τὸ δεύτερον μέσον, διότι ἡ ἀψὶς θὰ μετέβαλεν ὅλως τὴν ἀρχῆθεν ὄψιν τοῦ λίαν σημαντικοῦ τούτου μνημείου, ἐν ᾧ τὸ ὑποστήριγμα θὰ ἦτο μὲν ἄκομψον καὶ θὰ ἠμπόδιζεν ὀλίγον τὴν θέαν, ἀλλὰ δὲν θὰ μετέβαλεν οὐδόλως τὰ ἀρχαῖα μέλη, θὰ ἄφινε δὲ καὶ ἀσφαλῆ δίοδον ἐκ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου.

Κατόπιν ὑπεστηρίξαμεν τὰ κυρτωθέντα ἐκ τῶν βροχῶν τοιχώματα τῆς θόλου, καί, ἐξισώσαντες αὐτὴν ἕως ἄνω, κατεσκευάσαμεν ἀνωτάτω καθ' ὅλην τὴν περίμετρον ὑψηλὸν διάζωμα, ἵνα μὴ ῥίπτωνται ἀκαθαρσίαι καὶ ἵνα τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν μὴ δύνανται νὰ κλίνωσι καὶ εἰσρέωσι πρὸς τὸν τάφον, ἀλλὰ διολισθάνωσιν ἔξω αὐτοῦ.

Περαιτέρω ἠρευνήσαμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, κρημνίσαντες ὑπερκείμενον οἰκίσκον καὶ κτίσαντες αὐτὸν καινουργῆ μακρὰν τοῦ τάφου· φαίνεται δὲ ὁ δρόμος ὢν λίαν βραχύς, διότι τὰ ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου ἀναλήμματα αὐτοῦ ἔχουσι λίαν ἀπότομον κλίσιν· ἐπειδὴ ἡ πλήρης ἀποκάλυψις αὐτοῦ ἐκωλύετο ὑπὸ παρεμπιπτόντων τοίχων νεωτέρων καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δὲν ἀνεσκάψαμεν αὐτόν.

Τὰ συμπληρωθέντα μέλη τοῦ τάφου εἶναι πανταχοῦ εὐδιάκριτα, ὡς ποιηθέντα δι' ἀσβέστου.

Ἡ μεγίστη διάμετρος τῆς θόλου ἔχει μῆκος 9.95 μ., ἡ ἔσω θύρα ἔχει ἄνοιγμα 2.17· οὔτε αὐτὴ οὔτε ἡ ἔξω φέρει παραστάδας· συγκλίνουσι δ' οἱ τοῖχοι τῆς εἰσόδου, καθ' ἃ ἐν τῷ τάφῳ Δρανίστας· κατὰ τὸ μέσον ἡ εἴσοδος ἔχει πλάτος 2.27· τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 6.10 μ..

Ἐκτίσθη δὲ ὁ τάφος ἐν βόθρῳ σχηματισθέντι ἐπὶ γηλόφου· διότι φαίνεται ἡ θέσις ἐνταῦθα ὑψηλοτέρα τοῦ ἐπιπέδου τῆς πέριξ πεδιάδος· ἀλλ' εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ κτίσται, εὑρόντες ὕδωρ εἰς βάθος μικρότερον τοῦ ἀπαιτουμένου, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀγάγωσι τὴν θόλον εἰς ὕψος ὑπερβαῖνον ἱκανῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τότε ἐδάφους καὶ θὰ ἐπεσώρευσαν χῶμα ἐπ' αὐτῆς· τοῦτο δ' ἐνωρὶς παρασυρθὲν ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν τῆς θόλου πολὺ πρωΐμως.

Κατὰ τὴν εἴσοδον οὐδεὶς νεκρὸς τεθαμμένος εὑρέθη· οὐδὲ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐγένετο μετέπειτα χρῆσις τοῦ τάφου τούτου πρὸς ἔνθεσιν νεκρῶν μετὰ τὴν ταφὴν τῶν πρώτων· τοὐναντίον τὰ πάντα μηνύουσιν ὅτι ἅπαξ καέντες ἐκεῖ οἱ νεκροὶ καὶ κτερισθέντες μετὰ τὴν ποίησιν τοῦ τάφου, ἐνεκλείσθησαν ἐσαεί, βυσθείσης ἀρχῆθεν καὶ τῆς εἰσόδου.

Ἐγγὺς τοῦ τάφου τούτου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰω. Βούλγαρη λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι, ἀνοιγομένου βόθρου, εὑρέθησαν μεγάλαι πλάκες ὅμοιαι ταῖς στεγαζούσαις τὴν εἴσοδον· ἐπειδὴ δ' αὗται δὲν εἶναι αὐτοφυεῖς, τοῦ τόπου τούτου ἔχοντος ἔδαφος μικρῶν λιθαρίων καὶ ἄμμου, ἐκ προσχώσεων χειμάρρων ἐσχηματισμένον, ἀλλ' ἐκομίσθησαν μακρόθεν, δύναταί τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι καὶ ἄλλος ὅμοιος τάφος ὑπάρχει ἐγγύς.

Τοῦτο εἶναι βεβαίως πιθανόν· διότι οἱ Μινύαι τῆς Ἰωλκοῦ φημίζονται ὡς πλούσιοι καὶ ἐπὶ μακρὸν οἰκοῦντες εὐδαίμονα πόλιν, ὡς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909, συναγαγόντες τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων· θὰ ἔθαψαν λοιπὸν ἐν θολωτοῖς τάφοις ἔν τε τῇ ἀκροπόλει, τῷ νῦν Κάστρῳ, οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καὶ ἐν τῇ κάτω πόλει οἱ πλούσιοι

κάτοικοι, ἢ καὶ οἱ βασιλεῖς, ἐξαντληθέντος τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χώρου· μετὰ μακρὰ ἐννοεῖται ἔτη, μὴ εὑρίσκοντες χῶρον κατάλληλον ἐνταῦθα, διηυθύνθησαν περαιτέρω εἰς τὸν νεολιθικὸν λόφον Διμηνίου καὶ εἰς τὰ παρ' αὐτὸν εὐάρμοστα κράσπεδα τοῦ ὄρους· ἐκεῖ δ' ὡς γνωστὸν εὑρέθησαν κατὰ τύχην δύο θολωτοὶ μεγάλοι τάφοι, καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν, ἐρευνωμένου ἐπιμελέστερον τοῦ τόπου.

γ') *Ἄγνωστος πολίχνη μεταξὺ Ἀμφανῶν καὶ Πυράσου· ἀρχαῖοι τάφοι κατ' αὐτήν.*

Διαταχθεὶς νὰ ἐπιβλέψω ἀνασκαφὰς ἰδιωτικάς, δαπάναις τοῦ ἐν Βόλῳ κ. Ἀλ. Σαμαρᾶ τελουμένας τῇ νομίμῳ ἀδείᾳ, μετέβην πολλάκις εἰς θέσιν τινὰ παραθαλάσσιον, κειμένην εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου ὥρας Βορείως τοῦ *Καντήραγα*, μικροῦ συνοικισμοῦ, εὑρισκομένου κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἁλμυρὸν ἁμαξιτοῦ.

Ἡ θέσις αὕτη καλεῖται *Παλιαλκὲς* (=παλαιαὶ Ἁλυκαὶ) καὶ κεῖται ἐντὸς δάσους ἀγρίων ἐλαιῶν κατά τινα ὡραίαν βραχώδη χερσόνησον τοῦ ἐκεῖ Παγασιτικοῦ· δύο μικροὶ βουνοὶ αὐτῆς ἔχουσι τειχισθῇ διὰ τείχους, ἐλάχιστα ἐνιαχοῦ διακρινομένου, τῆς τειχοδομίας ἐχούσης ῥυθμὸν τῆς Ε' ἢ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τῆς αὐτῆς περιόδου θραύσματα ἀγγείων εὕρομεν πολλαχοῦ ἐνταῦθα διεσπαρμένα.

Ὅτι ὅμως ὁ τόπος κατῳκήθη καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν καὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἀπέδειξαν εὑρεθέντα τμήματα ἀγγείων, πίθων, λιθίνων καὶ ὀστεΐνων ἐργαλείων κττ.· ἔτι δὲ ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι τοιχάρια πηλοκτίστων οἰκημάτων ποικίλων χρόνων· ἐν ἑνὶ τούτων λέγεται ὅτι πρό τινων ἐτῶν εὑρέθη ὑπό τινος ποιμένος χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὕψους 0.30μ., ἐντὸς ἀγγείου τεθειμένον.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ βαθύτερον εἰς τὴν θάλασσαν εἰσερχομένου βουνοῦ ὑπάρχουσι λαξεύσεις καὶ τάφοι λαξευτοὶ ἐντὸς τοῦ βράχου, ἕτεροι δ' ἐν πωρίναις σαρκοφάγοις ἁπλαῖς

μετὰ πωμάτων· πάντες ἔχουσιν ἤδη ἀνοιχθῆ πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Παρὰ δὲ τὰ Νότια κράσπεδα τοῦ βουνοῦ τούτου ἔξω τοῦ τείχους ὑψοῦται τύμβος φορητοῦ χώματος· ἀνασκάψαντες αὐτὸν εὕρομεν ἐντὸς κτίσματά τινα λίθινα καὶ ἐξ ὀπτοπλίνθων, πλῆθος σκωριῶν ἐκ καύσεως παλαιᾶς, πολλὰ τμήματα ἀγγείων, ἔτι δέ τινα πηλίνων ἀγαλματίων καὶ χαλκῆν πόρπην γεωμετρικῶν πιθανῶς χρόνων· ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα κεραμοπλαστική τις κάμινος λίαν παλαιά.

Ὑπὸ τὴν κάμινον εὕρομεν μεγάλους λίθους πλακοειδεῖς πρὸς ἐπικάλυψιν ἴσως σπουδαίου τάφου· ἀλλ' ἡ ἐργασία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χωρήσῃ βαθύτερον, ἀναβλυσάντων ἀφθόνων θαλασσίων ὑδάτων· οὕτω δ' ἐγκατελείφθη ἐνταῦθα ἡ ἀνασκαφή.

Τὸ ὄνομα τοῦ πολίσματος τούτου, ὑπάρχοντος βεβαίως κατὰ τὴν Ε' καὶ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, εἶναι ζήτημα ἂν περιεσώθη που ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραδόσει τῶν συγγραφέων· διότι κατὰ τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ Παγασιτικοῦ ἀναφέρονται ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις Πύρασος, 'Αμφαναί, Παγασαί· τοῦτο, κείμενον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων, θὰ κατωνομάζετο, ἂν εἶχέ τινα σημασίαν.

Πάντως ὅμως νομίζομεν ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἐποιήθη ὑπὸ τῶν Φεραίων, ὡς μικρόν τι ἐπίνειον· διότι καὶ ἡ διὰ τῶν ὀρέων ἐντεῦθεν εἰς Φερὰς ὁδὸς δὲν εἶναι μακρὰ καὶ ἀπητεῖτο ἡ ὕπαρξις ἐπινείου πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν ἐνταῦθα πολλῶν ὁρμίσκων.

δ') Νεολιθικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὸ Σακαλὰρ τῆς Λαρίσης.

Ὁμοίως ἐπεβλέψαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἰδιωτικὰς ἀνασκαφάς, τῇ νομίμῳ ἀδείᾳ γενομένας ὑπὸ τῶν κ. κ. Σεφὶκ-μπέη Μπετρεδὶν καὶ Ν. Τσιμοπούλλου.

Αὗται ἐτελέσθησαν ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, κειμένου ἐν δεξιᾷ τῷ ἀφίνοντι τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Κιλελὲρ καὶ διευθυνομένῳ πρὸς τὴν Λάρισαν· ἡ θέσις καλεῖται *'Ασημόχωμα* ἕνεκα τῆς λευκότητος τοῦ ἐδάφους.

Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι ἐκρύπτετο εἰς τὰ βάθη τοῦ ὑψηλοῦ τούτου καὶ ἐμφανῶς ἐκ φορητῶν χωμάτων σχηματισθέντος λόφου τάφος καμαρωτός, σημαντικώτερος τοῦ γνωστοῦ ἐν Πιλὰφ-Τεπὲ καὶ ἄλλων ὁμοίων, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ τύμβου.

Ἀλλ' ἐνωρὶς ἔδειξαν αἱ ἐργασίαι ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ἀκρόπολις μεγάλου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ, ἐκτεινομένου ἐν εἴδει κάτω πόλεως καὶ περὶ τὸν λόφον τοῦτον· ἀλλ' οἱ αἰτησάμενοι ἐπέμειναν, καὶ ἤγαγον κατὰ τὸ μέσον τοῦ λόφου μεγάλην τάφρον, διήκουσαν εἰς βάθος 14μ., μεθ' ὃ εὑρέθη που τὸ φυσικὸν ἔδαφος.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην εὑρέθησαν τὰ συνήθη ἀντικείμενα τῶν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, ἐν οἷς ἀγγεῖά τινα μεγάλα ἀξιόλογα καὶ τμήματα ἑτέρων μετὰ ποικίλων κοσμημάτων τῶν γνωστῶν παρὰ Τσούντᾳ καὶ Wace-Thomson ῥυθμῶν· εὑρέθησαν καὶ λίθινα, ὀστέϊνα κ.τ.τ. ἐργαλεῖα καὶ ἀξιολογώτατον μαρμάρινον ἀγαλμάτιον ἐν εἴδει σταυροῦ, φέρον δι' ἐρυθρῶν βαφῶν γραπτὰς τὰς λεπτομερείας τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων.

Πάντα ταῦτα ἐκομίσθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου.

Β') ΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣΑΙ ΧΩΡΑΙ.

ΑΝΩ ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΣ· ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ.

Τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου κηρυχθείσης τῆς ἐπιστρατεύσεως μετέσχον, ὡς ὢν ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, τῆς ἐκστρατείας καὶ πασῶν τῶν μαχῶν τῆς 5ης Μεραρχίας, σχηματισθείσης ἐν Φεραῖς καὶ Φαρσάλῳ· ἐκκινήσαντες τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου ἐκ τῆς πρώτης θέσεως ἡμῶν καὶ λαβόντες τὸ μεσονύκτιον τῆς 4ης ἰδίου διαταγήν, εἰσήλθομεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Τουρκίας τέως κατεχόμενον Ἑλληνικὸν ἔδαφος δι' Ἀλήφακα παρὰ τὸν ἀρχαῖον Ἄτραγα, διαβάντες τὸν Πηνειόν.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην παρετήρησα θέσεις ἀρχαίων πόλεων καί, ὅπου καθίστατο δυνατὸν καὶ δὲν παρημποδίζετο ἡ στρατιωτική μου ὑπηρεσία, συνέλεξα πληροφορίας τινὰς περὶ αὐτῶν καὶ ἀρχαίων ἐν γένει ἀντικειμένων, ἀξίας ἀναγραφῆς, ἵνα πως χρησιμεύσωσιν εἰς μελλούσας ἐρεύνας.

α′) Ἀρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν ἄνω Ἑστιαιώτιδα· δημώδη ᾄσματα καὶ παραδόσεις.

Ἐν πρώτοις ὑπὲρ τὸ χωρίον *Δαμάσι* ὑψοῦται ἱκανῶς μέγας καὶ ἀπότομος λόφος, ἔνθα ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων *Μυλῶν* [1])· ἐκεῖ ὑπάρχουσι δύο ἐκκλησίδια τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἁγίου Θεοδώρου, ἐν οἷς λέγεται ὅτι ἔχουσιν ἐντειχισθῆ ἀρχαῖοι ἐπιγεγραμμένοι λίθοι· ἕτεραι ἐπιγραφαὶ ἐπληροφόρουν ἡμᾶς ὅτι ὑπῆρχον οὐ μακρὰν μέν τις ἐν τῷ χωρίῳ *Δαμασούλλι* οἰκίᾳ τοῦ μουχτάρη, ἑτέρα ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Μαλὶκ μπέη ἐν Δαμασίῳ καὶ τρίτη ἔν τινι κλιβάνῳ τοῦ αὐτοῦ χωρίου· ἐλέγετο ὅτι καὶ ἄγαλμά τι ὑπῆρχεν ἔσω τῆς θύρας τῆς οἰκίας μπέη τινός, καὶ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας κεκρυμμένη μεγάλη ἐπιγεγραμμένη πλάξ, ἣν μόνον οἱ ἱερεῖς ἐγίνωσκον.

Λέγουσι δὲ οἱ ἐπιχώριοι ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἅγ. Κωνσταντῖνος, μὴ θέλων νὰ μένῃ περαιτέρω ἐκεῖ, ἦλθεν εἰς Δαμάσιον καὶ ἐζήτησε φιλοξενίαν παρὰ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων λέγων ὅτι «ὁ βάρβαρος ἐπῆρε τὴ χώρα μου»· οἱ δὲ ἔδωκαν αὐτῷ καὶ οὕτως ἐκτίσθη ἡ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκκλησία.

Τελεῖται δ' ἐκεῖ πανήγυρις καθ' ἕκαστον ἔτος, καθ' ἣν παρὰ τὰς ἄνω ἐκκλησίας χορεύεται ἰδιάζων τις χορός, ἡ λεγομένη *Σουλτάνα*· ᾄδονται δὲ ἄλλα τε σημαντικὰ καὶ ἰδιάζοντα καὶ τὸ ᾆσμα τοῦ *Πλιάτσκα*, ὃν ὄντα ἀρματωλὸν τοῦ Ὀλύμπου

[1]) Κατὰ τὰς διορθώσεις τοῦ παρόντος, ἀναγνοὺς τὸ κάτω μνημονευόμενον ψήφισμα ἐκ *Δαμασούλλι*, συμπεραίνω ὅτι ἐνταῦθα ἔκειντο οὐχὶ αἱ *Μύλαι*, ἀλλ' ἡ *Μητρόπολις τῆς ἄνω Θετταλίας*· τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπέστειλα πρὸς τύπωσιν ἐν τῇ Revue Epigraphique ὑπ' ἀριθ. 300.

συνέλαβον οἱ Τοῦρκοι, καὶ μεταγαγόντες εἰς Τύρναβον καὶ ἀποκόψαντες τοὺς ἄκρους πόδας αὐτοῦ, ἀπέρριψαν ζῶντα παρά τινα ἐκεῖ κρήνην, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ πλάτανος· ἔχει δὲ τὸ ᾆσμα ὡς ἑξῆς:

Κεῖται τ' ὁ Πλιάτσκας κεῖται ται 'ς τὸν πλάτανο 'ς τὴ βρύσι
μὲ τὰ ποδάρια 'ς τὸ νερὸ πάλι νερὸ γυρεύει·
μὲ τάϊ πουλλιὰ κουβέντιαζε κὶ μὲ τὰ χιλιδόνια:
—τάϊχα πουλλιά μ' θὰ γιάνω γώ, τάχα θέλω νὰ γιάσω;
—Πλιάτσκά μ' σὰ θέλῃς γιάτρεμα, σὰ θέλῃς γιὰ νὰ γιάνῃς
ἔβγα ψηλὰ 'ς τὸν Ἔλυμπο ψηλὰ 'ς τ' Ἀργυροπούλλια,
π' ὀκεῖ 'ναι οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ τὰ δώδεκα πορτᾶτα·
π' ἐκεῖ μοιράζουν τὸ λουφέ, μοιράζν τὰ βιλαέτια·
Πλιάτσκας παίρνει τὸν Τύρναβο, Ζῆντρος τὴν Ἀλασσόνα,
κὶ τάϊ μικρὰ Λαζόπουλλα παίρνουν τὴν Κατερίνη.

Ἄριστον οἰωνὸν ἐθεωρήσαμεν τὸ ᾆσμα τοῦτο, προμαντεύοντες φόνον μὲν ἀνδρῶν πολὺν καὶ κόπον τῶν συμμαχητῶν, ἀλλ' ἐπιτυχίαν τελικὴν καὶ διανομὴν μεγάλων ἀπελευθερουμένων τέλος Ἑλληνικῶν ἐκτάσεων γῆς.

Περαιτέρω μεταξὺ τῶν χωρίων *Βλαχογιάννη* καὶ *Μολόγουστας* (ἐν τῷ πρώτῳ λέγονται ὑπάρχοντα ἀρχαῖα ἐν τῇ οἰκίᾳ Ματουσίου Ζήση Ματουσίου καὶ κίων μέγας ἐπιγεγραμμένος) συναντῶμεν παρὰ μὲν τὴν ὁδὸν ἐννέα μικροὺς τύμβους, ἐφ' ὧν τινῶν ἔχουσι γίνει σκαφικαὶ ἀπόπειραι ὑπὸ τυμβωρύχων, παρατηροῦμεν δ' ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ὑψηλὰ ἐπὶ ὡραιοτάτης θέσεως ὑψουμένην ἀρχαίαν ἀκρόπολιν λίαν ὀχυράν, ἐφ' ἧς ὑπολογίζομεν ὕπαρξιν σπουδαίων ἀρχαιοτήτων, ὡς ἐν Γόννοις· διότι καὶ τὰ χωρία πρὸς ἀποφορὰν λίθων ἀρχαίων ἐκεῖθεν κεῖνται μακράν, καὶ ἀκατοίκητος ἀπὸ αἰώνων φαίνεται ὢν ὁ τόπος ἐκεῖνος, καὶ αἱ ἐγγυτάτω τῶν νῦν χωρίων θέσεις παρέχουσιν ἀφθόνους λίθους κοινοὺς πρὸς πᾶσαν χρῆσιν· θὰ ἔμειναν ἄρα ἀσύλητα τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖ ἐπάνω· αὗται δὲ θὰ εἶναι αἱ *Μύλαι*.

Φθάσαντες δὲ εἰς Ἀμούρι, βλέπομεν δεξιὰ παρὰ τὸ *Δο-*

μένικον τὴν ἐπὶ κλιτύος τοῦ ὄρους ἀκρόπολιν καὶ πόλιν τῶν ἀρχαίων *Χυρετιῶν*, ἔνθα μανθάνομεν ὅτι πολυάριθμα ἀρχαῖα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐμφανεῖ τετειχισμένα ἐπὶ μεγάλου μοναστηρίου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου· διελθόντες δὲ τὸ Περτόρι, καταλήγομεν περὶ τὸ δειλινὸν εἰς *Παλαιόκαστρον* Σικυᾶς καὶ διανυκτερεύομεν ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ, κειμένῃ ὀλίγον ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀκροπόλεως, λίαν ὀχυρᾶς οὔσης καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς καὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους καὶ μάλιστα ἐκ τῆς διόδου ἑκατέρωθεν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἄλλου ποταμοῦ συμβάλλοντος αὐτῷ· περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι εἶδον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Νικολάου πλάκα μετ' ἐπιγραφῆς «*Δάρδανον τὰ τέκνα, οἱ κληρονόμοι κατὰ διαθήκην*» καὶ ὅτι ἐν τῷ νάρθηκι εἶναι κατακεχωμένη ἑτέρα «*Καλλίστρατος* κτλ.», εἰς δὲ τὴν γωνίαν τοῦ σχολείου ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρχε μαρμαρίνη κεφαλή· ἐνταῦθα θὰ εἶναι ἡ *Μονδαία*.

Ἐντεῦθεν διερχόμεθα τὸν Τιταρήσιον πλέον ἢ τριακοντάκις ἕνεκα τῶν συστροφῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους καὶ κατανοοῦμεν ὅτι ἡ νῦν ὀνομασία αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ σημείου μάλιστα τούτου, ὡς ἔχοντος τοῦ ποταμοῦ ἐνταῦθα *σαράντα* (=πολυπληθεῖς) *πόρους*, ἤτοι διόδους διὰ μέσου τῶν ὑδάτων.

Ἡ ἀπὸ *Κεφαλοβρύσου* διὰ τῶν Καμβουνίων ἐπίπονος πορεία ἡμῶν διὰ Βαλανίδας, Κρανιᾶς, Λουτροῦ μέχρι Λαζαράδων οὐδὲν παρέσχεν ἀρχαιολογικὸν εὕρημα, τῶν μερῶν ὄντων δυσβάτων, ἀποτόμων καὶ δασωδῶν· μόνον τὰ περὶ τὴν *Βαλανίδαν* φαίνονται ἠπιώτερα καὶ ἴσως ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατοικηθέντα· ἀλλ' ἡ ὕπαρξις ἐν τοῖς πέριξ Κάστρου δὲν βεβαιοῦται ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οὓς ἐλάχιστα ἐξ ἄλλου ἠδυνήθημεν νὰ ἐρωτήσωμεν ἐπισπευδομένης τῆς πορείας.

β') Ἀρχαῖα ἀντικείμενα καὶ θέσεις πόλεων ἐν Ἐλιμειώτιδι, Ἐορδαίᾳ καὶ Λυγκηστίδι τῆς Μακεδονίας.

Μεταξὺ *Λαζαράδων* καὶ τῆς *Λοζανῆς* παρὰ τὸν Ἁλιάκμονα

φαίνεται ὅτι ὑπάρχει που ἀρχαία πόλις, διότι τινὲς τῶν τραυματιοφορέων, μετενεγκόντες εἰς Λοζανὴν τραυματίας καὶ ἐρωτήσαντες περὶ ἀρχαίων, ἔμαθον ὅτι ὑπάρχει ἔν τινι ἐκκλησίᾳ ἀνάγλυφος πλὰξ φέρουσα καὶ ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ χωρίῳ *Τουρνίκι* λέγονται ὑπάρχοντες πολλοὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι, ὑποθέτομεν ὅτι ἐκεῖ που εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις.

Τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου περὶ τὴν μεσημβρίαν διαβαίνομεν τὸν *Ἀλιάκμονα* διὰ προχείρως ποιηθείσης γεφύρας, ἀφίνοντες ἀριστερὰ ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ δασωδῶν βράχων ὑψουμένην τὴν μεγάλην μονὴν τῆς Ζάμπουρδας, ἔνθα, ὡς ἐμάθομεν κατόπιν ἐν Κοζάνῃ, ὑπάρχει σημαντικὴ Βιβλιοθήκη· διὰ δὲ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους κατὰ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς ὑπὸ λαμπροτάτην σελήνην πορευόμενοι λίαν ἐπιπόνως διὰ *Λογγᾶ*, κατερχόμεθα τέλος εἰς ἤπιον ἔδαφος παρὰ τὴν *Κάλιανην* καὶ *Καισαρειάν*.

Ἐνταῦθα διακρίνονται ἐμφανῶς ἐκτεταμένα ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τὰ ἑξῆς ἀρχαῖα, ὡς εἶπον ἡμῖν:

1) Ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς μονῆς Ζάμπουρδας ἀνάγλυφον Πλούτωνος καὶ Κερβέρου· ὁ ἔφορος Παππαδάκης, περιηγηθεὶς μετέπειτα τὰς θέσεις ταύτας, εἶπεν ἡμῖν ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο (ἢ ἕτερον;) εὕρηται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

2) Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς ἐκκλησίας Προδρόμου, ἐπὶ λόφου κειμένης, ὑπάρχει ἐπίγραμμα, ἔνθα ἀναφέρεταί τις Δήμαρχος· ὁ Παππαδάκης ὅμως λέγει ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ γνωστὸν τῆς Ἀδίστας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας (ἢ τῆς πρὸ τοῦ χωρίου Καισαρειᾶς;) μακρὰ ἐπιγραφὴ καὶ ἔξω ἐπὶ τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐντετειχισμένος ἀνδριάς.

3) Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησία Κάλιανης θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ.

4) Ἐν θέσει *Ῥάχι* ΒΑ Κάλιανης λέγονται εὑρισκόμενα ἄφθονα βέλη.

5) Νοτίως δὲ αὐτῆς ἐν θέσει *Πολεμίστρα* διακρίνονται κίονες ηὐλακωμένοι παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα.

6) Δυτικῶς τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐν θέσει καλουμένῃ *Χτένι*

λέγεται ὑπάρχον σημαντικὸν Κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

7) Βορείως δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν Κερασιὰν ὑπάρχει σπουδαῖον ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

8) Ἔχουσιν ἀρχαῖα ἐν Κάλιανη κατά τε ἡμετέρας πληροφορίας καὶ τοῦ Παππαδάκη οἱ ἑξῆς: ὁ Χρῖστος Φίτσιος· ὁ Ἀργύρ. Δεδῖνος ἄγαλμα νύμφης μαρμαρίνης· ὁ Πέτ. Ῥάκος νόμισμα ἄριστον· ὁ Χαρίσιος Παππαγιάννης ἀνάγλυφον· ὁ Ἀργύρ. Στάκας πηλίνας ἀκροκεράμους ἐν μορφῇ ἀγαλμάτων καὶ μαρμάρινον ἄγαλμα γυναικός· ὁ Κὺρ Γρηγόρης σφραγῖδα χαλκῆν μετ' ἐπιγραφῆς ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ· ὁ Ζουλφὶ-μπέης ἄγαλμα μαρμάρινον κατακεχωμένον· ἱερεύς τις πλάκα μετὰ μακρᾶς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπώλησε, καὶ ἥτις λέγεται ὅτι μετοκομίσθη εἰς Λοῦβρον (;).

9) ΒΑ Κερασιᾶς πρὸς τὸ χωρίον *Μυλοτίνη* λέγεται ὅτι ἐντὸς τοῦ δάσους ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ τάφοι μαρμαροστεγεῖς.

10) Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας Καισαρειᾶς λέγονται ὑπάρχουσαι δύο κεφαλαὶ μαρμαρίνων ἀναγλύφων.

Προχωρήσαντες εἰς τὴν *Κοζάνην* ἐμάθομεν καὶ τὰ ἑξῆς: ὅτι ΝΔ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ χωρίου *Βελίστι* καὶ τοῦ ὄρους *Ζυγόστι* ὑπάρχει θέσις *Καστράκι*, ἧς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχει κτισθῇ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα· ΝΔ τῆς Κοζάνης ἐν θέσει *Νόχτος* ὑπάρχει βωμός τις ἀρχαῖος ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων· Α αὐτῆς ἐπὶ τῆς εἰς Βέροιαν ὁδοῦ εἰς δίωρον ἀπόστασιν τάφοι ἀρχαῖοι· δεξιὰ δὲ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους *Σκοπὸς* ἢ Γκιὸζ-Τεπὲ καὶ παρὰ τὸ χωρίον *Δρέπανον* λέγεται ὑπάρχον ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν φρούριον καὶ μαρμαρίνη θύρα μετὰ ῥόπτρου· αὕτη θὰ προέρχηται βεβαίως ἔκ τινος σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου.

Ἐντεῦθεν ὑπὸ παγερὸν Βορρᾶν ἐβαδίσαμεν πρὸς τὰ *Καϊλάρια*· εἰς τριῶν περίπου ὡρῶν ἀπόστασιν, ἤτοι κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς ταῦτα ὁδοῦ, ἐμάθομεν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον *Ἐρντομουσλὶ* ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων, περαιτέρω δὲ μεταξὺ Καϊλαρίων καὶ Ἐμπορίου παρὰ τὸ χωρίον *Ντέμπρη* ὅτι ὑπάρχει ἕτερον ὅμοιον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ 'Αλμπάνκιοΐ προχωρήσαντες εἰς Σόροβιτς καὶ διὰ Κιρλὶ-Δερβὲν εἰς Μπάνιτσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Λυγκηστίδα δὲν ἠδυνήθημεν ἕνεκα τῆς τότε μεγάλης ὀξύτητος τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων οὔτε νὰ ἴδωμέν τι ἀρχαῖον οὔτε νὰ μάθωμεν· ἐπίσης μετὰ ταῦτα ἐκ νέου πορευθέντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κομάνου μέχρι Φλωρίνης ὑπὸ δριμὺν χειμῶνα· θέσεις τινὲς φαίνονται εὔθετοι δι' ἀρχαίας πόλεις.

'Επανακάμψαντες εἰς Κοζάνην μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ ἐναντίου στρατεύματος καὶ σχόντες ἡσυχίαν ἐπί τινας ἡμέρας, μετέβημεν περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου διαταγῇ τοῦ τότε μεράρχου ἡμῶν κ. Σ. Γεννάδη εἴς τινα χωρία, κείμενα κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς Βέροιαν ὁδοῦ, ἔνθα ἐλέγοντο ὑπάρχοντα ἀρχαῖα· τῆς ἐκδρομῆς ταύτης, γενομένης μετὰ 36 εὐζώνων τοῦ φυλακείου μου, μετέσχεν ἡ πολυμαθεστάτη Κυρία Lovatelli καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς Μεραρχίας ἡμῶν *Πάτερ-Καλλίμαχος*, δεινὸς ἐρευνητὴς τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων.

'Αφέντες τὴν ἁμαξικὸν καὶ διευθυνόμενοι ΒΑ πρὸς τὸ χωρίον *Τοπτσιλὰρ* συνηντήσαμεν ἐπὶ τελματώδους ἐδάφους δύο μεγάλους λόφους, ἐν οἷς ἐβεβαιώσαμεν ὕπαρξιν *νεολιθικῶν* συνοικισμῶν, ὁμοιοτάτων τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ κατά τε τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων καὶ τὰ λίθινα καὶ ὀστέϊνα ἐργαλεῖα καὶ κατὰ τὰ τοιχάρια τῶν οἰκημάτων· ἐν τῷ τζαμίῳ καὶ τῇ κρήνῃ τοῦ χωρίου ὑπάρχουσί τινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὀγκώδη μεγάλου ναοῦ 'Ελληνικῶν χρόνων.

Ταῦτα λέγεται ὅτι ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου *Μορανλί*· μεταβάντες εἰς αὐτό, εὕρομεν ἐν μὲν τῷ χωρίῳ ἀφθονώτερα ὅμοια ἀρχαῖα καί τινα ἀβαφῆ ἀγγεῖα ἐκ τάφων, ὑπὲρ αὐτὸ δ' ἐγγὺς ἄφθονα ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, τοῦ *'Ηρακλέους* πιθανῶς· διότι ἐντεῦθεν ἐκόμισέ τις χωρικὸς εἰς Κοζάνην ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν ἥρωα κατὰ τὸν γνωστὸν τύπον Farnese καὶ φέρον τρίστιχον ἐπιγραφήν, ἧς ἐμφανέστερον διεκρίνετο ἡ ἀνάθεσις ΗΡΑΚΛΕΙ ΚΥΝΑΓΙΔΑΙ ΕΥΧΗΝ *'Ηρακλεῖ Κυναγίδᾳ εὐχήν*· οἱ χρόνοι αὐτῆς κεῖνται περὶ τὸ 300 π. Χρ..

Ἐπίσης ἐντεῦθεν ἐκομίσαμεν εἰς Κοζάνην ἁπλῆν πλάκα, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἡ ἑξῆς περίπου ἀμελῶς κεχαραγμένη ἐπιγραφή: *ἔτους η' ἀπὸ* (;) | *Σεβαστοῦ Καίσαρος..* | *Ἡρακλεῖ Ἡδο-|νὴ Ἀμύντου* | *ἐλευθερωθεῖ|σα εὐχαριστήριον*· τὰ τρία τελευταῖα γράμματα τοῦ στίχ. 1 καί τινα συμπιλήματα ἐν τέλει τοῦ στίχ. 2 δὲν διεκρίναμεν οὐδ' ἀντεγράψαμεν καλῶς πάντα τὰ λοιπὰ ἔχουσιν ὀρθῶς.

Παράκειται δὲ τὸ χωρίον *Ντορταλί*, ἔνθα εὕρομεν τμῆμα ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς τῷ Ἡρακλεῖ ἐπίσης, μεταγενεστέρων χρόνων· φαίνεται δ' ὅτι ὁ ναὸς οὗτος παρέσχεν ἄφθονον ὑλικὸν εἰς ἐπιθήματα ἐπὶ τάφων Τουρκικῶν· διότι οὐ μακρὰν αὐτοῦ παρὰ τὴν ἁμαξιτὸν εὕρομεν παλαιὸν Τουρκικὸν νεκροταφεῖον πλῆρες ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, βάσεων ἀνδριάντων, γεισωμάτων ποικίλων, στηλῶν κττ., διεκρίναμεν δ' ἐπί τινος, τὰ πολλὰ κατακεχωμένης, ἀριστερὰ ἐπ' ὀλίγον καὶ κάτω, ἴσως καὶ δεξιὰ ἀρτίας, τὰ ἐπιμελῶς κεχαραγμένα μεγάλα γράμματα:

...ΙΙ◡.... ////

ΡΙΣΣΑΜΕ ////

ΜΕΓΑΡΟΙΣ

Ἐκ Μορανλὶ ἐπίσης ἐκομίσαμεν εἰς Κοζάνην μεγάλην στήλην μαρμαρίνην, ἐφ' ἧς τοῦ γείσου ἄνω ὑπάρχει ἐπιγραφὴ

....Α ΗΡΩΕΣΚΡ....

....Α ΠΕ....

ὑπ' αὐτὰ ἀνάγλυφον νεκρικοῦ συμποσίου· ἀνὴρ κατακεκλιμένος, οὗ ἔμπροσθεν τράπεζα καὶ ἐνώπιον γυνὴ καθημένη καὶ θεράπαινα κρατοῦσα κίστην χρυσίων· ὑπ' αὐτὰ ἕτερον ἐπίπεδον μετ' ἐπιγραφῆς

Μ]αμμία Νε[....

Κρατεύου· Ἀμύ[ντου,

ὑφ' ἣν ἱππεύς, οὗ ἐνώπιον γυνή, ἧς ὄπισθεν θεράπαινα ὁμοία τῇ ἄνω.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐγγὺς χωρίου *Εὐρινισλὶ* μετεκομίσαμεν ἀκέφαλον ἄγαλμα ὀρθῆς ἱσταμένης γυναικὸς ἐνδεδυμένης, ἧς ἐλλείπει ἡ κεφαλή, μετρίας τέχνης· ἔκειτο ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπουζιάκ-Τεκὲ* τὸ ἄνω ἥμισυ κατακεχωμένον· ἐμάθομεν δ' ὅτι παρὰ τὸ ἐγγὺς χωρίον *Τσιομπανλὶ* ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, ἐφ' ὧν οἱ χωρικοὶ ἀνακαλύπτουσι νομίσματα, καὶ ὅτι ὑπὲρ τὸ Τοπτσιλὰρ ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπαχσὲ-Τεκὲ* ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα· λέγει δ' ὁ ἐν Κοζάνῃ Χαρὰλ Χαρίσης ὅτι γινώσκει που ἐνταῦθα «χτίριο θολογυριστό», ἴσως τάφον

Παρ' αὐτοπτῶν δ' ἐργατῶν, πρὸ ἐτῶν ἐργασθέντων εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν ἐνταῦθα, ἐμάθομεν ὅτι δεξιὰ τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς Βέροιαν ἁμαξιτοῦ μεταξὺ τῶν χωρίων Ῥαχμανλὶ καὶ Σαρμουσαλάρ, ἐγγύτατα δὲ τοῦ χωρίου *Ἰνεσλί*, ὑπάρχει Κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ εἰς τὰ κράσπεδα αὐτοῦ μεγάλη ὀπὴ κτιστὴ ἐν εἴδει τάφου· παράκειται τὸ χωρίον *Τσιτσιλέρ*, ἔνθα μανθάνομεν ἐσχάτως ὅτι στρατιῶται εὗρον μεγάλην πλάκα πλήρη γραμμάτων, ἥτις τῇ φροντίδι τοῦ ἀνωτέρου διοικητικοῦ ἐπιτρόπου Κοζάνης κ. Χωματιανοῦ ἐκομίσθη εἰς Κοζάνην· ἡμεῖς, διελθόντες ἄλλοτε ἐκεῖθεν, παρετηρήσαμεν ὅτι ὁ τόπος εἶναι εὔθετος πρὸς κτίσιν ἀρχαίας πόλεως.

γ') Ἀρχαῖαι πόλεις, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα μνημεῖα κατὰ τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος καὶ τὴν Μακεδονικὴν Ἰλλυρίδα.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου μετασχόντες καὶ τῆς εἰς Κορυτσὰν ἐκστρατείας, ἠδυνήθημεν καιροῦ ἐπιτρέποντος νὰ συλλέξωμεν πληροφορίας τινὰς καὶ ἐξετάσωμεν καὶ αὐτοπροσώπως περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων.

Μεταβαίνοντες ἐκ Κοζάνης διὰ τῆς εἰς Σιάτισταν ἁμαξιτοῦ διακρίνομεν δεξιὰ μετὰ μίαν ὥραν, ἀφίνοντες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ χωρίον τῶν λεγομένων Καραγιάνια, ἠπίαν κοιλάδα,

ἔνθα λέγουσιν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον *Καραμπουντζιλὰρ* ὑπάρχει κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· περαιτέρω διαβαίνοντες ἐν μέρει τὴν κατὰ τοὺς ἀμπελῶνας Σιατίστης μισγάγκειαν διακρίνομεν ἀριστερὰ τὸ χωρίον *Παλαιόκαστρον*, ἔνθα, καθ' ἃ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, λέγεται ὑπάρχουσα ἀρχαία πόλις

Ὑπερβαίνοντες τὴν Σιάτισταν καὶ βαδίζοντες πρὸς τὴν Λαψίσταν μανθάνομεν ὅτι παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα καὶ τὸ χωρίον *Κίναμη* ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· λέγει δὲ ὁ ἐν Σιατίστῃ καθηγητὴς κ. Δάνας ὅτι ἐγγύς που τοῦ χωρίου *Ταρουσιάνη* ἐνταῦθα ὑπάρχει σπήλαιον λαξευτὸν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ· οὐ μακρὰν δὲ τῆς Λαψίστας ἐν θέσει *Λικνᾶδες* λέγεται ὅτι εὑρέθησαν ἀγάλματα χαλκᾶ καὶ χρυσᾶ· περαιτέρω λαμβάνοντες τὴν εἰς Μπογατσικὸν ἡμιονικὴν ὁδόν, μανθάνομεν ὅτι ἔν τινι μονῇ μεταξὺ τῶν χωρίων *Σέλιτσα* καὶ *Πέλικας* διατηροῦντες ἀρχαῖα βιβλία ἐπὶ μεμβράνης, μεταξὺ δὲ Μπογατσικοῦ καὶ Μπλάτσι παρὰ τὸ χωρίον *Σιάνι* ὅτι ὑπάρχει μονὴ τῆς Παναγίας, ἔνθα διατηροῦνται ἐπιγραφαὶ πολλαὶ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ *Χρούπιστα* εὕρομεν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Τουρκικοῦ σχολείου ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Ὀρεστιέων, καθ' ὃ ἀνατίθεται ἀνδριάς· ἐπειδὴ ὁ λίθος εἶναι πλήρης ἀσβέστου, δὲν διεκρίναμεν καλῶς τὰ γράμματα, μὴ ὑπάρχοντος χρόνου καὶ μέσων καθαρισμοῦ· ὁπωσδήποτε ἀντεγράψαμεν τάδε:

...ΙΥΚΛ..ΔΙ....ΙΙΣΛ...
...ΟΥΛ...ΥΙΩΙΣΕΒΑΣΤΩΙ
...ΟΙΣΤΟΚΟΙΝΟΝΟΡΕΣΝ. ΩΝ
...ΤΟΣΔΕΚΑΤΟΥΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
...ΑΣΤ...ΟΥΝΤΟΣΤΟΥΣΥ
...ΤΟΥ...ΤΟΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

τὰ γράμματα τῶν στίχ 2-3 θεώρησαν τὰ πολλὰ ἀσφαλῆ, τῶν λοιπῶν τὰ πολλὰ ἐξ εἰκασίας πιθανά.

Ὑπὸ δὲ τὴν θύραν τοῦ κήπου τοῦ Μουστᾶ-μπέη Τζεμὰλ ὑπάρχει κατακεχωμένος λίθος ἐν εἴδει βάθρου, φέρων τὰ γράμματα:

ΟΚ....
C .....
ΚΛЄ...
ΚΛЄΙΙ
ΚΑΙΔC...

ὁ στίχ. 4 ἴσως *Κλεί[του*· φαίνεται ἐπιτύμβιος

Ὀλίγον δ' ἔξω τοῦ χωρίου ἀριστερὰ τῆς εἰς Καστορίαν ὁδοῦ εἴδομεν τὰ κατεσκαμμένα τείχη ἀρχαίας πόλεως (Ὀρεστικὸν Ἄργος;)· ἡ θέσις καλεῖται *Ἐρημοχώρι*, *Ἑρμοχώρι*, *Ἀρμενοχώρι*· περαιτέρω πρὸς τὸ χωρίον *Ματιάκι* συναντῶμεν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ναοῦ τινος τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους, παρὰ δὲ τὴν *Ζουπάνισταν* μανθάνομεν ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὑρέθη μέγα κτίσμα κυβικῶν λίθων (καμαρωτὸς τάφος;), ἀχθέντων εἰς Χρούπισταν.

Προχωροῦντες εἰς *Καπέσνισταν* ἐγγὺς τῆς ἁμαξιτοῦ, διακρίνομεν θέσιν ὡσεὶ ἀρχαίας πόλεως καὶ ἑτέραν μετὰ τὴν Μπίγλισταν μεταξὺ τῶν χωρίων *Βράνιστας* καὶ *Πλιάσας*· μανθάνομεν δ' ὅτι πέραν τῆς Κορυτσᾶς ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου ὑπάρχει πολύτιμον εὐαγγέλιον ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἀπὸ Κοστενέτσι μάλιστα, δὲν ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐρευνήσωμέν πως καλῶς περὶ τούτων ἕνεκα τῆς ὀξύτητος τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ χειμῶνος.

δ') Ἀρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν Πιερίαν καὶ Περραιβίαν.

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου διαταχθείσης τῆς ἡμετέρας Μεραρχίας ἐπεστρέψαμεν ἐκ Κορυτσᾶς καὶ ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν

νὰ μάθωμεν ἐν Κοζάνῃ, Σερβίοις καὶ Ἐλασσόνι τὴν ὕπαρξιν κατὰ τὴν Πιερίαν τῶν ἑξῆς ἀξίων σημειώσεως ἀρχαίων:

Μεταξὺ Σερβίων καὶ Βελβενδοῦ παρὰ τὸ χωρίον *Γράτσιανη* λέγονται ὑπάρχοντα ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ βράχου ἐσκαμμένον μνημεῖόν τι μετ' ἀναβαθμῶν ἐν εἴδει πυραμίδος. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Βελβενδοῦ ὑπάρχει θέσις λεγομένη *στὲς Μούσιες*, ἔνθα λέγεται εὑρισκόμενον ἄντρον, ἐσκαμμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πλῆρες κογχῶν· κατάκεινται δὲ καὶ πλάκες ἀρχαῖαι μετ' ἐπιγραφῶν· ἄν τις ἐκ τοῦ ὀνόματος θέλῃ νὰ εἰκάσῃ, φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ἱερὸν τῶν *Μουσῶν*, ὧν καὶ τὸ ὄνομα διετηρήθη μέχρι τῶν σημερινῶν χρόνων.

Παρὰ τὸ χωρίον *Καρυὰ* κατὰ τὸ στενὸν τῆς Πέτρας λέγεται ὑπάρχουσα μακρὰ ἐπιγραφή, ἀναφερομένη εἰς καθορισμὸν συνόρων, ἣν ὁ ἐκεῖ ἰατρὸς κ. Οἰκονομίδης παλαιός μοι γνώριμος ἐν Δερελὶ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Γόννων ἀνέλαβε νὰ διασώσῃ· παρὰ δὲ τὸ *Χάνι Χατζηζώγα* ἐν ἐρειπίοις τῆς ἐκκλησίας Ἁγ. Τριάδος ὁ ἐκεῖ διοικητὴς τοῦ φυλακείου λοχαγὸς εἶπεν ἡμῖν ὅτι ὑπάρχει πλὰξ φέρουσα γράμματα, ἅτινα δεκανεύς τις τῶν εὐζώνων ἐχαρακτήρισεν ὡς *ἀρχαῖα Γαλλικά*· ὄντως δὲ ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι Λατινική, ὡς ἐβεβαιώθημεν μετέπειτα.

Περαιτέρω κατὰ τὸ *Χάντοβον*, βαδίζων τις ἐπὶ τῆς εἰς Βέροιαν ὁδοῦ δύο περίπου ὥρας, συναντᾷ θέσιν *Πηγὴν* λεγομένην ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, ἔνθεν ἀναβρύει ἄφθονον ὕδωρ· ἀπέναντι αὐτῆς, ἤτοι δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὑπάρχει ἐσκαμμένος ἐντὸς βράχου πωρίνου, ὡς λέγουσιν αὐτόπται ἐργάται, ἐργασθέντες εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης πρὸ ἐτῶν, μέγα κτίσμα διατηροῦν ζωγραφίας· φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Πιερίαν ἐν τῷ χωρίῳ *Καρίτσᾳ* λέγεται ὅτι ὁ Δημήτρ Ζαρκανέλλας ἔχει μεγάλην ἀνάγλυφον πλάκα μετὰ πολλῶν μορφῶν ἀρίστης τέχνης, ἑτέραν δ' ὁμοίαν ὁ Μητρούλας ἐν τῷ χωρίῳ *Σπί*.

Ἐν Αἰκατερίνῃ ὁ ἱερεὺς Κωνστ. Σκλιοπίδης λέγεται ὅτι γινώσκει *λοφάδι*, ἤτοι λοφον, ἔνθα ὑπάρχει οἰκοδόμημα ἔχον

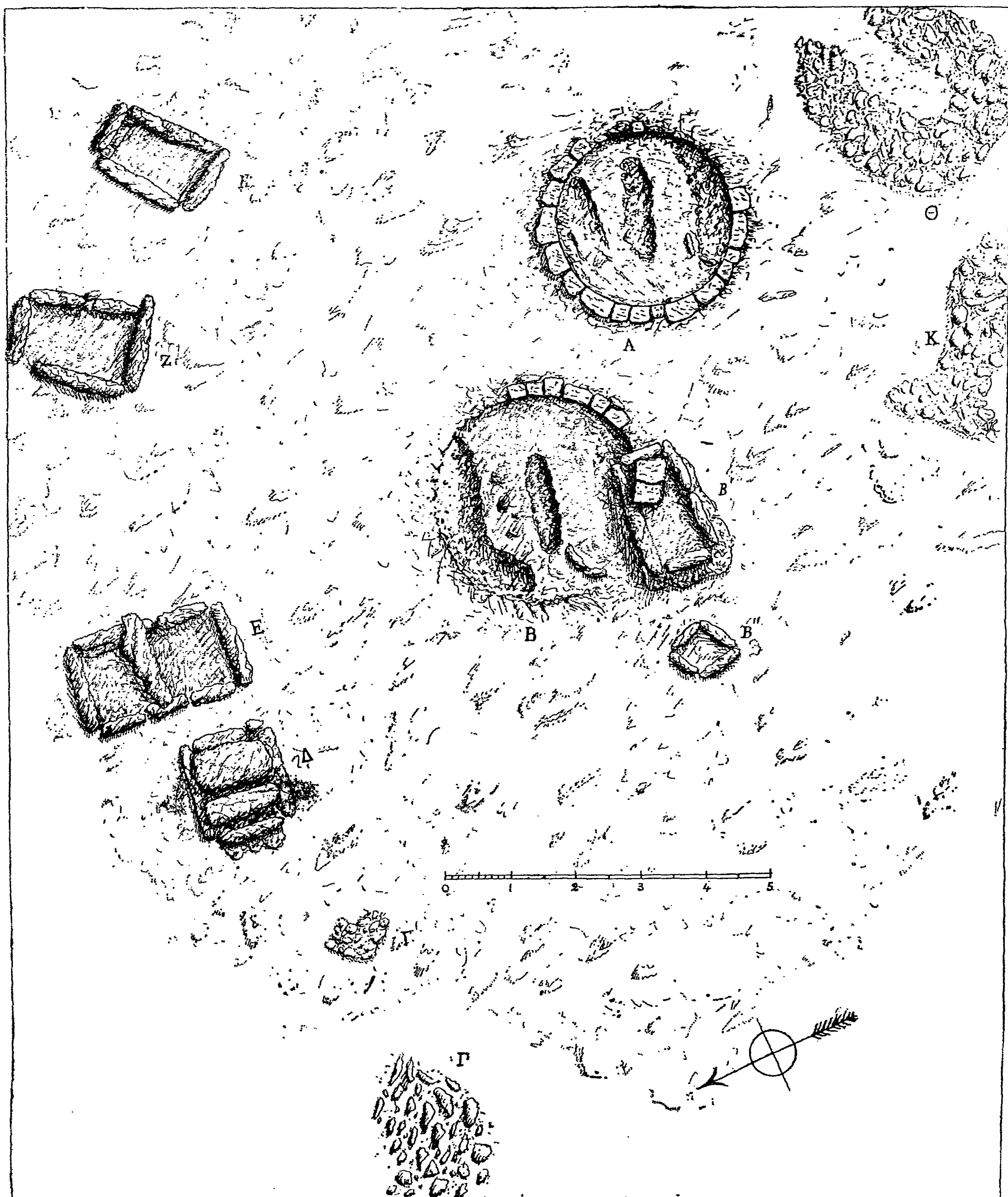
θύραν μαρμαρίνην (καμαρωτὸς τάφος), ἔν τινι δὲ Τεκὲ μεγάλην ἐπιγραφήν· ἐν δὲ τῇ *Σκάλᾳ Κατερίνης* λέγονται ὑπάρχοντα ἀνδριὰς μαρμάρινος ἐνδεδυμένου ἀνδρὸς καὶ τετράγωνον ἀνάγλυφον ἱππέως, κομισθέντα ἐκ τῶν ἐγγὺς ἐρειπίων πρό τινων ἐτῶν, ἵνα φορτωθῶσι διὰ Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ τῶν ἐν *Μαλαθριᾷ* καὶ *Πλαταμῶνι* ἐρειπίων καὶ πολυαρίθμων ἀρχαίων, περὶ ὧν πολλὰ πρὸ τετραετίας ἀνεκοίνωσέν μοι ὁ συμμαθητής μου γενναῖος ἀνθυπολοχαγὸς Μιχαὴλ Ἀναγνωστάκος, ὅστις μάλιστα ἡγούμενος τότε ὁμάδος στρατιωτῶν καὶ μαχόμενος πρὸς τὰς συμμορίας ἔσχε τὴν φροντίδα νὰ περισώσῃ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφάς, κρύψας αὐτὰ ἐντὸς σπηλαίου, ἔτι δ' ἐσχάτως ὁ ἐκ Πουρνὰρ τοῦ Κεσερλὶ Κώστας Φραγκόπουλλος ἐπιστάτης μου ἀπὸ ἐτῶν, περιηγηθεὶς εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον τὰ μέρη ἐκεῖνα, οὐδὲν ἀναγράφομεν, διότι σκοποῦμεν εὐθὺς μετ' ὀλίγον νὰ περισυλλέξωμεν αὐτά, ἀνασκάπτοντες καὶ ναόν, ὅστις βεβαιοῦται εὑρισκόμενος ἐν καλῇ καταστάσει παρὰ τὸ Λιτόχωρον.

Περὶ δὲ τῶν ἐν *Περραιβίᾳ*, πολυαρίθμων ἐπίσης καὶ σημαντικῶν ἀρχαίων ἀντικειμένων καὶ ἐρειπίων πόλεων καὶ μνημείων, ἀρχομένου ἤδη τοῦ νέου ἔτους, θέλω γράψει τὰ δέοντα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1913, ὁρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Γενικοῦ Διοικητοῦ Μακεδονίας κ. Κ. Ῥακτιβάν, ἐγκρίσει τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου καὶ τῆς Μεραρχίας μου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου, εἰδικῶς πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαίων καὶ ἔρευναν τῶν πόλεων καὶ μνημείων.

Ἐν Ἐλασσόνι, τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1913.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

Θ
Κ
Α
Β
Β
Β
Ε
Ζ
Δ
Γ
Γ
0
1
2
3
4
5

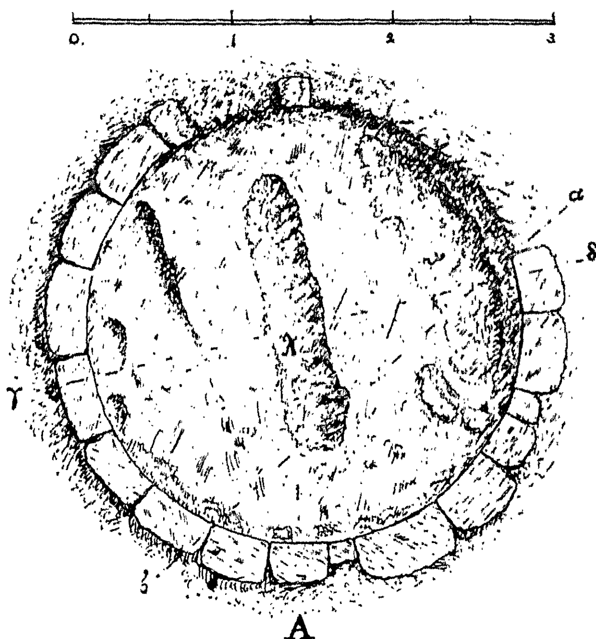
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙᾼ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Κύριος σκοπὸς τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ ζητήματος, ἂν Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶχεν εἰσαχθῆ καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι, ἤγαγέ με ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ βασιλείου τοῦ Ὀδυσσέως Κεφαλληνίαν, τὴν γενέθλιόν μοι χώραν, ἔνθα δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνήργησα δοκιμαστικάς τινας ἀνασκαφὰς ἐν Σάμῃ, τῇ ἀπέναντι τῆς Ἰθάκης, κατὰ τὰ ἔτη 1883 καὶ 1889. Ἀλλ' οὐδὲν λείψανον Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνεκάλυψα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σάμης. Κατὰ τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος 1889 ἐξερευνῶν ἕτερον μέρος τῆς Κεφαλληνίας, τὴν περιοχὴν τῆς Λειβαθοῦς, ἀνεκάλυψα παρὰ τὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκοὺς σπηλαιώδεις τάφους καὶ εὗρον τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων. Οὕτως ἐβεβαιώθη ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὕπαρξις Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

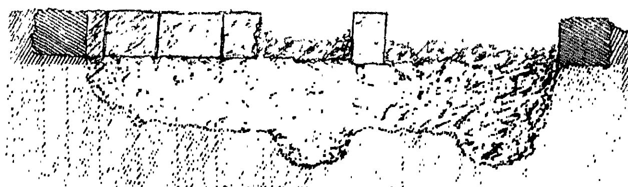
Τὰς ἀνασκαφὰς ἐπανέλαβον δαπάναις τοῦ ἐπιτίμου ἑταίρου τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας κ. A. E. H. Goekoop τῷ 1908 καὶ ἐξηκολούθησα τῷ 1909· ἐπανέλαβον δὲ καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος 1913 καὶ μέλλω νὰ συνεχίσω αὐτάς, μὴ περατωθείσας εἰσέτι, νὰ ἐπεκτείνω δὲ τὰς ἐρεύνας καὶ εἰς Ἰθάκην.

Τοπογραφικὰ σχέδια, εἰκόνας τινῶν τῶν εὑρημάτων καὶ περιληπτικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, θέλω παράσχει τοῖς ἀναγνώσταις τῶν *Πρακτικῶν* τῆς Ἑταιρείας ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1912.

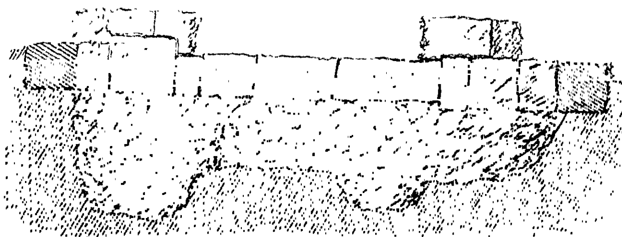
Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1908, ἐνεργηθείσαις ὑπ' ἐμοῦ καὶ τοῦ τότε βοηθοῦ μου κ. Γ. Οἰκονόμου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων, ἀπεκαλύφθη τὸ παρὰ τὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον, ἤτοι κτιστὸς θολωτὸς κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα ἐκτι-

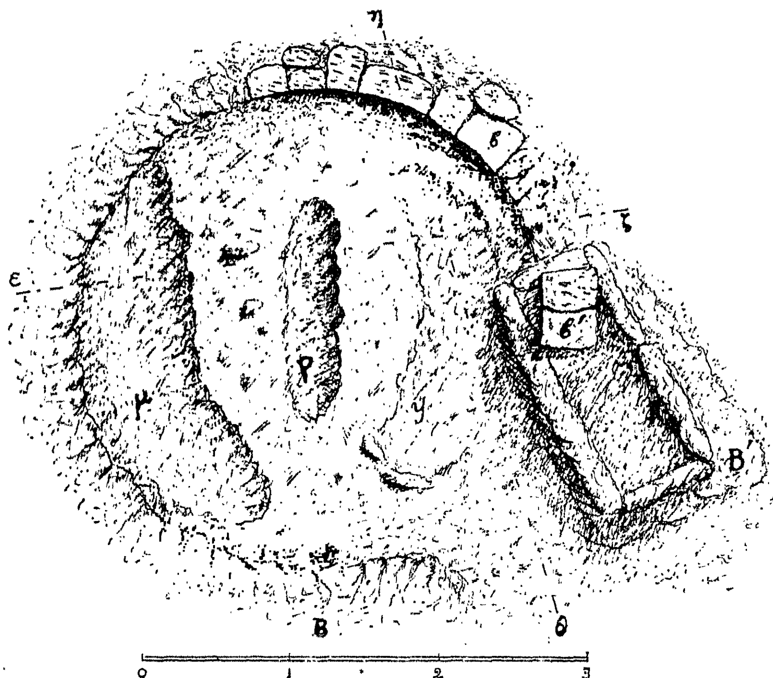
Εἰκ. 1. Θολωτὸς τάφος Α. Κάτοψις.

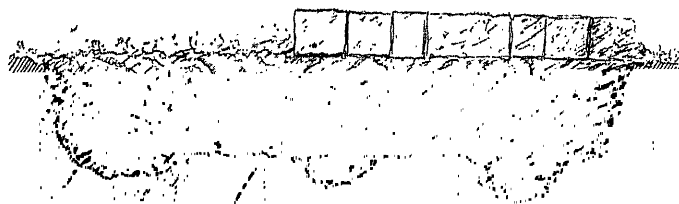
Εἰκ. 2. Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ α - β

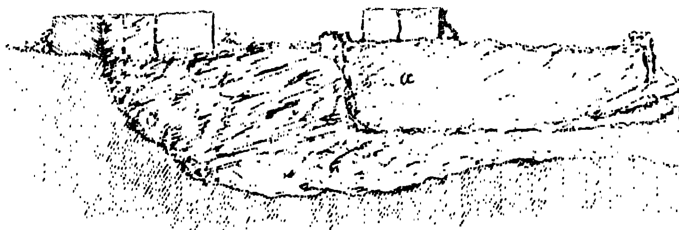
Εἰκ. 3 Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ γ - δ.

Εἰκ. 4. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Κάτοψις.

Εἰκ. 5. Θολωτὸς τάφος Β. Τομὴ ε-ζ.

Εἰκ. 6. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Τομὴ η-θ. Ἐν τῇ αὐτῇ βλέπει τις καὶ τὴν μίαν τῶν πλευρῶν (α) τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου.

σμένος τάφος καὶ οἱ μνημονευθέντες σπηλαιώδεις τάφοι, 16 τὸν ἀριθμόν, οἵτινες περιέχουσιν ἐν ὅλῳ 83 τάφους ἀνωρυγμένους ἐν τῷ ἐδάφει τῶν σπηλαίων.

Ἐν δὲ ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἀπεκαλύφθησαν *Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον* παρὰ τὸ χωρίον Κοκκολάτα (μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου Μενεγάτα), ἐν θέσει «Καγκέλισες» ἢ «Μαύρη σπηλιά» καὶ *προϊστορικὸς συνοικισμὸς* καὶ *Μυκηναϊκοὶ τάφοι* ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ κατωφερείᾳ τοῦ ὑψώματος τῆς ἀρχαίας πόλεως Κράνης, κατὰ τὴν θέσιν Ἀλαφῶνα, ἐν ἰδιαιτέρᾳ θέσει, ἥτις καλεῖται *Ρίζα*. Εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἔστρεψα τὴν προσοχήν μου ὁρμηθεὶς ἐκ πληροφοριῶν, ἃς παρέσχε μοι ὁ καθηγητὴς καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου Ἀργοστολίου κ. Γ. Πυλαρινός, τὰς ἀνασκαφὰς δ' ἐξετέλεσα ἔχων βοηθὸν τὸν ἐπιμελητὴν ἀρχαιοτήτων κ. Δημ. Εὐαγγελίδην.

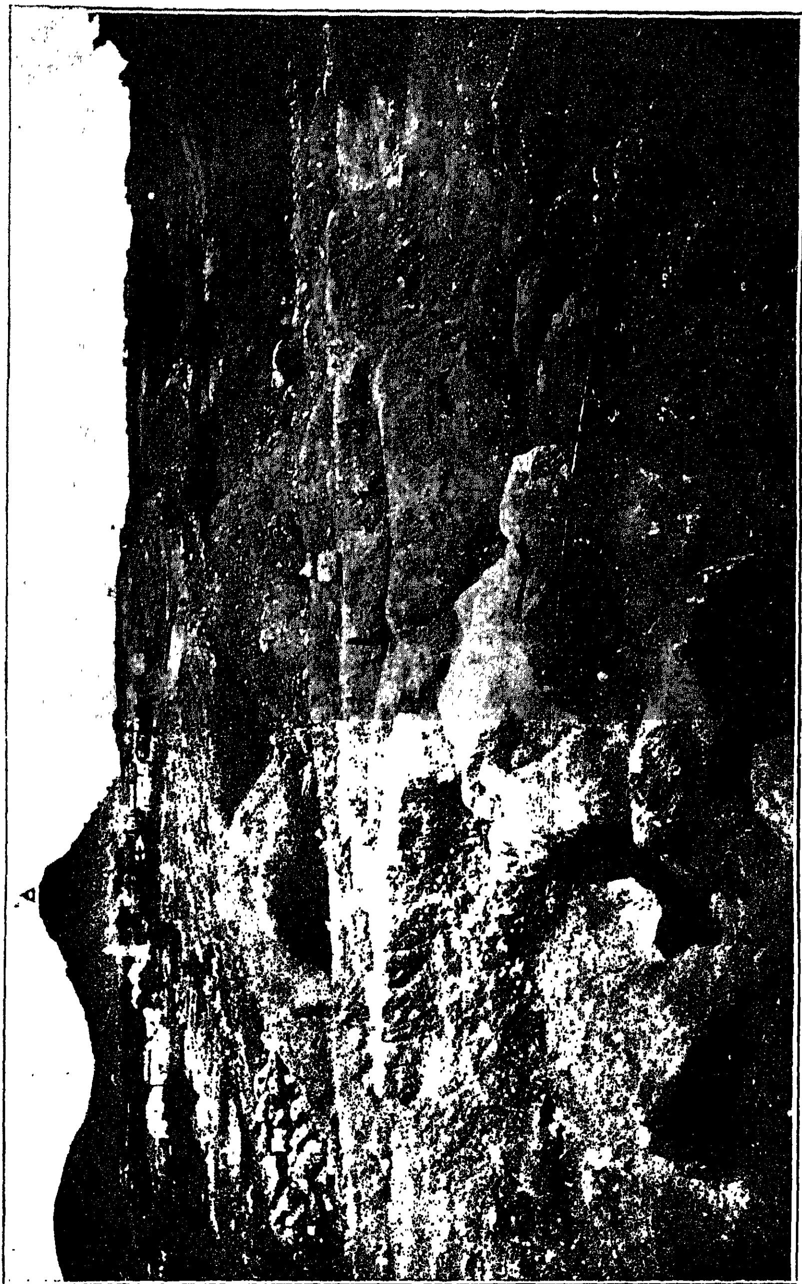
Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τοῦ 1909 δημοσιεύω ἐνταῦθα σύντομον ἀνακοίνωσιν, ἣν θὰ συνεχίσω ἐν τῷ ἑπομένῳ τεύχει τῶν Πρακτικῶν.

Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον παρὰ τὰ Κοκκολάτα.

(Παρένθετος πίναξ Ι ἐν σ. 247).

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἐγένετο πρῶτον ἐργασία πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου Κοκκολάτα εἰς ἴσην περίπου ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου Μενεγάτα, ἐν κτήματι Ἐπαμεινώνδου Μενάγια κειμένῳ ἐν θέσει «*Καγκέλισες*». Ἐγγύτατα κεῖται μέγα φυσικὸν σπήλαιον καλούμενον «*Μαύρη Σπηλιά*». Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπεκαλύφθη μυκηναϊκῶν καὶ προμυκηναϊκῶν χρόνων νεκροταφεῖον, ὃ ὀνομάζομεν «*Νεκροταφεῖον παρὰ τὰ Κοκκολάτα*, ἐν θέσει «*Μαύρη Σπηλιά*».

Ὁ παρένθετος Πίναξ Ι περιέχει τοπογραφικὸν σχέδιον

Εἰκ. 7. Φωτογραφία τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν.

Εἰκ. 8. Φωτογραφία τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου Β΄.

τοῦ νεκροταφείου (πρβ. καὶ φωτογραφικὴν εἰκόνα ἀρ. 7). Τὰ ἐν αὐτῷ κτίσματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

— *Α*. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, (πρβ. καὶ εἰκ. 1, 2, 3).

— *Β*. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, ὅστις ἦτο ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου *Β*΄ (πρβ. καὶ εἰκ. 4-6, 8).

— *Γ*. Μυκηναϊκοὶ λακκοειδεῖς ἢ χασματοειδεῖς ἐν τῷ βράχῳ τάφοι.

— Γ΄ Λείψανα γωνιακοῦ κτίσματος (τάφου;).

— Δ, Ε, Ζ, Η καὶ Β΄, Β΄΄. Κιβωτιόσχημοι τάφοι, (τὸν τάφον Β΄ ἴδε ἐν εἰκ. 8).

— Κ. Λείψανα κτίσματος (τάφου;).

— Θ. Λείψανα τάφου, ὡς φαίνεται, ἐλλειψοειδοῦς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα Τὰ τοιχώματα τούτου, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν κτισμάτων Γ καὶ Κ, εἶνε κατεσκευασμένα ἐκ μικρῶν ἀνωμάλων καὶ ἀπελεκήτων λίθων μετὰ πηλοῦ. Εἶνε δὲ οἱ λίθοι ἀτάκτως τοποθετημένοι, ὡς εἰ ἀπετέλουν *γέμισμα* τείχους. Τὸ τοίχωμα ἔχει μεῖζον πάχος (ὡς νῦν σώζεται) 1,10. Τὸ μῆκος δὲ τοῦ ὅλου σωζομένου κτίσματος εἶνε 3,20.

Τὸ νεκροταφεῖον εἰκονίζεται ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 7 φωτογραφικῇ εἰκόνι. Ἐν αὐτῇ βλέπει τις σωζόμενα λείψανα τῶν δύο θολωτῶν τάφων, τοὺς λακκοειδεῖς τάφους καὶ τὸ χωρίον Κοκκολάτα, ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ὑψοῦται τὸ Ἑνετικὸν φρούριον «Ἅγιος Γεώργιος» (τὸ Κάστρο), ὃ εἶνε δεδηλωμένον διὰ τοῦ *Δ*.

Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ τὸ προκείμενον νεκροταφεῖον, εἶνε βραχῶδες ὀροπέδιον. Προέχει δὲ ὁ βράχος τῇδε κἀκεῖσε καὶ οὕτω σχηματίζονται μεταξὺ χάσματα, ὧν ἄλλα μέν, ὡς εἶχον, ἄλλα δὲ διὰ μικρᾶς καὶ ἀκανονίστου ἐργασίας ἐχρησίμευον ὡς τάφοι. Ἐκ τοιούτων ἰδίᾳ χασμάτων, ἐξειργασμένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ προσλαβόντων σχῆμα ἀκανονίστων λαξευμάτων, ἀποτελοῦνται οἱ λακκοειδεῖς τάφοι Γ, ὧν φωτογραφικὴν ἀπεικόνισιν βλέπει τις ἐν εἰκ. 9.

Εἰκ. 9. Φωτογραφία τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Μυκηναϊκοὶ θολωτοὶ καὶ λακκοειδεῖς τάφοι.

Τὰ σπουδαιότατα τῶν ἀνακαλυφθέντων κτισμάτων ὑπὸ ἔποψιν εὑρημάτων (ἀγγείων καὶ μικροτεχνημάτων) εἶνε οἱ δύο θολωτοὶ καὶ οἱ λακκοειδεῖς τάφοι Σώζονται δὲ τῶν θολωτῶν τάφων μόνον ἡ κατωτάτη σειρὰ λίθων καὶ αὕτη οὐχὶ ὁλόκληρος. Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομῆς εἶνε ἰσοδομικὸς διὰ κανονικῶς ἐξειργασμένων καὶ ἀκριβῶς προσαρμοζομένων πωρίνων λίθων.

Ὁ τάφος Α (εἰκ 1, 2, 3) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 2,70 μ. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε βραχῶδες καὶ ἀνώμαλον, σχηματίζει δὲ δύο κυρίως μεγάλα καὶ ἱκανῶς βαθέα χάσματα (ταῦτα σημειοῦνται διὰ τῶν λ καὶ κ) μικρὸν ἐξειργασμένα, ἅτινα ἔλαβον ὄντως σχῆμα λαξευμάτων καὶ ἐχρησίμευον κατ' ἐξοχὴν ὡς τάφοι. Ἐν αὐτοῖς ἦσαν χώματα, ὀστᾶ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν εὑρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ ἐδάφει τοῦ κτίσματος ὑπῆρχον καὶ ὀλίγα τινὰ ὀστᾶ καὶ κτερίσματα, ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀπετίθεντο ἐνίοτε νεκροί.

Ὁ δὲ τάφος Β (εἰκ 4, 5, 6) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 3,10 καὶ 2,90, τρία δὲ ἀκανόνιστα λαξεύματα (μ, ρ, ψ), ἃ ἐχρησίμευον ὡς τάφοι, ἐν οἷς ὡσαύτως ἦσαν χώματα ἀναμεμιγμένα μετὰ ὀστῶν καὶ κτερισμάτων. Τὸ διὰ τοῦ ψ δηλούμενον λάξευμα ἢ κοίλωμα ἔχει ἐλάχιστον βάθος.

Ἦτο δὲ ὁ προκείμενος θολωτὸς τάφος Β (εἰκ. 4) ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου Β', ὡς φανερὸν γίνεται ἐκ τοῦ τεθραυσμένου λίθου β', ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ θολωτοῦ τάφου καὶ κεῖται νῦν κατὰ χώραν, ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου. Φαίνεται ὅτι ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ὑπῆρχεν ὁ κιβωτιόσχημος τάφος, οἰκογένειά τις ἔθαπτε τοὺς νεκρούς της ἐν τῷ παρὰ τὸν τάφον τοῦτον βραχώδει χώρῳ, ἰδίᾳ ἐν τοῖς λαξεύμασιν μ, ρ, ψ. Ὑστερώτερον ἀπεφάσισεν αὕτη νὰ περιλάβῃ τοὺς νεκρούς της ἐντὸς κτιστοῦ θολωτοῦ τάφου, ὃν καὶ κατεσκεύασεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κτίσμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ καὶ τὸ λάξευμα μ, ἐξ ἀνάγκης ὁ περιφερικὸς αὐτοῦ

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

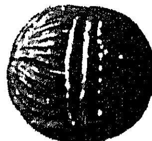

21

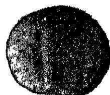
Εἰκ. 10 21. *Κρητομηκυναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου, πλὴν τοῦ ὑπ' 17, ὅστις εἶνε ἀχάτης λίθος. 'Αρ. 10-12, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α. 'Αρ. 13-16, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β. 'Αρ. 17-21, ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ. 'Ο ὑπ' ἀρ. 10 εἶνε οὐχὶ ἐκ μέλανος ἀλλ' ἐξ ὑπολεύκου στεατίτου.*

22

23

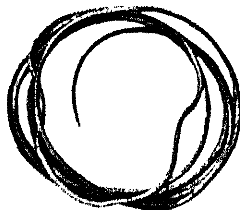

24

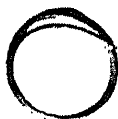

25

26

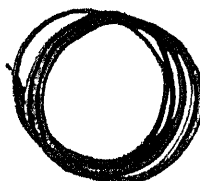

27

Εἰκ. 22-27. *Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.*

28

29

30

31

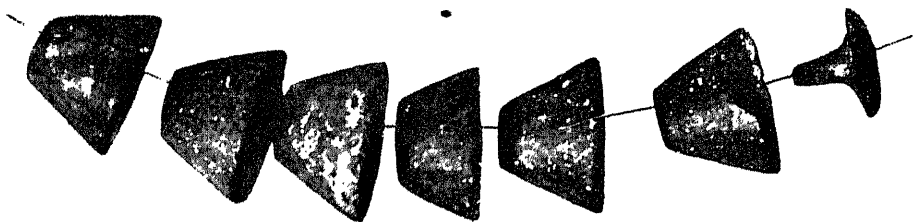
Εἰκ. 28-31. *Χρυσᾶ ἐλάσματα χρησιμεύοντα πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, ἤτοι σφιγκτῆρες* **(σφηκωτῆρες)** *Εὑρέθησαν ἐν λακκοειδέσι τάφοις, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 29, ὃ εὑρέθη ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ Β'.*

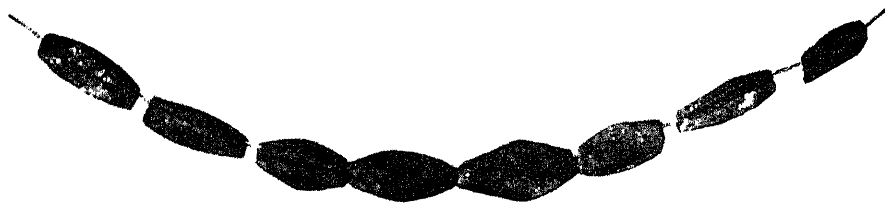
Εἰκ. 32. *Χαλκοῦν μαχαίριον. Εὑρέθη ἐν τοῖς λακκοειδέσι τάφοις.*

τοῖχος ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ἀνατολικῆς γωνίας τοῦ κιβωτιοσμήμου τάφου. Τούτου ἕνεκα ἐνετειχίσθη ἡ γωνία αὕτη ἐν τῷ θολωτῷ κτίσματι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ τοῖχος τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐκτίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου. Λίθος (β') ἐκ τῶν δόμων τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐστηρίχθη διὰ τριῶν αὐτοῦ γωνιῶν ἐπὶ τῶν ἀντιστοιχουσῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου, ὡς βλέπει τις ἐναργῶς ἐν εἰκ. 4, καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ κατασκευὴ καὶ περάτωσις τοῦ τοίχου τοῦ θολωτοῦ κτίσματος. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν πραγμάτων συνετέλεσεν, ὡς φαίνεται, εἰς πρόωρον καταστροφὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου. Ὁ ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου δηλ. τάφου λίθος β' ὑπείκων εἰς τὸ βάρος τῶν ὑπερκειμένων λίθων ἐθραύσθη κατὰ τὸ μέσον καὶ οὕτως ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου κτίσματος. Οὕτω δὲ τεθραυσμένον τὸν λίθον τοῦτον καὶ ἐν μέρει ἐμβεβαπτισμένον κατὰ τὸ ἔσω ἄκρον ἐν τοῖς χώμασι τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου βλέπει τις ἐν τῇ φωτογραφικῇ εἰκόνι ἀρ. 8.

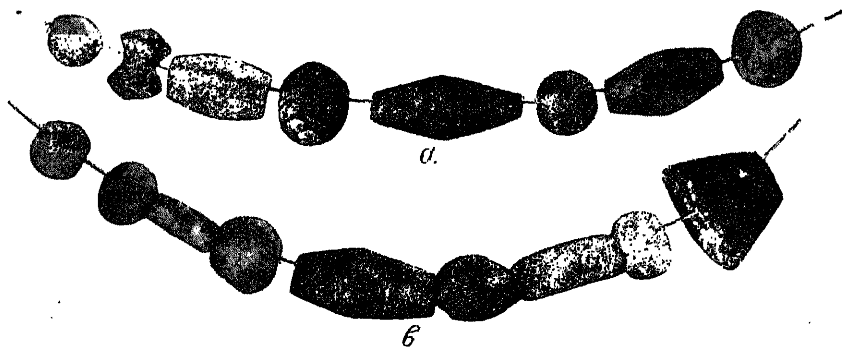
Κατὰ ταῦτα ἄρα οἱ ἐν τῷ προκειμένῳ Μυκηναϊκῷ κτιστοὶ θολωτοὶ τάφοι εἶνε ὑστερώτεροι τῶν κιβωτιοσχήμων. Ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ νεκροταφείῳ φαινομένων συνάγεται καὶ γενικώτερόν τι συμπέρασμα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι Μυκηναϊκῶν θολωτῶν τάφων. Οἱ τάφοι δηλ. οὗτοι δὲν θὰ κατεσκευάζοντο *πάντοτε* κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καθ' ὃν ἐπρόκειτο να γείνῃ ἡ πρώτη ταφή. *Ἐνίοτε* τοὐλάχιστον, ὥσπερ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, κατεσκευάζοντο, ἀφ' οὗ εἶχον ἤδη ταφῇ πλησίον ἀλλήλων πολλοὶ νεκροὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ αὐτοῦ γένους. Νομίζω μάλιστα ὅτι τοιοῦτόν τι ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ καὶ ὡς πρὸς τοὺς λακκοειδεῖς τάφους (Εἰκ. 9). Ἐνταῦθα ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐγίνετο ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ ἐν χώρῳ λίαν περιωρισμένῳ, ὃν ἐδύνατο νὰ περιλάβῃ θολωτὸς τάφος τῶν συνήθων διαστάσεων. Τοιοῦτος δὲ τάφος θὰ ἔμελλεν ἴσως νὰ κτισθῇ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπερ ὅμως αἱ περιστάσεις, ὡς φαίνεται, δὲν ἐπέτρεψαν. Εἶνε μάλιστα πιθανὸν ὅτι τὸ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ φαινόμενον,

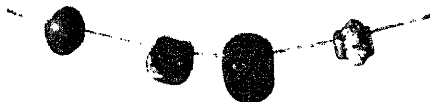
Εἰκ. 33. Κομβία ἐκ στεατίτου λίθου. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

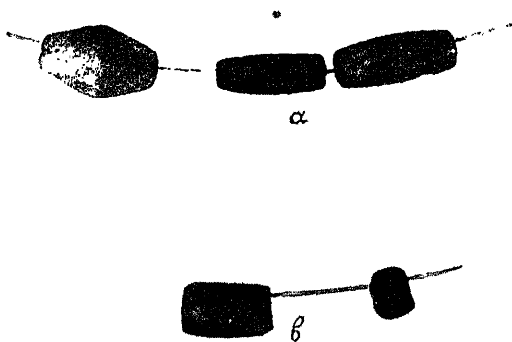
Εἰκ. 34. Ψῆφοι ὅρμων ἐκ πορσελάνης. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

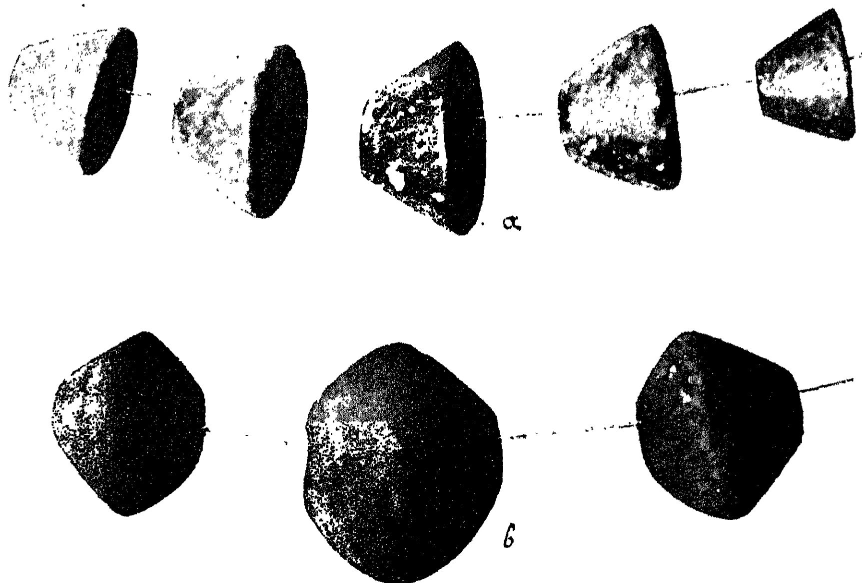
Εἰκ. 35. Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀργυραδάμαντος. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

Εἰκ. 36 Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ὑελώδους μάζης. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α.

Εἰκ. 37. Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀχάτου (α) καὶ ἐκ σαρδίου λίθου (β).

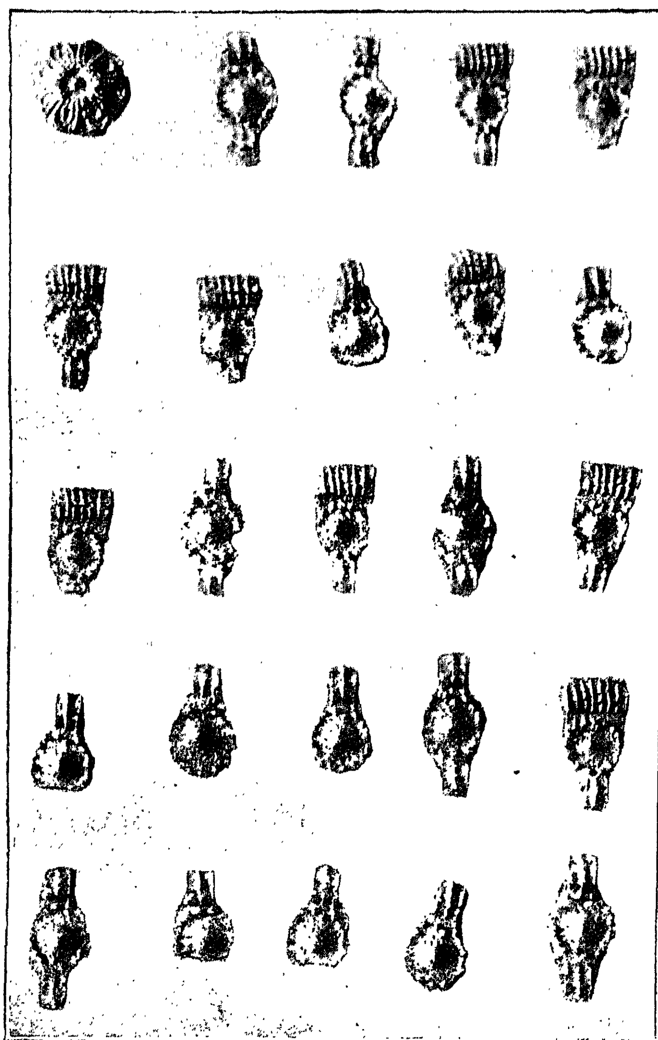
Εἰκ. 38. Κομβία (σφονδύλια καλούμενα), ἢ ψῆφοι ὅρμων ἐκ στεατίτου λίθου (α) καὶ ἐκ πηλοῦ (β). Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β.

ἡ ὑστερωτέρα δηλ. κατασκευὴ τῶν θολωτῶν τάφων (μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὰς πρώτας ταφὰς νεκρῶν), ἦτο τι σύνηθες, προκειμένου μάλιστα περὶ τάφων μεγάλων καὶ μεγαλοπρεπῶν, οἷοι λ. χ. οἱ ἐν Μυκήναις καὶ ἐν Ὀρχομενῷ, ὧν ἡ κατασκευὴ ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐδύνατο νὰ συντελεσθῇ. Ὅπως δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη ταφὴ ἐγίνετο ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτος προϋπῆρχεν, ὅτι δηλ. οἱ βασιλεῖς κατεσκεύαζον ζῶντες τοὺς ἑαυτῶν τάφους (ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι τὰς πυραμίδας των), ὅπερ ἄλλως δὲν εἶνε ἀπίθανον. Συγχρονισμὸς ὁπωσδήποτε κατασκευῆς τοιούτων μεγάλων τάφων καὶ πρώτης ταφῆς νεκρῶν ἀποκλείεται. Ἴσως δὲ τὰ ἐν Μυκήναις καὶ Ὀρχομενῷ μικρὰ τετράγωνα δωμάτια ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀνορυχθέντες τάφοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νεκροῦ, μέχρις οὗ διασκευασθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ τάφος καὶ κτισθῇ τὸ περιφερικὸν κτίσμα.

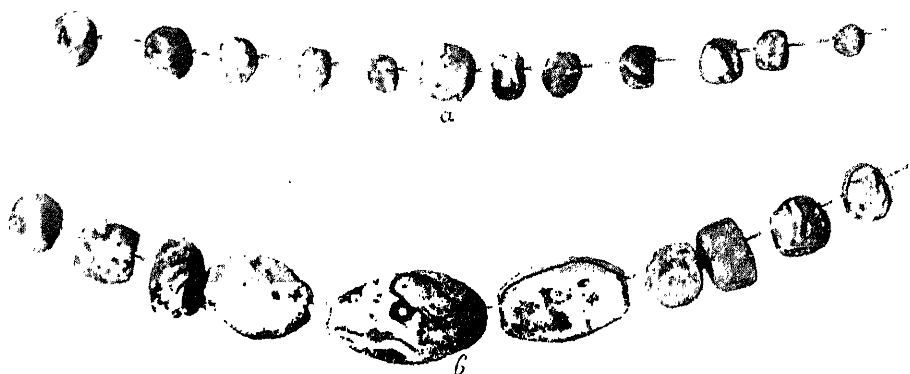
Ὡς πρὸς δὲ τὸν κιβωτιόσχημον τάφον Β΄, παρατηρητέον ὅτι ἀνασκαφὴ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου δὲν ἐγένετο, διότι ὁ τάφος εὑρέθη ἄθικτος. Ὑποστηρίξας διὰ στηριγμάτων ἐκ ξύλου τὸν λίθον *β΄* (εἰκ. 4), ὅπως μὴ μετακινηθῇ οὗτος ἐκ τῆς κατὰ χώραν θέσεώς του, ἐδυνήθην νὰ ἐξερευνήσω τὸν τάφον εὑρεθέντα ἐν τάξει, πλήρη δ' ὄντα χωμάτων [1]), ἐν οἷς καὶ ὀλίγα τινὰ ὀστᾶ καὶ χαλκοῦν μαχαίριον, ὅπερ κατὰ χημικὴν ἀνάλυσιν γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Ζέγγελη περιέχει ἀνάλογον ποσότητα κασσιτέρου, εἶνε ἄρα ὀρειχάλκινον.

Τὰ γενόμενα ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τάφοις εὑρήματα εἶνε ἀγγεῖα καὶ μικροτεχνήματα, ἀνήκουσι δὲ πάντα εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ προέρχονται ἐκ τῆς νεωτέρας, τῆς ἀπὸ τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Τῶν εὑρημάτων τούτων δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὰ μικροτεχνήματα (Εἰκ.

[1]) Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν παρὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκῶν τάφων ἐβεβαιώθησαν δύο τρόποι ταφῆς, 1) ἀφ' οὗ ἀπετίθετο ὁ νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ, ἐπληροῦτο ὁ τάφος χωμάτων καὶ λίθων, 2) ὁ νεκρὸς ἀπετίθετο ἁπλῶς ἐν τῷ ἀνωρυγμένῳ τάφῳ, οὗτος δὲ ἔμενε κενός.

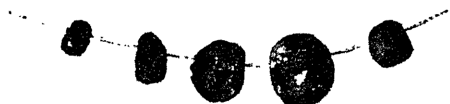
Εἰκ. 39. Ψῆφοι ὅρμων ἢ ἐξαρτήματα ἐξ ὑελώδους μάζης. Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β.

Εἰκ. 40. Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀχάτου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 41. Ψῆφοι ὅρμων ἐκ πορσελάνης Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 42. Ψῆφοι ὅρμων ἐκ σαρδίου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Ι.

10-49). Ἀξιολογώτατα δὲ τούτων εἶνε οἱ ἐγγεγλυμμένοι ἢ Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι (εἰκ. 10-27), ἅπαντες διατρητοὶ καὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως, ἧς καὶ αἱ παντοῖαι ψῆφοι ὅρμων.

Ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ Α εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς:

α΄) Τρεῖς ἐγγεγλυμμένοι λίθοι (Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι) ἐκ στεατίτου μέλανος (Εἰκ 11-12) καὶ ὑπολεύκου (Εἰκ. 10).

β΄) Κομβία, ἢ σφονδύλια καλούμενα, ἐκ στεατίτου λίθου (Εἰκ. 33). Ὅμοιον ἴδε καὶ ἐν εἰκ. 35, β.

γ΄) Ψῆφοι ὅρμων ἐκ πορσελάνης (Εἰκ. 34).

δ΄) Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀργυραδάμαντος, κατὰ τὸν καθηγητὴν κ. Θ. Σκοῦφον, (εἰκ. 35, α, β).

ε΄) Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ὑελώδους μάζης (εἰκ 36).

ς΄) Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀχάτου (εἰκ 37, α) καὶ ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 37, β).

ζ΄) Χρυσοῦν περιειλιγμένον ἔλασμα (εἰκ. 29) τῶν χρησιμευόντων πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, σφιγκτὴρ ἢ *σφηκωτήρ*, ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπωμεν: «πλοχμοὶ θ' οἳ χρυσῷ τε καὶ *ἀργύρῳ ἐσφήκωντο*» (Ἰλιάς. Ν, 52).

η΄) Χαλκᾶ τινα τεμάχια μαχαιρίου καὶ βελονῶν, ὡς φαίνεται.

Ἐν τῷ τάφῳ Β εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς.

α΄) Τέσσαρες Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 13-16).

β΄) Κομβία ἢ σφονδύλια ἐκ στεατίτου λίθου (εἰκ. 38, α) καὶ ἐκ πηλοῦ (εἰκ. 38, β), καὶ ψῆφοι ἐξ ἀργυραδάμαντος (εἰκ. 48).

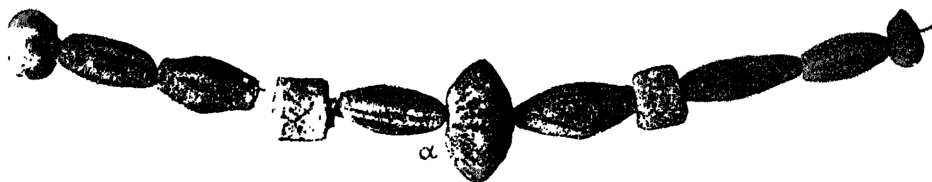
γ΄) Οἱ ἐν εἰκ. 39 πλακωτοὶ μικροὶ ψῆφοι ὅρμων ἐξ ὑελώδους μάζης.

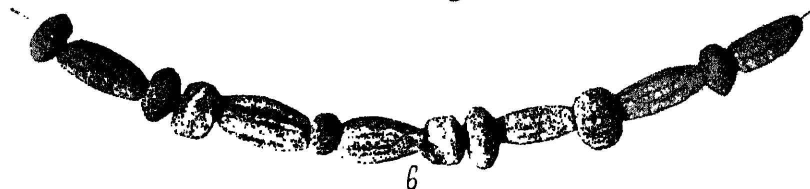
Ἐν δὲ τοῖς λακκοειδέσι τάφοις εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς:

α΄) *Κρητομυκηναϊκὸς λίθος* ἐξ ἀχάτου (εἰκ. 17), ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος τῶν εὑρεθέντων λίθων (καὶ ὁ κάλλιστος ἐν γένει τῶν λίθων, οὓς ἐγὼ γνωρίζω), ἐν ᾧ *ταῦρος βόσκων*, εἰκονισμένος

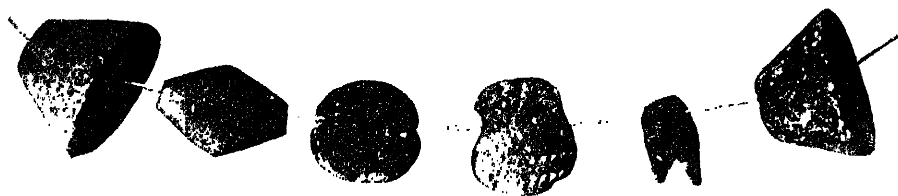

43. Ἐξ ἀχάτου λίθου.

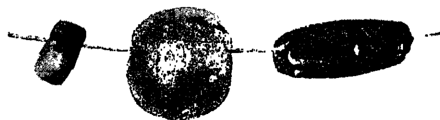

44 Ἐκ πορσελάνης.

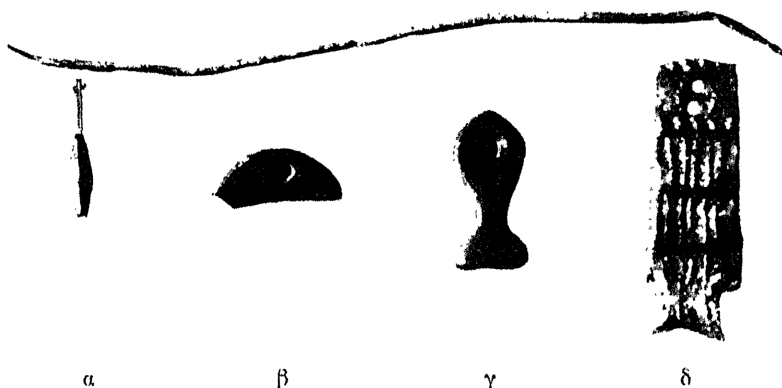

45. Ἐκ μέλανος στεατίτου λίθου.

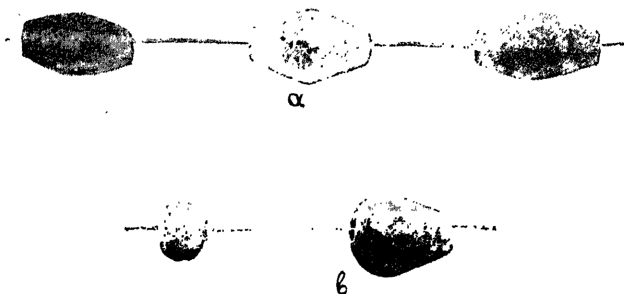

46. Ἐκ σαρδίου λίθου. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.

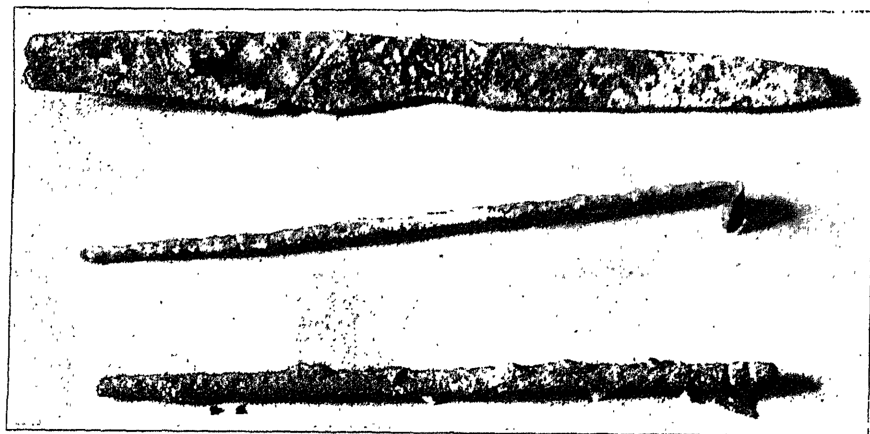
Εἰκ. 43-46. Ψῆφοι ὅρμων. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 47. Χαλκῆ βελόνη, χρυσῆ ψῆφος (α), ἐξαρτήματα ἐκ στεατίτου (β, γ) καὶ ἐξ ὑελώδους μάζης (δ). Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 48. Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀργυροδάμαντος κ. λ.

Εἰκ. 49. Χαλκᾶ. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

ἐν μεγάλῃ ζωηρότητι καὶ φυσικότητι καὶ δεδηλωμένος ἐν πάσῃ ἀνατομικῇ ἀκριβείᾳ. Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας χρησιμεύει ἡ εἰκὼν 50, ἐν ᾗ εἰκονίζεται ὁ αὐτὸς λίθος εἰς μέγεθος τριπλάσιον τοῦ φυσικοῦ. Ὑπό τινα ἔποψιν ὁ λίθος οὗτος ἀναπολεῖ τὴν ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν χρυσῶν ποτηρίων τοῦ Βαφιοῦ παράστασιν. Τὸν ὄπισθεν τοῦ ταύρου ὑψούμενον φοίνικα ὁ τεχνίτης παρέστησεν ἐσχηματοποιημένον ἐπίτηδες, πρὸς ἁρμονικὴν πλήρωσιν τοῦ χώρου,

Εἰκ. 50. Ὁ ἐν εἰκ. 17 ἀχάτης λίθος. Μέγεθος τριπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ.

ὃν εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του, κάλλιστα δ' ἔλυσε τὸ πρόβλημά του τοῦτο.

β') Δέκα Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 18-17), πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.

γ') Τρία χρυσᾶ περιειλιγμένα ἐλάσματα (εἰκ. 28, 30, 31), σφιγκτῆρες πλοκάμων τῆς κόμης, *σφηκωτῆρες* (ἴδε ἀνωτέρω).

δ') Χρυσῆ ψῆφος ὅρμου (εἰκ. 47, α) καὶ ἐξάρτημα ἐξ ὑελώδους μάζης (εἰκ. 47, δ).

ε') Δύο μικροὶ διαφόρου σχήματος λίθοι, διάτρητοι, ἐκ στεατίτου, χρησιμεύοντες ὡς ἐξαρτήματα (εἰκ. 6, γ)

ς') Χαλκῆ βελόνη (εἰκ. 47), χαλκῆ καρφὶς ἑλισσομένη τὸ ἄνω μέρος καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεμάχια χαλκοῦ (εἰκ. 49), καὶ μαχαίριον (εἰκ. 32).

ζ') Ψῆφοι ὅρμων ἐξ ἀχάτου λίθου (εἰκ. 40 καὶ 43) καὶ ἐκ πορσελάνης (εἰκ. 41 καὶ 44).

η') Ψῆφοι ὅρμου ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 42 καὶ 46).

θ') Κομβία, ἢ σφονδύλια, καὶ ψῆφοι ὅρμου ἐκ στεατίτου (εἰκ. 45) καὶ ἄλλα πολλὰ κομβία ἢ σφονδύλια καί τινες πλακωτοὶ ψῆφοι ἐκ στεατίτου καὶ ἐκ πηλοῦ.

ι') Μικρὸν τεμάχιον μαχαιρίου καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεχάχια χαλκοῦ.

Ἦσαν δὲ οἱ λακκοειδεῖς τάφοι ἀκανόνιστα ἐν τῷ βράχῳ χάσματα προσλαβόντα διὰ μικρᾶς ἐξεργασίας σχῆμα λαξευμάτων, ὡς εἴπομεν. Ἐν αὐτοῖς ἐθάπτοντο ἀδιακρίτως νεκροί. Ὡρισμένοι τάφοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακριθῶσι. Ὅπου ἐγένετο ταφή, διεκρίνετο ἐξ ἐλαχίστων σωζομένων ὀστῶν καὶ ἐκ τῶν κτερισμάτων, ἃ ἦσαν ἀγγεῖα καὶ τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα μικροτεχνήματα. Τούτων τὸ ἥμισυ περίπου εὑρέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν χώρῳ δηλ. ἔχοντι τὴν ἔκτασιν ἑνὸς τάφου. Ἐν αὐτῷ εὑρέθη ψευδόστομος ἀμφορεὺς καὶ ὁ ἐν εἰκ. 25 μετὰ παραστάσεως ἐλάφου Κρητομυκηναϊκὸς λίθος.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ 1913.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἐκθέσεις καὶ Διατριβαί

